

לוח דינים ומנהגים

כמנהג עדות ישראל

לשנת תשפ"ו

העורך: יהודה איזנברג

היכל שלמה ירושלים

מוגש על ידי איחוד בתי כנסת בישראל

ירושלים תשפ"ו

העורך : יהודה איזנברג

דינים ומנהגים כמנהג אשכנזים, יועצים : הרב יעקב אריאל והרב ראובן אברמן

דינים ומנהגים כמנהג ספרדים, כותב : הרב אליהו בן דהן

דינים ומנהגים כמנהג תימנים ויהודי מרוקו, ויועץ לענייני הלוח וקריאת התורה – רחמים שר-שלום, מחבר הספר 'שערים ללוח העברי'. ניתן להפנות אליו שאלות בענייני הלוח לכתובת : rm.sarshalom@gmail.com תודתנו לרב ינון ויסמן על הערותיו המחכימות.

	כתובת להזמנת הלוח : טלפון : 02-5889002 דוא"ל : lo.dinim@gmail.com הזמנה באינטרנט בצורה בטוחה : www.hechalshlomo-store.org.il
---	--

אתר היכל שלמה: www.hechalshlomo.org.il
לוח הדינים, ומאמרים בענייני החגים, אתר "דעת" : www.daat.ac.il

הזכויות על המאמרים המתפרסמים בלוח שייכות למחבריהם.
מקורות הצילומים – כרשום בשולי כל צילום.
הלוח כולל חומר שהגיע ממקורות מגוונים. עשינו כל מאמץ לאתר את הבעלים של חומרים שנכללו בלוח. אם נלקח בטעות חומר שבעליו מתנגד להכללתו, או שהוא מבקש לציין את בעלותו על החומר, נבקש להודיע לנו ונמלא את הבקשה.

התוכן

4	קביעות השנה ושיטת רישום הזמנים בלוח
5	הקדמה
	דינים ומנהגים כמנהגי האשכנזים
6	זמני היום וזמני תפילה
9	זמני הדלקת נרות לשבת וחג
13	דינים כסדר חודשי השנה
	דינים ומנהגים כמנהגי הספרדים
79	דינים כסדר חודשי השנה
132	לוח זמנים לכל השנה
135	דינים ומנהגים ליהודי תימן
151	ממנהגי התפילה של יהודי מרוקו
155	תפילות
	הפטרת יום העצמאות; תפילה לשלום המדינה; ברכה לחיילי צה"ל; יזכור לחללי צה"ל; אל מלא רחמים; ברכה למתגייסים לצה"ל; ברכה למקבלי תפקידי פיקוד; קבלת מצוות לפני פעילות מבצעית בשבת; קינה על חורבן ישראל בשואה; אזכרה לחללי השואה.
160	סוף זמן חמץ בערב פסח
161	הוראות מעשיות ליום הכיפורים לנשים בהריון ולמיניקות
164	ביעור ווידוי מעשרות
	עיונים במבנה הלוח
166	מולדות וראיה ראשונה של הירח
168	חצות היום ומשוואת הזמן
173	אבני היסוד של הלוח
181	לימוד יומי

קביעת השנה ושיטת רישום הזמנים בלוח

ה' אלפים תשפ"ו 5786 לבריאת העולם
שנה פשוטה.

סימן השנה: **ג ה**. פירוש: **ג** - ראשון של ראש השנה ביום ג. **ה** - כסדרה:
מרחשוון חסר וכסלו מלא. **ה** - ראשון של פסח חל ביום ה.
מספר שבתות השנה: 50 מספר ימי השנה: 354
שנה 10 למחזור 305 ללבנה (מחזור קטן). שנה 18 למחזור 207 לחמה (מחזור גדול).
מנין שטרות 2337.
שנה רביעית לשמיטה, לדעת הגאונים ולמנהג ארץ ישראל.
בתשעה באב ימלאו 1956 שנים לחורבן בית המקדש השני. ביום העצמאות ימלאו 78
שנים ליסוד מדינת ישראל. ביום ירושלים ימלאו 59 שנים לשחרור ירושלים.

שיטת רישום הזמנים והשעות בלוח

זמני היום שבהלכות המפורטות ובלוחות הזמנים נרשמו בהתחשב בשעון קיץ.
זמני כניסת השבת ויציאתה חושבו בהתאם לעקרונות הרשומים בסוף הטבלה.
התעניות ה"קלות" מתחילות בעלות השחר (בלוח האשכנזי 90 דקות לפני הזריחה
לפי התכנה של צ'קוני ובלוח הספרדי 72 דק' זמניות לפני הזריחה כשיטת הרב
עובדיה), ומסתיימות 18 דקות (20 דקות בלוח הספרדי) אחר השקיעה.
זמני התקופות בחודשים תשרי, טבת, ניסן ותמוז הן לפי תקופת שמואל.

את זמן המולד אנו נותנים כמקובל וללא שינויים שהתחדשו לאחרונה. הסיבות
המונעות מאתנו לשנות את מולד הלוח הן: **א**. מולד הלוח אינו משקף אירוע
שמימי-אסטרונומי. **ב**. אין יודעים לפי איזה מקום נקבע חישוב המולד. **ג**. מולד
הלוח ארוך מהמולד הממוצע האסטרונומי ב-0.4 שניות, ועד ימינו הצטבר הפרש של
כשעתיים. העולה מכל זה הוא שמולד הלוח אינו מדויק, הוא נוצר כדי לחשב את
מולד תשרי ואת יום ראש השנה, ואין תועלת לדקדק בהפרש הזמן שבין אופק קהיר
ואופק ירושלים, (להוסיף 21 דקות בחורף, ולהפחית 39 דקות בקיץ), או להתחשב
בשעון קיץ - כי מולד הלוח יישאר בלתי מדויק.

הקדמה

ושוב, כמדי שנה בשנה אנו שמחים להביא בפניכם את לוח הדינים והמנהגים כמנהג תפוצות ישראל.

הלוח מתרחב ומשתכלל, ונותן ביטוי לדינים ולמנהגים של כלל ישראל, בעושר מנהגיו, על מנת שיהיה ראוי למעמדו באלפי בתי כנסת בארץ ובתפוצות. כמו כן מפגיש הלוח את הקורא עם בתי כנסת ייחודים ברחבי העולם, בצילום ובסקירות היסטוריות. אנו בתפילה ובהודיה לקב"ה על אשר זכינו להיות שותפים למפעל נכבד זה.

היכל שלמה - המרכז למורשת היהדות, מרחיב את מסגרותיו והשפעתו בעולם היהודי כולו. במוזיאון מוצגות תערוכות קבע ותערוכות מתחלפות המבוססות על אוסף עשיר של פריטים מתחומי מורשת, יודאיקה ותרבות יהודית ישראלית. האוסף נחשב לאחד מאוספי היודאיקה החשובים בעולם והוא מכיל פריטים מימי בית שני ועד ימינו. המוצגים במוזיאון הם עדות חיה המספרים את סיפורו של העם היהודי - סיפור של יחיד וקהילה, של חיים והשמדה, של מסע וגלות, ומעל לכול סיפור של צמיחה והתחדשות.

המכללה האקדמית הרצוג נטלה על עצמה להיות שותפה בביסוס ובהרחבת הפעילות ב'היכל שלמה', והבית שוקק פעילות לימודית לתלמידי המכללה כמו גם לצבור הרחב.

בעת כתיבת שורות אלו, המלחמה נמשכת, מוחזקים עדיין חטופים במנהרות החשוכות של החמאס. למרבה הצער חיילים נהרגים והטרור ממשיך להכות בנו. אולם מנגד, שומעים אנו על סיפורי גבורה רבים ועשיית טוב של יחידים וארגונים, ועל מיזמים של ערבות הנעשים בכל הארץ. אנו שמחים על חזרתם של תושבים לישובים רבים בצפון ובדרום. דווקא מתוך המציאות הקשה שאנו נמצאים בה, נצא אי"ה מחוזקים יותר. לקראת השנה החדשה מבקשים אנו לאחל לקהל קוראינו כתיבה וחתומה טובה בכל מקום שהם. תכלה שנה וקללותיה ותחל שנה וברכותיה.

הרב מאיר נהוראי

מנכ"ל היכל שלמה

זמני היום בהלכה לשבתות וחגים לשנת תשפ"ו לירושלים כמנהג אשכנזים													
מוצ"ש	שקיעה בגובה	פלג המנחה	חצות היום	סוף זמן ק"ש מג"א גר"א	הנץ החמה	הנחת תפילין	עה"ש 90 דק'						
19:11	18:39	17:19	12:31	9:30 8:54	6:28	5:38	4:58	ספטי	23	תשרי	א'	ראש השנה	
19:09	18:38	17:18	12:31	9:30 8:54	6:29	5:38	4:59	ספטי	24	תשרי	ב'	ב' דראש השנה	
19:05	18:34	17:14	12:30	9:30 8:54	6:30	5:40	5:01	ספטי	27	תשרי	ה'	וילך	
18:59	18:27	17:09	12:28	9:31 8:55	6:34	5:43	5:04	אוקי	2	תשרי	י'	יום הכיפורים	
18:56	18:25	17:07	12:28	9:31 8:56	6:35	5:45	5:06	אוקי	4	תשרי	י"ב	האזינו	
18:53	18:21	17:04	12:27	9:32 8:56	6:37	5:47	5:08	אוקי	7	תשרי	ט"ו	חג הסוכות	
18:48	18:16	17:00	12:26	9:33 8:57	6:40	5:49	5:10	אוקי	11	תשרי	י"ט	שבת חו"ה סוכ	
18:44	18:13	16:57	12:25	9:33 8:58	6:42	5:51	5:12	אוקי	14	תשרי	כ"ב	שמיני עצרת	
18:40	18:08	16:53	12:24	9:34 8:58	6:45	5:54	5:15	אוקי	18	תשרי	כ"ו	בראשית	
18:33	18:01	16:47	12:23	9:36 9:00	6:50	5:59	5:20	אוקי	25	חשוון	ג'	נח	
17:27	16:54	15:41	11:23	8:39 8:03	5:55	5:04	4:25	נובי	1	חשוון	י'	לך לך	
17:22	16:49	15:37	11:23	8:42 8:05	6:01	5:09	4:30	נובי	8	חשוון	י"ז	וירא	
17:18	16:45	15:34	11:24	8:46 8:08	6:07	5:15	4:35	נובי	15	חשוון	כ"ד	חיי שרה	
17:15	16:42	15:32	11:25	8:49 8:12	6:14	5:20	4:40	נובי	22	כסלו	ב'	תולדות	
17:14	16:40	15:31	11:27	8:53 8:15	6:20	5:26	4:45	נובי	29	כסלו	ט'	ויצא	
17:14	16:40	15:32	11:30	8:58 8:19	6:25	5:31	4:50	דצמ'	6	כסלו	ט"ז	וישלח	
17:16	16:42	15:33	11:33	9:02 8:23	6:30	5:36	4:55	דצמ'	13	כסלו	כ"ג	וישב	
17:19	16:44	15:36	11:37	9:06 8:27	6:35	5:40	4:59	דצמ'	20	כסלו	ל'	מקץ חנוכה	
17:23	16:48	15:40	11:40	9:09 8:30	6:38	5:43	5:02	דצמ'	27	טבת	ז'	ויגש	
17:27	16:53	15:44	11:44	9:12 8:33	6:40	5:45	5:04	ינואר	3	טבת	י"ד	ויחי	
17:33	16:59	15:50	11:47	9:13 8:35	6:40	5:46	5:05	ינואר	10	טבת	כ"א	שמות	

זמני היום בהלכה לשבתות וחגים לשנת תשפ"ו לירושלים כמנהג אשכנזים														
מוצ"ש	שקיעה בגובה	פלג המנחה	חצות היום	סוף זמן ק"ש מג"א גר"א		הנץ החמה	הנחת תפילין	ע"ש 90 דק'						
17:38	17:05	15:55	11:49	9:14	8:36	6:39	5:45	5:05	ינואר	17	טבת	כ"ח	וארא	
17:44	17:11	16:00	11:51	9:14	8:36	6:37	5:44	5:04	ינואר	24	שבט	ו'	בא	
17:50	17:17	16:06	11:53	9:13	8:36	6:33	5:41	5:01	ינואר	31	שבט	י"ג	בשלח שירה	
17:56	17:24	16:11	11:53	9:11	8:34	6:28	5:36	4:57	פב'	7	שבט	כ'	יתרו	
18:02	17:30	16:16	11:53	9:08	8:31	6:22	5:31	4:52	פב'	14	שבט	כ"ז	משפטים שקל	
18:07	17:35	16:20	11:53	9:04	8:28	6:15	5:25	4:46	פב'	21	אדר	ד'	תרומה	
18:12	17:41	16:24	11:52	9:00	8:24	6:08	5:17	4:38	פב'	28	אדר	י"א	תצוה זכור	
18:18	17:46	16:28	11:50	8:55	8:19	5:59	5:09	4:30	מרץ	7	אדר	י"ח	כי תשא פרה	
18:22	17:51	16:32	11:48	8:50	8:14	5:51	5:01	4:22	מרץ	14	אדר	כ"ה	ויקהל פקודי	
18:27	17:56	16:35	11:46	8:44	8:08	5:42	4:52	4:12	מרץ	21	ניסן	ג'	ויקרא	
19:32	19:01	17:39	12:44	9:39	9:02	6:33	5:42	5:02	מרץ	28	ניסן	י'	צו הגדול	
19:36	19:04	17:41	12:43	9:35	8:58	6:27	5:36	4:55	אפר'	2	ניסן	ט"ו	חג הפסח	
19:37	19:05	17:42	12:42	9:33	8:57	6:24	5:33	4:53	אפר'	4	ניסן	י"ז	שבת חוה"מ פל	
19:40	19:08	17:44	12:41	9:30	8:53	6:19	5:28	4:47	אפר'	8	ניסן	כ"א	שביעי של פסח	
19:42	19:10	17:45	12:40	9:28	8:51	6:16	5:24	4:42	אפר'	11	ניסן	כ"ד	שמיני	
19:48	19:15	17:49	12:39	9:23	8:45	6:07	5:15	4:33	אפר'	18	אייר	א'	תז"מ	
19:53	19:20	17:52	12:37	9:19	8:40	6:00	5:06	4:23	אפר'	25	אייר	ח'	אח"ק	
19:59	19:25	17:56	12:36	9:15	8:35	5:53	4:59	4:14	מאי	2	אייר	ט"ו	אמור	
20:04	19:30	18:00	12:36	9:11	8:31	5:47	4:51	4:05	מאי	9	אייר	כ"ב	בה"ב	
20:10	19:35	18:03	12:36	9:09	8:28	5:42	4:45	3:58	מאי	16	אייר	כ"ט	במדבר	
	19:39	18:07	12:36	9:07	8:25	5:38	4:41	3:52	מאי	22	סיון	ו'	חג שבועות	

זמני היום בהלכה לשבתות וחגים לשנת תשפ"ו לירושלים כמנהג אשכנזים													
מוצ"ש	שקיעה בגובה	פלג המנחה	חצות היום	סוף זמן ק"ש מג"א גר"א		הנץ החמה	הנחת תפילין	עה"ש 90 דק'					
20:15	19:40	18:07	12:36	9:07	8:25	5:38	4:40	3:52	מאי	23	סיון	ז'	נשא
20:20	19:44	18:11	12:37	9:06	8:23	5:35	4:37	3:47	מאי	30	סיון	י"ד	בהעלותך
20:24	19:48	18:14	12:38	9:06	8:23	5:33	4:34	3:44	יוני	6	סיון	כ"א	שלח
20:28	19:51	18:17	12:39	9:06	8:23	5:33	4:34	3:42	יוני	13	סיון	כ"ח	קרח
20:30	19:53	18:19	12:41	9:07	8:24	5:34	4:34	3:42	יוני	20	תמוז	ה'	חוקת
20:31	19:54	18:20	12:42	9:09	8:25	5:36	4:36	3:44	יוני	27	תמוז	י"ב	בלק
20:30	19:54	18:20	12:44	9:11	8:28	5:39	4:39	3:48	יולי	4	תמוז	י"ט	פינחס
20:29	19:52	18:19	12:45	9:13	8:31	5:42	4:43	3:53	יולי	11	תמוז	כ"ו	מטות מסעי
20:26	19:50	18:17	12:45	9:16	8:34	5:46	4:48	3:59	יולי	18	אב	ד'	דברים חזון
20:21	19:46	18:14	12:46	9:18	8:37	5:50	4:53	4:05	יולי	25	אב	י"א	ואתחנן
20:15	19:41	18:10	12:46	9:20	8:40	5:55	4:59	4:12	אוג'	1	אב	י"ח	עקב
20:09	19:35	18:05	12:45	9:22	8:43	5:59	5:05	4:19	אוג'	8	אב	כ"ה	ראה
20:01	19:28	18:00	12:44	9:24	8:45	6:04	5:10	4:26	אוג'	15	אלול	ב'	שופטים
19:53	19:20	17:53	12:42	9:25	8:47	6:08	5:16	4:33	אוג'	22	אלול	ט'	כי תצא
19:44	19:12	17:46	12:40	9:26	8:49	6:13	5:21	4:39	אוג'	29	אלול	ט"ז	כי תבוא
19:35	19:03	17:39	12:38	9:27	8:51	6:17	5:26	4:45	ספט'	5	אלול	כ"ג	נצבים וילך

הדלקת נרות לשבתות וחגים לשנת ה'תשפ"ו

פרשה	יום עברי	חודש עברי	יום לועזי	חודש לועזי	הדלקת נרות ירושלים	מוצ"ש ירושלים	הדלקת נרות - תל אביב	מוצ"ש תל- אביב	הדלקת נרות חיפה	מוצ"ש חיפה	הדלקת נרות באר- שבע	מוצ"ש באר שבע	הדלקת נרות אילת	מוצ"ש אילת
ראש השנה	א'	תשרי	23	ספטמבר	18:00	19:11	18:16	19:12	18:07	19:12	18:17	19:12	18:17	19:11
ב' דראש השנה	ב'	תשרי	24	ספטמבר		19:09		19:11		19:10		19:11		19:09
וילך	ה'	תשרי	27	ספטמבר	17:55	19:05	18:11	19:07	18:01	19:06	18:12	19:07	18:12	19:06
יום הכיפורים	י'	תשרי	2	אוקטובר	17:49	18:59	18:04	19:01	17:55	19:00	18:06	19:00	18:06	19:00
האזינו	י"ב	תשרי	4	אוקטובר	17:46	18:56	18:02	18:58	17:52	18:57	18:03	18:58	18:03	18:57
חג הסוכות	ט"ו	תשרי	7	אוקטובר	17:42	18:53	17:58	18:54	17:48	18:53	18:00	18:54	18:00	18:54
שבת חוה"מ	י"ט	תשרי	11	אוקטובר	17:38	18:48	17:53	18:50	17:43	18:48	17:55	18:50	17:55	18:49
שמיני עצרת	כ"ב	תשרי	14	אוקטובר	17:34	18:44	17:49	18:46	17:39	18:45	17:51	18:46	17:51	18:46
בראשית	כ"ו	תשרי	18	אוקטובר	17:29	18:40	17:45	18:42	17:35	18:40	17:47	18:42	17:47	18:42
נח	ג'	מרחשון	25	אוקטובר	17:22	18:33	17:37	18:34	17:27	18:33	17:39	18:35	17:39	18:36
לך לך	י'	מרחשון	1	נובמבר	16:15	17:27	16:30	17:28	16:20	17:27	16:33	17:29	16:33	17:30
וירא	י"ז	מרחשון	8	נובמבר	16:10	17:22	16:25	17:23	16:14	17:21	16:27	17:24	16:27	17:25
חיי שרה	כ"ד	מרחשון	15	נובמבר	16:05	17:18	16:20	17:19	16:09	17:17	16:23	17:20	16:23	17:22
תולדות	ב'	כסלו	22	נובמבר	16:02	17:15	16:17	17:17	16:06	17:15	16:20	17:18	16:20	17:20
ויצא	ט'	כסלו	29	נובמבר	16:00	17:14	16:15	17:16	16:04	17:13	16:18	17:17	16:18	17:19
וישלח	ט"ז	כסלו	6	דצמבר	16:00	17:14	16:14	17:16	16:03	17:13	16:18	17:17	16:18	17:20
וישב	כ"ג	כסלו	13	דצמבר	16:01	17:16	16:16	17:17	16:04	17:15	16:19	17:19	16:19	17:21
מקץ חנוכה	ל'	כסלו	20	דצמבר	16:04	17:19	16:18	17:20	16:07	17:18	16:22	17:21	16:22	17:24
ויגש	ז'	טבת	27	דצמבר	16:08	17:23	16:22	17:24	16:11	17:22	16:25	17:25	16:25	17:28
ויחי	י"ד	טבת	3	ינואר	16:12	17:27	16:27	17:29	16:15	17:26	16:30	17:30	16:30	17:32
שמות	כ"א	טבת	10	ינואר	16:18	17:33	16:32	17:34	16:21	17:32	16:35	17:35	16:35	17:38
וארא	כ"ח	טבת	17	ינואר	16:24	17:38	16:38	17:40	16:27	17:38	16:41	17:41	16:41	17:43
בא	ו'	שבט	24	ינואר	16:30	17:44	16:45	17:46	16:34	17:44	16:48	17:47	16:48	17:49
בשלח שירה	י"ג	שבט	31	ינואר	16:36	17:50	16:51	17:52	16:41	17:50	16:54	17:53	16:54	17:54

הדלקת נרות לשבתות וחגים לשנת ה'תשפ"ו

[illegible]

הדלקת נרות לשבתות וחגים לשנת ה'תשפ"ו

פרשה	יום עברי	חודש עברי	יום לועזי	חודש לועזי	הדלקת נרות ירושלים	מוצ"ש ירושלים	הדלקת נרות - תל אביב	מוצ"ש תל- אביב	הדלקת נרות חיפה	מוצ"ש חיפה	הדלקת נרות באר-שבע	מוצ"ש באר שבע	הדלקת נרות אילת	מוצ"ש אילת
פינחס	י"ט	תמוז	4	יולי	19:14	20:30	19:30	20:33	19:22	20:35	19:29	20:30	19:24	20:25
מטות מסעי	כ"ו	תמוז	11	יולי	19:13	20:29	19:28	20:31	19:21	20:33	19:28	20:29	19:23	20:23
דברים חזון	ד'	מנחם אב	18	יולי	19:10	20:26	19:26	20:28	19:18	20:29	19:26	20:26	19:21	20:20
ואתחנן	י"א	מנחם אב	25	יולי	19:07	20:21	19:22	20:24	19:14	20:25	19:22	20:21	19:18	20:16
עקב	י"ח	מנחם אב	1	אוגוסט	19:02	20:15	19:17	20:18	19:09	20:19	19:17	20:16	19:14	20:11
ראה	כ"ה	מנחם אב	8	אוגוסט	18:56	20:09	19:11	20:11	19:03	20:12	19:12	20:09	19:08	20:05
שופטים	ב'	אלול	15	אוגוסט	18:49	20:01	19:05	20:04	18:56	20:04	19:05	20:02	19:02	19:58
כי תצא	ט'	אלול	22	אוגוסט	18:41	19:53	18:57	19:55	18:49	19:56	18:57	19:54	18:55	19:50
כי תבוא	ט"ז	אלול	29	אוגוסט	18:33	19:44	18:49	19:46	18:40	19:46	18:49	19:45	18:47	19:42
נצבים וילך	כ"ג	אלול	5	ספטמבר	18:24	19:35	18:40	19:37	18:31	19:37	18:41	19:36	18:39	19:34

מספר הדקות שיש להדליק נרות לפני השקיעה בערים השונות:

ירושלים - 40 ; חיפה - 30 ; תל אביב - 22 ; באר שבע ואילת - 20 דקות

צאת השבת - כאשר השמש 8.5 מעלות מתחת לאופק

לשיטת הרב עובדיה יוסף, זמן כניסת השבת בכל הארץ 20 דקות לפני שקיעה, וצאת השבת 20 דקות אחריה.

המחמירים נוהגים צאת השבת חצי שעה אחרי שקיעה, "וראו שכל ירא שמים וחרד לדבר ה', שיחמיר על עצמו שלא לעשות מלאכה עד שיעברו 72 דקות זמניות אחרי שקיעה, כדעת ר"ת. (ילקוט יוסף רצ"ו)

בית כנסת חלסצ'י ליהודי עיראק, באר שבע. צילום ד"ר אבישי טייכר, פיקיוקי

בית כנסת גאולת ישראל, תל אביב. צילום ד"ר אבישי טייכר, פיקיוקי

לוח דינים לאשכנזים לשנת תשפ"ו

עורך : יהודה איזנברג. יועצים : הרב יעקב אריאל והרב ראובן אברמן

תשרי

המולד : יום שני 10:12 + 7 חלקים
 זמן קידוש לבנה : מליל שישי עד ליל ב', י"ד בחודש
 נהוג שלא לברך במוצאי צום גדליה ולהמתין ולברך במוצאי כיפור
 בדיעבד אם שכח יכול לברך בליל סוכות כל הלילה
תקופת תשרי : יום ג', ט"ו בתשרי, שעה 9.00 בבוקר

ערב ראש השנה, יום ב', כ"ט באלול

נוהגים לקום באשמורת הבוקר, ולהרבות בסליחות הנקראות "זכור ברית". אָבֵל רשאי ללכת לבית הכנסת לסליחות. אחרי הסליחות אומרים תחנון, אפילו נמשכה אמירתם עד אור היום. בתפילת שחרית אין אומרים תחנון. אומרים למנצח. אין תוקעים בשופר. אחרי התפילה נוהגים להתיר נדרים ע"י שלושה. מי שאינו מבין לשון הקודש יתיר נדריו בלשון שהוא מבין. אפשר להתיר נדרים עד ערב יום הכיפורים, וגם לאחר מכן. אישה יכולה למנות את בעלה להתיר את נדריה: יאמר לדיונים כי הוא מפר גם נדרי אשתו, ויתיר בלשון רבים: "שנדרנו" "נשבחנו".

נותנים צדקה לעניים. יש נוהגים להשתטח על קברי צדיקים, לבקש מהקב"ה שימליצו טוב בעדנו ביום הדין. יש נוהגים לצום עד חצות, ואין צריך לקבל תענית מבעוד יום. גם המשלימים את התענית לא יקראו במנחה "ויחל", לא יעלו הכוהנים לדוכן, ושלחי ציבור לא יאמר "או"א ברכנו", אבל היחיד אומר "עננו" במנחה. יש נוהגים להתפלל מנחה גדולה חצי שעה אחר חצות היום. מסתפרים, רוחצים וטובלים לכבוד יום הדין. מכינים נרות ליום הראשון וגם ליום השני. יש להכין אש מערב החג, כדי להדליק ממנו את הנרות ביום השני.

א' דראש השנה, יום ג', א' בתשרי.

מדליקים נר של יום טוב. אין מקדימים את ההדלקה כמו בערב שבת, אבל ראוי להדליק לפני שקיעת החמה, כדי לקבל החג מבעוד יום. אישה מברכת לפני ההדלקה - עובר לעשייתן - "להדליק נר של יום טוב" ו"שהחיינו". (ולא כמו בערב שבת, שמברכת **אחר** ההדלקה). איש, או אישה המקדשת על הכוס לעצמה, אינם מברכים "שהחיינו" בהדלקה אלא בקידוש נערוך השלחן רס"ג). יש שלא נהגו לברך על נר של יום טוב ("הליכות תימן" - בהסתמך על רמב"ם שלא מזכיר נר של יום טוב).

ערבית. אחות קטנה, ברכו. אחרי ברכו אין מפסיקים בדבור. "ופרוש", וחיות: "הפורש סוכת שלום" וגו'. "תקעו בחודש". (לפי הגר"א אין אומרים "תקעו"). חצי קדיש: "לעילא לעילא מכל ברכתא", במקום "לעילא מן כל ברכתא". וכן בכל עשרת ימי תשובה. (הספרדים אין כופלים בקדיש "לעילא לעילא", ובני עדת תימן אומרים כל השנה "לעילא לעילא"). תפילת שבע של ראש השנה, ומוסיפים: "זכרנו", "מי כמוך", "וכתוב", "בספר חיים", "**המלך** הקדוש" במקום "**האל** הקדוש".

טעה ואמר האל הקדוש, ונזכר תוך כדי דיבור, יאמר מיד "המלך הקדוש". ולאחר כדי דיבור, או שהתחיל לומר "אתה בחרתנו", חוזר לראש התפילה. שכת ולא אמר "זכרנו", "מי כמוך", "וכתוב", "בספר חיים" ונזכר לאחר שאמר ברוך אתה ה' - אינו חוזר.

בתפילה: "יום תרועה" (טעה ואמר "זכרון תרועה" - יצא). חותם: "המברך את עמו ישראל בשלום" (הגר"א). בסוף "אלהי נצור" ובסוף הקדיש אומר בכל עשרת ימי התשובה: "עושה השלום".

יש נוהגים לומר בליל ראש השנה ובליל יום הכיפורים "לדוד מזמור, לה' הארץ ומלואה" (תהלים כד) לפני קדיש תתקבל. קדיש תתקבל. עלינו, קדיש יתום. מנהג ספרדים ואשכנזים חסידים לומר גם בשבת ויום טוב ברכו-בתרא אחר קדיש יתום. אשכנזים אינם אומרים ברכו בתרא בשבת ויו"ט. לדוד ה' אורי (לנוהגים לאמרו במערב). ויש שלא אומרים "לדוד" בליל וביום השבת. בא"י אין נוהגים לקדש על היין בבית הכנסת, ויש המקדשים כמנהג חו"ל. (או"ח רס"ט: המקדש בב"כ מטעים את היין לקטן). מברכים איש את רעהו "לשנה טובה תכתבו ותחתמו" וכו'.

בבית מקדש בסדר: יק"ז, יין (ברכת הגפן), קידוש (אשר בחר בנו, וחותם: מקדש ישראל ויום הזכרון). זמן ("שהחיינו"). פרוסת "המוציא" טובל בדבש, ונוהגים לאכול תפוח מתוק בדבש: מברך "בורא פרי העץ", טועם, ואומר "יה"ר שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה". (אחרי שברך על התפוח מביא רימונים ותמרים, שלא תהיה בעיה של קדימה בברכות). אמרו חז"ל: "סימנא מילתא", הילכך יהא רגיל לאכול פירות וירקות ששמים מורה על ברכה, ואומר לכל מין "יהי רצון" לפי שמו: תמרים - שייתמו שונאינו; רימון - שירבו זכויותינו כרימון; רוביא - שירבו זכויותינו; סלקא - שישתלקו שונאינו; כרתי - שיכרתו שונאינו; דגים - שנפרה ונרבה כדגים, ושלא תשלוט בנו עין רעה. נוהגים לאכול בשר מראש איל, זכר לאילו של יצחק, ואומרים: "יהי רצון שתזכור לנו עקידת יצחק, ושנהיה לראש ולא לזנב". נמנעים מלאכול מאכלים מרים וחמוצים, ואין אוכלים אגוזים (אגוז בגימטריא "חט"). יש הנוהגים מלאכול ענבים בראש השנה (הגר"א), וראוי לא לאכול בשר שמן ומאכלים הגורמים לטומאה. מנהג יפה ללמוד משניות מסכת ראש השנה. שיר המעלות, ברכת המזון. ראוי לברך על הכוס. "יעלה ויבוא". (יסיים "כי אל מלך" אף שאין אומרים בשאר הימים, בשם "מטה אפרים"). הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה. מגדול וכו'.

שכח "יעלה ויבוא" בברכת המזון, אם נזכר לפני שסיים את הברכה, אומר במקום שנוכח. אם נזכר אחרי שאמר "ה", מסיים "בונה ברחמי ירושלים אמן", ואומר "ברוך אתה ה'... אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל באהבה לאות ברית ולזכרון את יום הזכרון הזה". נזכר לאחר שהתחיל ברכה רביעית ("הטוב והמטיב"), אינו חוזר.

שחרית. משכימים לבית הכנסת. ברכות השחר, קרבנות, שיר היחוד, שיר הכבוד, שיר של יום: "למנצח על הגתית" (תהילים פא). אין אומרים לפני פרשת התמיד "יה"ר שתרחם עלינו ותמחול לנו", ואין אומרים אחריה "ובראשי חדשיכם". ברוב בתי הכנסת אומרים שיר של יום ושיר הייחוד בסוף התפילה, או לפני קריאת התורה. העובר לפני התיבה בפסוקי דזמרה מסיים "והנורא בנוראותיך", ושליח ציבור מתחיל: "המלך", "שוכן עד" וכו' והקהל אומר אתו בלחש. בכל עשרת ימי התשובה נוהגים לומר בשחרית לפני קדיש "שיר המעלות ממעמקים", ולדעת הגר"א אין אומרים. ברכת "יוצר אור" יאמר הקהל עם הש"ץ (אין עונים "אמן" אחרי "וברא

את הכל", מפני שאינה סיום הברכה). בבתי כנסת רבים אין אומרים פיוטי יוצר (הגר"א), אבל אומרים חלק מפיוטי הקדושה בחזרת הש"ץ. מתחילים את הקדושה כרגיל: "נקדישך" או "נקדש". "ברכת כהנים": אם יש שני כוהנים או יותר, אחד מהקהל מכריז "כוהנים", והקהל עונה: "עם קדושיך". הכוהנים פותחים ב"ברוך אתה" וכו'. [כיוון שחליצת הנעליים של הכהנים היא לצורך מצווה, הורה הרב קוק שחולצים נעל ימנית תחילה]. אם אין כוהן, אומר החזן "אלוהינו ואלוהי אבותינו ברכנו" וכו'. מנהג בני אשכנז בחו"ל ונוסח ספרד בארץ שהחזן אומר בלחש או"א ברכנו, ומילת כהנים בקול. (רמ"א קכ"א סק"ח, סקס"ט).

בחזרת הש"ץ, הקהל אומר בקול פסוקי "זכרנו", "מי כמוך", "וכתוב", "בספר חיים". למנהג האשכנזים אין אומרים "זכרנו" ולא "מי כמוך". למנהג הגר"א גם לא "וכתוב", ו"בספר חיים". פותחים הארון ואומרים "אבינו מלכנו". יש שמדלגים על הפסוק הראשון: "אבינו מלכנו חטאנו לפניך", ועל הפסוקים שמוזכר בהם חטא. קדיש תתקבל, "אין כמוך", "אב הרחמים". [מנהג ספרד כנוסח האר"י: אחר קדיש תתקבל, שיר של יום שלישי: תהילים פ"ב, "לדוד ה' אורי", "אתה הראית לדעת"]. מנהג החסידים בכל השבתות והמועדים, להקדים שיר של יום לשחרית, וכן למזמור "לדוד ה' אורי וישעי". והפרושים בירושלים לא נהגו כן.

פתיחת הארון: "ויהי בנסוע הארון", 3 פעמים י"ג מדות ותפילת רבש"ע, ושלוש פעמים "ואני תפילתי". אומרים "ברוך שמיא". מוציאים שני ספרי תורה. הש"ץ אומר "שמע ישראל", "קדוש ונורא" וכו'. (מנהג ספרדים, ויש מאשכנזים חסידים, להגביה את ספר התורה לפני הקריאה). בספר ראשון קורא לחמשה אנשים לפי הסדר: כהן, לוי ושלושה מישראל בפרשת וירא (בראשית כא, א): "וה' פקד את שרה" עד "ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים". מוסיפים בברכת "מי שברך" לעולים בתורה: "ויכתבהו ויחתמהו לחיים טובים בזה יום הדין", או "ויכתבם ויחתמם..". או "ויכתבה ויחתמה...". בסוף הקריאה בספר ראשון מניחים לידו ספר שני ואומרים חצי קדיש. מגביהים וגוללים ספר ראשון. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פינחס (במדבר כט, א): "ובחדש השביעי". מגביהים וגוללים, ומפטירים בשמואל-א, א: "ויהי איש אחד" עד ב, "וירם קרן משיחו". ברכות ההפטר. בכל שבתות השנה והמועדים אומרים תפילה לשלום המדינה ולשלום חיילי צה"ל.

אם יש ברית מילה בבית הכנסת או בקרבתו - מלים אחרי קריאת התורה. אם מקום הברית רחוק מבית הכנסת, מלים אחר התפילה. כוהנים המקדשים לפני התקיעות יקפידו שלא לשתות רביעית יין. המקדשים לפני תקיעות יקפידו שלא לאכול יותר מכביצה.

תקיעת שופר. לפני התקיעות אומרים שבע פעמים מזמור "למנצח לבני קורח", והפסוקים: מן המיצר, קולי שמעת, ראש דברך, ערוב עבדך, שש אנכי, טוב טעם, נדבות פי (ראשי תיבות: קרע שטן). התוקע מוסיף עלה אלהים בתרועה ומברך "לשמוע קול שופר" ו"שהחיינו", מכוון להוציא הציבור בברכות ובתקיעות, והקהל מכוון לצאת. אין לענות "ברוך הוא וברוך שמו" בברכות, שלא להפסיק. אם דיבר בין ברכות לתקיעות שלא מעניין התקיעות, חוזר ומברך. אם דבר שלא מעניין התקיעות והתפילה מתחילת התקיעות דמיושב עד סוף תקיעות דמעומד, אינו חוזר ומברך. תוקעים 3 פעמים תשר"ת, 3 פעמים תש"ת, ו-3 פעמים תר"ת:

"תקיעה" - קול ישר ופשוט בלי שום שבר.

"שברים" - 3 שברים.

"תרועה" - 9 קולות רצופים.

נהגו שהרב, או מי שבקי בהלכות תקיעות, מקריא לתוקע ומשגיח שיתקע כהלכה. בסה"כ תוקעים שלושים קולות, וסימן לדבר: "יום תרועה יהיה לכם", "יהיה" בגימטריה 30. תקיעות אלו נקראות "תקיעות דמיושב", מפני שמותר לשומעם בישיבה. אם כי נהגו לעמוד גם בהם. התקיעות בתפילת מוסף נקראות "תקיעות דמעומד" כי יש לשומעם בעמידה. בתקיעות דמיושב יש לתקוע שברים-תרועה בנשימה אחת, ובתקיעות דמעומד - בשתי נשימות. ראוי שלא לומר "יהי רצון" המודפס במחזורים בין סדר התקיעות. התחלף התוקע במהלך התקיעות, אם השני שמע את ברכות הראשון, אינו צריך לחזור ולברך.

בסוף תקיעות דמיושב אומר הש"ץ והקהל אחריו הפסוקים: "אשרי העם יודעי תרועה", "בשמך גילון כל היום", "כי תפארת", "אשרי", "יהללו", "לדוד מזמור". יש נוהגים לומר בר"ה "מזמור לדוד" (מטה אפרים והאדר"ת), ומחזירים ספרי התורה לארון הקודש.

מוסף. ראוי להתחיל מוסף לפני שהגיע זמנה של מנחה גדולה, (שהוא שש וחצי שעות של היום) (רפ"ו). הש"ץ אומר תפילת "הנני", חצי קדיש. בתפילת "ומפני חטאינו" יש לומר "ואת מוספי יום הזכרון". אמר "את מוסף" - אם נזכר קודם חתימת הברכה,

חוזר לעניין ואומר "ואת מוספי", סיים - אינו חוזר. ספרדים ואשכנזים חסידים תוקעים גם בתפילת לחש. ב"עלינו" שבחזרת הש"ץ, כורעים כשהש"ץ אומר: "ואנחנו כורעים", והקהל אומר בלחש: "ואנחנו כורעים". אם רצפת בית הכנסת אבן - פורסים מטפחת על הארץ כנגד הפנים שלא להשתחוות על רצפת אבן. "היה עם פיפיות". "אוחילה לאל". בסוף מלכויות זיכרונות ושופרות תוקעים פעם אחת: תשר"ת, תש"ת, תר"ת, - ס"ה 10 קולות בכל פעם. בתקיעות אלו תוקעים שברים-תרועה בשתי נשימות, שיהא הפסק קל ולא הפסק גמור. אם יש כהנים - אומרים "ותערב". מסיימים "שאותך לבדך ביראה נעבוד", או "המחזיר שכינתו לציון".

אשכנזים שלא תקעו בתפילת לחש, תוקעים לאחר קדיש תתקבל 3 פעמים תשר"ת, 3 תש"ת, 3 תר"ת, כמו בתקיעות דמיושב, ס"ה 30 קולות. חסידים התוקעים בתפילת לחש, משלימים 10 קולות לפני תתקבל. עלינו, קדיש. לדוד ה' אורי (אם לא אמרוהו לפני קריאת התורה). אשכנזים שלא תקעו בתפילת לחש, תוקעים כאן 10 קולות ותקיעה גדולה, להשלים ל-100 קולות. אדון עולם.

סיכום סדר התקיעות		
אשכנזים	ספרדים ואשכנזים חסידים	
30	30	תקיעות דמיושב
	30	בתפילת לחש
30	30	בחזרת הש"ץ
	10	לפני תתקבל
30		אחרי קדיש תתקבל
10		בסוף התפילה

התקיעות שלאחר התפילה אינן מעכבות אם כוון כהלכה בתקיעות שבתפילה. מי שנאנס ולא שמע תקיעות ראשונות, יכול לצאת בתקיעות אלו, וחייב לברך לעצמו "לשמוע קול שופר" ו"שהחיינו". שיר של יום (תהלים פ"א, אם לא אמרוהו קודם התפילה), לדוד ה' אורי, אדון עולם.

נשים אשכנזיות שלא שמעו קול שופר בבית הכנסת, מברכות לעצמן "לשמוע קול שופר" ושומעות 30 תקיעות. אישה יכולה לתקוע לעצמה ולחברתה.

אם בסיום תפילת מוסף הגיע זמן מנחה גדולה (חצי שעה אחרי חצות) מנהג הגר"א להתפלל מנחה, ולא לומר "אבינו מלכנו". בקידושא רבא של ראש השנה אומר לפני הברכה "וידבר משה", כמו בשלוש רגלים. מי שנאנס ולא קידש בערב, יקדש ביום, ואחרי ברכת פרי הגפן (או ברכת המוציא) יברך "אשר בחר בנו מכל עם" וכו', וחזרתו "מקדש ישראל ויום הזכרון" ו"שהחיינו". אין לישון ביום ראש השנה. טוב ללכת לבית הכנסת ללמוד ולומר מזמורי תהלים. אנשי מעשה נוהגים לסיים תהלים בכל אחד מימי ראש השנה. (שתי פעמים 150 פרקי התהלים עולים למספר שלוש מאות, כמנין "כפר").

מנחה. אשרי ובא לציון. חצי קדיש, שמונה עשרה כמו בשחרית, אבינו מלכנו (למנהג הגר"א, אם מתפללים מנחה סמוך למוסף, אין אומרים אבינו מלכנו), קדיש תתקבל, עלינו, לדוד ה' אורי (אם נוהגים לאומרו במנחה).

תשליך. אחרי מנחה, לפני השקיעה, נוהגים ללכת לים או למקור מים ולומר פסוקים: "מי א-ל כמוך" עד "ותשליך במצולות ים כל חטאתם". סדר זה נקרא "תשליך", ויש מהדרים לאומרו במקום שיש שם דגים. מוסיפים מזמורי תהלים ותפילות מענייני היום. לדעת הגר"א אין לומר "תשליך". יש שאומרים "תשליך" לפני יום הכיפורים ביום י"ג מדות. ביצים שנולדו, וחלב שנחלב ביום א' דראש השנה, אסורים באכילה עד מוצאי יום ב'. אין להכין מיום א' ליום ב' של ראש השנה.

ב' דראש השנה, יום ד', ב' בתשרי.

ערבית. כמו בלילה ראשון. מדליקים נרות ומתחילים בהכנות לחג אחרי צאת הכוכבים, כדי לא להכין ביום הראשון ליום השני. בהדלקת הנר ובקידוש מברכים "שהחיינו", ואם יש בגד או פרי חדש - מכוון גם עליהם. קידוש לפי סדר יק"ז. אוכלים מאכלים לסימן טוב כמו בלילה ראשון.

שחרית. כאתמול. שיר היחוד ושיר הכבוד, שיר של יום: תהלים פ"א. ברוב בתי הכנסת הפיוט "לא-ל עורך דין" נדחה לתפילת מוסף. "אבינו מלכנו". מוציאים שני ספרי תורה, י"ג מדות ותפילת רבש"ע וכו'. בספר אחד קוראים לחמשה אנשים בפרשת וירא את פרשת העקידה, חצי קדיש. בספר שני קוראים במפטיר בפרשת פנחס, במדבר כט, א: "ובחדש השביעי". מגביהים וגוללים, ומפטירים בירמיהו לא, א: "כה אמר ה' מצא חן במדבר" עד לא, יט: "רחם ארחמנו נאם ה'". סדר התקיעות - כיום א' של ראש השנה. התוקע מברך "שהחיינו" על בגד חדש. **מוסף.** כאתמול. הש"ץ אומר תפילת "הנני", חצי קדיש, בתפילה אומר "ואת מוספי יום הזכרון" (ואם אמר "ואת מוסף" ביום ב' של ראש השנה, אינו חוזר). בחרת הש"ץ אומר עד "מחיה המתים", ומתחילים בפיוט "לא-ל עורך דין" "ונתנה תוקף". מי שנאנס ולא קידש - דינו כיום א' של ראש השנה. **מנחה.** אומרים "אבינו מלכנו". (למנהג הגר"א, אם מתפללים מנחה סמוך למוסף, אין אומרים אבינו מלכנו)

מוצאי יום טוב (ליל ה'). ערבית, "אתה חוננתנו", "המלך המשפט" במקום "מלך אוהב צדקה ומשפט" (טעה אינו חוזר), ברכו בתרא, "לדוד ה' אורי" אם לא אמרוהו במנחה. הבדלה, ברכת הגפן ו"המבדיל". יש האומרים בעשרת ימי תשובה בברכת המזון "הרחמן הוא יחדש עלינו". ראוי לכל אדם לפשפש במעשיו בעשרת ימי תשובה ולהחמיר בדברים שהיה מקל בהם במשך השנה.

צום גדליה, יום ה', ג' בתשרי.

תענית. (בלשון הכתוב: "צום השביעי"). אם התנה קודם השינה, רשאי לאכול עד לפני עלות השחר (4.59). משכימים לסליחות הנאמרות עד יום הכיפורים. בשחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה מיוחדת בין ברכת "גואל" ל"רופא". עדת בני תימן נוהגים לומר "עננו" בברכת שומע תפילה בכל צום גם בתפילת ערבית, אף על פי שאוכלים ושותים כל הלילה.

שכח "עננו", ונזכר לפני שאמר "ה'" בברכת רפאנו, חוזר ואומר "עננו", חותם: "ברוך אתה ה' העונה לעמו ישראל בעת צרה", וחוזר לברכת רפאנו. לא נזכר עד אחרי שאמר "ה'" - יאמר "עננו" בברכת "שומע תפילה", וחותם: "ברוך אתה ה' שומע תפילה". שכח גם

שם, יאמר אחרי "המברך את עמו ישראל בשלום" ואינו חותם. גמר תפילתו - אינו חוזר. מוסיפים "אבינו מלכנו" בשחרית ובמנחה בכל עשרת ימי תשובה, חוץ משבת וערב שבת במנחה. גם היחיד אומר בתפילתו "אבינו מלכנו". נוסח ספרד מקדימים תחנון לאבינו מלכנו.

תחנון והוצאת הספר: י"ג מדות ותפילת "ריבונו של עולם" של ראש השנה, קוראים שלושה בפרשת כי-תשא: "ויחל". מי שאינו מתענה אינו עולה לתורה בשחרית ובמנחה, וראוי שלא יקרא בתורה. (יש מנהג שהקהל אומר בקול רם לפני הקורא שלושה פסוקים: "שוב מחרון אפך"; י"ג מדות; "וסלחת לעוננו"). מנהג החסידים להקדים את "אשרי" ו"ובא לציון" להחזרת ספר התורה. חצי קדיש, אשרי, למנצח, ובא לציון, קדיש תתקבל, עלינו, שיר של יום, "אין כאלוקינו" ופיטום הקטורת. קדיש דרבנן. לדוד ה' אורי. (יש שמחליפים הסדר: "לדוד" מיד אחרי שיר של יום).

מנחה. יש מתענים שנוהגים להתעטף בטלית ולהניח תפילין במנחה של תענית צבור. אשרי, חצי קדיש, "ויחל" כמו בשחרית, אם יש שבעה מתענים. (בשעת הדחק די שהעולים לתורה צמים - ערה"ש). העולה שלישי מפטיר בישעיהו נה, "דרשו ה' בהמצאו" עד נ, ח: "אקבץ עלי לנקבציו". בברכת ההפטרה מסיים ב"מגן דוד". לפני שמונה עשרה: חצי קדיש. בשמונה עשרה אומר היחיד המתענה "עננו" בברכת "שומע תפילה". שכח - אם נזכר לפני שאמר "ה'" - יאמר שם, סיים "שומע תפילה" - אינו חוזר. הש"ץ אומר "עננו" בין ברכת "גואל" ל"רפאנו" ואם שכח - עיין דינו בשחרית. ברכת כוהנים. כוהן שאינו מתענה אינו עולה לדוכן אם יש כהן המתענה. ברכת כהנים בחצי השעה האחרונה של היום, ויש מקילים מפלג המנחה (שעה ורבע לפני שקיעה - בשעה 17:40). "שים שלום" (במקום "שלום רב"), "אבינו מלכנו", תחנון, "עלינו". סוף הצום 18 דקות אחרי שקיעה - בשעה 18:55

יום ו', ד' בתשרי. סליחות עשרת ימי תשובה. בשחרית "אבינו מלכנו", תחנון, חצי קדיש, "אשרי", "למנצח", "ובא לציון", קדיש תתקבל, "עלינו", שיר של יום, "אין כאלוקינו", קדיש דרבנן, "לדוד ה' אורי". יש נוהגים שלא להתחתן בימים אלה, שלא לערב שמחה באימת הדין (טעמי המנהגים). משתטחים על קברות צדיקים, ומתפללים להקב"ה בזכותם לסליחה ומחילה. יש המתענים בעשרת ימי תשובה ואין משלימים. **במנחה** אין אומרים "אבינו מלכנו".

שבת שובה, פרשת וילך, ה' בתשרי. הדלקת נר שבת וברכת "להדליק נר של שבת". אישה מקבלת שבת בהדלקה, ומברכת אחריה. לכן ראוי שתתפלל מנחה תחילה. אם יש צורך גדול, יכולה להתנות שאינה מקבלת שבת בהדלקת הנרות. איש המדליק נר שבת מקבל קדושת שבת עם הציבור. ספרדים וחסידים אומרים "שיר השירים" ומזמור "הודו... גאולי ה'" (תהלים קז) לפני מנחה. "לכו נרננה", "לכה דודי", "מזמור שיר ליום השבת". חסידים אומרים "כגוונא" לפני "ברכי".

ערבית. "ופרוש", "ושמרו". הנוהגים כג"א אין אומרים "ושמרו". תפילה של שבת, ואומר "זכרנו", "ימי כבוד", "המלך הקדוש", "וכתוב", "בספר חיים". שכח לומר אחד מהם - ראה דינו ביום א' דראש השנה. הקהל אומר עם הש"ץ "ויכולו" (ויאמרו לפחות שנים, משום שזו עדות) וכן בכל שבת. ברכת מעין שבע. ב"מגן אבות" אומר "המלך הקדוש". נזכר אחרי שאמר "ברוך אתה ה'", אינו חוזר. יש נוהגים שאחרי שהקהל אומר "מגן אבות" הש"ץ חוזר ואומר בקול רם (עין מ"ב, רסח, כב). (עדת בני תימן אומרים בכל שבתות השנה "המלך הקדוש"). "אלוהינו ואלוהי אבותינו רצה במנוחתנו", קדיש תתקבל (עושה השלום), "עלינו", "לדוד ה' אורי" (לאלה הנוהגים), אדון עולם. 'הרחמן' של שבת, "מגדול ישועות", "עושה השלום במרומיו", וכי'.

שחרית של שבת, עם הוספות עשרת ימי תשובה. קוראים לשבעה אנשים בפרשת וילך. אין קטן עולה למפטיר. ההפטר בהושע יד, ב "שובה ישראל" עד סוף הספר, ומוסיפים מיזאל ב, טו "תקעו שופר בציון" עד סוף הפרק "ולא יבושו עמי לעולם". בנוסח ספרד מוסיפים "מי אל כבוד". "יקום פורקן", "אב הרחמים", "אשרי", "יהללו", חצי קדיש, תפילת מוסף. קידוש.

מנחה. קוראים לשלושה בפרשת האזינו. בתפילה: "שים שלום", "צדקתך צדק", קדיש תתקבל, "עלינו". אין אומרים פרקי אבות ו"ברכי נפשי". דרשה לתשובה.

מוצאי שבת, ו' בתשרי. מאחרים תפילת ערבית לזמן הכתוב בלוח, להוסיף מחול על הקודש. בבתי כנסת רבים שרים לפני תפילת מעריב כדי ללוות את שבת מלכתא בשמחה ושיר. יש נוהגים לשיר "למנצח בנגינות מזמור שיר" (תהלים סז) ומוסיפים מזמור "לדוד ברוך ה' צורי" (תהלים קמד). ויש מוסיפים "אשרי תמימי דרך" ופרקי

שיר המעלות, כל מקום כמנהגו.

ערבית. "והוא רחום", ברכו. חצי קדיש. בתפילה: "זכרנו", "מי כמוך", "המלך הקדוש", "אתה חוננתנו", "המלך המשפט", "יכתוב", "בספר". אשכנזים אין אומרים "יהי נועם", "ואתה קדוש". קדיש תתקבל, "ויתן לך" (יש נוהגים לומר "ויתן לך" בבית). עלינו, קדיש יתום, ברכו בתרא, "לדוד ה' אורי" לפי המנהג. הבדלה: הגפן, בשמים, נר, המבדיל. קידוש לבנה כהגר"א, ולפי הרמ"א אין לקדש עד מוצאי יום הכיפורים.

יום א', ב', ג' - ו', ז', ח' בתשרי - דינם כמו ביום ו' ד' בתשרי.

ערב יום הכיפורים. יום ד', ט' בתשרי. "כפרות" באשמורת הבוקר (כל עשרת ימי תשובה הם זמן כפרות). יש שנהגו לתת לעניים את תמורת הכפרות, ויש שנהגו לעשות כפרות על כסף המיועד לצדקה. סליחות בקצרה. בשחרית אין אומרים "מזמור לתודה" (רוב הספרדים אומרים), לא אבינו מלכנו, לא תחנון ולא למנצח. מצווה להרבות בסעודה, ואסור להתענות אפילו תענית חלום, ואפילו עד הסעודה המפסקת אסור. מצווה לטבול במקווה לכבוד יום הדין, ואפילו צעירים שהם בני מצווה ראוי להם לטבול. אבל בתוך שבעה טובל לפני שקיעת החמה, אפילו במים חמים, שיום הכיפורים מבטל גזירת שבעה.

מנחה. מקדימים להתפלל מנחה כדי להספיק לאכול אחריה סעודה מפסקת. בסוף תפילת י"ח בלחש, לפני "אלוקי נצור", אומר היחיד "יהיו לרצון", וידוי ו"על חטא". בחזרת הש"ץ אין וידוי ו"על חטא". אין אומרים "אבינו מלכנו".

אין אוכלים בסעודה המפסקת מאכלים שמנים, מעלי ליחה או מתובלים. המלצת רופאים לא להרבות באכילה, להימנע ממאכלים חריפים ומלוחים, ולהרבות בשתייה. מסיימים את הסעודה מבעוד יום, לפני זמן הדלקת הנרות, כדי להוסיף מחול על הקודש. לפני ברכת המזון אומרים "שיר המעלות" ולא "על נהרות בבל" (וכן בראש חודש ובערב שבת וערב יום טוב אחרי חצות). הקדים לגמור הסעודה, יכול להתנות במפורש שיאכל. פורסים מפות על השולחנות ומדליקים נרות הדולקים 24 שעות. (נוהגים שכל נשוי מדליק נר חיים בשבילו, ונר נשמה להורים ולקרובים). מדליקים נרות של יום כיפור, ומברכים "להדליק נר של יום הכיפורים" ו"שהחיינו".

איש או אישה המתפללים בבית הכנסת, לא יברכו "שהחיינו" בהדלקה כי אם בבית הכנסת עם הציבור. מברכים את הבנים והבנות באריכות ימים, ושיקיימו תורה ומצוות. מפייסים איש את רעהו ומברכים בחתימה טובה. אל יהא אדם סרבן להתפייס, וימחל לחברו המבקש מחילה. החייב לחברו ממון, יקבל בלבו לשלם לו, שלא יעכב התשובה. אנשי ירושלים נוהגים ללבוש בגדים לבנים ולהתעטף בטלית בבית. חולצים את הנעלים, והולכים לבית-הכנסת. התחלת התענית בירושלים במקומות אחרים לפי זמן כניסת השבת (20-30 דקות לפני השקיעה). 53: 17.

יום הכפורים, יום ה', י' בתשרי.

כל נדרי - מתעטפים בטלית מבעוד יום. "תפילה זכה". יש להקדים "כל נדרי" לפני שקיעת החמה. מוציאים שני ספרי תורה ומוסרים אותם לשני זקנים או חשובי הקהל, והם עוברים את הש"ץ, ואומרים "על דעת המקום" שלוש פעמים. הש"ץ אומר "כל נדרי" שלוש פעמים בניגון המקובל, והקהל אומר בלחש. ואומר: "מיום כפורים שעבר עד יום כפורים זה, ומיום כפורים זה עד יום כפורים הבא עלינו לטובה". בכל פעם משלוש פעמים של "כל נדרי", ובפסוקי "ונסלח", מגביה הש"ץ את קולו. הש"ץ מברך בקול רם "שהחיינו", והקהל אומר עמו בלחש ומסיים לפניו כדי שיוכל לענות אמן. יש קהילות שאומרים "כל נדרי" בלילה ממש (לקוטי הרי"ק). הרב או גדול שבקהל אומר דברי התעוררות לתשובה.

ערבית. ברכו. בקריאת שמע אומרים יחד עם הש"ץ בקול רם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", וכן בק"ש של שחרית. "ופרוש", "כי ביום הזה יכפר". לדעת הגר"א אין אומרים "כי ביום". חצי קדיש, תפילת יום הכיפורים. פותחים הארון, והש"ץ מתחיל "אלוהינו ואלוהי אבותינו יעלה תחנונינו", פיוטים, סליחות, וידוי ו"על חטא". יש אומרים "לדוד מזמור". קדיש תתקבל. "עלינו", "לדוד ה' אורי" (לנוהגים במערב). "אדון עולם", 4 פרקים ראשונים של תהלים, שיר היחוד ושיר הכבוד. יש אומרים את "שיר היחוד" בציבור פסוק בפסוק. יש נוהגים להיות ערים כל הלילה בבית הכנסת בלימוד התורה ואמירת תהלים. אם הדבר יקשה עליו להתענות ולהתפלל, אל יעשה כן.

שחרית. נטילת ידיים בשחרית ואחרי עשיית צרכים רק עד קשרי האצבעות. עיניים מותר לרחוץ רק בכדי להעביר לכלוך. משכימים לבית הכנסת, יש נוהגים לדלג על

ברכת "שעשה לי כל צרכי". (לשיטת הגר"א מברכים אותה בערב בעת נעילת הנעליים). שיר היחוד, שיר הכבוד. שיר של יום: "לדוד משכיל" (תהלים לב), פסוקי דזמרה. "המלך" עד "ובמקהלות" אומר הקהל יחד עם הש"ץ, כמו בראש השנה. ברכת יוצר, כמו בראש השנה, "המאיר לארץ". בקריאת שמע, "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקול רם. תפילת לחש. חזרת הש"ץ, פיוטים כמנהג. קדושת נעריצך ונקדישך (או "כתרי"), ברכת כוהנים. (הכוהנים חולצים גם נעלי גומי - קכ"ח, מ"ב ס"ק י"ח). אומרים "אבינו מלכנו", קדיש תתקבל, פסוקי "אין כמוך". במנהג ספרד שיר של יום (פ"א). מוציאים שני ספרי תורה, י"ג מדות ותפילת "יריבונו של עולם", "שמע ישראל", "קדוש ונורא", "גדלו". באחד קוראים לששה בפרשת אחרי מות (ויקרא טז) מתחילה עד "ויעש כאשר צוה ה' את משה". חצי קדיש. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פנחס (במדבר כט, ז) "ובעשור לחודש השביעי" עד "ומנחתה ונסכיהם". ומפטירים בישעיה נז, יד "ואמר סולו סולו" עד נח, יד "כי פי ה' דיבר". אם יש ברית מילה מלים אחר קריאת התורה, מברכים על הכוס, ונותנים לטעום לרך הנימול, וגם כשאומר "בדמך חי". אם מלים בבית היולדת, ולא עברו 7 יממות מלאות מזמן הלידה, והוא עדיין חלשה וזקוקה לאוכל ומותר לה לשתות יין, יכווין להוציאה בברכה, והיא תכווין לצאת, ותשתה היא. חולים וקטנים שאוכלים ביום הכפורים אומרים בברכת המזון "יעלה ויבוא", ואם לא אמרו אינם חוזרים. הזכרת נשמות. נוהגים להזכיר נשמות חללי השואה, צה"ל והטרור, ראה בסוף הספר. הציבור אומרים "אל מלא רחמים", וביחידות "יזכור". "אב הרחמים", "אשרי", "יהללו", "לדוד מזמור", חצי קדיש.

מוסף. ראוי להתחיל מוסף לפני שהגיע זמנה של מנחה גדולה, (שהוא שש וחצי שעות של היום) (רפ"ו). הש"ץ אומר "הנני", חצי קדיש. בחזרת הש"ץ כשאומר "עלינו", ובסדר העבודה ב"הכהנים" - כורעים ומשתחוים ונופלים על פניהם, כמו בראש השנה. סליחות, וידוי ו"על חטא", "ותערב", ברכת כוהנים, קדיש תתקבל. אין אומרים "אין כאלוהינו". שיר של יום (אם לא אמרו בהשכמה). רבים ממתפללי נוסח אשכנז מעדיפים את סדר העבודה של נוסח ספרד "אתה כוננת", שנכתב בלשון המשנה.

מנחה. אין אומרים אשרי ובא לציון. מוציאים ספר תורה וקוראים לשלושה בפרשת

ערויות (ויקרא יח,א) עד סופה, והשלישי מפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחרי קריאת התורה. מפטירים בספר יונה, ומוסיפים שלושה פסוקים שבסוף מיכה "מי א-ל כמוד" עד הסוף. בברכת ההפטרה מסיים "מגן דוד", "יהללו", "לדוד מזמור", חצי קדיש, תפילה בלחש. בחזרת הש"ץ, לפני "זכור לנו ברית אבות", אומר הסליחה "אל נא רפא". אין הכוהנים עולים לדוכן, והש"ץ אומר "אלוהינו ואלוהי אבותינו ברכנו בברכה", "שים שלום", "אבינו מלכנו", קדיש תתקבל.

נעילה. זמנה כשהחמה בראש האילנות. אשרי ובא לציון, חצי קדיש. במקום "כתבנו" "וכתוב", "ונכתב", אומר: "חתמנו", "וחתום", "ונחתם". פותחים הארון מחזרת הש"ץ ועד אחרי קדיש תתקבל. אומרים 7 פעמים י"ג מדות בפיוטים: ומי יעמוד, מרובים צרכי עמך, ידך פשוט, זכור ברית אברהם, ה' ה', רחם נא. אלוהינו ואלוהי אבותינו שלח לנו. ברכת כוהנים עד 13 דקות אחרי שקיעה. מנהג הספרדים לומר את הסליחות אחרי חזרת הש"ץ, ואף אשכנזים רשאים לנהוג כך אם הזמן קצר. "אלוהינו ואלוהי אבותינו ברכנו בברכה" - אומר אפילו בלילה. אבינו מלכנו: "חתמנו" במקום "כתבנו". "שמע ישראל" פעם אחת, "ברוך שם כבוד" 3 פעמים. "ה' הוא האלוקים" 7 פעמים. קדיש תתקבל. 21 דקות אחרי השקיעה (השקיעה בירושלים 18:28) נוהגים אנשי א"י לתקוע תקיעה אחת, ויש תוקעים תשר"ת. אומרים "לשנה הבאה בירושלים הבנויה". סוף הצום 33 דקות אחרי שקיעה. מותרים במלאכה, מדליקים ומבדילים.

מוצאי יום הכיפורים. י"א בתשרי. ערבית של חול, "אתה חוננתנו". אין אומרים "ויהי נועם" "ואתה קדוש". קדיש תתקבל. עלינו, קדיש יתום, ברכו בתרא, ויש נמנעים מלומר ברכו בתרא כמו בשבת ויום טוב, מאחר שהכל נמצאים בבית הכנסת בעת "ברכו" ראשון. "לדוד ה' אורי", קדוש לבנה. הבדלה: יין, נר, הבדלה. ברכת "מאורי האש" מברך על נר ששבת: שדלק מערב יום כיפור, או שהודלק ממנו. מי שלא ברך בבוקר "שעשה לי כל צרכי" - מברך כאשר נועל נעליו (הגר"א). נוהגים להתחיל מיד בבניין הסוכה.

מנהג ירושלים שחסידיים וספרדים אומרים "שיר למעלות אשא עיני" לפני "עלינו". **יום ו'**, י"א בתשרי. נוהגים להשכים לבית הכנסת. עד אחרי אסרו חג אין אומרים תחנון, ולא "יהי רצון" שאחר קריאת התורה. יש שאין אומרים תחנון עד ראש חודש

מרחשוון. בימים שבין יום הכיפורים לסוכות אין מתענים, מלבד חתן ביום חופתו.

שבת פרשת האזינו, י"ב בתשרי. קוראים לשבעה אנשים לפי הסדר: **הזינו לך**, (האזינו, זכור, ירכיבהו, וירא, לו חכמו, כי אשא) והשביעי מן "ויבוא משה" עד סוף הפרשה (אפשר לחלק לשני קוראים רק את העלייה לשביעי) ומפטירים "וידבר דוד" (שמי"ב כ"ב, כל הפרק). אין אומרים "אב הרחמים".
במנחה. קוראים שלושה בפרשת וזאת הברכה. אין אומרים "צדקתך צדק" ולא "ברכי נפשי".
ערבית. אשכנזים אין אומרים "ויהי נועם", "ואתה קדושי".

ערב סוכות, יום ב', י"ד בתשרי. אין אומרים "יהי רצון" שאחר קריאת התורה. יש האומרים "למנצח... יענד", ויש שאין אומרים (יעב"ץ). מסתפרים, רוחצים וטובלים לכבוד החג. יש מחמירים שלא לאכול פת אחרי חצות היום. אחרי השעה התשיעית אסור לאכול מיני מזונות, כדי שיאכל סעודת יום טוב בסוכה לתאבון. סעודת נישואין שבערב יום טוב, נוהגים להקדימה לפני חצות. בבניית הסוכה יש להקפיד שהדפנות לא יתנופפו ברוח. ראוי להניח לרוחב הקירות מוטות במרחק פחות מ- 23 ס"מ זה מזה. יש להקפיד שלא יהיה רווח של יותר מ- 23 ס"מ בן הדופן לקרקע. את הסכך יש לרכוש מבעליו, ואין להשתמש בסכך שנקטף מעצים ללא רשות בעליהם.

אוגדים את ארבעת המינים בסדר זה: אורך הלולב לפחות 32 ס"מ. מניח את הלולב כאשר שדרתו למעלה, 3 הדסים מימין הלולב ושתי ערבות משמאלו. צריך שיהיה הלולב גבוה מההדסים לפחות טפח - 8 ס"מ, וההדסים קצת גבוהים מן הערבות.

א' דסוכות, יום ג', ט"ו בתשרי.
 בהדלקת הנר האשה מברכת לפני ההדלקה (ככל יום טוב): "להדליק של יום טוב" וברכת "שהחיינו". המדליקות את הנר בליל יום טוב לפני קידוש, כינו הפתילות והנר מבעוד יום, ויזהרו להעביר אש מנר דולק.

ערבית. "ופרוש", "וידבר משה". (הגר"א: אין אומרים "וידברי"). תפילת יו"ט. קדיש

תתקבל, עלינו, קדיש יתום, לדוד ה' אורי (לנוהגים כן). "אדון עולם" או "יגדל". כשנכנס לסוכה אומר האושפיזין. בקידוש: ברכת הגפן, "אשר בחר בנו מכל עם", "לישב בסוכה". ברכת "שהחיינו" (גם אם ברח בהדלקת הנר) וסימנו: "יקס"ז" (יין, קידוש, סוכה, זמן). הנוהגים כמנהג הגר"א, מברכים אחרי לילה ראשון "לישב בסוכה" בכניסתם לסוכה. לדעת הרמב"ם יש לקדש ולברך "לישב בסוכה" מעומד (כדי שיברך "לישב בסוכה" עובר לעשייתה), אף אם בכל השנה נוהג לשבת בשעת קידוש. לדעת הרא"ש מותר לקדש בישיבה. בברכת "לישב בסוכה" יש לכוון שציוונו ה' לישב בסוכה כדי לזכור ענני הכבוד שהקיפו את אבותינו ארבעים שנה במדבר בצאתם ממצרים. היוצאים בקידוש מפי אחר, יוצאים גם בברכת "לישב בסוכה" אם כוונתם לצאת. אכילת כזית בסוכה בסעודת לילה ראשון היא חובה מן התורה (כמו מצה בליל א' של פסח), ואפילו ירדו גשמים חייב להמתין שעה או שעתיים שמא יפסקו (ובלבד שלא יצטער מרעב), כדי שיוכל לברך "לישב בסוכה". (מ"ב תרלט, לה. ויש אומרים שימתין עד חצות). אם אינו יכול לחכות, או שלא פסק הגשם, יאכל כזית בסוכה מבלי לברך "לישב בסוכה", ויאכל סעודתו בבית.

בברכת המזון אומר "יעלה ויבוא". שכח ולא אמר, אם נזכר לפני סיום הברכה ולא אמר "ה'", אומר אלוהינו ואלוהי אבותינו יעלה ויבוא וכו' ובנה ירושלים, ואם נזכר אחרי שסיים הברכה, ואמר "ברוך אתה ה'", אומר ברכה נוספת: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל באהבה לששון ולשמחה את יום חג הסוכות הזה, ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים". ואם לא נזכר עד אחרי שהתחיל הברכה הרביעית "הטוב והמטיב", חוזר לראש הברכה הראשונה.

"הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו טוב", ו"הרחמן הוא יקים לנו סוכת דוד הנופלת". "הרחמן" האחרון אומר כל שבעת ימי החג. מצות עשה לגור בסוכה. "תשבו - כעין תדורו". ישנים בסוכה, אבל המצטער פטור. כל 7 ימים עושה סוכתו קבע וביתו ארעי. מותר לאכול אכילת ארעי מחוץ לסוכה, ויש מחמירים שלא לשתות ולא לאכול מחוץ לסוכה אפילו אכילת ארעי, אבל אין מברכים על אכילת ארעי "לישב בסוכה". יש נוהגים לברך "לישב בסוכה" על אכילת מזונות כביצה או רביעית יין.

שחרית. תפילת יום טוב. נוטלים לולב בימין ואתרוג בשמאל כשהוא מהופך - העוקץ למעלה. מברכים "אשר קדשנו... על נטילת לולב" ו"שהחיינו" (תרי"א,ה), הופכים את האתרוג שיהא הפיטם למעלה. מחזיקים האתרוג והלולב מחוברים, בלא דבר חוצץ ביניהם, מנענעים בעמידה, כאשר העומד פניו למזרח. מנהג אשכנז: מזרח, דרום, מערב, צפון, מעלה, מטה. מנהג חסידים כנוסח האר"י: דרום, צפון, מזרח, מעלה, מטה, מערב.

אסור לאכול לפני נטילת לולב. המהדרים מברכים על הלולב בסוכה, לפני שהולכים לבית הכנסת. אין ליטול לולב בזמן חזרת הש"ץ. הלל שלם.

וזה סדר הנענועים בהלל: (המסומן בכוכב * - מנהג ספרדים ואשכנזים-חסידים).

החזן אומר	הקהל עונה
*הודו לה' כי טוב - ומנענע	*הודו לה' כי טוב - ומנענע
יאמרו נא ישראל - ומנענע	הודו לה' כי טוב - ומנענע
יאמרו נא בית אהרן - ולא מנענע	הודו לה' כי טוב - ומנענע
יאמרו נא יראי ה' - ולא מנענע	הודו לה' כי טוב - ומנענע
*אנא ה' הושיעה נא - ומנענע	*אנא ה' הושיעה נא - ומנענע
*אנא ה' הושיעה נא - ומנענע	*אנא ה' הושיעה נא - ומנענע
*הודו לה' כי טוב - ומנענע	*הודו לה' כי טוב - ומנענע
הודו לה' כי טוב - ומנענע	הודו לה' כי טוב - ומנענע

הושענות. ספרדים ואשכנזים חסידים נוהגים לומר הושענות אחרי הלל (לפני קדיש), ויש הנוהגים לומר הושענות אחרי מוסף. אחרי שהביאו ספר תורה לבימה מחזיק בידו הלולב והאתרוג, מקיף הבימה ואומר "הושענא", "למען אמיתך", "כהושעת". קדיש תתקבל, "אין כמוך", "אב הרחמים". מנהג ספרד - שיר של יום (פ"ב). מוציאים שני ספרי תורה. י"ג מדות, "רבונו של עולם" של ג' רגלים. באחד קוראים לחמשה אנשים בפרשת אמור (ויקרא כב, כו): "שור או כשב" עד סוף כג "אל בני ישראל". (ביום טוב נוהגים שלא להוסיף על חמשה עולים). חצי קדיש, בספר שני קוראים למפטיר בפרשת פנחס במדבר כט, יב: "ובחמשה עשר" עד "מנחתה ונסכה". מפטירים בזכריה י"ד "הנה יום בא". ברכות המפטיר, "יה אלוי", "אשרי", "לדוד מזמור", "ובנוחה יאמר", חצי קדיש.

מוסף של יום טוב. קדושת "נעריצד" (או "כתרי"), "אדיר אדירנו", "ותערב", ברכת כוהנים, "שים שלום". "הושענא למען אמיתך" (לאלה שלא אמרו בשחרית) כנ"ל. קדיש תתקבל, "אין כאלוקינו", "עלינו", שיר של יום: למנצח בנגינות (תהלים עו), לדוד ה' אורי, "אדון עולם", שיר היחוד ושיר הכבוד (יש אומרים שיר היחוד ושיר הכבוד לפני התפילה). קידוש של יום טוב.

מנחה. "אשרי" "ובא לציון", חצי קדיש. תפילה של יום טוב. שלום רב. (מנהג ספרדים ואשכנזים חסידים: שים שלום).

א' חול המועד, יום ד', ט"ז בתשרי. מוצאי יום טוב (יום טוב שני בחו"ל). **ערבית.** בבית מדרשו של מרן הגרא"ה קוק זצ"ל היה נוהג שלא לומר בחול המועד במעריב "והוא רחום" לפני ברכו. בשמונה עשרה: "אתה חוננתנו", "יעלה ויבוא". קדיש תתקבל. שכח ולא אמר "יעלה ויבוא", אם נזכר לפני שאמר "ה" מברכת "המחזיר שכינתו לציון", אומרו שם. נזכר לאחר שאמר "ה", מסיים הברכה, ואומר "יעלה ויבוא" לפני מודים. נזכר לאחר שהתחיל "מודים", חוזר ל"רצה". נזכר אחרי שגמר תפילתו ועקר רגליו, חוזר לראש התפילה. והוא הדין אם הוא מסופק אם אמר, וי"א שבספק אינו חוזר. וכן הדין בתפילת שחרית ומנחה.

הבדלה של מוצאי יום טוב בסוכה, ומברכים: יין, הבדלה, לישב בסוכה. יש שאין מברכים לישב בסוכה על שתיית יין הבדלה שאינה קביעות, אלא מברך אחר כך על אכילת מזונות. ויש לכוון בברכה לפטור ישיבת סוכה כל הלילה. בברכת המזון אומר "יעלה ויבוא", הרחמן הוא יקים לנו.

שכח יעלה ויבוא, ונזכר בגמר "בונה ירושלים", אם עוד לא אמר ה' - אומרו שם. אם כבר אמר - מסיים הברכה ואומר: "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר נתן ימים קדושים לעמו ישראל לישכון ולשמחה, את יום חג הסוכות הזה" בלי חתימה. ואם כבר התחיל ברכת הטוב והמטיב אינו חוזר.

בבתי כנסיות רבים בא"י נוהגים בכל לילי חול המועד לומר בצבור כל ט"ו שירי

המעלות פסוק בפסוק בשירה ובזמרה, זכר לשמחת בית השואבה שבבית המקדש.
שחרית. אין מניחים תפילין בחול המועד. תפילה של חול. בשמונה עשרה אומר
 "יעלה ויבוא". שכח - עיין דינו בערבית.
 נטילת לולב בלי "שהחיינו". הלל שלם. נענועים כאתמול. הושענא: "אבן שתיה",
 "כהושעת". אָבֵל לא יקיף, ואם ניכר שאינו מקיף בגלל אבלותו - יקיף. קדיש
 תתקבל, מוציאים ספר תורה וקוראים לארבעה עולים ארבע פעמים: "וביום השני"
 בפרשת פנחס. חצי קדיש, "יהללו", אשרי ובא לציון, חצי קדיש.
מוסף של יום טוב, "וביום השני". קדושה של חול. האומרים "כתר" מתחילים בכתר
 וממשיכים בשל חול. הושענא (לא להא להא) אומר בשחרית: "אבן שתיה". קדיש
 תתקבל, "עלינו", שיר של יום: (תהלים כט) מזמור לדוד. אין כאלוהינו. לדוד ה' אורי.
 אדון עולם.

תיירים שדעתם לחזור לחו"ל: ר' שמואל סלנט, רבה של ירושלים, הנהיג יום טוב
 לחומרה: אין עושים מלאכה, שומעים הבדלה מתושב א"י, ובמוסף אומר רק "וביום
 השני" (נל פי ח"צ). יש תיירים הנוהגים שאם יש מנין, מתפללים תפילת יום טוב
 בציבור, וראוי לעשותה בצנעה. לדעת משנה ברורה (תצ"ו, י"ג) יתפלל בביתו ובצנעה.
 לנוהגים יום טוב שני של גלויות, סדר התפילות וקריאת התורה כאתמול. מפטירים
 במלכים א ח, ב-כא.

ב' חול המועד, יום ה', י"ז בתשרי. תפילה כיום א' חול המועד, הושענא
 "אערוך שועי", וקוראים לד' אנשים "וביום השלישי", וכן במוסף "וביום השלישי",
 שיר של יום: "מזמור לאסף" (תהלים ט).
 (קריאת התורה בחו"ל: לכהן "וביום השני"; ללוי "וביום השלישי"; לישראל "וביום
 הרביעי"; לרביעי "וביום השני וביום השלישי"; בתפילת מוסף: "וביום השני"...) **"וביום השלישי"**.

ג' חול המועד, יום ו', י"ח בתשרי. תפילה כיום א' בחול המועד, הושענא "אל
 למושעות", וקוראים לד' אנשים "וביום הרביעי" ד' פעמים, וכן במוסף "וביום
 הרביעי". שיר של יום: (תהלים צד - חציו השני).
 (קריאת התורה בחו"ל: לכהן "וביום השלישי"; ללוי "וביום הרביעי"; לישראל

"וביום החמישי"; לרביעי "וביום השלישי וביום הרביעי"; בתפילת מוסף, "וביום השלישי..." "וביום הרביעי".

ד' חול המועד, יום שבת קודש, י"ט בתשרי. הדלקת נר.

ערבית. מתחילים "מזמור שיר ליום שבת", ואין אומרים פרקי "לכו נרננה". יש שמתחילים "מזמור...הבו לה". אומרים שני בתים ראשונים מ"לכה דודי", ושניים האחרונים. התפילה כבשבת, ואומר "יעלה ויבוא". ויכלו, מגן אבות; קידוש של שבת בסוכה ומברכים "לישב בסוכה".

שחרית. תפילת שבת, "יעלה ויבוא", הלל שלם, ואין נוטלים לולב. הושענא "אום נצורה", קדיש תתקבל. יש הקוראים "קהלת" בצבור, ואם יש מגילה כשרה מברך הקורא "על מקרא מגילה" ו"שהחיינו". הקורא והשומעים יכוונו לצאת. קדיש יתום, "אין כמוך", "אב הרחמים", מוציאים שני ספרי תורה, באחד קוראים לשבעה בפרשת כי תשא, שמות לג, יב: "ויאמר משה אל ה' ראה" עד לד, כו: "בחלב אמו". חצי קדיש. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פנחס "וביום החמישי". מפטירים ביחזקאל לח, יח "והיה ביום ההוא" עד לט, טז "וטהרו הארץ". בברכת הפטרה מזכירים שבת ויום טוב ומסיים: "מקדש השבת וישראל והזמנים". "יקום פורקן", "אשרי", יהללו, מוסף של יום טוב, ומזכיר גם של שבת, "וביום החמישי", ישמחו וכו'. קדושת נעריצך (או "כתרי"), ברכת כהנים. הושענא (לאומרים במוסף): "אום נצורה", קדיש תתקבל, אין כאלוקינו, עלינו, שיר של יום: מזמור שיר ליום השבת. (קריאת התורה בחו"ל: למפטיר בפרשת פנחס "וביום הרביעי"..."וביום החמישי").

מנחה. קוראים לשלושה בפרשת וזאת הברכה, תפילה של שבת, יעלה ויבוא. אין אומרים "צדקתך צדק", ואין אומרים פרקי אבות ולא "ברכי נפשי".

מוצש"ק. "אתה חוננתנו", יעלה ויבוא, קדיש תתקבל, אשכנזים אין אומרים "ויהי נועם". "ואתה קדוש", הבדלה של מוצ"ש בסוכה, ראה לעיל בא' בחול המועד.

ה' חול המועד, יום א', כ' בתשרי. תפילה כביום א' בחול המועד. קוראים לארבעה אנשים "וביום השישי" 4 פעמים, וכן בתפילת מוסף "וביום השישי". הושענא: "אדון המושיע". שיר של יום: החלק הראשון של תהלים צד, "א-ל נקמות" עד "מי יקום לי".

(קריאת התורה בחו"ל: לכהן "וביום החמישי"; ללוי "וביום השישי"; לישראל

"וביום השביעי"; לרביעי "וביום החמישי" "וביום השישי"; בתפילת מוסף, "וביום החמישי..." "וביום השישי".

הושענא רבה, יום ב', כ"א בתשרי.

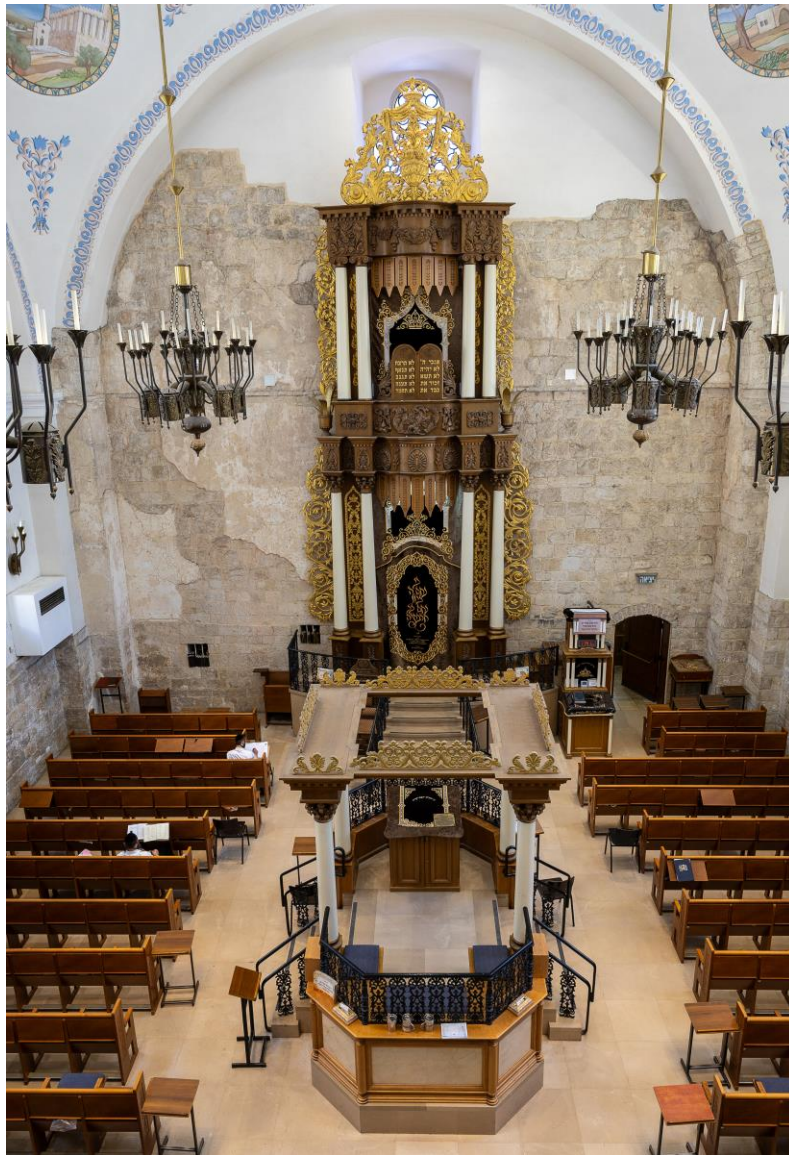
יש נוהגים להיות ערים וללמוד כל הלילה. קוראים ספר "דברים" ופרקי תהילים, ויש האומרים ספר תהילים בשלמותו. יש נוהגים ללבוש בגדים לבנים, וטובלים לפני עלות השחר. משכימים לבית הכנסת.

מי שהיה ער כל הלילה ולא ישן כלל, אין צריך לברך "על נטילת ידיים", אינו אומר "אלוקי נשמה" ולא "המעביר שינה" עד "הגומל". אם עשה צרכיו – יברך. (מ"ב מ"ו, כ"ח). ברכת התורה – יש אומרים שיברך, וי"א שאין צריך לברך (מ"ב שם). ראוי שיבקש מאחר להוציאו. אם ישן ביום שלפני כן – יברך.

שיר של יום: למנצח על הגתית (תהלים פא), שיר היחוד ושיר הכבוד. מזמור לתודה ומזמורים של שבת ויום טוב בנעימה של ימים נוראים. אין אומרים "נשמות". שחרית של חול, נטילת לולב, הלל שלם ונענועים כבשאר ימי חול המועד. (הושענות, לנוהגים לאומרים אחרי שחרית, ראה סדרם במוסף). קדיש תתקבל. בהוצאת הספר אומרים י"ג מדות, "ריבונו של עולם" של ראש השנה, שמע ישראל וגו', קדוש ונורא שמו, גדלו, וקוראים לארבעה עולים בפרשת פנחס: "וביום השביעי" ארבע פעמים. (קריאת התורה בחו"ל: לכוהן "וביום החמישי"; ללוי "וביום השישי"; לשלישי "וביום השביעי"; לרביעי "וביום השישי... וביום השביעי").

מוסף של יום טוב: "וביום השביעי". חצי קדיש. קדושה של יום טוב, "אדיר אדירנו", ברכת כוהנים.

הושענות (לאומרים אחרי מוסף). מוציאים ספרי התורה שבארון ומסדרים אותם על הבימה, אומרים כל ההושענות כסדר, ומקיפים את הבימה עם הלולב והאתרוג שבע פעמים, אחר כך מתחילים "תתננו". כשמגיעים ל"תענה אמונים" – מניחים הלולב והאתרוג, ולוקחים ה"הושענא" (חמשה בדי ערבה אגודים) ומתחילים "תענה". חובטים את הערבה ב"קול מבשר", או באמצע הקדיש, לפני "תתקבל", או אחרי הקדיש, הכל לפי המנהג. חובטים ה"הושענא" 5 פעמים בקרקע ואומרים "יהי

בית כנסת החורבה, העיר העתיקה ירושלים

רצון", "הושיעה את עמך". אין להשליך ערבות על ארון הקודש. ראוי לאוספם בדרך כבוד ולשורפם. יש המבערים בהם חמץ בערב פסח. קדיש תתקבל, "אין כאלוקינו", עלינו, שיר של יום: תהלים פא, למנצח על-הגתית לאסף, לדוד ה' אורי. יושבים בסוכה ואוכלים בה עד לפנות ערב. קוראים את פרשת "וזאת הברכה" עד הסוף, כדי לסיים את התורה. לפנות ערב מפנים מהסוכה כלים הדרושים בבית ביום טוב, ונפרדים ביציאה מן הסוכה באמירת "יהי רצון". יוצאים בשמחה לבית הכנסת.

שמיני עצרת ושמחת תורה, יום ג', כ"ב בתשרי. (בחז"ל: חג שמיני עצרת, יושבים בסוכה אבל לא מברכים "לישב בסוכה". יש בזה מנהגים שונים, עי' שו"ע תרס"ח). הדלקת הנר כבערב חג (ראה לעיל, בא' דראש השנה, בברכת שהחיינו).

ערבית. "ופרוש", "וידבר משה", (הגר"א: אין אומרים), חצי קדיש, תפילת יום טוב, ומזכיר "את יום השמיני חג העצרת הזה" (או: "את יום שמיני עצרת החג הזה"). קדיש תתקבל. "אתה הראת", וכשמגיעים לפסוק "ויהי בנסוע הארון" פותחים הארון. אחרי שגמרו הפסוקים מוציאים כל ספרי התורה, ומקיפים את הבימה 7 פעמים, בפסוקים "אנא ה' הושיעה נא". (בליל שמחת תורה אין אומרים "ונורא", אלא רק ביום. אחרי הקפה שביעית אומר הש"ץ "שמע ישראל", "קדוש ונורא שמו", "גדלו", "על הכל", וחוזרים ואומרים "יהללו", "יבנוחה", ומחזירים הספרים לארון. [יש נוהגים לקרוא בתורה לשלושה בפרשת "וזאת הברכה" גם בלילה, חצי קדיש]. עלינו, אדון עולם.

קידוש של יום טוב בסימן: יק"ז (יין: הגפן, קידוש יום טוב, זמן: שהחיינו). אין לשבת בסוכה.

[תיירים ואורחים שבאו לא"י, אפילו דעתם לחזור, אין יושבים בסוכה].

שחרית. תפילת יום טוב. הלל שלם, קדיש תתקבל. פסוקי "אתה הראית לדעת". הקפות כמו בערב. מחזירים כל הספרים לארון ומשאירים שלושה ספרים לקריאה. הש"ץ אומר "שמע ישראל", "קדוש ונורא שמו". בספר אחד קוראים בפרשת וזאת הברכה עד "מעונה" כפי הסדר. (יש נוהגים לקרוא גם "חתן מעונה" וקוראים לו מ"מעונה" עד "ויעל" - החיד"א). נהגו לחזור על פרשת וזאת הברכה עד "מעונה" כמה פעמים, כדי שכל הציבור יעלה לתורה. לאחרון קוראים עם כל הנערים "ולאשר

אמר ברוך מבנים". ברכת התורה עם הילדים, הקהל אומר "המלאך הגואל" לברך הילדים. הקורא אומר הפזמון "מרשות" לבחור ל"חתן תורה" וקוראים לו "מעונה" עד הסוף. חזק.

מניחים ספר שני, ומגביהים וגוללים ספר ראשון. ואומר הפזמון "מרשות" ל"חתן בראשית" וקורא מבראשית עד "ברא אלוקים לעשות". נוהגים שהקהל חוזר על כל פסוק של "ויהי ערב ויהי בוקר" ועל פרק "ויכולו".

מניחים את הספר השלישי, חצי קדיש, מגביהים וגוללים ספר שני. בספר השלישי קוראים למפטיר "ביום השמיני". (אם יש רק שני ספרי תורה - מגביהים את השני וקוראים למפטיר בספר ראשון). מפטירים ביהושע א, א, "ויהי" עד סוף הפרק, ברכות הפטרה, הזכרת נשמות. תפילה לזכר חללי השואה, חללי צה"ל ונפגעי הטרור (ראה בסוף הספר). "אב הרחמים", "אשרי", "יהללו", מכניסים הספרים לארון, ומשאירים אותו פתוח לתפילת גשם. הש"ץ מתחיל: או"א "זכור אבי" עד "לשובע ולא לרזון". סוגרים הארון, חצי קדיש. יש הנוהגים לומר תפילת גשם בחזרת הש"ץ. לפני מוסף אומר הש"ץ קדיש בנעימה מיוחדת, מכריזים "משיב הרוח ומוריד הגשם" כדי להזכיר למתפללים לומר כן בתפילת לחש.

במוסף מתחילים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם" (עד מוסף של יום א' של פסח). ובבתי הכנסת שבהם אומרים פיוטי הגשם בחזרת הש"ץ, מכריזים לפני תפילת מוסף: "משיב הרוח".

שכח ולא אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם", אם נזכר קודם שסיים הברכה יאמר במקום שנזכר. סיים את הברכה ועדיין לא אמר "אתה קדוש" אומר שם "משיב הרוח ומוריד הגשם". התחיל לומר "אתה קדוש", חוזר לראש התפילה. ויש אומרים שאפילו עדיין לא התחיל "אתה קדוש" חוזר לראש התפילה. בארץ ישראל שכולם נוהגים לומר בימות החמה "מוריד הטל" אינו חוזר, כיון שהזכיר "טל".

בקדושה: "אדיר אדירנו", ותערב, ברכת כוהנים, קדיש תתקבל. "אין כאלוקינו", "עלינו", שיר של יום: תהלים יב: "למנצח על השמינית". יש אומרים גם שיר היחוד ושיר הכבוד.

[בחול"ל יום זה הוא "שמיני עצרת" ואין נוהגים בו הקפות ושמחת תורה. יושבים בסוכה בהתאם למנהג, ואין מברכים לישיב בסוכה. ערבית של יום טוב ומזכירים

"את יום השמיני חג העצרת הזה". בהדלקת הנר ובקידוש - ברכת "שהחיינו". שחרית כנהוג ביום טוב. מוציאים שני ספרים וקוראים בספר הראשון 5 עולים בפרשת ראה (דברים יד-טו) "עשר תעשר" עד סוף הפרשה. בספר שני קוראים למפטיר "ביום השמיני", ומפטירים במלכים א, ח, נא "ויהי ככלות שלמה" עד סוף הפרק. הש"ץ אומר פיוטים של גשם כנהוג. הקהל אומר משיב הרוח בתפילת מוסף בלחש, אחרי שהכריזו לפני התפילה.

מנחה של יום טוב.

מוצאי יום טוב: ערבית, "משיב הרוח", "אתה חוננתנו", הבדלה של מוצאי יום טוב. נהגו לעשות הקפות שניות במוצאי החג.

אסרו חג. יום ד', כ"ג בתשרי. בשחרית "למנצח... יענך" (יש שאין אומרים). ונוהגים להרבות קצת באכילה ושתייה, ואין מתענים.

[בחוף-לארץ: שמחת תורה. תפילות של יום טוב וסדר ההקפות בערב וביום כנוכר לעיל וקריאת התורה כנהוג בשמחת תורה. אשכנזים אומרים פיוטי גשם עם החזן].

תיירים מחו"ל - ראה דינם ביום א' של סוכות.

שבת פרשת בראשית, כ"ו בתשרי. נר וערבית כנהוג. בשחרית קוראים 7 בפרשת השבוע, ומפטירים בישעיה מב, ה "כה אמר ה'" עד (מג, ל) "ואחרי לא יהיה".

מותר להוסיף על שבעת הקרואים אם יש צורך, אבל ראוי להימנע מלהרבות בקרואים, משום ברכה לבטלה וטורח הציבור.

אין מזכירים נשמות, ולא "אב הרחמים". מברכים חודש מרחשוון שחל ביום רביעי וחמישי. [יש לומר "החודש הבא עלינו לטובה" ולא "החודש הזה"].

במנחה קוראים בפרשת נח. אין אומרים "צדקתך צדק". מתחילים "ברכי נפשי". **מוצ"ש** - "אתה חוננתנו", חצי קדיש, "ויהי נועם", "ואתה קדוש", "ויתן לך", הבדלה. **יום ג'**, כ"ט בחודש, ערב ראש חודש. אין אומרים יום כפור קטן.

א' ראש חודש מרחשוון, יום ד', ל' בתשרי. בערבית: "יעלה ויבוא". שכח - אינו חוזר. אחרי פרשת התמיד בשחרית אומר: "ובראשי חדשיכם".

שכח "יעלה ויבוא", ראה דינו ביום א' של חול המועד סוכות. אם נזכר לאחר מוסף שלא אמר בשחרית "יעלה ויבוא" אינו חוזר.

חצי הלל, קדיש תתקבל, מוציאים ספר תורה וקוראים לארבעה בפרשת פנחס (במדבר כח): "וידבר ה' אל משה צו את בני ישראל" עד "ונסכו". מנהג אשכנזים-פרושים בא"י כדעת הגר"א לקרוא לכוהן עד "עולה תמיד", ללוי מ"את הכבש" עד "ניחוח לה'", לשלישי חוזרים מ"עולת תמיד" עד "ונסכה", ולרביעי "ובראשי חדשיכם" עד "ונסכו". ספרדים ואשכנזים חסידים: לכהן מ"וידבר" עד "עולה תמיד", ללוי חוזר מ"ואמרת להם", עד "רביעית ההין". לשלישי מ"עולת תמיד" עד "ונסכה", ולרביעי "ובראשי חדשיכם" עד "ונסכו". חצי קדיש, "יהללו", אשרי ובא לציון. מנהג החסידים להקדים את "אשרי" ו"ובא לציון" להחזרת ספר התורה. חולצים תפילין (ראוי שלא להפסיק בין קדיש לתפילת מוסף, ולכן אין מקפלים אותם), ומתפללים מוסף של ראש חודש, קדיש תתקבל, עלינו, שיר של יום, ברכי נפשי, אין כאלוקינו.

בברכת המזון: "יעלה ויבוא". שכח - ראה יום א' של חול המועד סוכות. נזכר לפני "הטוב והמטיב" אומר: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם אשר נתן ראשי חדשים לעמו ישראל לאות ברית ולזכרון.

נשים נוהגות שלא לעשות מלאכה בראש חודש. אסור להתענות, ומצווה להרבות בסעודה. ויש נוהגים שלא להסתפר ולא ליטול ציפורנים בראש חודש (ספר חסידים).

מרחשוון

המולד: ליל רביעי אחר חצות - שעה 0:54 + 8 חלקים

זמן קידוש לבנה: ממוצ"ש ד' במרחשוון, עד ליל ד' י"ד במרחשוון.

ב' ראש חודש מרחשוון, יום ה', א' מרחשוון. תפילה כאתמול.

שבת פרשת נח, ג' במרחשוון. קוראים לשבעה בפרשת השבוע. מפטירים בישעיה נ"ד "רני עקרה" עד "מרחמך ה'", ויש שממשיכים גם "עניה סוערה" עד "כי פארך". מברכים המתענים "שני-חמישי-שני". כשיש חתן או בר מצווה – מברכים את המתענים במנחה. **במנחה** קוראים לשלושה בפרשת "לך לך". אומרים "צדקתך צדק".

מוצאי שבת ד' במרחשוון עוברים לשעון חורף

יום א', ד' במרחשוון. מי שבדעתו להתענות מחר – יקבל תענית בתפילת מנחה.

יום ב', ה' במרחשוון. תענית שני קמא. (עלות השחר 4.21). סליחות לשני קמא אחרי חזרת הש"ץ (יש מקומות בארץ שמחליפים הפזמון "מלאכי רחמים", ואומרים "ישראל נושע", וביום חמישי "מלאכי רחמים"). בכל אמירת סליחות אומרים גם את הפזמון "אל נא רפא נא". אבינו מלכנו. והוא רחום. אל ארך אפים. קוראים לשלושה בפרשת השבוע. במנחה – אם יש עשרה מתענים – קוראים "ויחל" וברכת כוהנים כבתענית ציבור.

יום ד', ז' במרחשוון. בא"י מתחילים בערבית לומר "ותן טל ומטר" בברכת השנים.

שכח ולא אמר טל ומטר, ונזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה'", מסיים הברכה, ואומר לפני ברכת "תקע בשופר" (וי"א שאומר בשומע תפילה - מ"ב ק"ז ט). אם נזכר לאחר שהתחיל "תקע" אומר ב"שומע תפילה". נזכר לאחר שהתחיל "רצה", חוזר לברכת "ברך עלינו". נזכר לאחר שעקר רגליו, חוזר לראש התפילה. שליח ציבור ששכח לומר "טל ומטר" בתפלה בלחש אינו חוזר, אבל אם שכח בחזרת הש"ץ חוזר. המסופק, אם התפלל 90 תפילות מאז שהתחיל לומר "טל ומטר" אינו חוזר.

בן חו"ל שבא לא", או בן א"י שיצא לחו"ל, אם דעתו לחזור באותה שנה, שואל כבני מקומו, ואם לאו - כבני המקום שבא לשם (פר"ח). אם הוא חזן העובר לפני התיבה - יתפלל כמנהג המקום. בעל "ברכי יוסף" פוסק שאפילו דעתו לחזור באותה שנה, שואל כבני

המקום שבא לשם. לדעתו בן א"י שיצא לאחר ז' במרחשוון, והתחיל לשאול טל ומטר, אינו פוסק. חכמי הספרדים נהגו לפסוק כ"ברכי יוסף".

יום ה' ח' במרחשוון. תענית חמישי של "שני-חמישי-שני". (עלות השחר : 4.23).

שבת פרשת לך-לך, י' במרחשוון. מפטירים בישעיהו מ, כז "למה תאמר יעקב", עד יד, מא "בקדוש ישראל תתהלל".

במנחה קוראים לשלושה בפרשת וירא.

יום א', י"א במרחשוון. יום פטירתה של רחל אמנו. רבים פוקדים את קברה.

יום ב', י"ב במרחשוון. תענית שני בתרא, כנהוג. (עלות השחר : 4.25).

שבת פרשת וירא, י"ז במרחשוון. מפטירים במלכים ב ד, א "ואשה אחת".

ספרדים מסיימים "ותאמר שלום", ואשכנזים ממשיכים עד "ותשא את בנה ותצא".

במנחה קוראים לשלושה בפרשת חיי שרה.

יום א', י"ח במרחשוון.

עבר יום י"ז במרחשוון, זמן רביעה ראשונה, ולא ירדו גשמים, מתחיל הש"ץ לומר בברכת "שומע תפילה" תפילת "ועננו בורא עולם", ומתחילים לנהוג סדר תעניות של יחידים. אם התענו על הגשמים ונענו לפני חצות היום, אומרים ברכת הודאה והלל הגדול. אם ירדו גשמים לאחר תקופת יובש, צריך לומר ברכת הודאה.

יום ה', כ"ב במרחשוון. מיום זה ואילך, המסופק אם אמר "משיב הרוח" אינו חוזר, כי הוחזק לאומרו 30 יום. וכן אם אמר ביום אחד 90 פעמים "מחיה מתים... משיב...", אינו חוזר עוד מספק. ש"ץ מוחזק שאמר "משיב הרוח" בפחות מ- 30 יום, שגם חזרת הש"ץ נכללת במניין.

שבת פרשת חיי שרה, כ"ד במרחשוון. מפטירים במלכים א, א. "והמלך

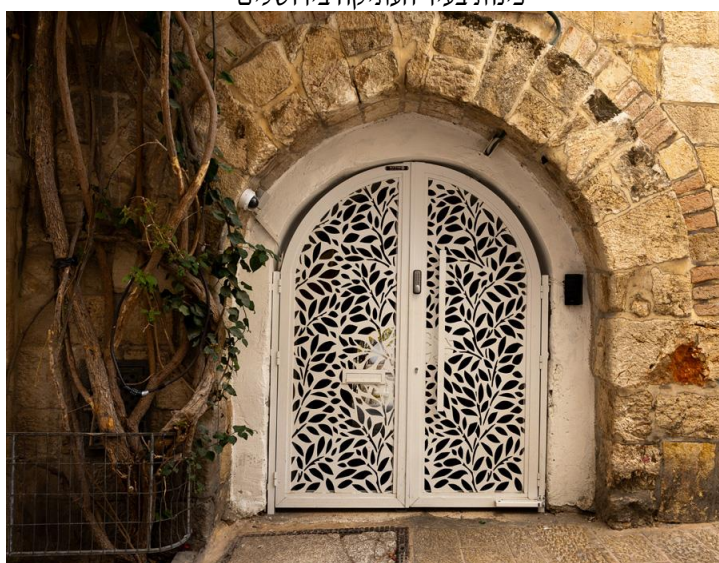
דוד זקן", עד א, לא "אדוני המלך דוד לעולם". מברכים חודש כסלו שיחול ביום

שישי. אין אומרים "אב הרחמים".

במנחה קוראים לשלושה בפרשת תולדות.

פינות בעיר העתיקה בירושלים

מעין השילוח

יום ה', כ"ט במרחשוון. המתענים בערב ראש חודש אומרים יום כפור קטן. אם יש עשרה מתענים במנחה קוראים "ויחל" אבל לא אומרים תחנון.

כסלו

המולד: יום חמישי 38: 13 + 9 חלקים
זמן קידוש לבנה: מליל ג', ה' בכסלו, עד ליל ו', ט"ו בכסלו.

ראש חודש כסלו, יום ו', א' כסלו. ראה דיני ראש חודש ביום א' במרחשוון.

שבת פרשת תולדות, ב' בכסלו. מפטירים במלאכי א, א "משא דבר ה'" עד ב, ז "מלאך ה' צבאות הוא".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת ויצא.

שבת פרשת ויצא, ט' בכסלו. מפטירים בהושע יב, ג "ויברח יעקב שדה ארם" עד סוף הספר. וכדי לסיים בטוב יש שמוסיפים יואל ב, כו-כו: "ואכלתם..."
במנחה קוראים לשלושה בפרשת וישלח.
יום ג', י"ב כסליו. המסופק אם הזכיר "טל ומטר" בשמונה עשרה אינו חוזר, שכבר אמרו 90 פעמים.

בחוץ לארץ מתחילים לומר "ותן טל ומטר"
בליל שישי טו בכסלו (החל מערבית של יום חמישי בערב)

שבת פרשת וישלח, ט"ז בכסלו. מפטירים בנביא "חזון עובדיה".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת וישב.

שבת פרשת וישב, כ"ג בכסלו, מפטירים בעמוס ב' "כה אמר ה'", עד ג, ח "מי לא ינבא". מברכים חודש טבת שחל ביום שבת קודש ולמחרתו ביום ראשון. אין

אומרים "אב הרחמים".

במנחה קוראים לשלושה בפרשת מקץ.

יום א', כ"ד בכסלו, ערב חנוכה, אין אומרים תחנון במנחה.

א' דחנוכה יום ב', כ"ה בכסלו.

אחר תפילת מנחה ביום א', מדליק הש"ץ נר חנוכה בבית-הכנסת משום פרסומי ניסא (יש מדליקים קודם "עלינו").

מעמידים בביהכ"נ את המנורה לצד דרום, זכר למנורת המקדש. ומברכים "להדליק", "שעשה נסים", "שהחיינו". אין יוצאים ידי חובה בנר חנוכה שמדליקים בבית הכנסת. אם אין לחזן את מי להוציא בביתו, לא יברך שנית "שהחיינו". ברוב בתי הכנסת נוהגים שמדליקים נר חנוכה אחרי מנחה, מתפללים ערבית, וכל אחד הולך לביתו ומדליק.

זמן הדלקת נר חנוכה בימי החול: לדעת רוב הפוסקים, מיד אחרי צאת הכוכבים. לדעת הגר"א – מיד עם שקיעה. בדיעבד זמנה כל הלילה (תרע"ב שעה"צ יז). בבית חד-קומתי מעמיד את המנורה בחוץ, משמאל הכניסה לבית, בטפח הסמוך לפתח, בגובה 3-10 טפחים מהארץ. אין להדליק במקום שהרוח עלולה לכבות את הנר. אם אין אפשרות להדליק ליד הפתח, או בבית קומות, מדליק בבית מימין החלון. יש להדר להדליק בשמן זית. יש להפריד בין הנרות שלא ייראו כמדורה.

גם הנשים חייבות במצווה. אין להדליק מנר לנר אם לא עבר זמן המצווה, שהוא לפחות חצי שעה. כבו הנרות קודם חצי שעה, נוהגים שמדליקים שוב בלי ברכה. היוצא מביתו לפני שקיעה, יכול להדליק בברכה החל מפלג המנחה (15: 35) ובתנאי שהנרות ידלקו עד חצי שעה אחרי שקיעה (5: 15). לסוברים שיש להדליק לאחר צאת הכוכבים, צריכים הנרות לדלוק עד לשעה 5: 40 לערך.

בכל שמונת ימי חנוכה אומר בתפילה ובברכת המזון "על הנסים". שכח ולא אמר בשמונה עשרה, אם נזכר לפני שאמר "ברוך אתה ה'" אומר במקום שנזכר, ואם נזכר לאחר שאמר "ה'", אינו חוזר.

בברכת המזון אם נזכר לאחר שגמר הברכה אינו חוזר, ולפני "הרחמן הוא יזכנו" יאמר: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם וגו' בימי מתתיהו...". בכל ימי חנוכה מתענים רק תענית חלום, אין אומרים תחנון, אין אומרים

למנצח, ואין מספידים אלא לחכם בפניו.

שחרית. גם בשחרית נוהגים להדליק בבית הכנסת נרות חנוכה בלי ברכה, לפרסומי ניסא. הלל שלם בכל ימי חנוכה, חצי קדיש. קוראים בתורה לשלושה בפרשת נשא, במדבר ז, א, "ויהי ביום כלות משה". לכהן עד "לחנוכת המזבח", ללוי עד "מלאה קטורת", לשלישי עד "נחשון בן עמינדב". (חסידיס מתחילים קריאת התורה בברכת כהנים – במדבר ו, כב). שיר של יום: "מזמור שיר חנוכת הבית" (תהלים ל). בבית הכנסת מדליקים נר חנוכה אחר תפילת מנחה.

ב' דחנוכה, ליל ג', כ"ו בכסלו. בבית הכנסת מדליקים נר חנוכה אחר תפילת מנחה, ובבית נוהגים להדליק אחר שקיעת החמה, ומברכים 2 ברכות: "להדליק נר חנוכה" (או "נר של חנוכה") ו"שעשה נסים". מתחילים להדליק מן הנר הנוסף, שהוא משמאל. [הגר"א: מתחילים מנר ראשון הסמוך לפתח, שהוא עיקר מצוה].

שחרית. התפילה והלל כיום א' בחנוכה, קריאת התורה "ביום השני", לכהן עד "מלאה קטורת", ללוי עד "נתנאל בן צוער", לשלישי חוזר מ"ביום השני" עד "נתנאל בן צוער".

ג' דחנוכה, יום ד', כ"ז בכסלו, התפילה והלל כיום א' בחנוכה. קריאת התורה "ביום השלישי" והחלוקה כיום ב' דחנוכה.

ד' דחנוכה, יום ה', כ"ח בכסלו. התפילה והלל כיום א' בחנוכה. קריאת התורה "ביום הרביעי", והחלוקה כיום ב' דחנוכה.

ה' דחנוכה, יום ו', כ"ט בכסלו. התפילה והלל כיום א' בחנוכה. קריאת התורה "ביום החמישי" והחלוקה כאתמול. ערב ראש חודש.

ו' דחנוכה, יום שבת קודש, פרשת מקץ, א' ראש חודש טבת ל' בכסלו. מדליקים נר חנוכה 25 דקות לפני שקיעה, 5 דקות לפני הדלקת נר שבת, (ואפילו בירושלים שם רגילים להדליק 40 דקות לפני שקיעה), כדי שהנרות ידלקו חצי שעה אחר צאת הכוכבים. יש להכין נרות גדולים שידלקו זמן רב מהרגיל. מברך 2 ברכות,

"להדליק" ו"שעשה נסים". מיד לאחר נר חנוכה מדליקים נר שבת.

קבלת שבת ותפילה ככל שבת. אומר "יעלה ויבוא" ו"על הנסים" בתפילה ובברכת המזון.

שכח "יעלה ויבוא" או "על הנסים" - ראה ביום א' דחנוכה, ובראש חודש מרחשוון.

שחרית. תפילת שבת, "יעלה ויבוא", "על הנסים". הלל שלם. מוציאים שלשה ספרי תורה, באחד קוראים לששה בפרשת מקץ. בספר השני קוראים לשבעי "וביום השבת" ובראשי חדשיכם". מניחים את הספר הראשון ליד השני. חצי קדיש. מניחים את הספר השלישי ליד השני. בספר השלישי קוראים למפטיר בפרשת נשא: "ביום השישי". מפטירים בזכריה ב,יד "רני ושמחי בת-ציון" עד ד,ז "חן חן לה". אין אומרים "אב הרחמים". מוסף של שבת וראש חודש, "אתה יצרת". ראוי להוסיף בתפילת המוסף, לפני "ברוך אתה ה'" מקדש השבת ישראל" - "קדשנו במצוותיך ותן חלקנו בתורתך וכו', כבכל שבת, "כי בעמך ישראל בחרת", ואח"כ לברך ברכת "מקדש השבת וישראל" וכו'. "על הנסים", שיר של יום: "מזמור שיר ליום השבת", ויש אומרים גם "מזמור שיר חנוכה הבית" ככל ימי חנוכה.

מנחה: "יעלה ויבוא", "על הנסים". קוראים לשלושה בפרשת ויגש. אין אומרים צדקתך צדק.

טבת

המולד: ליל שבת 22: 2 + 10 חלקים

זמן קידוש לבנה: מליל ד', ד' בחודש, עד מוצ"ש, ט"ו בחודש שעה 20: 23

תקופת טבת: ביום ג', י"ז בטבת, שעה 16: 30

ז' דחנוכה, ב' ראש חודש, יום א', א' בטבת. ערבית. אתה חוננתנו, "יעלה ויבוא", "על הנסים", "ויהי נועם", "ואתה קדוש". בבית הכנסת מדליקים נר חנוכה ואחר כך מבדילים, ובבית מבדילים ואחר כך מדליקים נר חנוכה. אין מברכים "בורא מאורי האש" על נר חנוכה, שאין נהנים מאורו.

שחרית. התפילה ככל ראש חודש עם ההוספות של חנוכה. קריאת התורה. מוציאים 2 ספרי תורה, באחד קוראים לשלושה בפרשת פנחס, לכהן מ"וידבר" עד "רביעית ההי", ולוי "עולת תמיד" עד "ונסכה", לשלישי "ובראשי חדשיכם" עד "ונסכו". מניחים ספר שני על הבימה, מגביהים ספר ראשון וקוראים בספר שני לרביעי: "ביום השביעי". חצי קדיש, "יהללו", אשרי ובא לציון, חצי קדיש. תפילת מוסף של ראש חודש, "על הנסים", קדיש תתקבל, עלינו, שיר של יום: "ברכי נפשי". אין כאלוקינו. (שכח "יעלה ויבוא" - ראה דינו בראש חודש מרחשוון).

ח' דחנוכה, זאת חנוכה, יום ב', ב' בטבת.

שחרית: התפילה והלל כיום א' בחנוכה, קריאת התורה לשלושה מ"ביום השמיני", לכוהן עד "מלאה קטורת", ולוי עד "גמליאל בן פדהצור", לשלישי עד "כן עשה את המנורה" בפרשת בהעלותך.

שבת פרשת ויגש, ז' בטבת. מפטירים ביחזאל לו, טו "ויהי דבר ה'", עד לו, כח "בהיות מקדשי בתוכם לעולם". במנחה קוראים לשלושה בפרשת ויחי.

עשרה בטבת, יום ג', י' בטבת. תענית ציבור ("צום העשירי"). עלות השחר בירושלים – 5:03. הש"ץ אומר "עננו" בחזרת התפילה של שחרית ומנחה, בין ברכת גואל לרפאנו, והיחידים אומרים "עננו" ב"שומע תפילה" רק במנחה. אחרי חזרת הש"ץ בשחרית אומרים סליחות ו"אבינו מלכנו". מוציאים ספר תורה וקוראים לשלושה בפרשת כי תשא (שמות לב, יא) "ויחל".

במנחה: קוראים "ויחל", ומפטירים בישעיה נה, ו-ו "דרשו" עד נו, ח "עוד אקבץ עליו לנקבציו". אומרים "אבינו מלכנו" ותחנון. ברכת כהנים בחצי השעה האחרונה של היום, ויש מקילים לברך אחרי פלג המנחה. שים שלום. אבינו מלכנו. תחנון.

יום הקדיש הכללי: הרבנות הראשית לישראל קבעה את עשרה בטבת ליום הקדיש הכללי, לזכר הנספים בשואה שאין יודעים את יום מותם. אור לעשירי בטבת מדליקים נר נשמה בכל בית, וכל מי שאין הוריו בחיים יאמר בתפילה קדיש יתום, גם אם אין לו קרובים שנספו בשואה, כי כל בית ישראל צריכים לבכות את השריפה

אשר שרף ה'. בתפילת שחרית יאמרו אחרי קריאת התורה את האזכרה שנתחברה לזכר השואה. נוסח האזכרה - בנספח ללוח הדינים.
סוף הצום 18 דקות אחרי השקיעה - בשעה 08:5.

שבת פרשת ויחי, י"ד בטבת. "חזק. מפטיר בנביא (מלכים א, ב) "ויקרב ימי דוד עד "ותכון מלכותו מאד".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת שמות.

[מנהג חסידים ואנשי מעשה להתענות בכל יום ה' משובבי"ם (פרשיות שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו, משפטים), נוהגים בו ככל דיני תענית יחיד, וצריך לקבל תענית במנחה שלפניו, ביום ד' בשבוע. באשמורת יום ה' אומרים סליחות המיוחדות להם. אם יש מניין מתענים, מתפללים מנחה יחד, קוראים "ויחל" ואומרים "ענגו", ברכת כוהנים ו"אבינו מלכנו", כבתענית ציבור].

שבת פרשת שמות, כ"א בטבת. מפטירים בישעיה כז, "הבאים ישרש יעקב" עד כח, יג "ונוקשו ונלכדו", ומוסיפים מפרק כט, כב-כג: "לכן כה אמר ה'" עד "אלוקי ישראל יעריצו".

שבת פרשת וארא, כ"ח בטבת. מפטירים ביחזקאל כח, כה "כה אמר... בקבציי" עד כט, כא "וידעו כי אני ה'". מברכים חודש שבט שחל ביום ב'. אין אומרים אב הרחמים.
במנחה אומרים "צדקתך צדק". קוראים לשלושה בפרשת בא.

יום א', כ"ט בטבת, ערב ראש חודש, יום כיפור קטן.

שבט

המולד: יום ראשון 15:06 + 11 חלקים
זמן קידוש לבנה: מליל ה', ד' בחודש, עד ליל ב', ט"ו בחודש.

ראש חודש שבט, יום ב', א' בשבט, כנהוג בכל ראש חודש.

שבת פרשת בא, ו' בשבט. מפטירים בירמיהו מו, יג: "הדבר אשר דבר ה'", עד מו, כח "ונקה לא אנקד".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת בשלח.

שבת פרשת בשלח (שבת שירה), י"ג בשבט. נוהגים לעמוד בשעת קריאת שירת הים, ולומר את השירה פסוק בפסוק עם החזן. מפטירים בשופטים ד': "ודבורה אשה נביאה" עד "ארבעים שנה".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת יתרו.

יום ב', ט"ו בשבט, **חמשה עשר בשבט,** ראש השנה לאילנות. אין אומרים תחנון (וכן במנחה שלפניו) אבל אומרים "למנצח... יענד".
נוהגים לאכול מפירות האילן שנשתבחה בהן א"י, כדי לזכור את ראש השנה לאילנות. יש המהדרין לטעום 30 מיני פירות. בפירות יבשים יש להיזהר מחרקים. בפירות מויבאים מחו"ל יש לבדוק הכשר מוסמך.
יש הלומדים תיקון ט"ו בשבט הנקרא: "פרי עץ הדור".

שבת פרשת יתרו, כ' בשבט. את עשרת הדברות קוראים בטעם התחנון, ונוסח ספרד קוראים בטעם העליון. נוהגים לעמוד בקריאת עשרת הדברות. מפטירים בישעיהו ו': "בשנת מות המלך עוזיהו" עד "בן טבאל", ומוסיפים פרק ט, ה-ו: "כי ילד יולד לנו" עד "תעשה זאת".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת משפטים.

שבת פרשת משפטים, כ"ז בשבט, **פרשת שקלים,** ראשונה לארבע הפרשיות. פיוטים לפרשת שקלים, כמנהג. (יש שאין אומרים, יש שאומרים של שחרית, ויש שאומרים של מוסף), מוציאים שני ספרי תורה, באחד קוראים לשבעה בפרשת השבוע, חצי קדיש, ובשני קוראים למפטיר בפרשת כי תשא מתחילה עד "לכפר על נפשותיכם". מפטירים במלכים ב, יב "בן שבע שנים" עד יב, יז "לכהנים יהיו". נוהגים שאין קטן עולה למפטיר. מברכים חודש אדר שחל ביום ג' וביום ד'. אין אומרים "אב הרחמים".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת תרומה. אומרים "צדקתך צדק".

יום ב', כ"ט בשבט, ערב ר"ח אדר. יום כיפור קטן. במנחה אין אומרים תחנון.

א' ראש חודש אדר, יום ג', ל' בשבט. תפילת ראש חודש כנהוג.

אדר

המולד: ליל שלישי אחר חצות 50: 3 + 12 חלקים
זמן קידוש לבנה: ממוצש"ק ה' באדר, עד ליל ד', י"ד באדר שעה 12: 22

ב' ראש חודש אדר, יום ד', א' באדר. תפילת ראש חודש. משנכנס אדר מרבין בשמחה.

שבת פרשת תרומה, ד' בחודש. הפסקה בארבע הפרשיות. מפטירים במלכים א, ה, כו: "וה' נתן חכמה לשלמה" עד ו, יג "עמי ישראל".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת תצוה.

יום ג', ז' באדר. יום הסתלקותו של משה רבנו ע"ה. אנשי "חברה קדישא" נוהגים להתענות כתענית ציבור ולעשות סעודה אחרי התענית. הם אומרים סליחות בשחרית, וקוראים בשחרית ובמנחה "ויחל". הרבנות הצבאית הראשית קבעה יום זה כיום אזכרה והתייחדות עם חללי צה"ל שנפלו במערכות ישראל ומקום קבורתם לא נודע.

שבת פרשת תצוה, י"א באדר. פרשת זכור. מוציאים שני ספרי תורה. באחד קוראים לשבעה בפרשת השבוע. חצי קדיש. בספר שני קוראים למפטיר את פרשת "זכור" שבסוף פרשת כי-תצא (דברים כה, יז-יט). קריאה זו היא חובה מן התורה לגברים, וי"א שגם לנשים. הקורא והשומעים יכונו. נשים שלא יכלו להגיע לקריאת זכור בבוקר, יגיעו למנחה, יוציאו ספר תורה, ויקראו להן פרשת זכור ללא ברכה. מי שלא יכל לשמע קריאה של פרשת "זכור" בשבת, יכוין לצאת ידי חובתו בקריאה של פורים. [יש נוהגים לקרוא פסוק אחרון פעמיים: פעם זכר בציר"י ופעם זכר בסגו"ל (מ"ב תרפה, יח), ויש האומרים שאין ספק בקריאה ואין צורך לחזור].

מפטירים בשמואל א טו, ב-לד: "כה אמר ה' פקדתי עד 'גבעת שאול'. אין קטן עולה למפטיר. אין אומרים אב הרחמים.
במנחה קוראים לשלושה בפרשת כי תשא.

יום ב', י"ג באדר, תענית אסתר. (תחילת הצום בעלות השחר (4: 36). תענית ציבור: עננו בשמונה עשרה, סליחות, "אבינו מלכנו". "ויחל" בשחרית ובמנחה.
מנחה. אין אומרים "אבינו מלכנו". נוהגים לקיים זכר למחצית השקל שהיו שוקלים בזמן הבית, ונותנים 3 מטבעות כסף שהן הליך חוקי באותה מדינה, ונקראות "מחצית". (מאחר שאין כל אחד יכול לתת 3 מטבעות כסף, הנהיגו בבתי הכנסת לשים 3 מטבעות בקערת הצדקה, התורם קונה אותם בכסף ששם בקערה, ואחר כך תורם את המטבעות לצדקה). אם מתפללים כחצי שעה לפני שקיעה, או לפחות מפלג המנחה – מברכים ברכת כהנים.

סוף הצום: 18:01 מי שהתענית קשה עליו, יכול לטעום לפני קריאת המגילה מזונות כביצה בלבד, ולשתות לפי צרכו.

הישובים החדשים בארץ דינם כערי הפרזים, ונוהגים פורים ביום י"ד; אלא שאין אומרים בט"ו תחנון. כל השכונות המחוברות לירושלים החדשה, והן סמוכות ונראות לה, נוהגות כירושלים, ביום ט"ו. המרוחקות ביותר נוהגות כפרזים, ביום י"ד. העיירות הישנות בא"י כגון: יפו, צפת, עכו, טבריה, לוד - שהן ספק מוקפות חומה מימות יהושע בן נון, נהגו בעבר לקרוא את המגילה בברכה ביום י"ד, שהוא זמן קריאה לכל, ובט"ו בלי ברכה. את שאר מצוות היום נהגו בשני הימים. אולם זה מזמן שפסקו מלנהוג כן, ונוהגים פורים ביום י"ד בלבד.

[על זמן הקריאה לבן ירושלים הנמצא בי"ד בעיר פרזים, ובדעתו לחזור לירושלים בט"ו, או לנמצא בי"ד בספינה או במדבר – ישאל שאלת חכם].

פורים דפרזים, יום ג'. י"ד באדר.

ערבית, בשמונה עשרה אומר "על הנסים" (שכח ונזכר אחר שאמר "ברוך אתה ה' - אינו חוזר). אחרי שמונה עשרה קדיש תתקבל. קריאת המגילה. הקורא פושט את המגילה כאיגרת (השומעים אינם צריכים) ומברך: "על מקרא מגילה", "שעשה נסים", "שהחיינו". אין להפסיק אפילו בכדי לענות "ברוך הוא וברוך שמו". הקורא והשומעים יכוונו לצאת בברכות ובקריאה. פרק ח פסוק יא, נוהגים לקרוא שתי

פעמים, פעם אחת "להשמיד להרוג" ובפעם שניה "להשמיד ולהרוג", וכן בפרק ט פסוק ב, פעם אחת "ואיש לא עמד בפניהם" ובפעם שניה "ואיש לא עמד לפניהם". "עשרת בני המן" קורא בנשימה אחת. לאחר הקריאה גולל המגילה ומברך "הרב את ריבנו". הקורא ביחיד אינו מברך "הרב את ריבנו". הקהל אומר: "אשר הניא" ו"שושנת יעקב". "ואתה קדוש". קדיש שלם בלי תתקבל. עלינו. קדיש יתום. ברכו. אבל תוך שבעה, אם אין באפשרותו לקיים מנין בביתו, רשאי ללכת לבית הכנסת לקריאת המגילה ערבית ושחרית.

נשים חייבות בקריאת המגילה, וראוי שתשמענה את הקריאה ברוב עם בבית הכנסת. אשה יכולה להוציא את חברתה בקריאה.

מי ששמע מגילה, והוא קורא למי שלא שמע – דינו זה:

אם קורא לנשים - תברך אחת הנשים את שלוש הברכות, ובברכה הראשונה תברך "לשמוע מגילה" (רמ"א תרפט, ומ"ב).

אם קורא לגברים – מברך הקורא או אחד השומעים את הברכה הרגילה: "על מקרא מגילה".

בקריאה ביחיד אין מברכים "הרב את ריבנו".

אם אין מי שידע לקרוא בטעמים, יכול הקורא לקרוא בלי ניגון הטעמים, ויעמיד לידו אדם שיעקוב אחרי הקריאה מספר מודפס, ויתקן את השגיאות.

בברכת המזון אומר "על הנסים", ואם שכח אינו חוזר, אבל קודם "הרחמן הוא יזכנו" (או אחר "אל יחסרנו" - לדעת האדר"ת) יאמר: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו' בימי מרדכי ואסתר". ראוי להרבות קצת בסעודה גם בלילה.

שחרית: "על הנסים". אחרי חזרת הש"ץ חצי קדיש. קוראים לשלושה בפרשת בשלח: ויבא עמלק - שמות יז, ח-טז. חצי קדיש, "יהללו". מכניסים ס"ת לארון, (אין חולצים את התפילין לפני קריאת המגילה). קוראים את המגילה. ויש לזכור כי עיקר קריאת המגילה היא ביום, ואין יוצאים ידי חובת הקריאה בקריאת הלילה. מברך 3 ברכות כמו בערב. בברכת "שהחיינו" יש לכוין גם על משלוח מנות וסעודת פורים. לאחר קריאת המגילה וגלילתה מברך הקורא: "הרב את ריבנו". הקהל אומר רק "שושנת יעקב". אשרי (ולא "למנצח") ובא לציון, קדיש תתקבל. שיר של יום (תהלים כב): למנצח על אילת השחר. אין כאלוקינו.

בית הכנסת אלטנוישול בפראג

משלוח מנות, חובה לשלוח לאדם אחד שתי מנות הראויות לאכילה, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב לשלוח. מתנות לאביונים היא חובה לשלוח שתי מתנות לשני אביונים. אבל חייב במשלוח מנות, אבל לא ישלחו לו. נשים חייבות, וישלחו אנשים לאנשים ונשים לנשים.

עורכים סעודה אחרי מנחה גדולה, וממשיכים עד הלילה כדי לסעוד קצת בשושן פורים. כיון שהתחיל ביום, אומר "על הנסים" בברכת המזון. המוקפין (אנשי ירושלים) אין אומרים "על הנסים" בתפילה ובברכת המזון, ולא אומרים תחנון ולמנצח... יענך.

פורים שושן ופורים דמוקפין (חומה בזמן יהושע), יום ד', ט"ו בחודש. והוא פורים שחוגגים בירושלים. ונוהגים בו כל דיני פורים. (ראה ב"ג באדר דין ערים אחרות בארץ). הפרזים לא אומרים "על הנסים" בט"ו, ולא אומרים תחנון, ולמנצח... יענך.

שבת פרשת כי-תשא, י"ח באדר. פרשת פרה. יוצרות ופיזטים כנהוג. מוציאים שני ספרי תורה. באחד קוראים לשבעה בפרשת השבוע, חצי קדיש. בספר שני קוראים למפטיר בפרשת חוקת מתחילתה עד "תטמא עד הערב". [יש אומרים שגם קריאת התורה בפרשת פרה היא מן התורה]. מפטירים ביחזקאל לו, טז: "ויהי דבר ה' אלי לאמר", עד סוף הפרק. אין קטן עולה למפטיר. אין אומרים אב הרחמים. **במנחה** קוראים לשלושה בפרשת ויקהל, ואומרים "צדקתך צדק".

שבת פרשת ויקהל-פקודי, כ"ה באדר. פרשת החודש. יוצרות ופיזטים כנהוג. מוציאים שני ספרי תורה. באחד קוראים לשבעה בפרשת השבוע. חצי קדיש. בשני קוראים למפטיר בפרשת בא: "ויאמר ה'... החודש הזה" עד "תאכלו מצות". מפטירים ביחזקאל מה, טז: "כל העם הארץ", עד מו, יח: "איש מאחוזתו". אין קטן עולה למפטיר. מברכים חודש ניסן שיהיה ביום ה'. אין אומרים "אב הרחמים". **במנחה** קוראים לשלושה בפרשת ויקרא, ואומרים "צדקתך צדק".

יום ד', כ"ט באדר, ערב ראש חודש ניסן. המתענים בערב ראש חודש אומרים תפילת יום כפור קטן, ואין אומרים תחנון ואבינו מלכנו. יש נוהגים להשתטח על

קברי צדיקים. מי שיש לו יום זיכרון בחודש ניסן - עולה לקבר בערב ראש חודש, כי נמנעים מלעלות לבית הקברות בחודש ניסן. (יש מנהג שביום הזיכרון עצמו עולים).

ניסן

המולד: יום רביעי 34: 16 + 13 חלקים

זמן קידוש לבנה: מוצש"ק ד' בניסן, עד ליל ד', י"ד בניסן. שכן יוכל לברך בליל הסדר תקופת ניסן: חצות ליל ד', כ"א בניסן, שעה 24.00.

ראש חודש ניסן, יום ה', א' בניסן. תפילת ראש חודש.

בכל חודש ניסן אין אומרים תחנון, ולא "יהי רצון" שאחר קריאת התורה ביום ב' וביום ה', ואין מזכירים נשמות בשבת ובחול, ואין אומרים בשחרית בשבת "אב הרחמים" ולא "צדקתך צדק" במנחה. אבל אומרים "אל ארך אפים" ו"למנצח". ואין מותענים בניסן, מלבד חתן ביום חופתו ובכורים בערב פסח. מא' ועד י"ג בניסן נוהגים לומר בכל יום בפרשת נשא את פרשת הנשיאים - נשיא ליום, וביום י"ג ממשיכים לקרא עד "כן עשה את המנורה" בפרשת בהעלותך. (יש הנוהגים לקרוא את פרשת הנשיא בספר תורה בלי ברכות).

שבת פרשת ויקרא, ג' בניסן. קוראים לשבעה בפרשת השבוע, ומפטירים בישעיהו מג, כא "עם זו יצרתי" עד מד, כג "ובישראל יתפאר".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת צו, ואין אומרים "צדקתך צדק".

יום שישי ט' בניסן מעבר לשעון קיץ

שבת פרשת צו, י' בניסן, שבת הגדול. פיוטים לשבת הגדול אם נהוג. מפטירים במלאכי ג, ד "וערבה" עד סוף הספר, וחוזרים על הפסוק "הנה אנכי שולח לכם".

במנחה קוראים שלשה בפרשת שמיני. מפסיקים לומר "ברכי נפשי". נוהגים לקרוא הגדה של פסח מ"עבדים היינו" עד "לכפר על כל עוונותינו" (דעת הגר"א לא לאומרו).
במוצאי שבת אחרי תפילת ערבית אין אומרים "ויהי נועם", "ואתה קדוש".

ערב פסח, יום ד' י"ד בניסן.

בדיקת חמץ, אין להתחיל במלאכה או בסעודה כחצי שעה לפני לילה. מיד אחרי תפילת ערבית בודקים את החמץ לאור נר. לפני הבדיקה מברך "על ביעור חמץ" ומכווין על הבדיקה והביטול שבליילה, על שרפת החמץ ביום, ועל הביטול שלאחר השריפה. אין לדבר בין ברכה לבדיקה אלא לצורך הבדיקה, ואם דיבר צריך לחזור ולברך (ונכון שלא ידבר עד גמר הבדיקה). יש לבדוק כל מקום שמכניסים בו חמץ, כולל מכונית שיש לבדוק לאור פנס! אפשר למנות שליח לבדוק. אם השליח בודק מתחילת הבדיקה - הוא המברך. אם השליח ממשיך או גומר בדיקה, אינו מברך. אחר הבדיקה אומר בשפה המובנת לו: "כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי דלא חמיתיה ולא ביערתיה, ליבטל וליהוי כעפרא דארעא". בעברית: "כל חמץ ושאר שיש ברשותי, שלא ראיתיו ושלא ביערתיו, יבטל ויהיה כעפר הארץ".

שחרית, משכימים להתפלל, אין אומרים מזמור לתודה, ולא למנצח... יענך. (ב"איזהו מקומן" אין אומרים "יהי רצון כאילו הקרבתי תודה"). אוכלים חמץ עד שליש היום, ושורפים את החמץ עד סוף שעה חמישית. ראה בעמוד 160 פירוט המנהגים והשעות. מיד אחרי השריפה יבטל את החמץ, ויאמר בשפה שמבין: "כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי דחמיתיה ודלא חמיתיה דביערתי ודלא ביערתיה, ליבטל וליהוי כעפרא דארעא". בעברית: "כל חמץ שברשותי, שראיתיו ושלא ראיתיו, שבערתיו ושלא בערתיו, ייבטל ויהיה כעפר הארץ". הבכורים מתענים, ונוהגים להקל ולאכול בסעודת מצוה, ולכן נהגו לסיים מסכת בסעודת מצוה. המתענה יאמר במנחה בשמונה עשרה בלחש "עננו", ואין נוהגים כבתענית ציבור.

אסור לאכול במשך היום מצה הראויה למצוות אכילת מצה בלילה, אבל מותר לאכול מצה עשירה או מבושלת שאין יוצאים בה בלילה. יש המתירים רק עד 4 שעות ביום - זמן היתר חמץ. לדעת ה"נודע ביהודה" מותר עד חצות, אך לא נהגו כמוהו. אחרי חצות אסור לעשות מלאכה רגילה (ראה תס"ח מ"ב ז' איזו מלאכה מותרת). מקדימים להתפלל מנחה גדולה, ונוהגים לומר אחרי מנחה גדולה, סדר קרבן פסח. בירושלים נהגו לאומרו ליד הכותל המערבי.

השנה מקיימים מצוות ביעור מעשרות - ראה פרטי הנושא בעמוד 164 מנהג יראים לאפות מצות מצוה אחר הצהרים באמירת הלל. מכינים את צרכי

הסדר מבעוד יום. יש להדר לקחת חסה למרור - ויש לבדוקה מחרקים, או להשתמש בחסה וכרפס שגדלו בשיטה המונעת חרקים. לכרפס לוקחים ירק שברכתו בורא פרי האדמה, ויש המעדיפים את הירק ששמו "כרפס". מכינים חרוסת להטביל בה המרור, ומי-מלח להטביל בהם את הכרפס. צולים את הזרוע (ואסור לאוכלו בליל הסדר), ומבשלים את הביצה. ראוי לסדר את השולחן מבעוד יום.

בחז"ל צריך להכין ביום זה עירוב תבשילין כדי שאפשר יהיה לבשל ביום ששי (שהוא יו"ט שני) בשביל שבת.

א' פסח, יום ה', ט"ו בניסן. מברכים לפני הדלקת הנרות "להדליק נר של יום טוב" ו"שהחיינו".

ערבית. תפילת יום טוב. לפני קדיש תתקבל אומרים ברוב בתי הכנסת הלל שלם. אין מקדשים בבית הכנסת. מתחילים את הסדר כשהוא ודאי לילה, אבל לא יאחר מדי. נשים חייבות בכל מצוות ליל הסדר. המשתמש בין שיש בו קדושת שביעית, יימנע מלהטיף יין בעשרת המכות, שהרי אסור להשחית יין שיש בו קדושה. חובה מהתורה לאכול כזית מצה שמורה בלילה הראשון של פסח. נוהגים לאכול כשני זיתים בתחילה, אחד מהמצה העליונה ואחד מהאמצעית, ועוד כזית למצת כורך. האפיקומן נאכל אחר גמר הסעודה כשהוא שבע, קודם חצות, בשעה 12.43. אין לאכול אחר האפיקומן, אבל מותר לשתות. אין קוראים קריאת שמע על המיטה בליל פסח (בחז"ל בשני הלילות), רק פרשה ראשונה וברכת "המפיל", להראות שהלילה הוא ליל שמורים.

שחרית של יום טוב, הלל שלם, קדיש תתקבל. "אין כמוך", אב הרחמים, אומרים י"ג מדות ו"ריבונו של עולם" של יום טוב, מוציאים שני ספרי תורה, באחד קוראים לחמשה בפרשת בא "משכו" עד "צבאותם", חצי קדיש, ובשני למפטיר בפרשת פנחס "ובחודש הראשון". מפטירים ביהושע ה, ב "בעת ההיא" עד ו, א "אין יוצא ואין בא". י-ה אלי, אשרי, "יהללו", "לדוד מזמור". אחרי הכנסת הספרים להיכל פותחים הארון לתפילת טל, ומתחילים: "אלוהינו ואלוהי אבותינו טל תן לרצות ארצך" עד "לשובע ולא לרזון", חצי קדיש. יש אומרים תפלת טל בחזרת הש"ץ, מכריזים "מוריד הטל" לפני מוסף, מפסיקים לומר "משיב הרוח" ואומרים "מוריד הטל".

לא אמר "מוריד הטל" אינו חוזר. אמר "מוריד הגשם", אם לא סיים את הברכה, ולא אמר ברוך אתה ה' - חוזר ל"אתה גבור", ואם סיים הברכה, חוזר לראש התפילה, וכן עד 30 יום, המסופק אם אמר - חוזר.
שיר של יום: "בצאת ישראל ממצרים".
מנחה. תפלה של יום טוב.

דין "יעלה ויבוא" ביום טוב ובחול המועד, בתפילה ובברכת המזון, ראה לעיל בחג הסוכות.

א' חול המועד, יום ו' ט"ז בניסן (בחול"ל יום טוב שני). אין מאחרים תפילת ערבית כדי להתחיל בספירת העומר, כדי שיהיו "שבתות תמימות". תפילה של חול, "אתה חוננתנו", "ותן ברכה" (במקום "טל ומטר").

טעה ואמר "ותן טל ומטר" וסיים הברכה - יחזור לתחילת הברכה, (אמר בא"י, אומר: "למדני חוקיך"), עקר רגליו - חוזר לראש התפילה. המסופק, עד שלשים יום דינו כמו ב"משיב הרוח ומוריד הגשם".

"יעלה ויבוא", קדיש תתקבל, ספירת העומר, עלינו, הבדלה ככל מוצאי יום טוב דיני "יעלה ויבוא" בחול המועד, בתפילה ובברכת המזון, ראה בחג הסוכות.

ספירה. לכתחילה יש לספור בעמידה, בתחילת הלילה, אחר צאת הכוכבים. כל הלילה סופר בברכה. אם שכח לספור ספירה בלילה, יספור ביום בלי ברכה, ואם שכח גם ביום יספור בכל הלילות הבאים בלי ברכה. ראוי שישמע הברכה מאחר, ויכווין לצאת והמברך יכווין להוציאו. (המסופק אם ספר, סופר שאר הימים בברכה). אם ספר בין השמשות, לפני שעברו 17 דקות מהשקיעה, צריך אחר כך לספור עוד פעם בלי ברכה.

תיירים שדעתם לחזור לחו"ל שומרים יום טוב כאנשי חו"ל, ראה דינים בחג הסוכות. יש נוהגים יום טוב רק לחומרה: אוכלים כזית מצה ומרור בלי הברכה של אכילת מצה ומרור, שותים 4 כוסות ומברכים ברכת פרי הגפן רק על כוס ראשון ועל כוס של ברכת המזון, והגדה אומרים בלי חתימה, או לפחות את הקטע "רבן גמליאל אומר: כל שלא אמר שלשה

דברם אלה בפסח.. "וכו'.

שחרית. אין מניחים תפילין ואין אומרים "מזמור לתודה". תפילה של חול, "יעלה ויבוא", חצי הלל, קריאת התורה, מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים לשלושה בפרשת אמור: "שור או כשב" עד "וידבר משה את מועדי ד' אל בני ישראל". בספר שני קוראים לרביעי בפרשת פנחס: "והקרבתם" (כח, יט) עד "לא תעשו" (כה). חצי קדיש, אשרי ובא לציון, מוסף של יום טוב, "והקרבתם", קדיש תתקבל, עלינו, שיר של יום: תהלים עח, משכיל לאסף, אין כאלקינו. [בחור"ל: יום טוב שני של גלויות. כל התפילות של יום טוב. בשחרית הלל שלם, מוציאים שני ספרי תורה בראשון קוראים לחמשה בפרשת שור או כשב, ובשני והקרבתם, מפטיר במלכים ב' כג, א "וישלח המלך" עד "לא קם כמוהו" (כח)]. יום זה נקרא "יום הנף" שבו היו מניפים את העומר בבית המקדש. רק למחרת מותר לאכול מן התבואה החדשה. על כן המטיילים בארץ יזהרו שלא יאכלו שיבולים הגדלים בשדות.

ב' חול המועד, יום שבת קודש, י"ז בניסן. הדלקת נר. אין אומרים פרקי "לכו נרננה" ו"במה מדליקין", רק מזמור שיר ליום השבת. יש שמותחילים "מזמור לדוד" ואומרים גם כמה חרוזים מ"לכה דודי" כמו בחול המועד סוכות. **ערבית** של שבת, "יעלה ויבוא", ספירת העומר.

שחרית של שבת, חצי הלל. קדיש תתקבל. קוראים שיר השירים, אם יש מגילה כשרה מברך: "על מקרא מגילה" ו"שהחיינו". קדיש יתום (יש שאין נוהגים לקרוא שיר השירים בבית הכנסת בציבור). אין כמוד, מוציאים שני ספרי תורה. בראשון קוראים לשבעה בפרשת כי תשא "ראה אתה אומר אלי" עד "בחלב אמו". חצי קדיש. בספר שני קוראים למפטיר "והקרבתם". מפטירים ביחזקאל לו, א: "היתה עלי יד ה'" עד לו, יד "נאם ה'". בברכות ההפטר חותם של שבת בלבד. "יקום פורקן", אשרי, "יהללו", "ובנחה", חצי קדיש. **מוסף** של יום טוב, ומזכיר של שבת: וביום השבת, ישמחו. קדיש תתקבל, אין כאלוקינו. שיר של יום: מזמור שיר ליום השבת. אדון עולם.

בית הכנסת אוהב ציון, נחלאות ירושלים

מצודת דוד מפנים ומאחור

מנחה של שבת וקוראים לשלושה בפרשת שמיני. "יעלה ויבוא".
בערבית במוצאי שבת אומר: "אתה חוננתנו", "יעלה ויבוא", קדיש תתקבל. אין
 אומרים "ויהי נועם" ואתה קדוש". ספירת העומר. הבדלה של מוצאי שבת. עלינו,
 קדיש יתום.

ג' חול המועד, יום א', י"ח בניסן. **שחרית**: כתפילת א' בחול המועד. קריאת
 התורה בספר ראשון לשלושה בפרשת בא, שמות יג, ח: "קדש לי כל בכור" עד סוף
 הפרשה, ובספר השני לרביעי בפרשת פנחס: "והקרבתם".
מוסף של יום טוב. שיר של יום: תהלים פ' - למנצח אל שושנים.

ד' חול המועד, יום ב', י"ט בניסן. תפילה כאתמול. קריאת התורה: בספר
 ראשון שלשה בפרשת משפטים (כב, כד): "אם כסף תלוה" עד "בחלב אמו" (כג, יט).
 בספר שני לרביעי כאתמול. **מוסף** יום טוב. שיר של יום: תהלים קה, הודו לה' קראו
 בשמו.

ה' חול המועד, יום ג', כ' בניסן. תפילה כאתמול. קריאת התורה. בספר ראשון
 קוראים לשלושה בפרשת בהעלותך מ' במדבר סיני" עד "ולאזרח הארץ". בספר שני
 לרביעי "והקרבתם". חצי קדיש, **מוסף** של יום טוב. שיר של יום: תהלים קלה,
 יהללו.

שביעי של פסח, יום ד', כ"א בניסן. בהדלקת הנר אין מברכים שהחיינו.
ערבית תפילת יום טוב, קדיש תתקבל, ספירת העומר, עלינו. בקידוש בבית אין
 אומרים "שהחיינו". נוהגים לומר שירת הים (על שפת הים) בשירה וריקודים.
שחרית יש נוהגים לומר שיר היחוד ושיר הכבוד לפני התפילה. את שירת הים
 אומרים פסוק בפסוק עם הש"ץ. חצי הלל, קדיש תתקבל, י"ג מדות ותפילת "ריבונו
 של עולם", מוציאים שני ספרי תורה, באחד קוראים לחמשה בפרשת בשלח מתחילת
 הפרשה עד "אני ה' רופאך". נוהגים לעמוד בשירת הים. חצי קדיש, ובשני למפטיר
 "והקרבתם". מפטירים בשמואל ב, כב "וידבר דוד" עד סוף הפרק. הזכרת נשמות,
 אב הרחמים, **מוסף** של יום טוב. שיר של יום: תהילים יח - "למנצח לעבד ה'".
במנחה תפילה של יום טוב.

אסרו חג, יום ה', כ"ב בניסן. מרבית קצת בסעודה. מוצאי יום טוב, בערבית "אתה חוננתנו", ספירת העומר והבדלה. בשחרית קוראים ל- 3 אנשים בפרשת שמיני.

[בחז"ל: אחרון של פסח. תפילות יום טוב. בשחרית חצי הלל, מוציאים שני ספרי תורה, באחד קוראים לחמשה בפרשת ראה מ"כל הבכור" עד סוף הפרשה, בשני מפטיר "והקרבתם". מפטירים בישעיהו י, לב "עוד היום בשוב" עד יב, ו "קדוש ישראל". מזכירים נשמות, אב הרחמים, אשרי, "יהלל", חצי קדיש, מוסף כאתמול, "ותערב", ברכת כהנים, ממשיכים עד הסוף כרגיל. מנחה כנהוג ביום טוב.]

תיירים שדעתם לחזור, שומרים יום טוב אחרון כאנשי חז"ל, בצנעה, ראה בסוכות וא' חול המועד פסח, ונוהגים שלא לאכול חמץ.

אין נושאים נשים ואין מסתפרים מפסח עד ל"ג בעומר ביום. יש נוהגים מראש חודש אייר ועד שבועות, ומפסיקים ב-ל"ג בעומר. ויש הנוהגים מפסח עד ראש חודש סיון. נשים נוהגות שלא לעשות מלאכה בין פסח לעצרת, משקיעת החמה עד אחרי ספירת העומר. זמן הספירה מ- 17 דקות אחרי השקיעה.

שבת פרשת שמיני, כ"ד בניסן. קוראים לשבעה בפרשת השבוע, ומפטירים בשמואל ב, ו' "ויוסף עוד דוד" עד ז, יז: "אל דוד". מברכים חודש אייר שיחול ביום ו' וביום שבת קודש. (מנהג הגר"א לא לומר "אב הרחמים", ויש נוהגים לאומרו בכל השבתות שבין פסח לשבועות, אפילו בשבתות שמברכים החודש, ובפרט כשמברכים ראש חודש סיון, ואפילו יש ברית מילה בבית הכנסת, כי חורבן קהילות אשכנז בגזרות תתנ"ו היה בסוף אייר ובתחילת סיון).

במנחה קוראים לשלושה בפרשת תזריע. אין אומרים "צדקתך צדק". מתחילים לומר בכל שבתות הקיץ פרקי אבות: פרק א'.

יום ג', כ"ז בניסן, יום הזיכרון לשואה ולגבורה.

יום ה', כ"ט בניסן, ערב ראש חודש, אין אומרים יום כיפור קטן.

א' ראש חודש, יום ו', ל' בניסן, ככל ראש חודש.

אייר

המולד: יום שישי בבוקר שעה 18:5 + 14 חלקים
זמן קידוש לבנה: מליל ג', ד' בחודש, עד ליל ו', י"ד בחודש.

שבת תזריע-מצורע, ב' ראש חודש אייר, א' באייר. בתפילה:
"יעלה ויבוא". חצי הלל, קדיש תתקבל. מוציאים שני ספרי תורה. באחד קוראים לשבעה בפרשת השבוע. חצי קדיש. בשני קוראים למפטיר בפרשת פנחס: "וביום השבת, ובראשי חדשיכם" עד "ונסכו". מפטירים בישעיהו סו,א: "כה אמר ה' השמים כסאיי" עד סוף הספר, וחוזרים וכופלים הפסוק "והי' מדי חודש בחדשו". אין אומרים אב הרחמים. מוסף של שבת וראש חודש: "אתה יצרת". יש להוסיף "קדשנו במצוותיך" - ראה שבת ראש חודש טבת. שיר של יום, ברכי נפשי.
במנחה קוראים לשלושה בפרשת אחרי. "יעלה ויבוא". אין אומרים "צדקתך צדק". אבות פרק ב.

יום ג', ד' באייר. **יום הזיכרון** לחללי מערכות ישראל. מדליקים נרות נשמה לזכר הנופלים. בתפילת ערבית, אחרי קדיש תתקבל, מוסיפים מזמור ט' בתהילים, פסוק בפסוק, וקדיש על ידי הורים וקרובים. בתפילת שחרית, אחרי קדיש תתקבל, פותחים הארון, ואומרים מזמור קמ"ד בתהילים פסוק בפסוק, יזכור, "אל מלא רחמים" וקדיש על ידי הורים וקרובים. אין אומרים תחנון במנחה.

יום העצמאות, יום ד', ה' בחודש. על פי תקנת הרבנות הראשית לישראל אומרים בלילה לפני ערבית פרקי הודאה כנהוג, וביום מוסיפים מזמורים של שבת וחג, ואומרים שירת הים פסוק בפסוק. קוראים הלל (יש קוראים בברכה ויש בלא ברכה), ותפילה לשלום המדינה וחיילי צה"ל. אין אומרים תחנון ו"למנצח". קוראים בתורה שלשה בפרשת אחרי, וקוראים את הפרק "עוד היום בנוב לעמוד" עד "קדוש ישראל" (ישעיהו יא, יב).

חוגגים לציון ראשית צמיחת גאולתנו, בהלל והודיה לה' יתברך.
הראשון לציון הרב נסים התיר להתגלח לכבוד יום העצמאות.

שבת פרשת אחרי וקדושים, ח' באייר. מפטירים בעמוס ט, ז "הלא כבני

כושיים". עד סוף הפרק. מברכים המתענים שני-חמישי-שני.
במנחה קוראים לשלושה בפרשת אמור, אומרים "צדקתך צדק". אבות פרק ג'.

יום ב', י' באייר. תענית שני קמא, סליחות, עלות השחר 4:20.
יום ה', י"ג באייר. תענית חמישי, סליחות. עלות השחר 4:17. במנחה – יש האומרים תחנון, ויש שאינם אומרים.
פסח שני. יום ו', י"ד באייר. אין אומרים תחנון אבל אומרים "למנצח". בליל י"ד עורכים הדלקה להילולא דר' מאיר בעל הנס ע"י ציונו בטבריה.

שבת פרשת אמור, ט"ו באייר. מפטירים ביחזקאל מד, טו: "והכהנים הלויים" עד מד, לא "לא יאכלו הכהנים".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת בהר. "צדקתך צדק". אבות פרק ד'.
 מיום זה ואילך, המסופק אם אמר "משיב הרוח" אינו חוזר, כיון שאמר 90 פעם, ומיום א', ט"ז בחודש, המסופק אם אמר "ותן ברכה" אינו חוזר.
יום ב', י"ז באייר. תענית שני בתרא. סליחות. עלות השחר 4:11.
 במנחה אין אומרים תחנון.

ל"ג בעומר, יום ג', י"ח באייר. משקיעת החמה יש להיזהר מלומר שהיום ל"ג בעומר עד שיספור, שלא יכנס לספק ברכה. אין אומרים תחנון, אבל אומרים למנצח. מסתפרים, נוהגים קצת שמחה ועורכים נישואין. במירון הילולא על קברו של ר' שמעון בר יוחאי. ויש הגוזזים שם שערות של ילד שהגיע לגיל 3. אין מתענים בו, מלבד תענית חלום או חתן ביום חופתו.

שבת פרשת בהר-בחוקות', כ"ב באייר. "חזק". נוהגים לקרוא את התוכחה בקול נמוך, אך שישמע כל הקהל. נהגו שהקורא עצמו עולה בה מפני הקפדנים. מפטירים בירמיהו טז, יט "ה' עוזי ומעוזי" עד יז, יד "תהילתי אתה".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת במדבר. אבות פרק ה'.
יום ה', כ"ז באייר. ערב ראש חודש סיון (מוקדם). במנחה אומרים יום כפור קטן, ואין אומרים תחנון.
יום ו', כ"ח באייר, **יום שחרור ירושלים**. יום שחרור יהודה, שומרון ומקום

המקדש משלטון זר. על פי החלטת הרבנות הראשית נקבע יום זה כיום הודיה ושמחה.

במעריב מקדימים "שיר המעלות שמחתי באומרים ליי" בנעימת חג. יש המוסיפים גם "שיר המעלות זכור ה' לדוד את כל ענותי".

בתפילת הבוקר מוסיפים מזמורים של שבת וחג, "אז ישיר" פסוק בפסוק, הלל שלם בברכה, ואומרים חזן וקהל פסוק בפסוק תהילים ק"ז: "הודו לה' כי טוב". עושים משתה לזכר הנסים והנפלאות.

שבת פרשת במדבר, כ"ט באייר. מפטירים בשמואל א כ,יח: "ויאמר לו יהונתן מחר חודש" עד כ,מב: "עד עולם". מברכים חודש סיון שיחול הערב. אומרים "אב הרחמים".

במנחה קוראים לשלושה בפרשת נשא. אין אומרים צדקתך צדק. אבות פרק ו.

סיון

המולד: לפני צאת השבת שעה 18:02 + 15 חלקים.

זמן קידוש לבנה: מליל רביעי ד' בסיון, עד מוצש"ק, ט"ו בסיון.

ראש חדש סיון, יום א', א' בסיון. במוצש"ק בתפילה: "יעלה ויבוא". אין אומרים "ויהי נועם" ואתה קדוש". נוהגים ככל ראש חודש.

מי שהחל אבלות בראש חודש אייר - רשאי להסתפר ביום ג' בסיון (תצג, מ"ב יד-טו).

יום ב' ב' בסיון אין אומרים תחנון ויה"ר אחרי קריאת התורה.

ביום ג', ג' בסיון, מתחילים שלשת ימי הגבלה. עד יום ו', י"ג בחודש (ולא בכלל) אין אומרים תחנון, לא "יהי רצון" שלאחר קריאת התורה, ולא הזכרת נשמות. אין מתענים, מלבד חתן ביום חופתו. אומרים "אל ארך אפים" ו"למנצח".

יום ה', ה' בסיון. **ערב שבועות**, עירוב תבשילין, מערבין בפת ובכזית בשר או תבשיל הראוי ללפת בו את הפת. מזכה לאחרים ע"י אשתו או אחד מבניו הגדולים, מברך "על מצוות עירוב", ואומר: "בהדין עירובא יהא שרי לך לאפווי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מיומא טבא לשבתא, לנו ולכל

ישראל הדרים בעיר הזאת". בעברית: "בעירוב זה יהיה מותר לנו לאפות ולבשל ולהטמין ולהדליק נר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת וכו'". אם מערב רק לעצמו אינו אומר "לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת". שכח לערב, יכול לערב עד 18 דקות אחרי השקיעה. שכח לערב אחרי הזמן, יפנה לרב שיתן לו רשות לסמוך על עירובו.

חג השבועות, יום ו', ו' בסיון.

ערבית, מאחרים להתפלל, בכדי לקיים "תמימות" של ימי הספירה. תפילה של יום טוב, בהדלקת הנרות ובקידוש - ברכת שהחיינו. מקדש יק"ז: יין, קידוש, זמן. נוהגים להיות ערים כל הלילה בלימוד התורה ואמירת תיקון ליל שבועות.

שחרית. מנהג ירושלים ועוד מקומות להתפלל בהשכמה. דין ברכות השחר למי שלא ישן בלילה, עיין לעיל בהושענא רבה.

הלל שלם, קדיש תתקבל, פיוטים. קוראים את מגילת רות. אם יש מגילה כשרה מברך על מקרא מגילה ושהחיינו. (יש חסידים וספרדים שנוהגים לקרוא מגילת רות בספר ביחידות בבית הכנסת או בבית, בלי ברכה. בחו"ל קוראים רות ביום ב' דשבועות). קדיש יתום, מוציאים שני ספרי תורה, י"ג מדות. "אקדמות" יש לומר לאחר שכהן עלה לבימה, לפני ברכות התורה. בספר ראשון קוראים לחמשה בפרשת יתרו "בחדש השלישי" עד הסוף. "עשרת הדברות" קוראים בטעם העליון, חצי קדיש, בשני קוראים למפטיר בפרשת פנחס: "וביום הבכורים" עד "ונסכיהם", מפטירים ביחזקאל א,א: "ויהי בשלשים שנה" עד סוף הפרק, ומסיימים בפסוק "ותשאני רוח" (ג,יב). אין קטן עולה למפטיר. הזכרת נשמות, אב הרחמים, מוסף של יום טוב, ותערב, ברכת כהנים, קדיש תתקבל, שיר של יום (תהלים יט): "השמים מספרים".

נוהגים לאכול בסעודת הבוקר מאכלי חלב ודבש, על שם הכתוב: "דבש וחלב תחת לשונך" (שיר השירים ד, יא).

מנחה. כביום טוב.

שבת פרשת נשא, ז' בסיון. אסרו חג. הדלקת נרות שבת. אין אומרים "לכו נרננה" רק "מזמור שיר ליום שבת". החסידים מתחילים ב"מזמור לדוד"

וארבעה חרזים מתוך "לכה דודי", כמו בשבת חול המועד. תפילת שבת.
בשחרית קריאת התורה לשבעה בפרשת השבוע, מפטירים בשופטים יג, ב: "ויהי
 איש אחד מצרעה" עד סוף הפרק. אין אומרים "אב הרחמים".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת בהעלותך. אין אומרים "צדקתך צדק". אבות פרק א.

[בחול"ל: יום טוב שני של גלויות. תפילת יום טוב, ומזכיר של שבת. הלל שלם, מגילת
 רות, ומוציאים שני ספרים, באחד קוראים לשבעה אנשים בפרשת ראה (דברים יד,
 כב) "עשר תעשר", עד סוף הסדרה "אשר נתן לך", ובשני קוראים למפטיר "וביום
 הבכורים". מפטירים בחבקוק ג': "תפלה לחבקוק" עד סופו. מתחילים בפסוק "וה'
 בהיכל קדשו" ומוסיפים הפיוט "יצב פתגם", יזכור ותפילת מוסף של יום טוב
 ומזכיר של שבת].

יום ו', י"ג בסיון. חוזרים לומר תחנון, לאחר שלא אמרוהו מר"ח סיון.

שבת פרשת בהעלותך, י"ד בסיון. [בחול"ל פרשת נשא]. בפרשת השבוע יש
 נוהגים לקרוא בקול נמוך, ובלבד שיוכלו לשמוע, מן "ויהי העם כמתאוננים" עד
 "והמן כזרע גד". את מסעות הדגלים קוראים בנעימה חגיגית. מפטירים בזכריה ב':
 "רני ושמחי בת ציון" עד ד, ז: "חן חן לה".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת שלח. אבות פרק ב.

שבת פרשת שלח, כ"א בסיון. [בחול"ל פרשת בהעלותך]. מפטירים ביהושע
 ב, א: "וישלח יהושע" עד ב, כד "וגם נמגו כל ישיבי הארץ מפנינו".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת קרח. אבות פרק ג'.

שבת פרשת קרח, כ"ח בסיון. [בחול"ל פרשת שלח]. מפטירים בשמואל א,
 יא, יד "ויאמר שמואל" עד יב, כב "לעשות אתכם לו לעם". מברכים חודש תמוז
 שיחול ביום שני וביום שלישי. אין אומרים "אב הרחמים".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת חוקת. אבות פרק ד.

יום א', כ"ט בסיון. יום כיפור קטן. אין אומרים תחנון במנחה.

א' ראש חודש תמוז, יום ב', ל' בסיון, תפילת ראש חודש.

תמוז

המולד: יום שני 46: 6 בבוקר + 16 חלקים.
זמן קידוש לבנה: מליל ו', ד' בתמוז, עד ליל ג', ט"ו בתמוז.
תקופת תמוז: יום ד', כ"ג בתמוז, שעה 30: 7 בבוקר

ב' ראש חודש תמוז, יום ג', א' בתמוז. נוהג ככל ראש חודש.

שבת פרשת חקת, ה' בתמוז. [בחול"ל פרשת קרח]. מפטירים בשופטים
יא, א: "ויפתח הגלעדי" עד א, לג "מפני בני ישראל".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת בלק. אבות פרק ה.

שבת פרשת בלק, י"ב בתמוז. [בחול"ל פרשת חקת-בלק]. מפטירים במיכה
ה, ו: "והי' שארית יעקב" עד ו, ח "והצנע לכת".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת פנחס. אבות פרק ו.

יום ה', י"ז בתמוז. תענית ציבור של שבעה-עשר בתמוז. עלות השחר
3: 47. סליחות, "אבינו מלכנו", "ויחל". במנחה, "ויחל", הפטרה, "ענגו", אבינו
מלכנו, ברכת כהנים בחצי השעה האחרונה של היום, ויש מקילים לברך אחרי פלג
המנחה. סוף התענית 20: 12 (שקיעה - 19: 54)

ימי "בין המצרים" הם מ"ז בתמוז עד אחר תשעה באב. אין מתחתנים, אין לובשים
בגדים חדשים וכלים חדשים שמברכים עליהם "שהחיינו", ואין קונים אותם אפילו
לשימוש אחרי תשעה באב. אין מסתפרים. (אָפּל שכלו לו ימי השלושים קודם ראש
חודש מנחם-אב, מותר בתספורת. ואם אחרי ראש חודש - אסור עד אחרי תשעה

באב). אין מברכים "שהחיינו" על פרי חדש, ובשבת יש אומרים שמותר לברך. (לדעת הגר"א מותר לברך על פרי חדש בימי חול, ומשנה ברורה הכריע שאם לא ימצא הפרי אחר תשעה באב תקטא, צח). מותר לברך שהחיינו על כל הנאה שאי אפשר לדחותה (הגר"ע"ף). סעודה של שידוכים מותרת עד ראש חודש אב. שידוכים בלי סעודה מותרים אפילו בתשעה באב. סעודת מצווה, כמו ברית מילה, פדיון הבן וסיום מסכת, מותרת ללא ריקודים אפילו בבשר ויין גם אחר ראש חודש. מוזיקה עליזה אסורה. טיולים ורחצה, אפילו של תענוג, מותרים עד ראש חודש אב. ליטול הציפורניים לכבוד שבת מותר אף אחרי ראש חודש. חסידים ואנשי מעשה נוהגים לערוך תיקון חצות בצהרי היום בכל יום מ"ז בתמוז עד ערב תשעה באב, מלבד ערב שבת וראש חודש.

שבת פרשת פנחס, י"ט בתמוז. שבת ראשונה של "תלת דפורענותא". מפטירים בירמיהו א, א "דברי ירמיהו" עד ב, ג "נאם ה'".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת מטות. אבות פרק א.

שבת פרשת מטות ומסעי, כ"ו בתמוז. בקריאת התורה אין להפסיק במ"ב המסעות. מפטירים בירמיהו ב, ד: "שמעו דבר ה'", עד ב, כח "היו אלהיך יהודה", ומוסיפים פרק ג, ד: "הלא מעתה" ... "אלוף נעורי אתה". מברכים חודש מנחם אב שחל ביום רביעי. אין אומרים "אב הרחמים". (לדעת הגר"א, אומרים).
במנחה קוראים לשלושה בפרשת דברים. אבות פרק ב.

יום ג', כ"ט בתמוז. במנחה אומרים יום כיפור קטן ואין אומרים תחנון. כדאי ללוש בגדים מכובסים חצי שעה לפחות, כדי שאפשר יהיה ללושם אחרי ראש חודש.

מנחם אב

המולד: ליל רביעי 30: 19 + 17 חלקים

זמן קידוש לבנה: ממוצש"ק, ה' באב, עד ליל ד', ט"ו בו.
נוהגים להמתין ולקדש את הלבנה אחרי הצום

ראש חודש מנחם אב, יום ד', א' במנחם אב. תפילת ראש חודש.

משנכנס אב ממעטים בשמחה ובמשא ומתן, בבניין ובנטיעה של שמחה. אין לקנות בגדים חדשים, גם אם אין מברכים עליהם "שהחיינו". אסור לרחוץ כל הגוף רחיצה של תענוג, כגון שחייה בבריכה או בים, אולם רחיצה של ניקיון מותרת בצונן. עד אחרי ט' באב אסור לכבס וללבוש בגדים מכובסים או מגוהצים שלא לבשו אותם לפני כן. בשבת לובשים בגדי שבת, כמנהג הגר"א. בשר ויין מותרים רק בשבת או בסעודת מצווה. הספרדים מחמירים בכל זה רק בשבוע שחל בו ט' באב.

יום ו', ג' מנחם אב. ערב שבת חזון. מתרחצים וטובלים לכבוד שבת כפי שרגילים לעשות בכל יום שישי.

שבת פרשת דברים, "שבת חזון". ד' מנחם אב. קוראים הפסוק "איכה אשא לבדי" בניגון איכה. ללוי מתחילים פסוק שלפניו "ה' א' אבותיכם יוסף" וגו'. מפטירים בישעיה א': "חזון ישעיה", עד א, כז "ושביה בצדקה" בניגון של איכה, חוץ מפסוקי דנחמתא. אומרים אב הרחמים.

במנחה קוראים לשלושה בפרשת ואתחנן. אבות פרק ג.

במוצאי שבת קודש מבדילים על היין. אם יש תינוק נותנים לו לשתות, ואם אין תינוק - שותה המבדיל.

ערב תשעה באב, יום ד', ח' מנחם אב. במנחה אין אומרים תחנון. בסעודה המפסקת אין אוכלים שני תבשילים, ולא ישבו לאכול שלשה אנשים ביחד. יושבים על הארץ בלא חליצת הנעלים, ומפסיקים לאכול מבעוד יום. אחר חצות היום אסור ללמוד, מלבד דברים של אבלות, עניני חורבן וכיו"ב.

תשעה באב, יום ה', ט' מנחם אב. "צום החמישי". חמשה עיניים כביום כפור. תחילת התענית דקות אחדות לפני השקיעה. קודם ערבית מסירים הפרוכת מארון הקודש, ומתפללים בקול נמוך. שמונה עשרה, קדיש תתקבל. מדליקים נרות רק כפי הנחוץ לקריאה. יושבים על הארץ וקוראים איכה בקול נמוך ובניגון המקובל. (לדעת הגר"א אם יש מגילה כשרה מברכים על מקרא מגילה). קינות, "ואתה קדוש", קדיש שלם בלי תתקבל, עלינו, קדיש יתום. נפטרים לביתם ואין אומרים שלום איש

לרעהו. אבל תוך שבעה הולך לבית הכנסת לשמוע "איכה" ולומר "קינוח" בלילה וביום, ויכול לעלות לתורה ולמפטיר.

שחרית. נוטל ידיו עד קשרי אצבעותיו (וכן אחרי עשיית צרכיו), ואחר שנגב ידו ויש בה רק לחלוחית, מעביר על עיניו. (היו עיניו מלוכלכות - מותר לרחצן). רבים נוהגים שלא לברך ברכת "שעשה לי כל צרכי" (לדעת הגר"א מברך הברכה בלילה, כשנועל נעליו). אין מניחים טלית ותפילין, וטלית קטן לובש בלי ברכה. לדעת הגר"א יברך. (נכון לישון בטלית קטן ויצא מידי ספק). בתפילה אין אומרים "פיטום הקטורת" ופרשת הקרבנות, אבל אומרים: "מזמור לתודה". בשמונה עשרה שחרית א"א "נחם", והש"ץ אומר "עננו" בין "גואל ישראל" ל"רפאנו". אין הכוהנים עולים לדוכן, ואין אומרים ברכנו אבינו מלכנו ותחנון. אחר חזרת הש"ץ חצי קדיש, וקוראים בתורה לשלושה בפרשת ואתחנן: "כי תוליד בנים", והשלישי מפטיר. חצי קדיש, מפטירים בניגון איכה: ירמיה ח, יג "אסוף אסיפם" עד ט, כג "נאם ה'". בברכת הפטרה מסיים: "מגן דוד", "יהללו". מחזירים ספר התורה לארון הקודש, ואומרים קינוח. **אחרי הקינוח:** אשרי ובא לציון, ואין אומרים למנצח, מדלגים הפסוק "ואני זאת בריתי". קדיש שלם בלי תתקבל, עלינו, קדיש יתום, ואין אומרים שיר של יום, ונוהגים לקרוא שנית מגילת איכה בלי ברכה.

אם יש ברית מילה, מלים אחר הקינוח. המוהל והסנדק, האב והאם לובשים בגדים מגוהצים עד אחרי המילה. נותנים הכוס לקטן לשתות, ואסור לאכול עד הלילה. הולכים ביום זה כנוזפים, ואין שואלים בשלום כשפוגשים חבר. עם הארץ השואל - משיבים לו בשפה רפה. אין לומדים תורה, משום שנאמר "פקודי ה' משמחי לב", חוץ מדברים השייכים לאבילות היום. עד חצי היום אין עושים מלאכה, ואין יושבים על הספסל. חליצת הנעלים היא מחמשת העינויים, ונוהגת כל היום כולו.

מנחה. לובשים טלית ומניחים תפילין ומברכים עליהם, ואומרים 4 פרשיות, שיר של יום ושאר דברים שהחסיר בשחרית. (לדעת "משנה ברורה" אין לקרוא 4 פרשיות, שהוא כקורא בתורה, ותלמוד תורה אסור כל היום). אשרי, חצי קדיש. מוציאים ס"ת, וקוראים לשלושה בפרשת "ויחל", והפטרות "דרשו ה'" כבתענית ציבור. חצי קדיש לפני תפילה בלחש.

בשמונה עשרה אומר "נחם" בבונה ירושלים, וחזרתם "בונה ירושלים", ו"עננו" בשומע תפילה. הש"ץ אומר "עננו" בין ברכת "גואל" ל"רפאנו" בברכה מיוחדת, ו"נחם" בבונה ירושלים. שכן לומר "נחם" במקומו, אומרו בלא חתימה ב"שומע תפילה" אחר "עננו", או קודם "ותחזינה", "ועל כולם" או "אלהי נצור", ואם לא אמר כלל אינו חוזר. מברכים ברכת כהנים כאשר מתפללים בחצי השעה האחרונה של היום, ולפחות אחר פלג המנחה. אין אומרים "אבינו מלכנו". אחר חצות מותר לשבת על כיסא.

ערבית. יש מקדשים הלבנה, ואוכלים 27 דקות אחרי השקיעה (השקיעה בירושלים 19:47). בערב עדיין אסור לאכול בשר ולשתות יין ולכבס מפני אבלות היום, ואשכנזים מחמירים עד חצות היום למחרת. מותר להסתפר ולהתרחץ מהבוקר, מפני כבוד שבת.

שבת פרשת ואתחנן, י"א מנחם אב, "שבת נחמו". שבת ראשונה של "שבע דנחמתא". קוראים את "עשרת הדברות" בטעם התחנון, מפטירים בישעיה מ,א "נחמו נחמו עמי", עד מ,כו "לא נעדר".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת עקב. אבות פרק ד'.

יום ד', ט"ו מנחם אב, חמשה עשר באב. אין אומרים תחנון וגם במנחה שלפניו. אומרים למנצח. ואין מתענים בו, אפילו חתן ביום חופתו. נוהגים בחמשה עשר באב קצת שמחה, כדברי חז"ל בסוף מסכת תענית: "לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב".

בימי הבית השני היה ט"ו באב יום טוב: בנות ישראל יוצאות לחול בכרמים ואומרות "בחור שא עיניך" (תענית כו,ב). "עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה, קול חתן וקול כלה".

שבת פרשת עקב, י"ח מנחם אב. מפטירים בישעיהו מט,יד: "ותאמר ציון" עד נא,ג "תודה וקול זמרה".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת ראה. אבות פרק ה.

שבת פרשת ראה, כ"ה מנחם אב. מפטירים בישעיה נד, יא: "עניה סוערה" עד נה, ה: "כי פארך". מברכים חודש אלול שיחול ביום ה' וביום ו'. אין אומרים אב הרחמים.
במנחה קוראים לשלושה בפרשת שופטים. אבות פרק ו.

יום ד', כ"ט מנחם אב. ערב ראש חודש. במנחה אומרים יום כפור קטן, ואין אומרים תחנון.

א' ראש חודש אלול, יום ה', ל' מנחם אב. נוהגים ככל ראש חודש.

אלול

המולד: יום חמישי 15: 8 בבוקר (0 חלקים)
זמן קידוש לבנה: מליל ב', ד' באלול, עד ליל ו', ט"ו באלול.

ב' ראש חודש אלול, יום ו', א' באלול. תפילת ראש חודש.
מתחילים לתקוע בשופר תשר"ת (תקיעה שברים תרועה תקיעה) בכל בוקר עד כ"ח באלול, כדי לעורר בתשובה. מתחילים לומר "לדוד ה' אוריי" בשחרית וערבית (אשכנזים-חסידיים וספרדים: בשחרית ובמנחה) עד חג שמיני עצרת.

שבת פרשת שופטים, ב' באלול. מפטירים בישעיה נא, יב: "אנכי אנכי הוא מנחמכם" עד נב, יב "אלקי ישראל".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת כי תצא. אבות פרק א.

שבת פרשת כי-תצא, ט' באלול. מפטירים בישעיה נד, א: "רני עקרה" עד נד, י "אמר מרחמך ה'".
במנחה קוראים לשלושה בפרשת כי תבא. אבות פרק ב.

שבת פרשת כי-תבא, ט"ז באלול. מפטירים בישעיה ס, א: "קומי אוריי" עד

סוף הפרק. (לקריאת התוכחה ראה לעיל בפרשת בחוקותי).
במנחה קוראים לשלושה בפרשת נצבים. אבות פרקים ג-ד.

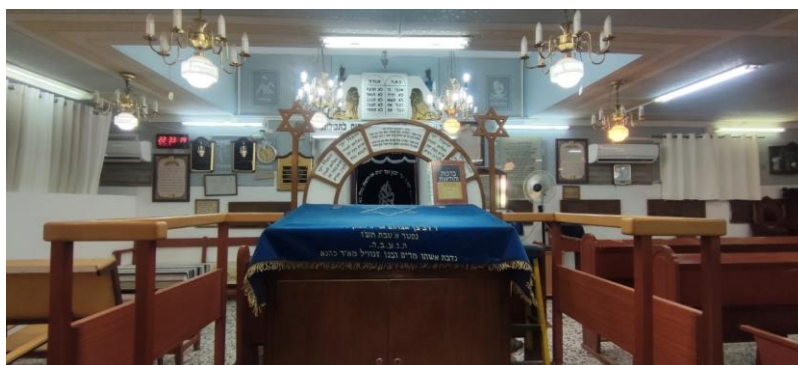
שבת פרשת נצבים-וילך, כ"ג באלול. מפטירים בישעיה סא, י: "שוש אשיש", עד סג, ט "כל ימי עולם". אין מברכים החודש.

במנחה קוראים לשלושה בפרשת האזינו. אבות פרק ה-ו.
במוצאי"ק מתחילים לומר סליחות. יש שממתינים לחצות לילה, ויש שמקדימים לאשמורת שנייה, שהיא בסביבות השעה עשר. הזמן הרצוי הוא קרוב לעלות השחר.

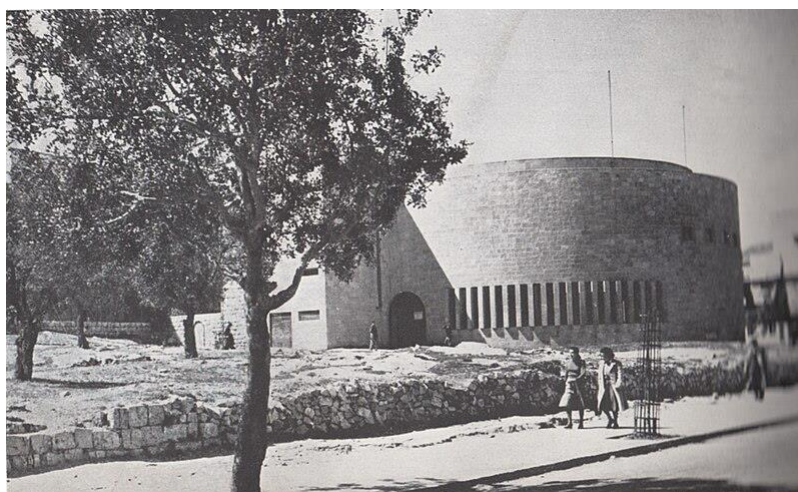
יום א', כ"ד באלול, **א' סליחות** (ואומרים עד ערב יום הכפורים). ברכת "על נטילת ידיים" "אשר יצר" וברכת התורה אומר קודם סליחות, ולא יאמר עוד פעם קודם התפילה. הש"ץ מתעטף (בעוד לילה) ולא יברך על הטלית, וכשיאיר היום יפשטנו, יברך עליו ויתעטף בו. ונכון שיתעטף בטלית שאולה (של יחיד ולא של ציבור) שלא יכנס לספק ברכה. ואומר "אשרי", חצי קדיש, סליחות כנהוג. אחר הסליחות אומר וידוי רק פעם אחת (הגר"א). תחנון, קדיש תתקבל. (האומר סליחות ביחידות לא יאמר י"ג מדות דרך תפילה, אלא יאמרו כקורא בתורה בטעמים, וידלג "וזכור לנו היום ברית שלוש עשרה". וכן לא יאמר הבקשות שבלשון תרגום, כמו "מחי ומסי", "מרון דבשמיא" וכדו'). עד ערב יום הכפורים משתטחים על קברי צדיקים. יש שנוהגים להתענות ביום א' דסליחות.

יום ו', כ"ט באלול, **ערב ראש השנה תשפ"ז**
 ראה דיני ערב ראש השנה בתחילת הספר.

לשנה טובה נכתב ונחתם

בית כנסת קדושי אושוויץ באר שבע. צילום דב לפשיץ

בית כנסת ישורון, ירושלים. פיקיוקי

דינים ומנהגים
לשנת ה'תשפ"ו

לספרדים ובני עדות המזרח

ערוך בידי הרב אליהו בן דהן שליט"א

תשרי

המולד: יום שני 12:10 + 7 חלקים
 זמן ברכת הלבנה: מליל שלישי, ח' תשרי. עד ליל ב', י"ד בחודש. המנהג לברך במוצאי
 כיפור. בדיעבד אפשר לברך בליל סוכות כל הלילה.
 תקופת תשרי: יום ג' ט"ו בתשרי, שעה 9.00

ערב ראש השנה - יום שני, כ"ט באלול, מקדימים לקום לפני אשמורת הבוקר לומר
 סליחות כפי המנהג. הנוהגים לתקוע שופר בסליחות, מפסיקים לתקוע בער"ה. אין אומרים
 תחנון ואין נופלים על פניהם בער"ה בתפילה, אע"פ שנופלים על פניהם בסליחות. נוהגים
 להתיר נדרים וקללות אחר הסליחות, ויש הנוהגים אחר התפילה.
 נוהגים להושיב כדיונים 3 ת"ח, או ת"ח ושניים מיראי ה' שבקהל, או 3 מיראי ה' שבקהל.
 הקהל עומד לפניהם, הש"ץ או אחד מהקהל קורא את הנוסח שבמחזור בקול רם, והשאר
 קוראים עמו בלחש. היושבים יענו כפי הנוסח שבמחזור.
 נוהגים לעלות לקברי צדיקים. יש הנוהגים לצום יום שלם, ויש הנוהגים לצום רק חצי יום.
 מסתפרים, מתרחצים וטובלים, ומתכוננים בתשובה ומעשים טובים לקראת יום הדין.
 יש להדליק בערב החג נר נשמה, שממנו ידליקו אש לבישול ולנרות בליל יום טוב שני,
 ולהכין נר נשמה נוסף שיודלק בליל יו"ט השני, וממנו ידליקו אש לבישול. יש להכין
 ולהדביק בערב החג את הנרות ליום השני. המשתמשים בפתילות צפות, יכינו אותם בעיו"ט
 לליל יו"ט שני.

אשה מדליקה נר של יו"ט לפני השקיעה. ביו"ט מברכות הנשים לפני ההדלקה "להדליק נר
 של יו"ט", כדי שתהא הברכה סמוכה להדלקה ולפניה. (ויש שנוהגות לברך אחר ההדלקה,
 כמו בשבת, ולא ישנו ממנהגן). נהגו לברך "שהחיינו" בהדלקת הנר, כמו בכל יו"ט
 שאומרים בקידוש "שהחיינו", ויש שנהגו לא לברך "שהחיינו". אך איש המדליק נרות - לא
 יברך שהחיינו.

מנחה - ראוי להיזהר בתפילה זו, שהיא התפילה האחרונה של השנה.

א' דראש השנה - יום שלישי, א' תשרי.

ערבית - מתחילים בפיוט "אחות קטנה", מזמור החג "למנצח על הגיתית לאסף" (תהילים
 פ"א). טוב לומר "לשם יחוד" לפני כל תפילה. החזן אומר ח"ק בניגון של ימים נוראים.

ספרדים אינם כופלים "לעילא לעילא" בקדיש, והם אומרים "עושה שלום" ולא "עושה השלום". (אולם בקדיש תתקבל שאחרי תפילות שחרית, מוסף ומנחה, מסיימים "עושה השלום"). ברכו וכו', קריאת שמע, "ביום שמחתכם" ו"ח"ק. בעמידה מוסיפים "זכרנו", "מי כמוך", "ובכן" וכו' ומסיימים "המלך הקדוש". "אתה בחרתנו" וכו'. מוסיפים "וכתוב לחיים" ו"בספר חיים", ומסיימים "עושה השלום". אם שכח לומר "זכרנו", "מי כמוך", "וכתוב לחיים", "בספר חיים" אינו חוזר (עיין לקמן מוצאי יו"ט שני). אך אם שכח לומר "המלך הקדוש" - חוזר. אם אינו יודע אם אמר או לאו - חוזר. אולם אם אמר "ובכן" ככתוב במחזור, אינו חוזר. וכן אם נזכר תוך כדי דיבור ששכח, אומר מיד "המלך הקדוש" ואינו חוזר. (בתפילות מוסף ומנחה של שבת אומר: "מי כמוך אב הרחמים"). קדיש תתקבל ומסיים בו "עושה שלום". ואחר כך אומרים מזמור "הללויה הללו א-ל בקדשו" (תהילים ק"ג). פותחים את ההיכל, ואומרים "לדוד מזמור לה'" (תהילים כ"ד) ותפילה על הפרנסה. קדיש יהא שלמא, ברכו, עלינו לשבח, יגדל. מברכים איש את רעהו "תזכה לשנים רבות" ו"לשנה טובה תכתב ותחתם".

בבית - מתחילים "פתח אליהו" ואח"כ אומרים הפסוקים לסימנא טבא ככתוב בסידורים. מקדשים מעומד על היין, מתחילים "וביום שמחתכם" וכו', והסדר הוא: יין – בורא פרי הגפן; קדוש - אשר בחר בנו, וחותם מקדש ישראל ויום הזיכרון; זמן - שהחיינו. בשני הלילות מברכים שהחיינו. (בלילה השני על פרי חדש, וראה להלן בדין לילה שני). נוהגים לטבול את פת המוציא במלח וסוכר או דבש.

לאחר ברכת המוציא נהגו לערוך סדר זה: לוקח תמר ומברך עליו בורא פרי העץ, ומכוון לפטור את כל מה שברכתו בורא פרי העץ. טועם מהתמר, לוקח תמר שני ואומר יהי רצון שיתמו אויבנו וכו'. אחר כך רוביא (ואינו מברך בורא פרי האדמה), כרתי, סלקא, קרא, רימון, תפוח בדבש, ראש כבש. אומר על כל אחד ואחד "יהי רצון", ככתוב בסידור. יש שנוהגים להתחיל בתפוח בדבש, כרתי, סלקא, תמרי, קרא, דגים, ראש כבש ושומשום. לפני ברכת המזון נוהגים ללמוד משניות מסכת ר"ה. בברכת המזון אומר יעלה ויבוא, "ביום הזיכרון הזה ביו"ט מקרא קודש הזה". אם לא אמר יעלה ויבוא, ועדיין לא התחיל ברכה רביעית, אומר "ברוך שנתן ימים טובים לישראל את יום הזיכרון הזה, ברוך מקדש ישראל ויום הזיכרון". אם התחיל ברכה רביעית - אינו חוזר, ואומרו ב"הרחמן". יש מוסיפים "הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה".

בשחרית - יש הנוהגים שלא לישון ביום ר"ה, ולכן קמים לפני עלות השחר. לפני ה' מלך אומר: "ה' הוא האלוקים, ה' הוא האלוקים" (פעימים). וכן בכל עשי"ת. אחרי "יושב בסתר"

אומרים "למנצח על הגיתית לאסף". נהגו לומר "האדרת והאמונה" לפני "ברוך שאמר". יש שנהגו לומר לפני "ברוך שאמר" את הפיוטים "אלוקי אל תדינני", "שופט כל הארץ", "ידי רשים" ועוד. ויש שנהגו לאומרם אחרי חזרת הש"ץ. יש שנהגו לאומרם לפני יוצר, וראוי לבטל מנהג זה, ובלבד שלא תהא מחלוקת. אחר ישתבח אומרים "שיר המעלות ממעמקים", ח"ק. לפני חזרת הש"ץ יש שנהגו לומר "ה' שמעתי", וטוב לאומרו לפני חזרת הש"ץ במוסף. (נהגו שהסומך אומרו ולא הש"ץ).

בתוך "שים שלום" אומר הש"ץ "ואתם הדבקים". אחרי חזרת הש"ץ אומרים אבינו מלכנו, ח"ק, תיענו ותעתרו, תקבל, יהא שלמא, "עושה השלום".

בפתיחת ההיכל יש אומרים י"ג מידות 3 פעמים, יהי רצון מלפניך, 12 פעם "לעולם ה' דברך נצב בשמים", רבונו של עולם שחיבר הארץ, בריך שמה, מי שברך לחיילי צה"ל ולמדינה. מוציאים 2 ס"ת. יש המוציאים את ס"ת כשהוא פתוח מההיכל, והוא מנהג ראוי. מגביהים את שני הס"ת יחד לפני הקריאה. בספר הראשון קוראים לחמשה "וה' פקד את שרה" (בראשית כ"א, א') עד "ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים". אם מוסיפים עולים, קוראים פסוקים כ"ב-כ"ד או כ"ה-כ"ז. בסוף הקריאה ח"ק, פותחים ספר שני וקורין המפטיר בפרשת פנחס (במדבר כ"ט א') "ובחודש השביעי". ח"ק, מפטירים "יהי איש אחד" (שמואל-א, א') עד "וירם קרן משיחו" (ב' י'). בברכות ההפטרה אומרים "ועל יום הזיכרון הזה", ואומר "מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון".

אם יש ברית מילה בביהכ"ס, מלים לפני תקיעת שופר. נהגו שלפני התקיעות הרב דורש בפני הציבור לעוררם בתשובה.

אומרים לפני התקיעות את הפיוט "עת שערי רצון", ואחריו "ה' בקול שופר", פסוקי שופר ותרועה, "למנצח לבני קורח מזמור" (תהילים מ"ז) שבע פעמים, והפסוקים שראשי התיבות שלהם קר"ע שט"ן כנהוג. התוקע אומר רבש"ע, לשם יחוד. וכן אומר הקהל לשם יחוד. לפני התקיעות מזהירים את הקהל שיכונו לצאת ידי חובתם בתקיעות. התוקע מברך "לשמע קול שופר" ו"שהחיינו". ומכוון להוציא את השומעים ידי חובה. נהגו הקהל לעמוד בשעת הברכות ואח"כ לשבת. יש נוהגים לשבת גם בשעת הברכות. לא יענו ברוך הוא וברוך שמו, אלא רק אמן.

תוקע 3 פעמים תשר"ת, 3 פעמים תש"ת, 3 פעמים תר"ת. תוקע שברים ותרועה בנשימה אחת. תקיעות אלו נקראות "תקיעות דמיושב". בתקיעות החזרה יתקע שברים ותרועה בשתי נשימות.

נהגו להפסיק מעט בין תשר"ת לתש"ת, ובין תש"ת לתר"ת, כדי שהציבור יתוודה בינתיים.

אין מדברים מתחילת תקיעות דמיושב עד סוף תקיעות המעומד.
דיבר התוקע בין הברכות והתקיעות בדבר שאינו שייך לתקיעות - חוזר ומברך. בין התקיעות, או בין התקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד - אינו חוזר ומברך.
אחר התקיעות אומרים פסוקים "אשרי העם", והתוקע לא יאמרם. בחזרת ס"ת יש נוהגים לומר הפיוט "חון תחון" וכו' והתוקע לא יאמרו.

תפילת מוסף - ראוי להתחיל מוסף לפני שהגיע זמנה של מנחה גדולה (שהוא שש וחצי שעות של היום) (רפ"ו). יש נוהגים לומר "ונתנה תוקף" לפני מוסף, ויש האומרים אחר "עלינו לשבח". (ראוי שלא לאומרו בחזרת הש"ץ). לפני תפילת הלחש - חצי קדיש.
בתפילת הלחש ובחזרת הש"ץ תוקעים בסיום מלכויות וזכרונות ושופרות תשר"ת תש"ת תר"ת. בתפילת הלחש, הש"ץ יגביה קולו מעט בכל פעם לפני הסיום, כדי שהציבור יתכוון לשמיעת קול שופר. מי שלא הגיע לסיום הברכות, יפסיק במקום שנמצא, ואחר התקיעות ימשיך ממקום שהפסיק. תקיעות אלו נקראים "תקיעות דמעומד".
יש נוהגים לומר לפני חזרת הש"ץ את הפיוט "ה' שמעתי שמעך" וכן אתאנו ואוחילה. התוקע לא יאמר פיוט "ה' שמעתי שמעך". סדר התקיעות בחזרת הש"ץ כמו בתפילת הלחש, ותוקעים שברים ותרועה בשתי נשימות. בסיום החזרה אומר הש"ץ אחר שים שלום "ואתם הדבקים", ח"ק, ותוקע תשר"ת תש"ת תר"ת, תיענו ותעתרו, תתקבל, ומסיים "עושה השלום". אחר כך אומרים "אין כאלוקינו", "פטום הקטורת", פתיחת ההיכל, מזמור כ"ד בתהילים ותפילה על הפרנסה, קדיש דרבנן, ברכו, נוהגים לתקוע תרועה גדולה, עלינו לשבח. יש שנוהגים לתקוע תרועה אחרי עלינו לשבח.
בסעודת שחרית מקדש קידושא רבה כשהוא יושב. מתחיל בפסוק "וביום שמחתכם" ומברך בורא פרי הגפן. משתדלים לא לישון ביום ר"ה. אחה"צ מקדימים לבוא לביהכנ"ס לקרוא תהילים. נוהגים לקרוא 2 פעמים בשני הימים, כמניין כפ"ר. אנשי מעשה נהגו לקרות כל התהילים פעמיים ביום א', ופעמיים ביום ב'.

במנחה - אומר פרשת העקידה, "למנצח על הגיתית", אשרי ובא לציון, ח"ק, עמידה, אבינו מלכנו, ח"ק, תיענו ותעתרו, תתקבל, ומסיים "עושה השלום". "הללויה הללו א-ל בקדשו". קדיש יהא שלמא.

יש שנהגו להתפלל שוב על הפרנסה. ואחר כך "עלינו לשבח".
לאחר המנחה עושים סדר "תשליך" על יד הים, או נהר, או באר או בור מים (וטוב להדר ללכת למקום שיש בו דגים). יש שנהגו להתחיל בפתיחת אליהו, אחר כך אומרים הפסוקים,

"מי א-ל כמוך", "ישוב ירחמנו", "תתן אמת ליעקב", רבש"ע. מסיימים במזמור "שיר המעלות ממעמקים" (תהילים ק"ל), ואומר קדיש על ישראל.
אין לערוך את השולחן או להכין דבר כלשהו מיום ראשון ליום שני של ראש השנה.

יום שני דר"ה - יום רביעי, ב' בתשרי.

מדליקים נרות אחר צאת הכוכבים. אשה שלא התפללה, תאמר אחרי צאת הכוכבים "ברוך המבדיל בין קודש לקודש", ותדליק נרות. מברכים "להדליק נר של יו"ט". יש הנוהגות לברך שהחיינו, וטוב שהמברכת תלבש בגד חדש, או תשים על השולחן פרי חדש בשעת הברכה. אם אין - אינו מעכב את ברכת שהחיינו. יש להדליק הנרות על ידי העברת אש בעזרת גפרור מנר דולק, ולהזהר שלא לכבותו.

ערבית - מתחילים בפיוט "חון תחון", למנצח על הגיתית, ח"ק, ערבית של ר"ה. נוהגים בכל כמו אתמול. בקידוש מברך שהחיינו, ויש להכין על השולחן פרי חדש ולכוון עליו בברכת שהחיינו. אחר הקידוש יטעם מהיין, יברך ברכת הפרי ויאכל ממנו. מברכים שהחיינו גם אם אין פרי חדש. נוהגים לעשות את סדר הברכות כמו אתמול אחר המוציא.

שחרית - כמו אתמול, במקום הפיוטים של אתמול אומרים "שפל רוח", "ה' יום לך אערוך", "י-ה שמך ארוממך". קריאת התורה כמו ביום א'. מוציאים 2 ס"ת, באחד קוראים לחמישה "ויהי אחר הדברים האלה" (בראשית כ"ב, א'-כ"ד). המוסיפים קוראים פסוקים י"ז-י"ט. ח"ק. בספר השני מפטיר כמו ביום ראשון. ח"ק. ההפטרה בירמיהו ל"א, א'-י"ט.
בתקיעות יום שני אין מברכים שהחיינו. סדר היום כמו ביום ראשון.

מוסף - כאתמול.

מנחה - כאתמול. מי שלא עשה "חשליך" ביום א', עושה היום.
מוציאו"ט - בעמידה אומרים "אתה חוננתנו". ואומרים כמו בעשי"ת "זכרנו", "מי כמוך". אם לא אמר - אינו חוזר. אם לא אמר "זכרנו", טוב לאומרו בשומע תפילה או אחר יהיו לרצון. ב"אתה קדוש" מסיימים "המלך הקדוש" - ואם לא אמר או מסופק, חוזר. מסיימים "המלך המשפט" - אם לא אמר, נהגו כדעת הבא"ח שלא חוזר. מוסיפים "וכתוב", "בספר חיים" - ואם לא אמר אינו חוזר, וטוב לאומרם אחרי "יהיו לרצון אמרי פי". מסיימים בתפילה "עושה השלום" ואין מסיימים כך בקדיש, כי אין משנים בקדיש מאומה. קדיש תתקבל, שיר

למעלות, עלינו. מבדילים כמו במוצאי יו"ט, ומברכים שתי ברכות: בפה"ג, המבדיל. מזדרזים לקום לסליחות, ומוסיפים את הקטעים המיוחדים לעשרת ימי תשובה.

צום גדליה יום חמישי, ג' בתשרי, - צום השביעי. נוהגים בו כבכל התעניות. אם התנה לפני השינה, מותר לאכול עד עלות השחר (5.10). לפי המקובלים מותר רק לשנות. אחר ישתבח אומרים "שיר המעלות ממעמקים", וכן בכל עשי"ת. בתפילת העמידה אומרים "עננו": יחיד - בשומע תפילה בשחרית ובמנחה, והש"ץ - בחזרה בין גואל לרופא. מוסיפים הוספות עשרת ימי תשובה, כמפורט לעיל בתפילת מוצאי יו"ט, ואומרים סליחות היום. אם יש ששה מתענים, עולים שלושה שמתענים, קוראים בפרשת "ויחל" ואין מפטירים. אשרי, למנצח מזמור לדוד, ובא לציון. אחרי קדיש תתקבל אומרים שיר של יום, ואחר כך שיר מזמור לאסף (תהילים פ"ג).

במנחה - מתחילים כבכל יום, אומרים קדיש אחרי אשרי, אם יש ששה מתענים מוציאים ס"ת. שלושה מן המתענים קוראים בתורה בפרשת "ויחל" ואין מפטירים. מחזירים ס"ת למקומו, אומרים "תכון תפילתי", ח"ק, ומתפללים תפילת עמידה ואומרים עננו כבשחרית, ריבון העולמים ככתוב בצום י' בטבת.

אם מתפללים כחצי שעה לפני שקיעה, או לפחות מפלג המנחה - הכוהנים המתענים עולים לדוכן. אחרי החזרה: א"מ, תחנון, קדיש תתקבל, למנצח בנגינות, תפלה לעני כי יעטוף (תהילים ק"ב). קדיש יהא שלמא, עלינו לשבח. סיום הצום בשעה 18.57.

בכל עשרת ימי התשובה מוסיפים בעמידה כנ"ל. אומרים אבינו מלכנו שחרית ומנחה, אחר חזרת הש"ץ. ממשיכים לקום לסליחות עד ערב יום כיפור ועד בכלל. מוסיפים בסליחות הוספות מיוחדות לעשי"ת.

שבת פרשת וילך - שבת שובה, ה' בתשרי. הדלקת נרות כבכל שבת. בירושלים נהגו להדליקם 40 דקות לפני השקיעה, ובשאר הארץ 20-30 דקות לפני השקיעה. מתפללים ערבית של שבת, מוסיפים בעמידה את התוספות של עשי"ת: "זכרנו", "מי כמוך", "המלך הקדוש", "וכתוב" ו"בספר חיים". אחרי העמידה בברכת מעין שבע אומר הש"ץ "המלך הקדוש שאין כמוהו" ואם לא אמר, חוזר ואומר.

שחרית - מתפללים כמו בכל שבת. אחר ישתבח אומרים "שיר המעלות ממעמקים". בעמידה מוסיפים הוספות עשי"ת, ואחריה אבינו מלכנו, ומדלגים חטאנו, מחול, מחוק, מזה (ויש נהגו שלא לאומר). קוראים פרשת "וילך". ההפטרה "שובה ישראל" (הושע יד, ב) עד סוף הספר, ומוסיפים ממיכה (ז, יח-כ) מי א-ל כמוך, עד מימי קדם.

נהגו הרבנים לדרוש בענייני תשובה לעורר את הציבור ולהכינו ליום הכיפורים.
מנחה - קוראים לשלושה בפרשת "האזינו". בעמידה - תוספות של עשי"ת. יש האומרים
 "מי כמוך אב הרחמים". "אבינו מלכנו" כמו בשחרית.
 מוצש"ק - בעמידה אומרים "אתה חוננתנו". ואומרים כמו בכל עשי"ת "זכרנו", "מי כמוך",
 "המלך הקדוש", "המלך המשפט", "וכתוב", "בספר חיים". אומרים "שובה ה'". ויהי נועם,
 ואתה קדוש וכו'. מבדילים כמו במוצש"ק.

ערב יום הכיפורים, יום רביעי, ט' בתשרי. יש נוהגים לערוך תיקון כרת אור לערב
 יוה"כ"פ. מי שנוהג לעשות כפרות - ישחט תרנגול לזכר ותרנגולת לנקבה, ונוהגים לומר "זה
 חליפתי תמורת כפרתי" ויכוון לראשי תיבות חת"ך שהוא שם קדוש. לזכר יאמר בלשון
 זכר, ולנקבה בלשון נקבה. יש שנהגו להקדים כפרות לאחד מימי עשי"ת. בערב יו"כ טוב
 לעשותם באשמורת הבוקר. אם אינו יכול לקחת תרנגול, ייקח כסף בשווי ויאמר: "זה
 חליפתי... אלו המעות ילכו לצדקה ואכנס אני לחיים טובים ולשלום". נוהגים לעשות התרת
 נדרים אחר הסליחות, ויש שנהגו אחר התפילה כאמור בערב ר"ה. אין נופלים על פניהם
 בערב יו"כ. מצוה להרבות בסעודה בערב יום הכיפורים. יש שנהגו לאכול דגים בבוקר יום
 זה. אסור להתענות בו, וכל האוכל ושותה בתשיעי, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי
 ועשירי. מרבים במצוות, ובעיקר במצוות צדקה ובעשיית שלום בין אדם לחברו ובין איש
 לאשתו, וכן לפייס כל מי שנעלב או נצטער על ידו, כי עבירות שבין אדם לחברו אין יוה"כ
 מכפר עד שיפייסנו. חסידים ואנשי מעשה נהגו "ללקות" ואחר כך לטבול, לקיים "באנו
 באש ובמים", ומעמידים חכם הממונה על כך להלקות ט"ל [39] מלקות ברצועה (כמניין
 המלים של "והוא רחום" שלוש פעמים). היות וזה לזכר בעלמא, די ברצועה קלה. יש ליזהר
 שלא לבטל את הטבילה. מי שאינו יכול לטבול, ישפוך על גופו 9 קבין מים.

מנחה - מקדימים להתפלל מנחה בכדי שיישאר זמן לסעודה המפסקת. מתוודים בתפילת
 לחש: אחרי "המברך את עמו ישראל בשלום", אומר "יהיו לרצון" ואחר כך וידוי "אנא",
 "על חטא שחטאנו לפניך". בחזרת הש"ץ אין וידוי ו"על חטא". אומרים "אבינו מלכנו"
 ו"תתקבל", "למנצח לבני קרח", "שיר המעלות ממעמקים", קדיש יהא שלמא, ו"עלינו
 לשבח". אוכלים סעודה מפסקת בעוד היום גדול, בכדי להוסיף מחול על הקודש. אפשר
 להתנות שאם תהיה שהות ביום, יוכל לאכול ולשתות אם ירצה. אין אוכלים מאכלים
 המחממים את הגוף: שומן, דברים מתובלים, ולא ישתה יין ומשקאות חריפים.
 מדליקים נרות ומברכים "להדליק נר של יום הכיפורים" ו"שהחיינו". המדליקה תסיר

מנעליה ותקבל העינויים לפני הברכה. ראוי לכל גבאי שיכין בביהכ"נ נר שיידלק עד מוצאי יוה"כ, כדי שיבדילו עליו או ידליקו אש ממנו. מי שמבדיל בביתו יכין גם הוא נר כזה. נהגו להדליק בביהכ"נ נרות נשמה. הבנים מבקשים מחילת ההורים וברכתם. ההורים מברכים את בניהם ובני ביתם. נועלים נעלי בד או גומי. נעלי עור אסורים, גם אם רק החלק העליון או הסוליה מעור. מקדימים לבוא לבית הכנסת. יש נוהגים ללבוש בגדים לבנים. ביום הכיפורים חמשה עינויים: אכילה ושתיה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, תשמיש המיטה.

תחילת הצום היא לפי זמן הדלקת הנרות בערב שבת. לשיטת הרב עובדיה, הדלקת הנרות היא 20 דקות לפני שקיעה.

יום הכיפורים, יום חמישי, י' בתשרי.

ערבית - בעיו"כ מתעטפים בטלית מבעוד יום, ומברכים להתעטף בציצית. אם איחר והחשיך היום, מתעטף ואינו מברך. נוהגים לומר לפני השקיעה "רבש"ע" וכו' לקבל עליו חמשת העינויים. מתחילים בפיוטים: "לך א-לי תשוקתי", "שמע קולי", טוב שהש"ץ יאמר לקהל שימחלו זה לזה, והקהל יאמר - מחלנו. פותחים ההיכל ומוציאים ספר הנקרא "כל נדרי", נוהגים להוציא 7 ספרים (אם יש). מתחילים "בישיבה של מעלה" וכו', "כל נדרי" (ישתדלו לאומרו מבעוד יום), וקוראים שלושה תלמיד חכמים יראים, כל אחד אומר פעם אחת. במקום שאין ת"ח, אומר הש"ץ 3 פעמים. נוהגים לומר 2 פעמים: "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה". אחר כך אומר הש"ץ ברכת שהחיינו. יכוון הש"ץ להוציא את הקהל ידי חובתו, והקהל יתכוון לצאת יד"ח בברכת הש"ץ. לשון הזוהר "קם רבי שמעון", תפילה לחיילי צה"ל. השפכות. ויש שנוהגים לעשות השכבות לחללי צה"ל. מחזירים ספרי התורה למקומם. קדיש, ואין אומרים "והוא רחום", ומתפללים ערבית, ואחרי "שמע ישראל" אומרים "ברוך שם" וכו' בקול רם, וכן כל יום כיפור עד הנעילה. לפני העמידה אומרים "כי ביום הזה". לאחר העמידה ח"ק ואומרים סליחות כנהוג. (יש נוהגים לומר וידוי הגדול גם בלילה). אחר כך קדיש תתקבל, ובתוכו "תיענו ותעטרו", 4 מזמורים ראשונים של תהילים. לבסוף פותחים את ההיכל ואומרים מזמור כ"ד "לדוד מזמור" וכו' ותפילת הפרנסה. קדיש יהא שלמא, עלינו לשבח ויגדל. יש נהגו לומר פסוק "והיה פי ראשו" וגו' 7 פעמים. חסידים ואנשי מעשה נשארים ערים ולומדים משניות מסכת יומא, תהילים, אדרא זוטא קדישא, ועוד תפילות ובקשות, כל אחד לפי כוחו.

שחרית - נוטל ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו, ומותר להעביר הלכלוך מעל עינו כשידיו

רטובות. מברך ברכות השחר, מלבד "שעשה לי כל צרכי", שאינו מברכה. מברך ברכות התורה. יש נוהגים ללמוד כתר מלכות לפני התפילה, ועוד לימודים אחרים כמוזכר בסידורים. לפני "ה' מלך" אומרים "ה' הוא האלוקים" 2 פעמים. אחרי "יושב בסתר" מוסיפים מזמור י"ז "תפלה לדוד", מזמור כ"ה "לדוד אליך", מזמור ל"ב "לדוד משכיל", מזמור נ"א "למנצח מזמור לדוד", מזמור ס"ה "למנצח לך דומיה תהילה", מזמור פ"ה "למנצח לבני קרח", מזמור פ"ו "תפלה לדוד", מזמור ק"ב, ק"ג, ק"ד. לפני "ברוך שאמר" אומרים "האדרת והאמונה". הפיוטים המובאים במחזורים, יש שנוהגים לאומרים לפני "ברוך שאמר" ויש שאחר חזרת הש"ץ, וכל אחד יעשה כמנהגו. אחר ישתבח אומרים "שיר המעלות ממעמקים". ומתפללים שחרית ועמידה. בסוף העמידה אומר וידוי ו"על חטא" וכן במוסף ובמנחה. יש נוהגים לומר לפני החזרה הפיוט "ה' שמעתי", ויש אומרים אותו רק לפני מוסף. בחזרת הש"ץ אומר הסומך הפיוטים לפני הקדושה, ואומרים וידוי הגדול לרבנו נסים. בסוף החזרה אומר החזן "ואתם הדבקים", ואחרי החזרה אומרים "אבינו מלכנו" וח"ק, סליחות, ובסיומם ח"ק, תיענו, תתקבל וכו'. לפני קריאת התורה - אם לא אמר לפני ברוך שאמר - אומר הפיוטים: ה' נגדך כל תאותי, אלוקים א-לי אתה, ושנאנים שאננים. פותחים ההיכל ואומרים שלוש פעמים י"ג מידות, יהי רצון מלפניך, וי"ב פעם פסוק "לעולם ה'", רבונו של עולם. בריך שמיא, תפילה לחיילי צה"ל.

לפני קריאת התורה נוהגים להוסיף קטע מהזוה"ק "על דא ביומא" ואחר כך אומר "לפניך כל אחד ואחד".

מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים ו' גברי בפרשת אחרי מות (ויקרא טז) מתחילת הפרשה עד "ויעש כאשר צוה ה' את משה". זקן או חולה האוכלים בהיתר, יכולים לעלות לתורה. (המוסיפים חוזרים על הפסוקים כ"ו, כ"ז, כ"ח). המשלים אומר ח"ק. אחר כך קורא המפטיר בספר שני בפרשת פנחס (במדבר כ"ט, ז'-י"א): "ובעשור לחדש השביעי" עד "ומנחתם ונסכיהם", וח"ק, ההפטר בישעיה (נ"ז, י"ד): "ואמר סולו סולו" עד "כי פי ה' דבר" (סוף פרק נ"ח). בברכות ההפטר חותמים "מקדש ישראל ויום הכיפורים". (אם יש ברית מילה ביוהכ"פ, מלים אחר קריאת התורה לפני המוסף, ומברכים על המילה בלא כוס. ויש נוהגין לברך על הכוס, ונותנים לטעום לקטן שאינו צם. אסור לעשות המצצה ביוהכ"פ ביין או במשקה, רק בפה בלא משקה). אומרים מי שברך לקהל, אשרי, ומחזירים ס"ת למקומם. ראוי לקצר הפיוטים והעליות לתורה בשחרית, כדי להתחיל את תפילת המוסף לפני שיעברו שש וחצי שעון מן היום. (יש נוהגים לומר כאן "ונתנה תוקף"). ח"ק ועמידה. מוסף - ראוי להתחיל מוסף לפני שהגיע זמנה של מנחה גדולה, (שהוא שש וחצי שעות של

היום) (רפ"ו). לפני החזרה, יש שאומרים הפיוט "ה' שמעתי", "אתאנו", "אוהילה", עיין יום א' של ר"ה. בחזרה אומר הסומך הפיוטים שלפני הקדושה, וכן הפיוטים שלפני סדר העבודה ואחריה. בתוך החזרה אומרים הסליחות והידידי למוסף. לפני התחלת סדר העבודה פותחים דלתות ההיכל, וצריך לומר אותו במתון ובכוונה, כי זו עיקר עבודתו של כהן גדול במוסף יוהכ"פ, ויש בזה סדרים שונים. הסדר הפשוט לספרדים "אתה כוננת" המיוחס ליוסי בן יוסי כה"ג. יש לדקדק ולומר סדר העבודה יחד עם שליח הציבור, כדי שיכרעו יחד את הכריעות שכורעים ב"הכהנים והעם". כשאומרים "כורעים ומשתחוים" - לא כורעים על הרצפה ממש, אלא על שטיח, או בגד או נייר. בשעת הדחק יכרע על רגליו ויכסה פניו בטליתו. מסיימים את חזרת הש"ץ לפי הסדר, ח"ק ואחר כך סליחות, חצי קדיש, תיענו, תתקבל וכו'. אין כאלוקינו וכו'. לדוד מזמור, תפילה על הפרנסה, קדיש דרבנן, ברכו, עלינו לשבח.

במנחה - פותחים בקריאת פרשת העקידה עד "והארץ אזכור". יש האומרים את סדר העבודה של מנחה, כמובא בסידורים. אומרים "למנצח על הגיתית", אשרי ובא לציון, ח"ק. מוציאים ספר תורה וקוראים לשלושה בפרשת העריות (ויקרא י"ח) עד סוף הפרשה, ואין אומרים ח"ק אחר קריאתה. מפטירים בספר יונה, ומוסיפים עוד 3 פסוקים ממיכה, "מי א-ל כמך" עד הסוף. בברכת ההפטרה מסיימים כמו בשחרית. מחזירים ס"ת למקומו. אומרים ח"ק ועמידה. בחזרת הש"ץ אומר הסומך הפיוטים שלפני הקדושה, ובתוך החזרה אומרים ידידי למנחה (ויהי בעלות המנחה), וכשהזמן קצר מדלגים על הידוי. אין הכהנים עולים לדוכן במנחה אלא בשחרית, מוסף ונעילה. אחרי החזרה ח"ק ואחר כך סליחות, ח"ק, תיענו, תתקבל וכו'. עלינו לשבח.

נעילה - זמנה כשהחמה עוד בראשי האילנות, כ- 50 דקות לפני השקיעה (השקיעה בשעה 18:27) יש המקדימים 40 דקות, ויש 30 דקות לפני השקיעה, וינהג כל אחד כמנהגו. לפני התפילה נהגו לדרוש ולעורר את הציבור לתשובה שלימה, בעיקר על עבירות שבין אדם לחברו. פותחים ההיכל ומתחילים בפיוט, "א-ל נורא עלילה" (ויש נוהגים לפני הנעילה לומר ברכי נפשי. ברכי אצולה). אומרים אשרי וח"ק, בעמידה אומרים "חתמנו" במקום "כתבנו", "וחתום" במקום "וכתוב". אומרים וידוי, "אתה הבדלת אנוש מראש", ואין אומרים "על חטא". בחזרת הש"ץ - ברכת כהנים, ויש להשתדל לברך לפני השקיעה. הרב עובדיה יוסף הורה שאפשר לברך עד 13 דקות לאחר שקיעה. אחרי החזרה מאריכים בסליחות עד שיהיה לילה ודאי, ומוסיפים מחול על הקודש. מסיימים הנעילה בפסוק "שמע

ישראל", ברוך שם, 7 פעמים "קראתי בכל לב" ו-7 פעמים "ה' הוא האלוקים", ח"ק. תוקעים תשר"ת תש"ת תר"ת, "תענו ותערתו" ותתקבל. אחר כך נוהגים לתקוע תרועה גדולה. סוגרים שערי ההיכל, ואומרים הפסוקים "כל כלי" וגו' "יחתו מריביו" וגו' 3 פעמים. זמן התקיעה הוא 21 דקות אחר השקיעה: 18.48. חולים, חלשים וזקנים יכולים לאכול אחר תקיעת שופר והבדלה. סיום הצום לבריאם בשעה 18:58 מוצאי יום הכיפורים, אומרים ה' צבאות, ח"ק, "והוא רחום", מתפללים ערבית של חול ואומרים "אתה חוננתנו". אחרי העמידה, קדיש תתקבל, שיר למעלות אשא עיני, קדיש יהא שלמא, ברכו, עלינו. בהבדלה מברכים שלוש ברכות: הגפן, מאורי האש, המבדיל, ואין מברכים על הבשמים. מברכים "בורא מאורי האש" על נר ששבת, דהיינו נר שדלק מערב יום הכיפורים. אם אין נר ששבת, ידליק גפרור וממנו ידליק נר להבדלה. אם לא אמר "אתה חוננתנו" בתפילה, יאמר "ברוך המבדיל בין קודש לחול" לפני ההדלקה. יש נוהגים ליטול ידיהם, ואחר כך מקדשים הלבנה. הולכים לבתיהם לאכול ולשתות. אין לאכול לפני ההבדלה. אשה שבעלה מתאחר, והצום קשה לה, תבדיל בעצמה ותאכל. נוהגים להתחיל מיד בבניין הסוכה.

י"א בתשרי, יום ששי. נוהגים להשכים להתפלל בבוקר, ואין אומרים תחנון מיום זה עד אחרי ר"ח מרחשון. יהודי גרבה קוראים ליום זה "שמחת כהן", והכהנים מברכים את העם. אחר שיר של יום מוסיפים "למנצח לבני קורח מזמור" (תהילים פ"ה).

שבת פרשת האזינו, י"ב בתשרי. מפטירים "וידבר דוד" (שמואל ב' כ"ב) עד "לדוד ולזרעו עד עולם". תימנים מפטירים "כה אמר ה'" (יחזקאל י"ז).

ערב סוכות, יום שני, י"ד בתשרי. מסתפרים ורוחצים. אנשי מעשה טובלים לכבוד החג. כי אמרו חז"ל 'חייב אדם לטהר עצמו ברגל'. אחר השעה התשיעית אסור לאכול פת, ויש מחמירים מחצות היום, כדי שיאכל בלילה לתיאבון, כי האכילה בסוכה בלילה הראשון היא חובה מן התורה. מכינים את הסוכה כדן, ומי שאינו בקי יראה את סוכתו לחכם, כדי שלא ישב בסוכה פסולה.

מצווה על כל אחד לקנות ארבע מינים לעצמו ולילדיו הקטנים כדי לחנכם במצוות. מכינים את ארבע המינים שיהיו כשרים כהלכה: לולב אחד, אתרוג אחד במשקל 60 גר' לפחות, 3 הדסים, 2 ערבות. אורך שדרת הלולב לפחות 32 ס"מ, ההדס והערבה לפחות 24 ס"מ. (ויש אומרים שאורך שדרת הלולב יהיה 40 ס"מ, ההדס והערבה 30 ס"מ).

וזה סדר האיגוד: יקח הלולב, וישים השדרה מול פניו, ויביא 3 הדסים, וישים אחד על השדרה ויטהו קצת לצד ימין, השני ישים אותו בצד ימין, והשלישי בצד שמאל; את שתי הערבות ישים אצל ההדס, אחד מימין ואחד משמאל, ויאגוד את כולם ב-2 קשרים זה על זה לפחות. וצריך לאוגדם כדרך גדילתם, דהיינו ראשיהם למעלה ועיקרם למטה. ההדס יהיה קצת יותר גבוה מן הערבה, והלולב גבוה מהם לפחות טפח. יש האומרים "לשם יחוד" לפני האיגוד.

נוהגים לקשט הסוכה במצעים וכלים נאים, כדי שתהיה דירה נאה לכבוד החג. יש נוהגים לתלות בסוכה פירות לניו, ויזהר לתלותם תוך 32 ס"מ מהסכך, כדי שיהיו סמוכים לסכך ובטלים לו. (אסור ליהנות מפירות אלו כל ימי החג, וכן אסור בכל ימי הסוכות, עד מוצאי שמיני עצרת, לקחת מעצי הסוכה אפילו קיסם לחוץ בו שיניו). טוב שיתנה לפני תליית הקישוטים והפירות שאינו בדל מהם כל בין השמשות.

א' דסוכות, יום שלישי, ט"ו בתשרי.

האישה מדליקה נרות לפני השקיעה, ומברכת לפני ההדלקה "להדליק נר של יו"ט" ו"שהחיינו". ויש שנוהגות שלא לברך שהחיינו. אם לא הדליקה לפני שקיעה, מדליקה לאחריה: תעביר אש מאש דולקת, ותיזהר שלא לכבות הגפרור אחר ההדלקה. במקום שאין חשש שריפה או רוח שתכבה את הנרות - תדליק בסוכה. אם אי אפשר, תדליק בבית בברכה. וייהנו מאור הנרות אחרי השקיעה או אחרי הסעודה. נוהגים להדליק בכל יום נר נוסף לכבוד האושפיזין. בע"ש ובעיו"ט ידליקו לפני הדלקת נרות שבת ויו"ט. מדליקים נר נשמה, ממנו יעבירו אש.

בחול"ל - יש להכין פמוטים נוספים ליו"ט השני, ולהדליק נר נשמה שממנו ידליקו נרות ביו"ט שני.

ערבית - פותחים במזמורי הרגל, "למנצח משכיל לבני קרח", "שפטני" (תהילים מב-מג). נהגו לומר לפני תפילת לחש פסוק "אלה מועדי ה'". ויש נוהגים להוסיף פסוק "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל". ח"ק. עמידה של יום טוב. אחר תפילת העמידה תתקבל, שיר המעלות שמחתי באומרים, קדיש יהא שלמא, ברכו, עלינו לשבח, יגדל.

בכניסה לסוכה נוהגים לומר "עולו אושפיזין..". נוהגים ליחד כסא לאושפיזין. וכשוודאי לילה - מקדש מעומד.

סדר הקידוש: אלה מועדי ה', ברכת הגפן, אשר בחר בנו, מברך 'לישב בסוכה', יושב ומברך ברכת שהחיינו. השומעים יכונו לצאת ידי חובתם בברכות, והמברך יכוון להוציאם ידי חובה, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו". אכילת כזית פת בסעודת לילה ראשון - מן התורה,

ולכן צריך לכוון לצאת בה ידי חובה. יש אומרים שחובה לאכול בסוכה כביצה.

נוהגים ללמוד בשולחן החג משניות מסכת סוכה, וכן פרקי משניות שבהם נזכר האושפיזא של אותו לילה.

בברכת המזון אומר "יעלה ויבוא", ואם שכח - חוזר, ככתוב בסידורים. מוסיפים "הרחמן הוא יזכנו לישב בסוכת עורו של לוי"ן", "הרחמן הוא ישפיע עלינו שפע קדושה וטהרה מז' אושפיזין עילאין קדישין זכותם תהיה מגן וצינה עלינו".

כל סעודה שיש בה קידוש מברך "לישב בסוכה" אחר הקידוש ולפני השתייה. כשאין קידוש, לפי דעת הפוסקים ובא"ח, מברכים "לישב בסוכה" אחר נטילת ידים ולפני המוציא, כדי שלא יהיה הפסק בין ברכת המוציא לאכילה. ויש שמברכים אחר המוציא. נשים אינן מברכות לישב בסוכה, אך יש להן מצווה לאכול בסוכה. בכל סעודה שאוכל בה פת בשיעור ביצה, כ- 60 גרם, או מזונות כ- 240 גרם, מברך 'לישב בסוכה'. תבשיל מחמשת מיני דגן, אף שקבע עליו סעודה, לא נהגו לברך לישב בסוכה. בכל שבעת הימים עושה סוכתו קבע, אוכל וישן בה. אכילת עראי ופחות מהשיעור מותר לאכול מחוץ לסוכה, אך נהגו המהדרין שלא לאכול או לשנות אפילו מים מחוץ לסוכה. שינה של עראי אסורה מחוץ לסוכה. **שחרית** - תפילה של יום-טוב. אחרי "יושב בסתר" מוסיף את מזמורי החג (תהילים מב-מג). בעמידה תפילת יו"ט. אחרי חזרת הש"ץ נוטלים לולב. המתפלל בזמן "הנץ החמה" יברך על הלולב לפני הלל. המתפלל לאחר מכן, יברך "על נטילת לולב" לפני התפילה או לפני ההלל. חסידים ואנשי מעשה נוהגים לברך על הלולב בסוכה.

נטילת לולב ונענועים – מחזיק את הלולב בימינו ואת האתרוג בשמאלו. יקח את האתרוג כשהעוקץ (מקום החיבור של האתרוג לעץ) למעלה, יברך "על נטילת לולב" וביום הראשון גם "שהחינו", ואחר הברכה יהפוך את האתרוג שהפיטם יהיה למעלה. יצמיד את האתרוג שבשמאלו ללולב שבימינו, וינענע. וזה סדר הנענועים: 3 נענועים לדרום, 3 נענועים לצפון, 3 נענועים למזרח, 3 למעלה, 3 למטה, ולבסוף 3 למערב. כל הנענועים הם בהולכה מהחזה לכוון אליו מנענעים וחזרה. (ונסמך על הכתוב "הולך אל דרום סובב אל צפון"). אומרים הלל גמור בברכה "לגמור את ההלל", ומסיימים "יהללך, ברוך אתה ה' מלך מהולל בתשבחות", אמן, קדיש תתקבל.

מנענעים ב"הודו" הראשון פעם אחת, ב"אנא ה' הושיעה נא" - פעמיים, ואחר כך ב"הודו"

שבסוף פעם אחת. במלת "הודו" מנענע לצד דרום. כשאומר "ה" לא מנענע. כשאומר "כי" מנענע לצד צפון, וכן הלאה בכל מלה מנענע. כשאומר "אנא ה' הושיעה נא" בכל הברה מנענע, אך לא מנענע כשאומר "ה".

פותחים את ההיכל ואומרים י"ג מידות שלוש פעמים, "יהי רצון", "ברוך שמי", מי שברך לחיילי צה"ל ולמדינה. מוציאים שני ספרי תורה, מניחים אותם על התיבה, אומרים "הושענות" ליום ראשון ומקיפים את התיבה. אח"כ אומרים קדיש תתקבל. יש נוהגים לומר קדיש תתקבל אחר ההלל, אח"כ מוציאים ס"ת ואומרים הושענות. מגביהים את ספר התורה, קוראים לחמישה בפרשת אמור (ויקרא כב, כג): "שור או כשב" עד "אל בני ישראל", חצי קדיש. בספר שני קוראים למפטיר בפרשת פנחס "ובחמשה עשר יום" עד "מנחתה ונסכה", חצי קדיש. מפטירים בזכריה יד, א: "הנה יום בא" עד "ביום ההוא". בברכת הפטרה חותמים "מקדש ישראל והזמנים", מי שברך לקהל, אשרי, ומחזירים ספרי תורה להיכל.

מוסף כמו בכל יום טוב.

בבית - קידוש ואומרו בסוכה מעומד. לפני הקידוש אומר 'אלה מועדי ה' , ברכת הגפן, ליישב בסוכה ושותה מהיין. אם לא אמר יעלה ויבוא בברכת המזון - אינו חוזר.

מנחה - למנצח, אשרי, ובא לציון, ח"ק. עמידה של יו"ט. אחרי חזרת הש"ץ אין אומרים צדקתך, תתקבל, ואחר כך מזמור של חג, וי"א "שיר המעלות לדוד שמחתי", קדיש יהא שלמא, עלינו לשבח.

מוצאי יו"ט - יש נוהגים להתחיל במזמורי החג או במזמור "שפטני" בלבד. בעמידה "אתה חוננתנו" ו"יעלה ויבוא".

שכח ולא אמר יעלה ויבוא - בין בלילה בין ביום זה דינו: נזכר לפני שאמר "ברוך אתה" של ברכת "המחזיר שכינתו לציון", או אמר "ברוך אתה" ולא אמר "ה" - חוזר ואומר "יעלה ויבוא", ואחר כך "ואתה ברחמיך" וכו'. אמר "ברוך אתה ה'", יסיים "למדני חוקך", ויאמר "יעלה ויבוא", וימשיך "ואתה ברחמיך" ויסיים "ברוך אתה ה' המחזיר" וכו'. סיים הברכה, יאמר אחריה "יעלה ויבוא" וימשיך מודים. אם אמר מלת "מודים" ונזכר - חוזר ל"רצה". ממודים עד יהיו לרצון האחרון, אם נזכר - חוזר ל"רצה". נזכר אחר שאמר "יהיו לרצון" האחרון, אפילו לא עקר רגליו - חוזר לתחילת התפילה.

אחרי העמידה אומר "יהי שם", קדיש תתקבל, שיר למעלות, עלינו לשבח. הבדלה של מוצאי יו"ט - בביהכ"ס, ובבית יאמרה בסוכה: יין והמבדיל בלבד.

בחול - תפילה של יו"ט כמו ביום הראשון. קידוש כמו אתמול, אך אין מברכים שהחיינו.

א' דחזה"מ, יום רביעי, ט"ז בתשרי.

שחרית - מתחילים כבכל יום חול. אין מניחים תפילין בחזה"מ. עמידה של חול ואומר "יעלה ויבוא". אם לא אמר - עיין דינו לעיל בערבית. אחרי חזרת הש"ץ - נטילת לולב בלי שהחיינו. הלל גמור ונענועים כפי שפורט למעלה. הוצאת ס"ת. "הושענות" ליום ב', ואחר כך אומרים קדיש תתקבל (ויש נוהגים לומר תתקבל אחר ההלל, מוציאים ס"ת ואחר כך אומרים הושענות). קריאת התורה בפרשת פנחס: "וביום השני", ארבעת העולים חוזרים על אותה הפרשה, ח"ק, "אשרי" "ובא לציון", "בית יעקב", "שיר המעלות", שיר של יום הושענו. מחזירים ספר התורה. ח"ק.

מוסף - של יו"ט ואומרים "את יום מקרא קודש הזה", תתקבל, מזמורי החג, יהא שלמא, אין כאלוקינו, פיטום הקטורת, קדיש דרבנן, ברכו ועלינו לשבח.

בחול"ל - יו"ט שני: התפילה כאתמול. נטילת לולב והושענות ליום שני כבא". קריאת התורה כמו ביום ראשון, 5 עולים, המפטיר כמו אתמול "ובחמישה עשר" ומפטירים "ויקהלו אל המלך" (מלכים א', ח). מוסף כאתמול. במוצאי יו"ט הבדלה: הגפן והמבדיל.

כך הוא הסדר בכל ימי חול המועד, אלא שבכל יום קורין ההושענות של אותו יום והקריאה של אותו יום.

בחול"ל - בכל ימי חזה"מ ההושענות כמו בא". קריאת התורה - ביום ג' של סוכות שהוא ב' דחזה"מ, הראשון קורא "וביום השני", השני "וביום השלישי", השלישי "וביום השלישי", הרביעי "וביום השני" "וביום השלישי", וכן בשאר ימי חזה"מ.

ד' דחזה"מ, שבת קודש, י"ט בתשרי - הדלקת נרות כמו בכל ע"ש. במקום שאין חשש שריפה או רוח שתכבה את הנרות - תדליק בסוכה. מתחילים "מזמור לדוד הבו לה'", אין אומרים "במה מדליקין". אומרים "כל ישראל", "אמר ר' אלעזר", קדיש על ישראל, "מזמור שיר ליום השבת", "ה' מלך".

תפילת ליל שבת כרגיל. בעמידה - יעלה ויבוא. (עיין לעיל אם טעה ושכח). נהגו לומר "עולו אושפזין" כנהוג בכל לילה של סוכות. "שלום עליכם" כבכל ליל שבת. קידוש של שבת בסוכה מעומד. מברך לישב בסוכה, יושב ושותה.

שחרית - תפילה של שבת. בעמידה יעלה ויבוא, אין נוטלין לולב, אומרים הלל גמור. אין אומרים הושענות ליום שבת ולא מקיפים את התיבה, כמנהג א"י. יש שנהגו לומר הושענות אך לא מקיפים את התיבה. קדיש תתקבל. מוציאים 2 ס"ת, בספר ראשון קוראים לשבעה בפרשת כי תשא (שמות ל"ג, י"ב) "ראה אתה אומר אלי" עד "לא תבשל גדי בחלב אמו",

ח"ק. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת פנחס "וביום החמישי", ח"ק. מפטירים ביחזקאל ל"ח, י"ד "והיה ביום ההוא" עד "וטהרו הארץ". בברכות ההפטרה חותם מקדש השבת. מוסף - של יום טוב, ואומר "את יום מקרא קודש" ומזכיר של שבת. מנחה - של שבת. יעלה ויבוא. קוראים לשלשה בפרשת וזאת הברכה. אין אומרים צדקתך. ערבית - כמו בכל מוצ"ש, בעמידה מוסיף "אתה חוננתנו", "יעלה ויבוא". אומרים "שובה", "ויהי נועם" "ואתה קדוש". הבדלה של מוצ"ש.

ו' דחזה"מ, הושענא רבא, יום שני, כ"א בתשרי. נהגו להיות ערים כליל הושענא רבא ולקרות בסדר תיקון הושענא רבא (ספר דברים, מדרש, אדרא זוטא כל התהילים עם ז' כורתי ברית). חצי שעה לפני חצות קוראים ק"ש. אחר חצות אומרים ברכות השחר בלי ברכות התורה. מי שלא ישן בלילה ייטול ידיו אחר עלות השחר בלא ברכה, ויברך ברכות התורה. זמן חצות הוא 24:25. זמן עלות השחר הוא 5:27.

שחרית - יזהר להתפלל בכוונה ובהתלהבות לכבוד קדושת היום. תפילת חזה"מ. אחרי העמידה נטילת לולב, הלל גמור ונענועים כנהוג. סדר הושענאות במלואם, ומקיפים 7 הקפות את התיבה שבה ס"ת, קדיש תקבל. יש מוסיפים תיענו ותערתו, וקוראים לארבעה אנשים בפרשת פנחס "וביום השביעי", חצי קדיש, מוסף. אחרי מוסף "חבטת ערבה", כמנהג הנביאים: אוגדים 5 בדי ערבה, אווזים ואומרים: "לשם יחוד קודשא בריך הוא... הנה אנחנו באים לקיים מצות ערבה מנהג נביאים הראשונים". מכים על הקרקע 5 פעמים כנגד מנצפ"ך ואומרים "חביט חביט ולא בריך". יש שנהגו, לפי הקבלה, לחבוט ערבה לפני תפילת מוסף. בסיום התפילה נהגו לומר "נשמת כל חי" עד "אתה אל" ואומר: "אנחנו מקבלים עלינו בלי נדר כי לשנה הבאה בעת ובעונה הזאת נאמר נשמת כל חי". יש לקרוא פרשת "וזאת הברכה" שנים מקרא ואחד תרגום. לפנות ערב מפנים את הכלים מהסוכה ונפרדים מהסוכה ואומרים: "יהי רצון... שבזכות קיום מצוות סוכה זאת שקיימנו נזכה ונזיה לשנה הבאה לישיב בסוכת עורו של לויתן...".

בחול - קריאת התורה כדלעיל "ביום השישי" "וביום השביעי". הסוכה נויה אסורים בהנאה עד מוצאי ש"ת. אין מפנים את הסוכה עד מוצאי שמחת תורה.

שמיני עצרת ושמחת תורה, יום שלישי, כ"ב בתשרי. הדלקת הנר בבית כנהוג בערב שבת. המדליקה מברכת "להדליק נר של יו"ט", יש הנוהגות לברך גם "שהחיינו". יש להדליק נר נשמה ממנו ידליקו לבישול ביו"ט.

בחול - יש להכין פמוטים נוספים ליו"ט שני - שמחת תורה. להדליק נר נשמה, ממנו

ידליקו בליל יו"ט שני, ולהכין נר נשמה נוסף שיודלק ביום השני, ממנו ידליקו אש לבישול. ערבית - מתחילים במזמור "למנצח על השמינית" (תהילים יב), ח"ק, לפני תפילת לחש אומרים "אלה מועדי ה'", ח"ק, עמידה של יו"ט, ואומרים בתפילה "את יום שמיני חג העצרת הזה". לאחר העמידה קדיש תתקבל, שיר המעלות לדוד שמחתי, קדיש יהא שלמא, עלינו לשבח, יגדל. פותחים את ההיכל ומוציאים את כל הספרי התורה, ויש שמוציאים רק שלשה ספרים, ושמחים בשמחת התורה. נוהגים להניח ספר תורה על התיבה, מעמידים לידו זקן או אחד מחשובי העם, ומקיפים את התיבה שבה ספר התורה 7 פעמים. פזמונים ופיוטים כנהוג. בין ההקפות נוהגים לומר פסוקים: ימין ה' רוממה, שמע ישראל, ה' מלך, אנא ה' הושיעא נא, אנא ה' הצליחה נא, ויהי רצון וכו'. כל הקפה כנגד אחד משבעת כורתי ברית, ובהקפה שביעית מסיימים "רבש"ע הרי אנחנו באים...", קול מבשר (3 או 7 פעמים).

בחז"ל - יום זה הוא שמיני עצרת בלבד. התפילה כביו"ט ואומר "יום שמיני עצרת". אין מוציאים ספר תורה בלילה.

בבית - קידוש של יו"ט ומברך שהחיינו.

בחז"ל - אוכלים בסוכה, אך אין מברכים "לישב בסוכה". מברכים "שהחיינו".

שחרית - תפילת יו"ט. אחרי "יושב בסתר" מוסיפים את מזמורי החג. בעמידה אומרים "שמיני חג העצרת הזה". הלל גמור וקדיש תתקבל. פותחים ההיכל, ואומרים "ג מידות, ויהי רצון, מי שברך לחיילי צה"ל ולמדינה. בריך שמיא. מוציאים 3 ספרי תורה, בראשון קוראים 5 עולים בפרשת "וזאת הברכה" עד "מעונה", ונוהגים לחזור הקטע "ולאשר אמר" הרבה פעמים, כדי שכל הציבור או לפחות רובו יעלה לתורה. כל הילדים היודעים לברך עולים לתורה, אף על פי שלא הגיעו לבר מצווה. אחרונים עולים כל התינוקות, ואלה שאינם יודעים לברך. פורשים עליהם טלית, ואחד מברך ברכות התורה ומוציא את כולם. מברכים את הקטנים בפסוק "המלאך הגואל" וברכת כהנים. קוראים ל"חתן מעונה" עד "על במותימו תדרוך", אחר כך קוראים ל"חתן תורה", החוזר וקורא את כל הפרשה מ"וזאת הברכה" עד סופה, מברך ברכה אחרונה, אינו אומר קדיש, ומיד מעלים "חתן בראשית" המברך ברכה ראשונה, והגבאי אומר: "בסימנא טבא". קוראים מ"בראשית" עד "אשר ברא אלוקים לעשות". ח"ק. יש נוהגים שחתן תורה וחתן בראשית אומרים ח"ק יחד. אחר כך "הדרן עלך" וכו', מי שברך לחתנים, וקורא המפטיר בספר שלישי: "וביום השמיני" (פרשת פנחס כט, לה) עד הסוף. ח"ק. מפטירים ביהושע א': "ויהי אחרי", ואומר מי שברך לקהל, אשרי. תיקון הגשם: שפעת רביבים יוריד מזבוליו, לשוני כוננת, אל חי יפתח אוצרות שמים... מחזירים ספרי תורה להיכל. קדיש לעילא. יש נוהגים לומר תיקון הגשם אחר ההפטרה. מי שבירך, אשרי וכו'. (לפי מנהגי בית אל עושים הקפות ש"ת לפני החזרת ס"ת).

בחז"ל - עולים 5 אנשים בלבד לתורה. ספרדים קוראים מ"כל הבכור", דברים טו, יש ועד אשר נתן לך, טז, לפי או"ח תרסח, וכן פסק הרב אליהו, מלבד כאשר חל בשבת, שמתחילים קורין מ"עשר תעשר" (דברים י"ד, כ"ב) עד "אשר נתן לך" (ט"ז, י"ז). אשכנזים נוהגים לפי המשנה ברורה שם, ומתחילים בשמיני עצרת מ"עשר תעשר" (תרס"ח מ"ב י"ב). מפטירים בפנחס "ביום השמיני". ההפטר "ויהי ככלות" (מלכים א', ח).

מוסף של יו"ט. מתחילים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם" (עד מוסף יום א' דפסח). שכת ואמר "מוריד הטל" ולא "משיב הרוח", אם נזכר אחרי שאמר "ברוך אתה" של ברכת מחיה המתים, ולא אמר "ה'", חוזר ל"אתה גיבור". נזכר לאחר שאמר "ה'" אינו חוזר. נוהגים לערוך הקפות ש"ת אחר התפילה.

מנחה - למנצח וכו', אשרי ובא לציון, תפילת יו"ט, משיב הרוח. אחרי החזרה, קדיש תתקבל, "שיר המעלות לדוד שמחת", קדיש יהא שלמא, עלינו לשבח, אחרי מנחה נוהגים לערוך הקפות שמחת תורה.

מוצאי יו"ט - בעמידה אומרים משיב הרוח, אתה חוננתנו, ממשיכים לומר ברכנו עד ז' במרחשון. הבדלה של מוצאי יו"ט. נהגו לעשות הקפות שניות ברוב עם במוצאי החג.

אסרו חג, יום רביעי, כ"ג בתשרי. אין אומרים תחנון עד ב' במרחשון.

בחז"ל - יום רביעי הוא יום שמחת תורה. הדלקת נרות, יש להדליק מנר דולק ויש להיזהר שלא לכבות את הגפרור.

ערבית של יו"ט - אין אוכלים בסוכה ביום זה, מברכים שהחיינו, נוהגים בו כבני א"י ביום שמחה תורה שלהם.

שבת פרשת בראשית, כ"ו בתשרי. מפטירים בישעיהו מב, ה" כה אמר ה' עד "יגדיל תורה ויאדיר". מברכים חודש מרחשון שיחול ביום ד-ה. במנחה אין אומרים "צדקתך".

מרחשון

המולד: ליל רביעי שעה 0:54 + 8 חלקים.

זמן ברכת הלבנה: מליל ה', ח' מרחשון, עד תחילת ליל ה' ט"ו (שעה 19:16).

א' דר"ח מרחשון, יום רביעי, ל' בתשרי.

שער האריות

שער טיטוס ברומא

בית כנסת אבוהב בצפת. צילום: שלומית מסיקה, פיקיוקי

דיני ראש חודש: בערבית מתחילים "בברכי נפשי". בעמידה "יעלה ויבוא". (דיני יעלה ויבוא - ראה להלן). הלל בדילוג ובלי ברכה (ויש שנהגו לברך לקרוא את ההלל), קדיש תתקבל. אומר "ואברהם זקן", בריך שמיה, י"א יהי רצון הכתוב בסידור, וטוב שלא לאומר. מוציאים ספר תורה, וקורין לארבעה עולים בפרשת פנחס (כח, א): "וידבר ה' אל משה וגו'. קוראים לכהן מ'וידבר' עד 'עולה תמיד', חוזרים ללוי פסוק "ואמרת להם" עד "רביעית ההין", ולשלישי קוראים מ"עולת תמיד" עד "ונסכה", ולרביעי "ובראשי חדשיכם" עד "ונסכו". ח"ק (יש הנוהגים להחזיר ס"ת כאן). אשרי ובא לציון, בית יעקב, שיר המעלות, מזמור של יום, הושיענו. מחזירים ספר תורה למקומו, חולצים התפילין לאחר ח"ק, מתפללים מוסף של ראש חודש. לאחר חזרת הש"ץ תתקבל, ואומרים "ברכי נפשי", קדיש יהא שלמא, "קוה אל ה'" ו"פיטום הקטורת", עלינו לשבח. אסור להתענות בו, ויש נשים שנוהגות שלא לעשות מלאכה בר"ח. יש שנהגו להדליק נר אחד בליל ר"ח. דיני "יעלה ויבוא": שכח "יעלה ויבוא" בערבית, אם נזכר לפני שאמר "ה'" שבברכת "המחזיר שכינתו לציון" חוזר ואומר "יעלה ויבוא", וממשיך "ואתה ברחמיך". אם אמר "ה'" - אינו חוזר, ואומר "יעלה ויבוא" לפני "יהיו לרצון אמרי פי" האחרון. אם שכח בשחרית ובמנחה, דינו זה: נזכר לפני שאמר "ה'" שבברכת "ברוך אתה ה' המחזיר שכינתו לציון" חוזר ואומר "יעלה ויבוא", ואחר כך "ואתה ברחמיך" וכו'. אמר "ברוך אתה ה'", יסיים "למדני חוקיך", יאמר "יעלה ויבוא", ימשיך "ואתה ברחמיך" ויסיים "ברוך אתה ה' המחזיר" וכו'. סיים הברכה, יאמר אחריה "יעלה ויבוא" וימשיך "מודים". אם המשיך ונזכר מ"מודים" עד "יהיו לרצון" האחרון - חוזר ל"רצה". נזכר אחר שאמר "יהיו לרצון" האחרון, אפילו לא עקף רגליו - חוזר לראש התפילה.

ב' דר"ח, יום חמישי א' במרחשון. נוהגים כבכל ר"ח. **שבת פרשת נח,** ג' במרחשון. מפטירים בישעיהו (נד) "רני עקרה" עד "אמר מרחמיך".

במוצאי שבת ד' במרחשון עוברים לשעון חורף

ברכת הלבנה נוהגים לומר רק אחר ז' ימים מעת-לעת מהמולד. יום רביעי, ז' במרחשון. מתחילים לומר בערבית של ליל: "ברך עלינו". שכח ואמר "ברכנו" דינו כדלקמן: נזכר לפני "ברוך אתה ה'" של "מברך השנים", חוזר ל"ברך עלינו". אמר "ברוך אתה ה'" יסיים "למדני חוקיך" ויאמר "ברך עלינו". סיים "מברך השנים" יאמר במקום שהוא נמצא בו "ותן טל ומטר לברכה". התחיל "תקע" - ימשיך, ובאמצע "שמע

קולנו", לפני "כי אתה שומע", יאמר "ותן טל ומטר לברכה". התחיל לברך "ברוך אתה" ונזכר, יאמר "ותן טל". אמר "ברוך אתה ה'" ונזכר, יסיים "למדני חוקיך". יאמר "ותן טל ומטר" וימשיך "כי אתה שומע תפילת". סיים שומע תפילה יאמר שם "תן טל". התחיל "רצה" עד "יהיו לרצון" האחרון, אם נזכר חוזר ל"ברך עלינו" וממשיך משם כסדר "תקע" וכו'. נזכר אחר "יהיו לרצון" האחרון - חוזר לראש התפילה.

בחול"ל - ממשיכים לומר ברכנו עד 60 יום לתקופה שהוא ט"ו בכסליו.

שבת פרשת לך-לך, י' במרחשון. מפטירים בישעיה מ, כז: "למה תאמר יעקב" עד "בקדוש ישראל תתהלל" (מא, טז).

שבת פרשת וירא, י"ז במרחשון. מפטירים במלכים ב, ד, א "ואשה אחת מנשי בני הנביאים", עד כ"ג "ותאמר שלום".

פרשת חיי שרה: כ"ד במרחשון – מפטירים מלכים-א, א, א "והמלך דוד זקן" עד ל"א "יחי אדני המלך דוד לעולם". מברכים חודש כסלו שיחול ביום ששי.

כסלו

המולד יום חמישי 13:38 + 9 חלקים

זמן ברכת הלבנה: מליל ו', ח' בכסלו, עד ליל ו', ט"ו בכסלו.

ראש חודש כסלו, יום ששי, א' בכסלו. נוהגים כבכל ר"ח (עיין בדיני ר"ח מרחשון).

שבת פרשת תולדות, ב' בכסלו. מפטירים במלאכי א "משא דבר ה'" עד "כי מלאך ה' צבאות הוא".

שבת פרשת ויצא, ט' בכסלו. מפטירים בהושע יא: "ועמי תלואים" עד "ובנביא נשמר".

שבת פרשת וישלח, ט"ז בכסלו. מפטירים בעובדיה: "חזון עובדיה" עד הסוף. יש בקריאת ההפטרות של פרשת ויצא ופרשת וישלח מנהגים שונים - ונהרא נהרא ופשטיה.

שבת פרשת וישב, כ"ג בכסלו. מפטירים בנביא (עמוס ב' ו') "כה אמר ה'" עד "מי

לא ינבא" (ג', ח'). מברכים חודש טבת שיחול בשבת ובראשון.

יום א' דחנוכה - יום שני, כ"ה בכסלו. מתחילים להדליק נר חנוכה בליל. ביום ראשון, ערב חנוכה, אין אומרים תחנון במנחה. מכינים את הפתילות והשמנים (לכתחילה ראוי להדר אחרי שמן זית, ואם אין לו, ייקח שמן אחר, ואפשר גם בנרות שעווה). יש לתלות או להעמיד החנוכייה בחוץ, בטפח הסמוך לפתח בצד שמאל (כי מזוזה בימין וחנוכייה משמאל), או להעמיד בחלון הסמוך לרשות הרבים. אם החלון גבוה מ-9.60 מ', עדיף להדליק בטפח הסמוך לפתח או בפנים. ונוהגים להניחה בגובה 7 עד 10 טפחים. ומותר משלושה טפחים ולמעלה, עד לגובה עשרים אמה, שעד שם שלטה בה העין. מתחילים להדליק בנר הרחוק מהפתח שהוא הנר הימני, ולמחרתו מתחיל מהנר השני ופונה ימינה וכן על זה הדרך, כך שתמיד מתחיל להדליק מהנר הנוסף ופונה לצד ימין. בערב האחרון מדליק את הנר הקיצוני משמאל (הקרוב לפתח) ופונה לימין.

זמן הדלקת נר חנוכה: לנוהגים כרמב"ם וכדעת הגר"א - עם השקיעה. לנוהגים כמרן השו"ע - עם צאת הכוכבים. לפני ההדלקה מברך "להדליק נר חנוכה", "שעשה נסים" וביום הראשון של חנוכה גם "שהחיינו". אחר שהדליק אומר "הנרות הללו", ואומר "מזמור שיר חנוכה הבית לדוד", ויש נוהגים לומר 7 פעמים "ויהי נועם" ומזמור "יושב בסתר עליון" לשמירה. צריך לשים בחנוכייה שמן שיוכל לדלוך לפחות חצי שעה. מדליק במקום שאין רוח שיוכלה לכבות את הנר. אסור ליהנות מאורה, ואין להדליק מנר לנר. בבית-הכנסת מדליקים בין מנחה לערבית, ומניחים את החנוכייה בכותל דרום, זכר למגורת המקדש שהייתה בדרום. אין יוצאים ידי חובה בנר חנוכה שמדליקים בבית הכנסת. החזן המדליק בבית הכנסת מברך "שהחיינו" - ואם אין לו את מי להוציא בביתו, לא יברך שנית שהחיינו בבית. אולם אם יש עמו בני בית אחרים, יברך עבורם שהחיינו.

הנשים חייבות בהדלקה, ויוצאות ידי חובתן בהדלקת בעליהן. אם הבעל אינו בבית, יכולה האישה להוציא ידי חובה. הנשים נהגו לא לעשות מלאכה בשעה שהנרות דולקים. בכל שמונת ימי חנוכה אומרים "על הנסים" בתפילת העמידה ובברכת המזון (בעמידה אחרי מודים, ובברכת המזון אחרי "נודה לך" לפני "על הכל"). שכן ולא אמר - אינו חוזר. אם נזכר לפני שברך "ברוך אתה ה'" - חוזר. אם לא נזכר, בעמידה יאמר אחרי "אלוקי נצור": "נודה לך או"א על הנסים" וכו'. בברכת המזון אומר "הרחמן יעשה לנו נסים כשם שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו" וכו'. שחרית - נוהגים להדליק בבית הכנסת נר חנוכה בכל בוקר בלא ברכה, לפרסום הנס.

מתפללים תפילה של חול, ומוסיפים "על הנסים" בתפילת העמידה. (אחרי "הודו" נוהגים שלא להתחיל בפסוק "מזמור שיר חנוכה הבית לדוד", אלא בפסוק "ארוממך"). בכל ימי החנוכה אומרים הלל שלם בברכה תחילה וסוף. ח"ק, (ולא תתקבל כמו שאומרים בר"ח). קוראים בתורה לשלשה בפרשת נשא (במדבר ו, כב). קוראים לכהן - מ"ידבר" עד "ויקריבו אותם לפני המשכן" (ז, ג). ללוי - עד ל"חנוכה המזבח" (פסוק יא). לשלישי - עד "נחשון בן עמינדב". חצי קדיש, אשרי, ובא לציון, קדיש תתקבל, מחזירים ס"ת למקומו, בית יעקב, שיר המעלות לדוד, שיר של יום. מזמור שיר חנוכה הבית לדוד, קוה אל ה', עלינו לשבח.

אין מתענים בחנוכה ואין מספידים, רק לחכם בפניו.

ב' דחנוכה - יום שלישי, כ"ו בכסלו. בלילה מתחילים להדליק את הנר הנוסף שהוא מצד שמאל ופונים לימין. בשחרית התפילה כאתמול. קריאת התורה ממשיכה בפרשה של אתמול "ביום השני": לכהן עד "מלאה קטרת", ללוי עד "נתנאל בן צוער", ולשלישי חזר וקורא מ"ביום השני" עד "נתנאל בן צוער". ח"ק וממשיך התפילה כאתמול.

ג' דחנוכה - יום רביעי, כ"ז בכסלו. התפילה כאתמול. קריאת התורה מן "וביום השלישי" עד "אליאב בן חילון", החלוקה כאתמול.

ד' דחנוכה - יום חמישי, כ"ח בכסלו. התפילה כאתמול. קריאת התורה מן "ביום הרביעי", החלוקה כאתמול.

ה' דחנוכה - יום ששי, כ"ט בכסלו. ערב ר"ח טבת, קריאת התורה "ביום החמישי", החלוקה כאתמול.

ו' דחנוכה - שבת קודש, פרשת מקץ. א' דר"ח טבת, ל' בכסלו. מדליקים נר חנוכה לפני נר שבת. צריך ליתן בו שמן כדי שידלוק חצי שעה אחרי צאת הכוכבים. מיד לאחר נר חנוכה מדליקים נר שבת.

בבית הכנסת – אם יש מגין לפני השקיעה, מדליקים נרות חנוכה בברכה. אם אין מגין, ידליקו בלי ברכה. ראוי להתפלל מנחה גדולה.

ערבית - אין אומרים "במה מדליקין", אומרים "כל ישראל", "אמר ר' אלעזר", קדיש על ישראל. בעמידה אומרים "על הנסים" ו"יעלה ויבוא".

בברכת המזון - "על הנסים" ו"יעלה ויבוא".
 שחרית – מתפללים תפילת שבת. ומוסיפים "יעלה ויבוא" ו"על הנסים" בתפילת העמידה.
 הלל שלם, קדיש תתקבל. בפתיחת ההיכל אומר "ברוך שמה". מוציאים 3 ס"ת, ואומרים
 הפסוקים "מי לא יראך" וכו'. מברכים חיילי צה"ל והמדינה. בספר ראשון קוראים לשישה
 בפרשת השבוע, ואין אומרים ח"ק. (אם עלו לתורה שבעה - יאמרו ח"ק). בספר שני קורא
 השביעי "וביום השבת ובראשי חודשיכם", עד "ונסכו". ח"ק. המפטיר קורא בספר שלישי
 בפרשת נשא "ביום הששי". ח"ק, ומפטיר בנביא (זכריה ב') "רני ושמחי" עד "חן חן לה"
 (ד', ז'), ומוסיף פסוק ראשון ואחרון מהפטרת שבת ור"ח "השמים כסאי", ופסוק ראשון
 ואחרון מהפטרת "מחר חודש". מי שברך לקהל.
 מוסף - של שבת ור"ח, "אתה יצרת", על הנסים.
 מנחה – בתפילת העמידה - יעלה ויבוא, על הנסים. אין אומרים צדקתך.
 מוצ"ש - "אתה חוננתנו", "על הנסים". בבית הכנסת מדליקים נר חנוכה ואח"כ הבדלה,
 בבית - מבדילים ואח"כ מדליקים נר חנוכה.

טבת

המולד: ליל שבת 22:2 + 10 חלקים
 זמן ברכת הלבנה: מוצ"ש ח' בחודש, עד מוצ"ש ט"ו בחודש, 20:44
 תקופת טבת: ביום ג', י"ז בטבת, שעה 16:30

ז' דחנוכה, יום ראשון, ב' דר"ח טבת, א' בטבת. תפילת ר"ח (עיין בדיני ר"ח מרחשון).
 בעמידה אומר "יעלה ויבוא" ו"על הנסים", הלל שלם, ומברך בתחילה ובסוף. קדיש
 תתקבל. בפתיחת ההיכל "ברוך שמה". מוציאים 2 ס"ת, קוראים לשלושה בספר של ר"ח,
 כהן עד "ההין" לוי עד "ונסכה", שלישי עד סוף קריאת ר"ח, ואין אומרים קדיש. הרביעי
 קורא בספר שני "וביום השביעי". ח"ק, אשרי וכו'. ככל ר"ח, מחזירים ס"ת למקומו, ח"ק,
 חולצים את התפילין.
 מוסף של ר"ח, ואומר בו "על הנסים". אחרי החזרה קדיש תתקבל, "ברכי נפשי", "מזמור
 שיר חנוכה הבית" ומסיימים כבכל ר"ח.

ח' דחנוכה - "זאת חנוכת המזבח" יום שני ב' בטבת.
 שחרית - התפילה כיום א' דחנוכה. קורין בתורה לכהן מ"ביום השמיני" עד "מלאה

קטורת". ללוי - מ"פר אחד" עד "גמליאל בן פדהצור". לשלישי - קוראים מההתחלה "ביום השמיני", וממשיך "זאת חנוכת המזבח", עד "כן עשה את המנורה" בפרשת בהעלותך. ח"ק, וממשיך בתפילה כמו בכל ימי חנוכה. מה שנשאר מהשמן והפתילות בחנוכה - יעשה מדורה בפני עצמה וישרפם.

שבת פרשת ויגש, ז' בטבת. מפטירים בנביא (יחזקאל ל"ז, ט"ו) "ויהי דבר ה'" עד סוף הפרק. מכריזים על צום עשרה בטבת שיחול ביום שלישי.

עשרה בטבת, יום שלישי, תענית צום העשירי. עלות השחר: 5:30, אם התנה מראש לפני השינה יכול לאכול ולשתות עד שעה זו. ולפי המקובלים יכול רק לשתות. מתפללים כבכל יום, בעמידה, היחיד אומר "עננו" בשומע תפילה, והש"ץ בין גואל לרופא. אומרים סליחות לעשרה בטבת "וארץ שפל רומי". אם יש ששה מתענים - קוראים בתורה לשלושה מהמתענים בפרשת "ויחל" (כי תשא, שמות לב, א), ח"ק. אשרי, למנצח, ובא לציון, קדיש תתקבל. מחזירים ס"ת למקומו. "תפילה לדוד", שיר של יום, ואומרים "מזמור לאסף באו גוים" (תהילים עט).

הרבנות הראשית לישראל קבעה יום זה כיום הקדיש הכללי לזכר הנספים בשואה שאין יודעים את יום מותם. אור לעשירי בטבת מדליקים נר נשמה, ולומדים לעילוי נשמות הקדושים. מי שנספו קרוביו בשואה, ואינו יודע יום מיתתם - יאמר קדיש ביום זה. בתפילת שחרית יאמרו אחרי קריאת התורה את האזכרה שנתחברה לזכר השואה. נוסח האזכרה בנספח ללוח הדינים.

מנחה - אם יש ששה מתענים, קורין בתורה בפרשת "ויחל" כמו בשחרית. אחר הקריאה אין מפטירים ואין אומרים ח"ק, מחזירים ס"ת למקומו, מזמור "יענך ה'", ח"ק ועמידה. בתפילת העמידה, יחיד אומר "עננו" בשומע תפילה, והש"ץ בין גואל לרופא. לפני שעוקר רגליו אומר "רבון העולמים" וכו' ככתוב במסכת ברכות דף י"ז ע"א. אחר החזרה אומרים תחנון, קדיש תתקבל, "למנצח בנגינות", "תפלה לעני כי יעטוף" ו"עלינו לשבח". אם מתפללים כחצי שעה לפני שקיעה, או לפחות מפלג המנחה - הכוהנים המתענים עולים לדוכן. סיום הצום בשעה 5.10.

תמונה

שער הרחמים

שבת פרשת ויחי, י"ד בטבת. מפטירים בנביא (מלכים-א ב): "ויקרבו ימי דוד למות" עד "ותכון מלכותו מאד".

שבת זו נקראת "ברכת השבטים". בקהילות צפון אפריקה נהגו לקרוא את ברכות יעקב לבניו בטעם מיוחד ובתרגום של כל פסוק. מיום ראשון ט"ו בטבת מתחילים ימי השובבי"ם.

שבת פרשת שמות, כ"א בטבת. מפטירים "דברי ירמיהו" (ירמיה א). "עד נאום ה'", התימנים והבבלים מפטירים "בן אדם הודע" (יחזקאל טז).

שבת פרשת וארא, כ"ח בטבת. מפטירים ביחזקאל כ"ח, כ"ה "כה אמר ה'" עד "וידעו כי אני ה'" (סוף כ"ט). מברכים חודש שבט שיחול ביום שני.

שבט

המולד: יום ראשון 15:06 11 חלקים

זמן ברכת הלבנה: מליל ב', ח' בחודש, עד ליל ב', ט"ו בחודש.

ראש חודש שבט, יום שני, א' בשבט. תפילת ראש חודש (עיין בר"ח מרחשון).

שבת פרשת בא, ו' בשבט. מפטירים בנביא (ירמיה מז, יג): "הדבר אשר דבר ה'", עד סוף הפרק. תימנים ובבלים מפטירים "בעת ההיא יובל שי" (ישעיהו יח).

שבת פרשת בשלח, י"ג בשבט, "שבת שירה". יש נוהגים לקרוא בתפילה אחר השירה, "ותקח מרים הנביאה" עד "כי אני ה' רופאך". ונהגו לא לשנות מאומה בתפילה. מפטירים בשופטים ה, א "ותשר דבורה", עד ה, לא "ותשקט הארץ ארבעים שנה".

ט"ו בשבט, יום שני, ר"ח לאילנות. אין אומרים בו תחנון ולא במנחה שלפניו. מרבים באכילת פירות יבשים. יש להיזהר מחרקים, ובפירות מיובאים יש לבדוק הכשר מוסמך. אוכלים פירות שהשתבחה בהן ארץ-ישראל. קוראים תיקון ט"ו בשבט הנקרא "פרי עץ הדר", המלוקט מתורה, נביאים וכתובים, משניות וזוהר, על כל פרי מעניינו.

שבת פרשת יתרו, כ' בשבט. קוראים עשרת הדברות בציבור בטעם עליון, מפטירים בנביא (ישעיה ו, א): "בשנת מות המלך עוזיהו" עד סוף הפרק.

שבת פרשת משפטים, כ"ז בשבט, "**שבת שקלים**" (ראשונה לד' פרשיות). מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים לשבעה בפרשת השבוע, ח"ק. קוראים בשני למפטיר בפרשת כי תשא, מתחילה עד "לכפר על נפשותיכם". טוב לומר "לשם יחוד" לפני הקריאה. ח"ק. מפטירים בנביא (מלכים-ב יא, יז): "ויכרות יהוידע", עד "לכוהנים יהיו" (יב, יז). מברכים חודש אדר שיחול ביום שלישי ורביעי.
א' דר"ח אדר, יום שלישי, ל' בשבט, התפילה כבכל ר"ח. (עיין בדיני ר"ח מרחשון).

אדר

המולד: ליל שלישי 3:50 12 חלקים

זמן ברכת הלבנה: מליל ד', ח' באדר, עד ליל ד', ט"ו באדר שעה 22:12

ב' דר"ח אדר, יום רביעי א' באדר. תפילת ר"ח. (עיין דיני ר"ח מרחשון). משנכנס אדר מרבין בשמחה.

שבת פרשת תרומה, ד' באדר (שבת הפסקה). מפטירים בנביא (מלכים א' ה', כ"ו) "וה' נתן חכמה לשלמה" עד "ולא אעזוב את עמי ישראל" (שם ו', י"ג).

ז' באדר - יום שלישי, יום פטירתו של משה רבנו ע"ה, "יום החברה קדישא", נוהגים להרבות בתפילות ועולים לקברי צדיקים.

שבת פרשת תצוה, "**שבת זכור**", י"א באדר. נוהגים לקרוא לאחר תפילת שחרית את הפיוט "מי כמוך". מוציאים שני ספרי תורה. באחד קוראים לשבעה בפרשת השבוע, ח"ק, ובשני קוראים למפטיר בסוף פרשת כי תצא: "זכור", וקריאה זו חייבים בה מן התורה. יש להקפיד לקרוא בס"ת מהודר, ובהיגוי מדויק. אין מעלים קטן למפטיר זה. יש שנהגו לומר לפני הקריאה "לשם יחוד" וכו'. יכוון הקורא להוציא השומעים ידי חובתם,

ויכונו השומעים לצאת ידי חובה. ח"ק, ומפטירים בשמואל-א טו, א: "ויאמר שמואל אל שאול", עד "גבעת שאול" (פסוק לד).

צום אסתר, יום שני, י"ג באדר. אם התנה לפני השנה, יכול לאכול ולשתות עד עלות השחר, שזמנה 4:55. (לדעת המקובלים יכול רק לשתות). יחיד אומר "ענגו" בשומע תפילה, והש"ץ בין גואל לרופא. אומרים סליחות לתענית אסתר. אם יש ששה מתענים, קורין בתורה לשלשה מהמתענים בפרשת ויחל (כי תשא, שמות לב, א). ח"ק, אשרי, למנצח, ובא לציון. קדיש תתקבל. מחזירים ס"ת למקומו. "תפילה לדוד" וכו', שיר של יום, "למנצח על אילת השחר".

במנחה קוראים בתורה "ויחל" ואין מפטירים. אם מתפללים חצי שעה לפני שקיעה, או לפחות מפלג המנחה - עולים הכהנים המתענים לדוכן. אין אומרים תחנון. אומר "למנצח בנגינות", "אילת השחר". יש נוהגים להקדים את השקלים, ונותנים חצי מטבע שהוא הילך חוקי באותה מדינה, זכר למחצית השקל שהיו שוקלים בזמן הבית. ויש נוהגים לתת 3 מטבעות כסף חוקיות במדינה, ויש שנהגו לתת כסף בערך של 10 גרם כסף, שהוא שיעור מחצית השקל. הכסף לצדקה או לעמלי תורה. סוף הצום – 18:03, 21 דקות אחרי שקיעה.

פורים דפרזים, יום שלישי, י"ד באדר. (במקומות שאינם מוקפים חומה מימות יהושע). בערבית - מתחילים מזמור "למנצח על אילת השחר" (תהילים כב), ובעמידה אומרים "על הנסים" בהודאה. שכח ולא אמר, עיין בדיני יום א' של חנוכה. חצי קדיש, וקוראים המגילה. יש נוהגים לפושטה כאיגרת, וכך קורא בה ובסוף גוללה. ויש נוהגים שקורא ופושט ואחר כך גוללה. לפני קריאת המגילה מזכירים לקורא ולציבור שיכונו לבם לצאת ידי חובתם. יש האומרים "לשם יחוד". הקורא מברך מעומד "על מקרא מגילה", "שעשה נסים" ו"שהחיינו" (ומכווין לפטור גם מצות סעודת פורים ומשלוח מנות). יש נוהגים שגם הקהל עומד בשעת הברכה. קורא המגילה קורא בקול רם ובנעימה, וישתדל שהציבור ישמע כל מלה, כי אפילו בדילוג תיבה אחת אינם יוצאים ידי חובה. מי שלא שמע כמה תיבות, יאמר מתוך מגילה, ואפילו היא מודפסת. אם לא שמע ולא השלים בע"פ, או מתוך מגילה שאינה כשרה, חייב לחזור ולשמוע את המגילה מהמקום שלא שמע. אחר קריאת המגילה גוללה, מברך "הרב את ריבנו", ואומר "ואתה קדוש", קדיש תתקבל, "שיר המעלות לדוד לולי ה'", "שיר למעלות אשא עיני", קדיש יהא שלמא ועלינו לשבח.

נשים חייבות במקרא מגילה ובמצוות היום, מלבד שתיית יין עד דלא ידע. אשה הקוראת, או

שקוראים לה, לדעת השו"ע מברכת בתחילה, או שהקורא לה יברך. לדעת הב"ח אינה מברכת לא בתחילה ולא בסוף.

בשחרית – מתפללים כמו בחול, אומרים "על הנסים" בהודאה וח"ק. מוציאים ס"ת וקוראים לשלושה בפרשת בשלח פרק יז, ח-טז, "ויבוא עמלק", כופלים פסוק אחרון, ח"ק, ואומרים "אשרי" "ובא לציון" עד "מעשה ועד עולם", קוראים המגילה, ומברכים לפניה רק שתי ברכות: "על מקרא מגילה", ו"שעשה נסים", ואין אומרים "שהחיינו". מברכים אחריה כאמול. הש"ץ והשומעים יכונו לצאת ידי חובה. כשקורא "ליהודים היתה אורה" יגע בס"ת, כשאומר "ויקר" - יגע בתפילין וינשקם, וכשקורא "איגרת הפורים הזאת", ינענע המגילה. אחרי קריאת המגילה אומרים ואתה קדוש, תתקבל, מחזירים ס"ת למקומו. "בית יעקב", שיר של יום, "הושיענו", "למנצח על אילת השחר", וגומרים כשאר הימים. נוהגים שלא לעשות מלאכה ביום זה.

חייבים לשלוח מנות איש לרעהו, יוצאים ידי חובה בשתי מנות הראויות לאכילה, שנתנן לאדם אחד. אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב בהן. איש ישלח לאיש ואשה לאשה. יתן מתנות לאביונים. יוצאים ידי חובה בשתי מתנות לשני אביונים, שוויים כשיעור 3 ביצים לחם, וכל המרבה בזה הרי זה משובח. מתנות לאביונים ומשלוח מנות, הפרוז יתן לפרוז, והמוקף יתן למוקף.

סעודת פורים זמנה ביום. ראוי להקדים מנחה לסעודת פורים. יש המקפידים לסעוד לפני חצות היום. יש לסיים את סעודת פורים מבעוד יום. סעודה שנמשכה עד הלילה, לדעת הרב עובדיה והרב ח"ד הלוי במקור חיים – אומרים בה "על הנסים". לדעת "בן איש חי" עדיף שלא לאמרו, ולכן ראוי לסיים את הסעודה לפני הלילה. ההולך ממוקפים לפרוזים או להפך, ישאל חכם כיצד לנהוג.

פורים דשושן ופורים דמוקפין, יום רביעי, ט"ו באדר. הוא פורים הנהוג בירושלים, ונוהגים בו כמו שנוהגים הפרוזים ביוםם. גם בערי הפרוזים נוהגים בו קצת יו"ט, שאין אומרים בו תחנון, והוא אסור בהספד ובתענית. יש נוהגים לומר אחרי "הושיענו" "למנצח על שושן עדות" (תהלים ס').

במקומות המסופקים אם יש להם דין מוקפים או דין פרוזים, נוהגים לקרות המגילה ביום י"ד בברכה, היות ויום זה הוא זמן קריאה לכל, וביום ט"ו קוראים בלא ברכה. אין אומרים בו "על הנסים", ואין קוראים בתורה, אך נוהגים לתת מתנות לאביונים ולשלוח מנות, ולא ירבו בהם כמו ביום י"ד. נוהגים לעשות סעודת פורים ביום זה.

שבת פרשת כי תשא, י"ח באדר. היא **שבת פרה**. מוציאים שני ספרי תורה, באחד קוראים לשבעה בפרשת השבוע, ח"ק, בשני קוראים למפטיר בפרשת חקת מתחילתה, עד "תטמא עד הערב", לפני הקריאה אומרים לשם יחוד. ח"ק, מפטירים בנביא (יחזקאל לו, טז): "ויהי דבר ה' " עד "דברתי ועשיתי" (פסוק לו).

שבת פרשת ויקהל-פקודי, כ"ה באדר, שבת החודש. מוציאים שני ס"ת, בראשון קורין 7 בפרשת השבוע, ח"ק, בשני קורין למפטיר בפרשת בא "החודש הזה לכם" (שמות יב, א-כ). לפני הקריאה יאמר לשם יחוד. ח"ק, מפטירים בנביא (יחזקאל מה, יח) "כה אמר ה' " עד "עולת התמיד", (מו, טז). מברכים חודש ניסן שיחול ביום חמישי.

ניסן

המולד: יום רביעי 16:34 + 13 חלקים

זמן ברכת הלבנה: מליל ה', ח' בניסן, עד ליל ד', י"ד בניסן.

תקופת ניסן: חצות ליל יום ד', כ"א בניסן, שעה 24:00.

ראש חודש ניסן, יום חמישי, א' בניסן, נוהגים כבכל ר"ח (עיין בדיני ר"ח מרחשון). מברכים ברכת האילנות בחודש ניסן. מברכים על פרחי אילנות מאכל המלבלבים. צריך שיהיו לפחות שני אילנות. סדר ברכת האילנות: פתיחת אליהו, "ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום, וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהן בני אדם", "הללויה הללו את ה' מן השמים", "שיר המעלות בשוב ה'", קדיש על ישראל. יש שנהגו לאומרה כסדר המובא בסידורים. יש שנהגו לברך ביום ראשון של חוה"מ פסח. אין נופלים על פניהם בכל חודש ניסן, מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן, וי"ב נשיאים הקריבו קרבנם בי"ב יום, וכל אחד היה עושה ביומו יום טוב. יום י"ג הוא אסרו חג, י"ד ערב פסח, וימי הפסח, ואסרו חג פסח. כיון שיצא רובו בקדושה, אין נופלים על פניהם ואין אומרים תחנון עד סוף החודש. אין אומרים "צדקתך" בשבת. אין מספידים בו, ואין מתענים בו. (בספר "חקת הפסח" כתב, שאפילו חתן ביום חופתו, ואפילו בר"ח ניסן שיש אומרים שהוא תענית צדיקים, לא יתענה). לדעת מרן השו"ע מתענים תענית יחיד. מאחד בניסן עד י"ג בו נוהגים לומר בכל יום אחר התפילה פרשת הנשיא של אותו יום, ביום י"ג קורין פרשת בהעלותך, עד "כן עשה את המנורה" והוא כנגד שבט לוי. נוהגים לומר יהי

רצון בכל יום ויום כנגד הנשיא של היום. אחר כך אומרים תפילה לעילוי נשמות.

שבת פרשת ויקרא, ג' בניסן. מפטירים בנביא (ישעיהו מ"ג) "עם זו יצרתי לי" עד "ובישראל יתפאר" (מד, כג).
מנחה - אין אומרים "צדקתך".

שבת פרשת צו, "שבת הגדול", י' בניסן. מפטירים "וערבה" (מלאכי ג, ד) עד סופו (ונוהגים לכפול הפסוק "הנה אנכי"). יש מפטירים "כה אמר ה' " (ירמיהו ז, כא). עד "כי באלה חפצתי נאום ה'".

ביום שישי ט בניסן עוברים לשעון קיץ

מנהג ישראל בכל מקום, שהרב דורש לציבור בהלכות הפסח, ללמד את מצוות החג, להיזהר מחשש חמץ ולהכיר את ההכשרים לפסח.
מנחה - אין אומרים "צדקתך".
מוצש"ק - אומרים בערבית שובה, ויהי נועם, ואתה קדוש, ככל מוצאי שבת.

ערב פסח, יום רביעי, י"ד בניסן. בדיקת חמץ. אור לי"ד (יום שלישי בערב), יש להקפיד שלא להתחיל בשום מלאכה ולא לאכול חצי שעה לפני הלילה, עד שיבדקו את החמץ. זמן הבדיקה - מיד לאחר תפילת ערבית וצאת הכוכבים. בודקים לאור נר בחורים ובסדקים. צריך לבדוק גם את המכונת בעזרת פנס חשמלי. לפני התחלת הבדיקה יאמר "יהי רצון" ו"לשם יחוד" ככתוב במחזורים. מברך "על ביעור חמץ" ומכווין על הבדיקה, על הביטול של הלילה, ועל שרפת החמץ של היום והביטול שלאחריו. אין לדבר בין ברכה לתחילת הבדיקה, וראוי שלא לדבר בדברים שאינם מעניין הבדיקה עד סוף הבדיקה. בברכה אחת יכול לבדוק כמה בתים, ואפשר שהמברך יבדוק חדר אחד, ובני ביתו חדרים אחרים. לאחר הבדיקה אומר שלוש פעמים: "כל חמירא דאיכא ברשותי דלא חזיתיה ודלא בערתיה לבטיל ולהוי כעפרא דארעא". ואם אינו מבין נוסח הביטול בארמית, צריך לאומרו בלשון שמבין. [וזהו תרגומו בעברית: כל חמץ ושאר שישנו ברשותי, שלא ראיתיו ושלא ביערתיו, ייבטל ויהי חשוב כעפר הארץ].

נהגו עפ"י הקבלה, שהאשה מפזרת בבית עשרה פתיתי חמץ שכל אחד מהם פחות מכזית, כדי שימצאם הבדוק בבדיקתו. (כדאי לעוטפם בנייר שלא יתפזרו, ולרשום את מקומם שלא יאבדו). מבערים את החמץ למחרת. יש לרכז את החמץ במקום אחד, שאם יתפזר יצטרך

לשוב ולבדוק.

בשחרית - אומרים "מזמור לתודה". הבכורות מתענים בערב פסח, אבל נהגו לעשות סיום מסכתא ולסמוך על זה, או על ידי השתתפות בסיום, ובלבד שיבינו מה שלומדים וישמחו בשמחת הסיום. יכולים לאכול גם בסעודת מצוה כגון ברית מילה, נישואין. נשים בכורות לא נהגו לצום, ואנן צריכות להשתתף בסעודת מצוה. החמץ מותר באכילה עד שליש היום, שהוא 4 שעות זמניות מעלות השחר. לשיטת הרב אליהו סוף אכילה בשעה 9:37, וסוף זמן שריפה - שעה 10:50. לשיטת הרב עובדיה סוף אכילת חמץ עד שעה 10:12, וביעורו עד שעה 11:27. שיטות החישוב ראה בעמוד 160.

לאחר הביעור אומר "כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי, דחזיתיה ודלא חזיתיה, דבערתיה ודלא בערתיה, ליבטיל ולהי כעפרא דארעא". נהגו לאומרו 3 פעמים. (בעברית: כל חמץ ושאור שישנו ברשותי, שראיתיו ושלא ראיתיו, שבערתיו ושלא בערתיו, ייבטל ויהי חשוב כעפר הארץ).

יום י"ד, ערב פסח אסור באכילת מצה, כדי שבלילה יאכל מצה לתיאבון. (גם מי שאינו אוכל אורז בפסח, יכול לאכול אורז בערב פסח או תבשיל מקמח מצה שנילוש או התבשל ביום י"ג בניסן, עד השעה העשירית 15.55. (החישוב לפי שעה זמנית מזריחה ועד שקיעה, 3 שעות זמניות לפני שקיעה).

השנה מקיימים מצוות ביעור מעשרות – ראה פרטי הנושא בעמוד 164
מנחה - רצוי להתפלל בזמן מנחה גדולה. אחרי התפילה אומרים סדר הקרבת קרבן פסח מדין "ונשלמה פרים שפתינו", ככתוב במחזורים, וכן תפילת הקדוש מאוסטרופולי. חסידים ואנשי מעשה נהגו לאפות מצה מצוה אחר חצות. יש להכין את מי המלח או מים ולימון מבע"י, וכן לבדוק היטב את החסה מתולעים. עדיף לקנות חסה שגודלה בשיטה המונעת תולעים, וראוי לשוטפה במים. נהגו להכין בבית הכנסת ערובי חצרות בערב פסח. לוקח כחצי ק"ג מצה, מברך "על מצות עירוב" ואומר "בדין עירובא" - ככתוב במחזורים.

יום א' דפסח, יום חמישי, ט"ו בניסן. אשה המדליקה נרות מברכת "להדליק נר של יום טוב", ו"שהחיינו". בעניין סדר הברכות לפני ההדלקה או אחריה עיין בליל סוכות. המדליקה אחר השקיעה, תדליק מנר בוער, ותזהר לא לכבות את הגפרור, אלא להניחו שיכבה מאליו. ראוי להדליק נרות גדולים שידלקו עד סוף אמירת ההגדה. יש להכין נר

נשמה ממנו ידליקו אש לבישול.

בחז"ל - יש להכין מערכת פמוטים נוספת ליו"ט שני ונר נשמה נוסף, ממנו יעבירו אש להדלקת נרות ביו"ט שני ולבישול. עושים עירוב תבשילין.

ערבית - מתחילים מזמור של הרגל: "הודו לה' כי טוב" (תהילים קז), אחר כך אומר הש"ץ חצי קדיש בניגון של חג. לפני העמידה אומרים "אלה מועדי ה'", ויש נוהגים להוסיף את הפסוק "וידבר משה את מועדי ה'", ח"ק, עמידה של יום טוב. אחרי העמידה אומרים הלל גמור בברכה בתחילה ובסוף. ויכוון לפטור בברכה גם את ההלל שבהגדה. קדיש תתקבל, בצאת ישראל - יהא שלמא, ברכו, עלינו, יגדל. נשים חייבות בכל מצוות ליל הסדר כאנשים.

סידור הקערה: מצות למעלה, זרוע מימין, ביצה משמאל, מרור (העלים העליונים של חסה) באמצע, חרוסת למטה מימין, כרפס למטה משמאל, וחזרת למטה באמצע. (יש שנוהגים ב"חזרת" ממש. ומנהגו לקחת קלח של חסה). יסדר הכל בקערה עצמה, חוץ ממי המלח. נהגו להדר ולקחת למצת מצווה מצה שמורה משעת קצירה.

בקידוש - עומדים ומתחילים: "אלה מועדי", "בורא פרי הגפן", "אשר בחר בנו", וחזתם "מקדש ישראל והזמנים". "שהחיינו", ושותה בשיבה בהסבה. אומרים ההגדה לפי הסדר.

קריאת ההגדה לפי הסדר. הכוס תכיל לפחות 'רביעית', וישתה רוב הכוס. יש אומרים שאפילו בכוס גדולה ישתה רוב כוס. בכוס שלישית או רביעית חייב לשתות 'רביעית', כדי שיברך ברכה אחרונה אחרי שתיית ארבע הכוסות. מנהגו שגם הנשים חייבות בשתיית ארבע כוסות בהסבה. אם לא שתה 4 כוסות בהסבה, חייב לחזור ולשתות בהסבה. מן התורה חייב לאכול כזית מצה שמורה כלילה הראשון, ויש להדר לאכול 2 כזיתים בתחילה, ועוד כזית עם הכורך, וכזית אפיקומן בגמר הסעודה הנאכל על השובע. (יש המחמירים לאכול כשני זיתים). סוף זמן אכילת אפיקומן - חצות הלילה: 12:43. שכח ולא אמר "יעלה ויבוא" בברכת המזון, או אם הוא מסופק - חייב לחזור על הברכה. אם ברך מתוך הגדה, אף אם הוא מסופק אם אמר יעלה ויבוא – לא יחזור.

שחרית - אחרי "יושב בסתר" מוסיפים את המזמור של החג. בעמידה - תפילת יו"ט. אחר חזרת הש"ץ אומרים הלל גמור ומברכים "לגמור את ההלל", ותתקבל. פתיחת ההיכל. י"ג

מידות, רבוננו של עולם, יהי רצון וברוך שמייה. מי שברך לחיילי צה"ל ולמדינה. מוציאים שני ספרי תורה. באחד קוראים לחמשה בפרשת בא "משכו" (שמות יב, יד). חצי קדיש. ובשני קורא למפטיר בפרשת פנחס: "ובחודש הראשון" (פרק כח, טז), עד "לא תעשו", ח"ק. מפטירים ביהושע ה,ב: "בעת ההיא", עד "אין יוצא ואין בא", ומוסיפים פסוק מפרק ד, א' "ויהי ה' אל יהושע ויהי שמעו בכל הארץ". מי שברך לקהל. אחר כך אומרים תיקון הטל (יש נוהגים לאומרו אחרי הכנסת ספר תורה). בתפילת מוסף מפסיקים לומר "משיב הרוח ומוריד הגשם", ואומרים "מוריד הטל". שכח ואמר "משיב הרוח", אם נזכר לפני שאמר "ברוך אתה" חוזר ל"אתה גיבור". אמר "ברוך אתה ה'" - יסיים "למדני חוקיך" וחוזר ל"אתה גיבור". אמר "מחיה המתים" - חוזר ל"אתה גיבור". התחיל "אתה קדוש" - חוזר לראש התפילה.

מנחה - תפילת יו"ט, קדיש תתקבל, בצאת ישראל, קדיש, עלינו לשבח.

א' דחזה"מ פסח, יום ששי ט"ז בניסן. במוצאי יו"ט מתפללים תפילה של חול ואומרים "אתה חוננתנו", ו"ברכנו" בברכת השנים. יעלה ויבוא. שכח ולא אמר "ברכנו" אלא "ברך עלינו" ינהג כדלקמן: לא אמר "ברוך אתה" - חוזר ל"ברכנו". אמר "ברוך אתה ה'" - יסיים "למדני חוקיך" וחוזר ל"ברכנו", וממשיך משם כסדר עד סוף התפילה. סיים "מברך השנים", עד "יהיו לרצון האחרון" - אם נזכר חוזר ל"ברכנו". אחר "יהיו לרצון" האחרון - חוזר לראש התפילה.

מי שאמר במוצאי החג 90 פעם "רופא חולי עמו ישראל, ברכנו..." . אם הוא מסופק אם אמר "ברכנו" בתפלתו, אינו צריך לחזור.

לאחר העמידה קדיש תתקבל, "שיר למעלות אשא עיני" וכו', עלינו לשבח. מתחילים בספירת העומר. לפני הספירה קוראים סדר קצירת העומר: שלושה פסוקים מפרשת אמור (כב,ט-יא); "ובכן כך היתה קצירת העומר" (ממסכת מנחות), ומברכים על ספירת העומר: היום יום אחד לעומר, "הרחמן", "אנא בכח", "למנצח בנגינות". (יש נוהגים לברך על העומר אחר קדיש תתקבל). הבדלה כמוצאי יו"ט: יין והמבדיל בלבד.

בשחרית - מתחילים כביום חול, אין מניחים תפילין, אומרים "מזמור לתודה", קוראים הלל בדילוג בלי ברכה. קדיש תתקבל. מוציאים שני ספרי תורה, באחד קוראים לשלושה בפרשת אמור (כב,כו - כג,מד): "שור או כשב", עד "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל", אין אומרים ח"ק אחר ספר ראשון, אלא אחר העולה רביעי. ובספר שני קוראים לרביעי בפרשת פנחס (כח,יט): "והקרבתם", עד "לא תעשו" (כח). ח"ק, "אשרי", "ובא לציון", "בית יעקב", "שיר המעלות", שיר של יום, מחזירים ס"ת למקומו. ח"ק, מתפללים

מוסף של יום-טוב ואומרים "את יום מקרא קודש הזה". קדיש תתקבל, מזמור של חג, קדיש יהא שלמא, פטום הקטורת, קדיש על ישראל, עלינו לשבח.
 בחו"ל - יום שישי ט"ז בניסן הוא יו"ט שני, נוהגים בו כמו ביו"ט ראשון. הלל שלם בברכה בלילו ויומו. בעניין ספירת העומר, יש נוהגים לברך אחר תפילת ערבית כדי שלא ישכחו. ויש המברכים אחר הסדר וכל אחד יעשה כמנהגו. (עיין בהגדת או"ח למהרי"ח תפ"ט, א). מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים לחמישה "שור או כשב". מפטיר כמו ביום ראשון בפנחס. ההפטר במלכים ב' כ"ג "וישלח המלך" עד "ואחריו לא קם כמוהו". אין עושין שוב תיקון הטל. מוסף ומנחה כמו ביו"ט ראשון.

ב' דחווה"מ, יום שבת קודש, י"ז בניסן.

בערבית - מתחילים "מזמור לדוד הבו לה", לכה דודי, אין אומרים "במה מדליקין", אך אומרים "כל ישראל", "אמר ר' אלעזר", קדיש על ישראל. "מזמור שיר ליום השבת", "ה' מלך", ואין אומרים מזמור הרגל. בעמידה - "אתה קדשת", "יעלה ויבוא". אם שכח - חוזר, שלא כמו בר"ח. ברכת מעין שבע, קדיש תתקבל, "מזמור לדוד ה' רועי", קדיש יהא שלמא, ברכו, "עלינו לשבח", ספירת העומר, "יגדל".
 שחרית - מתפללים כבכל שבת. בעמידה, "ישמח משה", "יעלה ויבוא". אחר העמידה הלל כמו אתמול, בלא ברכה בתחילה וסוף, קדיש תתקבל, פתיחת ההיכל, י"ג מידות, יהי רצון, "ברוך שמייה". מי שברך לחיילי צה"ל ולמדינה.
 מוציאים שני ס"ת, קוראים בראשון לשבעה בפרשת כי תשא (שמות ל"ג, י"ב) "ויאמר משה אל ה' ראה" עד "לא תבשל גדי בחלב אמו". ח"ק. המפטיר קורא בספר שני "והקרבתם". ח"ק. הפטרה ביחזקאל ל"ז: "היתה עלי" עד "דברתי ועשיתי נאום ה'".
 בברכות ההפטרות אין מזכיר חג המצות, אלא חותם מקדש השבת בלבד.
 מוסף - של יו"ט ואומר "את יום השבת הזה ואת יום מקרא קודש הזה".
 מנחה - מוציאים ס"ת וקורין שלושה גברי בפרשת שמיני. עמידה של שבת, ואומר יעלה ויבוא. אין אומרים צדקתך.
 מוצ"ש - ככל שבת. אחר העמידה, "שובה ה'". ספירת העומר. הבדלה כמוצאי שבת.

ג' דחווה"מ, יום ראשון י"ח בניסן, התפילה וההלל כיום א' דחווה"מ. מוציאים שני ס"ת. קוראים באחד לשלשה בפרשת בא: "קדש לי כל בכור" עד סוף הפרשה. בשני - לרביעי כאתמול "והקרבתם", ח"ק וכו'. סיום התפילה כיום א' בחול המועד.

מנורת המקדש בשער טיטוס

בייכ שבת אחים לעולי דמשק ראשון לציון. צילום אילנה שקוליק פיקיוויקי

מנורה בכניסה לבית הכנסת בכפר עציון

ד' דחזה"מ, יום שני י"ט בניסן. התפילה וההלל כיום א' דחזה"מ. בשני ס"ת, קורא באחד לשלשה בפרשת משפטים: "אם כסף תלוה את עמי" עד "לא תבשל גדי בחלב אמו". בשני - לרביעי כאתמול "והקרבתם". סיום התפילה כיום א' בחול המועד.

ה' דחזה"מ, (ערב שביעי של פסח), יום שלישי, כ' בניסן. התפילה וההלל כיום א' דחזה"מ. שני ספרי תורה. בראשון קוראים לשלשה בפרשת בהעלותך: "במדבר סיני", עד "ולאזרח הארץ" (במדבר ט, א - י"ד). ובשני קוראים לרביעי כאתמול "והקרבתם". סיום התפילה כיום א' בחול המועד.

שביעי של פסח, יום רביעי, כ"א בניסן. בהדלקת הנר האשה מברכת "להדליק נר של יו"ט" ואין מברכים "שהחיינו". אם מדליקה אחרי השקיעה, תדליק מנר דולק, ותיזהר לא לכבות את הגפרור. בעניין סדר הברכה וההדלקה, עיין בליל סוכות. ערבית - מתחילים במזמור הרגל "הודו לה'" (תהילים ק"ז). ח"ק. לפני העמידה, "אלה מועדי ה'", ח"ק. עמידה של יו"ט. אחרי העמידה, קדיש תתקבל, "בצאת ישראל", יהא שלמא, ברכו, עלינו, ספירת העומר, יגדל. בבית - "אלה מועדי", "בורא פרי הגפן", "אשר בחר בנו" וכו', וחזתם "מקדש ישראל והזמנים". אין מברך שהחיינו. יש שנהגו להיות ערים בלילה, לקרוא תיקון ז' של פסח, ומסיים בשירת הים בשמחה, ופיוטים כנהוג. ויש שנהגו לאומרם לפני עמוד השחר. שחרית - תפילה של יו"ט, מוסיפים את מזמור החג אחרי "יושב בסתר". אחרי העמידה אומרים הלל בדילוג. בשעת פתיחת ההיכל אומרים "רבש"ע מלא משאלותינו", י"ג מידות, יהי רצון, בריך שמיא, מי שברך לחיילי צה"ל ולמדינה. מוציאים שני ספרי תורה, באחד קוראים לחמשה גברי בפרשת בשלח מתחילתה, עד "כי אני ה' רופאך", ח"ק. בשני קוראים למפטיר "והקרבתם", ח"ק אחר המפטיר. ההפטר בנביא (שמאל-ב כ"ב, א): "וידבר דוד" עד סוף הפרק. מי שברך לקהל. מוסף ומנחה - של יו"ט. מוצאי יו"ט - "אתה חוננתנו", ספירת העומר, הבדלה של יו"ט (יין והמבדיל בלבד).

אסרו חג, יום חמישי, כ"ב בניסן, בימי ספירת העומר, עד ל"ד בבוקר, נוהגים מנהגי אבלות, אין נושאים נשים, אין מסתפרים וכו'. נהגו בארץ לחוג את חג המימונה בצניעות. הולכים לקבל ברכות הרבנים לברכה והצלחה. בחו"ל - שמיני של פסח, מתפללים כמו בשביעי של פסח. אין גומרים את הלל. מוציאים

שני ספרי תורה. בראשון קוראים לחמשה מ"כל הבכור" (דברים י"ד) עד "כברכת ה' אשר נתן לך". בספר שני המפטיר קורא בפרשת פנחס "והקרבתם". ההפטר (בישעיה י') "עוד היום בנוב לעמוד" עד "כי גדול בקרבך קדוש ישראל".

שבת פרישת שמיני, כ"ד בניסן. מפטירים בנביא "ויוסף עוד דוד" (שמואל ב ו) עד "איש לביתו". מברכים חודש אייר שיחול ביום ששי ושבת. מתחילים פרקי אבות פרק א'. מנחה - אין אומרים צדקתך.

יום שלישי כ"ז בניסן, יום השואה והגבורה. בתפילה - אזכרה לקדושי השואה, תהילים מזמור צ"ד וקדיש יהא שלמא.

א' דר"ח אייר, יום ששי, ל' בניסן, כנהוג בכל ר"ח (עיין בדיני ר"ח מרחשון).

אייר

המולד: ליל שיש 5:18 + 14 חלקים
זמן ברכת הלבנה: מוצאי שבת, ט' בחודש, עד ליל ו', י"ד בחודש.

ב' דר"ח אייר, שבת, א' באייר, פרשת תזריע-מצורע. "יעלה ויבוא". שחרית - אחר חזרת הש"ץ הלל בלי ברכה ובדילוג. מוציאים שני ס"ת. בראשון קוראים לשבעה בפרשיות השבוע, ח"ק. בשני קורין למפטיר בפרשת פנחס "וביום השבת" עד "ונסכו", ח"ק. מפטירים בנביא "כה אמר ה' השמים כסאי" (ישעיהו ס"ו) עד "והיה מדי חודש בחודשו". מוסף - אתה יצרת. אבות פרק ב'. מנחה - אין אומרים צדקתך.

יום שלישי, ד' באייר, יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל. מדליקים נרות נשמה לזכר הנופלים. בתפילת ערבית, אחרי קדיש תתקבל, מוסיפים מזמור ט' בתהלים פסוק בפסוק, וקדיש על ידי הורים וקרובים. בתפילת שחרית, אחרי קדיש תתקבל, פתיחת הארון, מזמור

קמ"ד בתהלים פסוק בפסוק, יזכור, "אל מלא רחמים" וקדיש על ידי הורים וקרובים.

יום רביעי, ה' באייר, יום העצמאות. עפ"י תקנת הרבנות הראשית לישראל אומרים בלילה לפני ערבית פרקי הודאה כנהוג, וביום מוסיפים מזמורים של שבת וחג, ואומרים שירת הים פסוק בפסוק. קוראים הלל (יש קוראים בברכה ויש בלא ברכה), ותפילה לשלום המדינה וחילי צה"ל. אין אומרים תחנון ו"למנצח", וקוראים את הפטרת "עוד היום בנוב לעמוד" עד "קדוש ישראל" (ישעיהו יא, יב). חוגגים לציון ראשית צמיחת גאולתנו, בהלל והודיה לה' יתברך. הראשון לציון הרב ניסים התיר להתגלה ביום העצמאות.

שבת פרשת אחרי מות-קדושים, ח' באייר. מפטירים בנביא "ויהי דבר ה'...בן אדם דבר" (יחזקאל כ'). פרקי אבות ג'.

יום ששי י"ד באייר, פסח שני. אין אומרים בו תחנון וגם לא במנחה ביום חמישי. יש נוהגים לאכול ביום זה מצה. עד יום זה, אם אוכל מצה של פסח, מברך המוציא וברכת המזון, לאחר יום זה מזונות. (על מצת חמץ מברך מזונות וברכה מעין שלוש).

שבת פרשת אמור, ט"ו באייר. מפטירים בנביא "והכהנים הלויים (יחזקאל מד, טו עד סוף הפרק). פרקי אבות פרק ד'.

ל"ג בעומר, יום שלישי, י"ח באייר. אין אומרים בו תחנון וגם לא במנחה שלפניו. יום ההילולא דרשב"י. בלילו נהגו לערוך בביהכ"נ לימוד, הדלקת נרות ואמירת פזמונים לכבוד התנא הרשב"י. במירון נערכת הילולא על ציון רשב"י זיע"א.

שבת פרשת בהר-בחוקותי, כ"ב באייר. קוראים התוכחה בקול נמוך שיגיע לאזני הצבור. מפטירים בנביא (ירמיהו טז, יט) "ה' עוזי ומעוזי" עד "כי תהילתי אתה" (יז, יד). התימנים מפטירים ביחזקאל לד. פרקי אבות פרק ה'.

כ"ח באייר, יום ששי, **יום שחרור ירושלים**. שחרור העיר העתיקה והכותל משלטון זר. עפ"י החלטת הרבנות הראשית נקבע יום זה כיום הודיה ושמחה לרגל שחרור ירושלים ונסי ה' במלחמת ששת הימים.

במעריב מקדימים "שיר המעלות שמחתי באומרים לי" בנעימת חג. יש המוסיפים גם "שיר המעלות זכור ה' לדוד כל ימי ענותו". בתפילת הבוקר מוסיפים מזמורים של שבת וחג. "אז ישיר" פסוק בפסוק, הלל (ללא ברכה), ואומרים חזן וקהל פסוק בפסוק תהלים ק"ז: "הודו לה' כי טוב". עושים משתה לזכר הנסים והנפלאות. יום זה הוא ההילולא של שמואל הנביא. נוהגים לעלות לקברו ולומר תפילה מיוחדת לכך.

שבת פרשת במדבר, כ"ט באייר, ערב ר"ח סיון. מפטירים בשמואל א', כ' "ויאמר לו יהונתן מחר חודש". מברכים חודש סיון שיחול למחר ביום ראשון. מנחה - אין אומרים צדקתך. אבות פרק ו'. בערב ר"ח סיון נוהגים להתפלל תפילת השל"ה הקדוש, על חינוך הילדים.

סיון

המולד: ליל ראשון 18:02 + 15 חלקים
זמן ברכת הלבנה: ממוצאי שבת ח' בסיון, עד מוצש"ק, ט"ו בסיון.

ראש חודש סיון, יום ראשון, א' בסיון. ככל ראש חודש (עיין בדיני ר"ח מרחשון). אין אומרים תחנון מר"ח סיון ועד סוף י"ב בסיון. בג' בסיון מתחילים שלושת ימי הגבלה.

חג השבועות, יום ששי, יום מתן תורה, ו' בסיון.
יש להכין עירוב תבשילין ביום חמישי ערב יו"ט, בדרך זו: לוקחים פת כביצה (כ-60 גרם), ביצה שלוקה או תבשיל אחר בשיעור כ-30 גרם. מברכים "על מצות עירוב", ואומרים: "בדין עירובא יהא שרא לנא לאפויי ולבשולי ולאטמוני ולתקוני (ולמשחט) ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מיו"ט לשבת, לנו ולכל ישראל הדרים בעיר הזאת". ובעברית: "בערוב זה יהא מותר לנו לאפות ולבשל ולהטמין ולתקן (ולשחוט) ולהדליק הנר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת". אפשר לומר בכל לשון שמבין. מי ששכח לגמרי או נאנס ולא עשה עירוב, יפנה לרב המקום ויקבל ממנו רשות לסמוך על עירובו.
יש להכין נר נשמה, ממנו יעבירו אש ביו"ט. להכין פמוטים ולהדביק נרות לשבת. אשה מדליקה נרות של יו"ט לפני השקיעה ביום חמישי, מברכת "להדליק נר של יו"ט" ו"שהחיינו". בעניין סדר ההדלקה והברכות עיין בליל סוכות. אם מדליקה אחר השקיעה,

וכבר נכנס חג השבועות, תעביר אש מנר דולק באמצעות גפרור, ותיזהר לא לכבות את הגפרור, אלא להניחו שיכבה מאליה. אם שכחה להדליק נרות, והיא מדליקה אחר הקידוש, לא תברך שהחיינו.

בערבית - מאחרים להתפלל, כדי לקיים "תמימות" של ימי הספירה, ומתחילים במזמור הרגל: "למנצח לדוד מזמור שיר" (תהילים סח). תפילה של יו"ט.

בבית - סדר הקידוש יק"ו: יין, קידוש, זמן (=שהחיינו).
המנהג להיות ערים כל הלילה לעסוק בתורה. נהגו ללמוד בתיקון ליל שבועות. כחצי שעה לפני חצות יקרא ק"ש, אחר חצות יברך כל ברכות השחר, עפ"י האריז"ל, בלי דילוג, אך בלי ברכות התורה. אחר עמוד השחר ישול ידיים בלי ברכה, ויברך ברכות התורה. עיין לעיל בהושענא רבא כיצד ינהג. זמן חצות - 24:36, עמוד השחר - 4:09.

בשחרית - מתפללים בהשכמה, וצריך להיות זהיר שלא להתנמנם בתפילה. יש לגעור בקוראים קריאת שמע לפני זמנה מרצונם ללכת לבתיהם, כי בזה יצא שכרם בהפסדם. גומרים ההלל בברכה. בפתיחת ההיכל נהגו לומר "רבש"ע מלא משאלות לבנו", י"ג מידות, רבש"ע מלך מושגב וכו'. בריך שמיא, מי שברך לחיילי צה"ל ולמדינה, וכתובה של שבועות המתחילה "ירד דודי לגנו". מוציאים שני ספרי תורה: בראשון קוראים חמישה גברי בפרשת יתרו: בחודש השלישי, קוראים עשרת הדברות בטעם העליון, ח"ק. המפטיר קורא בספר שני בפרשת פנחס: "וביום הביכורים", ח"ק, מפטירים בנביא (יחזקאל א, א-כח): "ויהי בשלושים שנה" עד "ואשמע קול מדבר", ומוסיפים (ג, יב) "ותישאני... ברוך כבוד ה' ממקומו".

במנחה - יש נוהגים לקרות מגילת רות (בלי ברכה). בארץ ישראל נהגו שקוראים מגילת רות בליל שבועות, וביום אין קוראים אותה. אומרים האזהרות של רבי שלמה אבן גבירול, המתחילות "שמור לבי מענה". בארצות המערב (צפון אפריקה) נהגו לומר האזהרות הארוכות הנפלאות של רבינו יצחק בר' ראובן אלברגלוני (גאון ספרדי שחי בתקופת הרי"ף) המתחילים "איזה מקום בינה". בחו"ל מחלקים את קריאת רות ואזהרות לשני ימי שבועות. נהגו לאכול בשבועות מאכלי חלב. נוהגים לקרוא כל תהילים ביום זה. יש להיזהר להחליף את המפות בין חלב לבשר.

מדליקים נר שבת כנהוג. יש להדליקו מנר דולק, ותיזהר שלא לכבות את הגפרור.

שבת פרישת נשא, ז' בסיון. אסרו חג. בליל שבת אין אומרים "במה מדליקין", אך אומרים "כל ישראל", אמר ר' אלעזר, קדיש על ישראל. מזמור שיר ליום השבת. מפטירים בנביא (שופטים יג, יב) "ויהי איש אחד" עד "בין צרעה ובין אשתאול" (פסוק כה).

במנחה - אין אומרים צדקתך.

בחול"ל שבת זו היא יו"ט שני של שבועות. בליל שבת ילמד התנ"ך כולו כיום הראשון, וישן. אשרי מי שיוכל להיות ער כל הלילה. התפילה כמו ביו"ט ראשון ומזכיר של שבת בעמידה. הלל שלם. מוציאים שני ספרי תורה, בראשון שבעה עולים מ"עשר תעשר" (דברים יד) עד "כברכת ה' אשר נתן לך". מפטיר בפנחס כיו"ט ראשון. ההפטרה (חבקוק ב') "וה' בהיכל קודשו" עד "למנצח בנגינות". מוסף כיו"ט ראשון ומזכיר של שבת. מנחה - מוציאים ספר תורה וקוראים בפרשת נשא. עמידה של יו"ט ומזכיר של שבת.

שבת פרשת בהעלותך, י"ד בסיון. מפטירים בנביא "רני ושמחי" (זכריה ב, יד) עד "חן חן לה" (שם ג, ז).
בחול"ל - פרשת נשא, מפטיר "ויהי איש אחד" (שופטים יג, יב).

שבת פרשת שלח-לך, כ"א בסיון. מפטירים בנביא "וישלח יהושע" (יהושע ב) עד סוף הפרק.
בחול"ל - פרשת בהעלותך, מפטיר "רני ושמחי" (זכריה ב, יד).

שבת פרשת קרח, כ"ח בסיון. מפטירים בנביא (שמואל א' יא, יד) "ויאמר שמואל אל העם" עד "לעשות אתכם לו לעם" (יב, כב). מברכים חודש תמוז שיחול ביום שני ושלישי.
בחול"ל - פרשת שלח לך. מפטירים "וישלח יהושע" (יהושע ב').

א' דראש חודש תמוז, יום שני, ל' בסיון. ככל ר"ח (עיין בדיני ר"ח מרחשון).

תמוז

המולד: יום שני 6:46 + 16 חלקים
זמן ברכת הלבנה: מליל ג', ח' בתמוז, עד ליל ג', ט"ו בתמוז
תקופת תמוז: יום ד', כ"ג בתמוז, שעה 7:30.

ב' דראש חודש תמוז, יום שלישי, א' בתמוז. ככל ר"ח (עיין בר"ח מרחשון).

שבת פרשת חוקת, ה' בתמוז. מפטירים בנביא "ויפתח הגלעדי" (שופטים יא, א) עד "מפני בני ישראל" (יא, לג).

בחול"ל פרשת קרח. מפטיר "ויאמר שמואל אל העם" (שמואל א' יא, יד').

שבת פרשת בלק, י"ב בתמוז. מפטירים בנביא "והיה שארית יעקב" (מיכה ה, ו) עד והצנע לכת עם אלוך" (פרק ו פסוק ח).

מכריזים על צום י"ז בתמוז שיחול ביום חמישי.

בחול"ל - פרשת חוקת ובלק. מפטיר "והיה שארית יעקב" (מיכה ה, ו').

יום חמישי י"ז בתמוז, תענית ציבור (צום הרביעי). זמן עלות השחר 4.05. אם התנה מראש לפני השינה יכול לאכול ולשתות עד עלות השחר. לפי המקובלים יכול רק לשתות. התפילה וקריאת התורה כבכל יום צום, עיין לעיל בצום גדליה, בפ' ויחל (שמות לב, א), והסליחות המתחילות: "וארץ שפל רומי", "יום דימה רשע להכניעני", ואומרים אחרי מזמור של יום: "מזמור לאסף" (תהילים עט).

במנחה - קוראים "ויחל", עיין בצום גדליה, ואין מפטירים, אם מתפללים כחצי שעה לפני שקיעה, או לפחות מפלג המנחה - הכהנים המתענים עולים לדוכן. סוף התענית 20:14.

הימים שמיום י"ז בתמוז, עד אחר ט' באב, נקראים "ימי בין המצרים". נהגו להחמיר בכמה דברים של מנהגי אבלות, כגון לא ללבוש בגד חדש. אין מברכים "שהחיינו" על פרי חדש או בגד חדש. בברית מילה ובפדיון הבן יברך, ולא יחמיץ המצוה. סעודת שידוכין מותרת עד ר"ח אב, אך בלי כלי שיר. סעודת מצוה של ברית מילה ופדיון הבן, מותר אפילו בבשר ויין גם אחרי ר"ח (בלי תזמורת). ושידוכים בלא סעודה מעיקר הדין מותרים אפילו בט' באב, שמא יקדמנו אחר ברחמים. ויש מחמירים שאף בסעודות אלו אין אוכלים בשר. נוהגים לומר תיקון חצות, אחר חצות היום (12:45). בימי בין המצרים.

שבת "דברי", פרשת פנחס, י"ט בתמוז. מפטירים בנביא (ירמיה א): "דברי ירמיה" עד "נאום ה'" (פרק ב, ג).

שבת "שמעו" פרשת מטות מסעי, כ"ו בתמוז. מפטירים בנביא (ירמיהו ב', י) "שמעו דבר ה'", עד "אלוהיך יהודה" (סוף פרק ב'). מוסיפים פסוק ד' מפרק ג' "הלא מעתה קראת לי אבי אלוף נעורי אתה". מברכים חודש מנחם אב שיחול ביום רביעי.

מנחם אב

המולד: ליל רביעי 19:30 + 17 חלקים.
זמן ברכת הלבנה: מליל ד', ח' מנ"א, עד ליל ד', ט"ו מנ"א.
(נהגו לקדש במוצאי ט' באב).

ראש חודש מנחם אב, יום רביעי, א' באב. ככל ר"ח. (עיין דיני ר"ח מרחשון).
משנכנס אב ממעטים בשמחה, משא ומתן, בנין ונטיעה של שמחה עד אחרי ט' באב.
אוכלים בשר ושותים יין רק בסעודת מצוה, ויש הנמנעים אף בסעודת מצוה.

שבת "חזון", פרשת דברים, ד' באב. מפטירים בנביא (ישעיה א'): "חזון ישעיהו" עד
"ושביה בצדקה" (פסוק כז).

יום ראשון - ה' אב. שבוע שחל בו ט' באב, אסור בכביסה, ואסור לרחוץ כל גופו רחיצה
של תענוג. יש מקילים בצונן, ובפרט לפועלים שמזיעים בעבודתם. אסור ללבוש בגדים
מכובסים או מגוהצים, ואסור לקנות בגדים חדשים, אפילו על מנת ללבושם אחר כך.

יום רביעי - ערב צום ט' באב. אסור ללמוד אחר חצות היום דברי תורה, אלא רק
מה שמותר ללמוד בט' באב, כי "פקודי ה' ישרים משמחי לב".
מתחילים לאכול סעודה מפסקת מבעוד יום, ואינו אוכל בה בשר ולא שותה יין. לא יאכל
שני תבשילים. אבל מותר לאכול כמה מינים של פירות חיים. לא יאכלו 3 ביחד, כדי שלא
יתחייבו בזימון. אם אכלו שלושה ביחד - אין מזמנים. אוכלים על הרצפה ולא על השולחן.
תחילת הצום דקות אחדות לפני שקיעה. השקיעה בשעה 19:48.

צום ט' באב (צום החמישי), יום חמישי ט' באב. ביום הצום אין אומרים תחנון, משום
שנקרא "מועד" (ככתוב באיכה: "קרא עלי מועד"). צום ט' באב, לילו כיומו, וכיום
הכיפורים הוא לגבי 5 העינויים שהם: אכילה, שתיה, סיכה, נעילת הסנדל, תשמיש המיטה.
הסנדל אסור אם יש בו עור - בין הסוליה ובין החלק העליון של הנעל.
ערבית - לפני התפילה קוראים בפרשת האזינו. בעמידה מוסיפים ענו. אחר העמידה
אומרים קדיש תתקבל, ויש נוהגים ח"ק. מגילת "איכה" בלי ברכה. קינות, (יש נוהגים

בתחילה ויש בסוף). מכבים האורות ומכריזו החזן בקול בוכים את מניין השנים לחורבן ביהמ"ק (השנה, לפי מנהג הספרדים, היא 1958 לחורבן בית-המקדש) שיבנה במהרה בימינו. "ואתה קדוש" וכו'. קדיש שהוא עתיד לחדתא. שיר המעלות, קדיש יהא שלמא, עלינו לשבח. נהגו לא לישון על מיטתו הרגילה, וכן לשים אבן למראשותיו מתחת לכת. בשחרית - נוטל ידיו רק עד קשרי אצבעותיו, ויכול להעביר הלכלוך מעיניו כשידיו רטובות. בברכות השחר מדלגים על ברכת "שעשה לי כל צרכי" (לדעת הבא"ח). אין מתעטפים בטלית ולא מניחים תפילין. בירושלים נהגו להניח תפילין ולהתעטף בטלית כרגיל. במקום שירת הים נהגו לומר פרשת האזינו, ונכון יותר שלא לשנות את נוסח התפילה, ולומר את פרשת האזינו אחרי העמידה. בתפילת העמידה אומר היחיד "עננו" בשומע תפילה, והש"ץ בין גואל לרופא. הכהנים עולים לדוכן כמנהג א"י בשחרית ובמנחה. יש נוהגים שהכהנים אינם עולים לדוכן, ואומרים בחזרת הש"ץ "או"א ברכנו בברכה". אומרים הקינות של פתיחת ההיכל. קוראים לשלשה מתענים בפרשת ואתחנן: "כי תוליד בנים", והשלישי אומר ח"ק ומפטיר בניגון של קינות. הפטרת ט' באב (ירמיהו ח, יג, עד ט, כג): "אסוף אסיפם". בברכות ההפטרה מברך לפניו ואחריה, ומסיים "מגן דוד". קדושת ובא לציון מתחילים מ"ואתה קדוש" וכו', קדיש תתקבל. מסיימים התפילה כבכל יום, קוראים מגילת איכה בלי ברכה, ואומרים קינות. קדיש "דהוא עתיד לחדתא". יום ט' באב ולילו אסורים בדברי תורה המשמחים את הלב, חוץ מלימודים בענייני החורבן והצרות, כמו ירמיהו, איוב, איכה ומדרש איכה. אין אדם שואל בשלום חברו בט' באב, ומי ששאל - עונים לו בשפה רפה. אסור לעשות מלאכה עד חצות היום. חליצת הנעליים כל היום. עד זמן מנחה אין יושבים על כסא או ספסל, אלא על מקום נמוך. במנחה - מתעטפים בטלית ומניחים תפילין ומברכים עליהם. הנוהגים כמנהג ירושלים שהניחו בבוקר תפילין והתעטפו בטלית, אין מתעטפים בטלית ואין מניחים תפילין. קוראים לשלשה בפרשת "ויחל", אין אומרים קדיש, ומפטירים בנביא בברכות לפניו ואחריה כמו בשחרית: (הושע יב, ב) "שובה ישראל" עד "ופושעים יכשלו בם", ומוסיפים מספר מיכה (ז, יח): "מי א-ל כמוך", עד הסוף. בעמידה אומרים "נחם" בבונה ירושלים, וחזרתם "מנחם ציון בבנין ירושלים", ו"עננו" בשומע תפילה. הש"ץ אומר "עננו" בין גואל לרופא, ו"נחם" בבונה ירושלים. אם מתפללים כמחצית השעה לפני שקיעה, ולפחות מזמן מפלג המנחה, מברכים ברכת כוהנים. אחר חזרת הש"ץ אומרים "פסוקי דנחמתא" כנהוג. במצאי ט' באב תפילת ערבית כרגיל. מקדשים הלבנה. סיום הצום – 20:08 – (21 דקות אחר השקיעה). יש שנהגו להחמיר שלא לאכול בשר ולא לשתות יין בלילה עד למחרת בבוקר. ויש מחמירים כל היום. להתרחץ, להסתפר ולכבס מותר מהבוקר.

שבת "נחמו", פרשת ואתחנן, י"א באב. קוראים עשרת הדברות בטעם עליון, ומפטירים (אחד משבעה דנחמתא) בנביא (ישעיה מ): "נחמו נחמו עמי" עד "איש לא נעדר" (כו).

ט"ו באב, יום רביעי, אין אומרים בו תחנון וגם לא במנחה שלפניו. עושים בו קצת שמחה כדברי הגמ' בסוף מס' תענית: "לא היו ימים טובים לישראל כיום ט"ו באב".

שבת פרשת עקב, י"ח באב. מפטירים (שני משבעה דנחמתא) בנביא (ישעיה מט, יד): "ותאמר ציון" עד "תודה וקול זמרה" (נא, ג).
יום ראשון י"ט באב - יש נוהגים לעשות התרת נדרים 40 יום לפני ר"ה.

שבת פרשת ראה, כ"ה באב, מפטירים (שלישי משבעה דנחמתא) בנביא (ישעיה נד, יא): "עניה סוערה" עד "כי פארך" (נה, ה). מברכים חודש אלול שיחול ביום חמישי ושישי.
ער"ח אלול, יום רביעי, יש נוהגים לעשות התרת נדרים ביום זה, 40 יום לפני יו"כ.

א' דר"ח אלול, יום חמישי, ל' באב. ככל ר"ח (עיין בדיני ר"ח מרחשון).

אלול

המולד: יום חמישי 8:15 + 0 חלקים.
זמן ברכת הלבנה: מליל ו', ח' באלול, עד ליל ו', ט"ו באלול

ב' דראש חודש אלול, יום ששי א' באלול. תפילת ר"ח (עיין בדיני ר"ח מרחשון).

שבת פרשת שופטים, ב' באלול. מפטירים (רביעי משבעה דנחמתא) בנביא (ישעיה נא, יב): "אנכי אנכי הוא מנחמכם" עד "אלוקי ישראל" (נב, יב).
במוצ"ש אור ל-ג' באלול - נוהגים לקום לסליחות לפני אשמורת הבוקר, או מחצות הלילה ואילך, עד אור הבוקר. יש נוהגים לתקוע בשופר בסליחות בשעה שהחזן קורא "ויעבור".

שבת פרשת כי תצא, ט' באלול. מפטירים (חמישי משבעה דנחמתא) בנביא (ישעיה נד, א): "רני עקרה" עד "אמר מרחמך ה'" (פסוק י').

מי שנאנס, ולא שמע קריאת פרשת זכור בשבת לפני פורים, יכוון בפרשה זו לצאת ידי חובה קריאת זכור, ויאמר לש"ץ לכוון להוציאו ידי חובה.

שבת פרשת כי תבא, ט"ז באלול. קוראים התוכחה בקול נמוך (שיגיע לאזני הצבור), ומפטירים (שישי משבעה דנחמתא) בנביא (ישעיה ס): "קומי אורי" עד סופו: "בעיתה אחישנה".

שבת פרשת נצבים-וילך, כ"ג באלול, מפטירים (שביעי משבעה דנחמתא) בנביא (ישעיה סא): "שוש אשיש" עד "כל ימי עולם" (סג, ט). אין מברכים החודש. כ"ה באלול, יום ב', יום בריאת העולם. אומרים בסוף התפילה בכל יום עד ר"ה, מה שנברא באותו יום.

ערב ראש השנה תשפ"ז הבעל"ט, יום ששי כ"ט באלול. אין תוקעים בשופר, גם בסליחות. נוהגים לקום מוקדם יותר מהרגיל בחודש הסליחות. לאחר התפילה עושים "התרת נדרים" כנהוג (עיין לעיל בתשרי). מסתפרים, רוחצים וטובלים, ומתכוננים בתשובה ובמעשים טובים ליום הדין הבעל"ט.

לשנה טובה נכתב ונחתם

זמני היום בירושלים לספרדים לשנת תשפ"ו

פרשה	יום	חודש	עה"ש	תפילין	הנץ	סוף זמן ק"ש מג"א גר"א	חצות	פלג המנחה	שקיעה	מוצ"ש	צאה"כ ר"ת
ראש השנה	א'	תשרי	23	ספטי	5:10	5:16	6:27	8:51	9:27	12:31	17:36
ב' דר"ה	ב'	תשרי	24	ספטי	5:10	5:17	6:28	8:51	9:27	12:31	17:35
וילך	ה'	תשרי	27	ספטי	5:13	5:19	6:30	8:51	9:28	12:30	17:32
יו"כ	י'	תשרי	2	אוק'	5:17	5:23	6:33	8:53	9:29	12:28	17:26
האזינו	י"ב	תשרי	4	אוק'	5:19	5:25	6:34	8:53	9:29	12:28	17:24
חג הסוכות	ט"ו	תשרי	7	אוק'	5:21	5:27	6:36	8:54	9:29	12:27	17:21
שבת סוכות	י"ט	תשרי	11	אוק'	5:25	5:31	6:39	8:55	9:30	12:26	17:16
שמיני עצרת	כ"ב	תשרי	14	אוק'	5:27	5:33	6:41	8:56	9:31	12:25	17:13
בראשית	כ"ו	תשרי	18	אוק'	5:31	5:37	6:43	8:58	9:32	12:24	17:09
נח	ג'	חשוון	25	אוק'	5:37	5:43	6:49	9:00	9:34	12:23	17:03
לך לך	י'	חשוון	1	נוב'	4:44	4:50	5:54	8:03	8:37	11:23	15:58
וירא	י"ז	חשוון	8	נוב'	4:51	4:57	6:00	8:07	8:40	11:23	15:53
חיי שרה	כ"ד	חשוון	15	נוב'	4:58	5:03	6:06	8:11	8:43	11:24	15:50
תולדות	ב'	כסלו	22	נוב'	5:05	5:10	6:12	8:15	8:47	11:25	15:48
ויצא	ט'	כסלו	29	נוב'	5:12	5:17	6:18	8:20	8:51	11:27	15:47
וישלח	ט"ז	כסלו	6	דצמ'	5:18	5:23	6:24	8:24	8:55	11:30	15:47
וישב	כ"ג	כסלו	13	דצמ'	5:23	5:29	6:29	8:28	8:59	11:33	15:49
מקץ חנוכה	ל'	כסלו	20	דצמ'	5:28	5:33	6:33	8:32	9:03	11:37	15:52

זמני היום בירושלים לספרדים לשנת תשפ"ו

פרשה	יום	חודש	עה"ש	תפילין	הנץ	סוף זמן ק"ש מג"א גר"א	חצות	פלג המנחה	שקיעה	מוצ"ש	צאה"כ ר"ת
ויגש	ז'	טבת	27	דצמ'	5:31	5:36	6:36	8:36	9:06	11:40	15:56
ויחי	י"ד	טבת	3	ינואר	5:32	5:38	6:38	8:38	9:09	11:44	16:00
שמות	כ"א	טבת	10	ינואר	5:32	5:38	6:38	8:40	9:11	11:47	16:05
וארא	כ"ח	טבת	17	ינואר	5:31	5:36	6:37	8:40	9:12	11:49	16:11
בא	י'	שבט	24	ינואר	5:28	5:33	6:35	8:39	9:12	11:51	16:16
בשלח שירה	י"ג	שבט	31	ינואר	5:23	5:29	6:31	8:38	9:10	11:53	16:22
יתרו	כ'	שבט	7	פב'	5:17	5:23	6:26	8:35	9:08	11:53	16:27
משפטים שקלי	כ"ז	שבט	14	פב'	5:10	5:16	6:21	8:32	9:05	11:53	16:32
תרומה	ד'	אדר	21	פב'	5:02	5:08	6:14	8:27	9:02	11:53	16:37
תצוה זכור	י"א	אדר	28	פב'	4:53	4:59	6:06	8:22	8:57	11:52	16:41
כי תשא פרה	י"ח	אדר	7	מרץ	4:44	4:50	5:58	8:17	8:53	11:50	16:45
ויק"פ החודש	כ"ה	אדר	14	מרץ	4:34	4:40	5:50	8:11	8:47	11:48	16:49
ויקרא	ג'	ניסן	21	מרץ	4:23	4:30	5:41	8:05	8:42	11:46	16:53
צו הגדול	י'	ניסן	28	מרץ	5:13	5:19	6:32	8:59	9:36	12:44	17:56
חג הפסח	ט"ו	ניסן	2	אפר'	5:06	5:12	6:26	8:54	9:32	12:43	17:59
שבת פסח	י"ז	ניסן	4	אפר'	5:03	5:09	6:24	8:52	9:31	12:42	18:00
זשל פסח	כ"א	ניסן	8	אפר'	4:57	5:04	6:19	8:49	9:28	12:41	18:02
שמיני	כ"ד	ניסן	11	אפר'	4:53	4:59	6:15	8:47	9:26	12:40	18:04

זמני היום בירושלים לספרדים לשנת תשפ"ו

פרשה	יום	חודש	עה"ש	תפילין	הנץ	סוף זמן ק"ש מג"א גר"א	חצות	פלג המנחה	שקיעה	מוצ"ש	צאה"כ ר"ת
תז"מ	א'	אייר	18	אפר'	4:43	4:50	6:07	8:41	9:21	12:39	18:07
אח"ק	ח'	אייר	25	אפר'	4:34	4:41	5:59	8:36	9:16	12:37	18:11
אמור	ט"ו	אייר	2	מאי	4:26	4:33	5:53	8:31	9:12	12:36	18:15
בה"ב	כ"ב	אייר	9	מאי	4:19	4:26	5:46	8:27	9:09	12:36	18:19
במדבר	כ"ט	אייר	16	מאי	4:13	4:20	5:42	8:24	9:06	12:36	18:23
שבועות	ו'	סיון	22	מאי	4:09	4:16	5:38	8:22	9:05	12:36	18:27
נשא	ז'	סיון	23	מאי	4:08	4:15	5:37	8:22	9:04	12:36	18:27
בהעלותך	י"ד	סיון	30	מאי	4:04	4:11	5:35	8:21	9:03	12:37	18:31
שלח	כ"א	סיון	6	יוני	4:02	4:09	5:33	8:20	9:03	12:38	18:34
קרח	כ"ח	סיון	13	יוני	4:01	4:09	5:33	8:20	9:04	12:39	18:37
חוקת	ה'	תמוז	20	יוני	4:02	4:09	5:34	8:21	9:05	12:41	18:39
בלק	י"ב	תמוז	27	יוני	4:04	4:11	5:35	8:23	9:06	12:42	18:40
פינחס	י"ט	תמוז	4	יולי	4:07	4:14	5:38	8:25	9:08	12:44	18:40
מטות מסעי	כ"ו	תמוז	11	יולי	4:11	4:18	5:42	8:28	9:11	12:45	18:39
דברים חזון	ד'	אב	18	יולי	4:16	4:23	5:46	8:31	9:13	12:45	18:37
ואתחנן	י"א	אב	25	יולי	4:21	4:28	5:50	8:33	9:15	12:46	18:34
עקב	י"ח	אב	1	אוג'	4:27	4:34	5:55	8:36	9:18	12:46	18:30
ראה	כ"ה	אב	8	אוג'	4:32	4:39	5:59	8:39	9:19	12:45	18:25
שופטים	ב'	אלול	15	אוג'	4:38	4:45	6:04	8:41	9:21	12:44	18:19
כי תצא	ט'	אלול	22	אוג'	4:44	4:50	6:08	8:43	9:23	12:42	18:12
כי תבוא	ט"ז	אלול	29	אוג'	4:50	4:56	6:12	8:45	9:24	12:40	18:05
נצבים וילך	כ"ג	אלול	5	ספט'	4:55	5:02	6:16	8:46	9:25	12:38	17:57

מנהגים ודינים ליהודי תימן

רחמים שר-שלום

התוכן: א. כללי; ב. התפילות בימי החול; ג. תפילות השבת; ד. ממנהגי הקריאה בתורה והבדלים בהפטרות; ה. ראש-חודש; ו. אלול והימים הנוראים; ז. ימים טובים; ח. חנוכה; ט. פורים; י. תשעה באב והצומות;

בין יהודי תימן רווחים בימינו מנהגים שונים. ידועים בעיקר המנהג הבלאדי בו נשמרו מנהגי תימן הקדומים והמנהג השאמי שהושפע מהסידור הספרדי. מלבד שני מנהגים אלה ניתן למצוא קשת רחבה של מנהגים מן הדרדעים (דור-דעה) השומרים על מרכיבים מסידורו של רס"ג עם פסקי הלכה של הרמב"ם ועד אלה שאימצו את הסידור הספרדי עם פסקי ההלכה של הרבנים הספרדים. **המנהגים המובאים כאן הם בעיקר המנהגים המובאים בסידור הבלאדי**, שזכה בשנים האחרונות לעדנה וכן מנהגים המובאים בסידורי התכלאל הקדומים. הדינים המובאים כאן הם בדרך כלל עפ"י תכלאל "שיבת ציון" ו"שיח ירושלים" (בלאדי) שמערכו ע"י הרה"ג הרב יוסף קאפח זצ"ל. מחוסר מקום לא הובאו כאן מנהגי השאמי בהרחבה, אלה נוהגים בד"כ עפ"י המנהג הספרדי (כאשר אינם נוהגים עפ"י הבלאדי).

א. כללי

קריאת שמע, בערבית ושחרית, נאמרת בקול אחד ע"י כל הציבור. בקדיש אומרים "לעילא לעילא" בכל ימות השנה. סתם קדיש, הוא קדיש "לעילא" שהספרדים והאשכנזים קוראים לו "חצי קדיש". בסידור הבלאדי אין קדיש "יהא שלמא" ("קדיש יתום") ולצורך אמירת קדיש דרבנן אחרי מזמור תהלים אומרים את המשנה "ר' חנניה בן עקשיא..." בקדיש דרבנן (על ישראל) אומרים את הנוסח "דעתיד לחדתא". יש נוהגים שלא לעשות חזרה בתפילה. מתפללים תפילה אחת בקול רם (הרב יוסף קאפח מצביע על מנהג זה שהוא עפ"י תקנת הרמב"ם). בכל תפילות שחרית ומנחה, הן בחול הן בשבת והן בימים טובים, אומרים את נוסח הקדושה הארוך ("ממקומך מלכנו תופיע") ואילו במוסף אומרים את ה"כתר" בשלמותו בלי שום קיצור גם במוסף של ראש-חודש וגם במוסף של חול-המועד. מקפידים שהש"ץ מתעטף בטלית בכל התפילות.

בימים שגומרים בהם את ההלל, קוראים את ההלל בקירוי: הש"ץ מתחיל ב"הללויה", והציבור עונה "הללויה", החזן אומר חצי פסוק והציבור עונה הללויה. 123 פעמים הללויה כמניין שנותיו של אהרן הכהן. כמו כן חוזר הציבור על ראשי הפרקים. קטן היודע להתעטף חייב בציצית כדי לחנכו במצוות. בכל תפילות שחרית ומוסף וכן במנחה של תעניות הכהנים עולים לדוכן.

ב. התפילות בימי החול

שחרית

אחרי "סדר הנהגת הבוקר", עומדים הש"ץ והציבור ומתחילים באמירת "המהולל" ו"ברוך שאמר". את הזמירות אומרים בישיבה ואין עומדים ב"ויברך דוד". אחרי שירת הים מוסיפים בכל ימות השנה "ותקח מרים הנביאה" עד "כי אני ה' רופאך" ואח"כ אומר הש"ץ ח"י פסוקים שעניינם גאולת ישראל (הפתיחה: "רפאני ה' וארפא"). אחרי העמידה נפילת פנים מיושב. נוטה על צידו השמאלי ואומר בלחש את תפילת "לפניך אני כורע", "אבינו מלכנו אבינו אתה" וכו'. אחרי "תהילה לדוד" "ובא לציון" אומרים שיר של יום. ואם יש חתן בביהכ"נ אומרים אחרי שיר של יום "למנצח על שושנים לבני קרח" (תה"מ"ה). ולאבל אומרים "למנצח... שמעו זאת כל העמים" (תה"מ"ט). אחרי מזמור של יום אומרים "לדוד אליך ה' נפשי אשא" (תהלים כ"ה), "אמר ר' אלעזר...", אין כאלהינו וקדיש תתקבל. היום התפשט המנהג לומר אחרי קדיש תתקבל "פיטום הקטורת", תנא דבי אליהו, רבי חנניה וקדיש דרבנן, ברכו ועלינו לשבח. אחרי "עלינו" נוהגים ל"שלוש": לומדים מעט משניות עם פירוש. פרק בנביאים ופרק בכתובים ואם יש מניין אומרים קדיש דרבנן דעתיד לחדתא. בשני וחמישי נוהגים עתה לומר לפני הוצאת ס"ת "אל-מלך" והסדר (כמנהג הספרדים) ומוסיפים וידוי.

מנחה

מתחילים "והוא רחום", תהילה לדוד (ואם יש זמן אומרים לפני כן למנצח על הגתית) (תהלים פ"ד), פרשת התמיד, פיטום הקטורת, קדיש ומתפללים עמידה בלחש וחזרה או תפילה אחת בקול רם. נופלים על פניהם באמירת "לפניך אני כורע" כמו בשחרית, אבל אין אומרים וידוי. קדיש תתקבל. מזמור לדוד ה' קראתך (תהלים קמ"א), משכיל לדוד בהיות במערה (תהלים קמ"ב), ר' חנניה וקדיש דרבנן. אין אומרים "עלינו" בסיום תפילת מנחה.

ערבית

הש"ץ פותח "והוא רחום", ברכו, ק"ש וברכותיה כנהוג. ברכת השכיבנו היא ארוכה במיוחד ומוסיף בה פסוקי בקשה רבים וחותמים אותה ב"ברוך אתה ה', המולך בכבודו חי וקיים תמיד, ימלוך לעולם ועד, אמן". קדיש ותפילת לחש.
בסיום תפילת העמידה אומר הש"ץ קדיש תתקבל. מזמור "למנצח על הגתית מזמור לדוד" (תהלים ח') "שיר למעלות אשא עיני אל ההרים" (תהלים קכ"א), קדיש דרבנן, ברכו ועלינו.

ג. תפילות השבת**קבלת שבת**

מברכים על הדלקת נר שבת קודם להדלקה.
יש נוהגים להתעטף בטלית בערבי שבתות וימים טובים בלכתם לביהמ"ד.

מקדימים לבוא בערב שבת לבית-הכנסת. הציבור קורא את שיר-השירים בנעימה ואחרי כן קוראים את פרקי לכו נרננה. אם לא התפללו מנחה מתפללים אותה לפני מזמור לדוד (פעם אחת בקול). אחרי מזמור לדוד אומרים "אנא בכח", "אל נא קרב תשועת מצפיק", לכה דודי, בר יוחאי, במה מדליקין, קדיש דרבנן, מזמור שיר ליום השבת, ברכו. קריאת שמע וברכותיה כנהוג. ברכת "השכיבנו" קצרה וחותם בה "הפורש סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים, אמן". ושמרו, קדיש.

בתפילת שבע בליל שבת אין אומרים "ויכולו". אומרים אותה עם הש"ץ בברכת "מעין שבע". אחרי קדיש תתקבל מזמור "למנצח על הגתית" (תהלים ח') ומזמור לדוד ה' רועי (תהלים כג) ר' חנניה, קדיש דרבנן (דעתיד לחדתא), ברכו, עלינו, יגדל.

שינויים בנוסח:

ב"לכה דודי": "נקבילה" (ולא "נקבלה"), ובסיום אומרים 7 פעמים "בואי כלה".
בפזמון "בר יוחאי" אומרים "אשרי יולדך" (ולא "יולדתך") הנחרז עם "לומדיך" ו"סודך".
במשנת "במה מדליקין": קָלָךְ (ולא קָלֶךְ); נָפֶט (ולא נֶפֶט)
בברכת "מעין שבע": כל השנה אומרים "המלך הקדוש" (במקום "האל הקדוש"), "מעון הברכות" (ולא "מעין הברכות"); "מַדְּשֵׁנִי עוֹנֵג" (ולא "מדושני עונגי") /
בכל תפילות שבע של שבת (ערבית, שחרית, מוסף ומנחה) אומרים בברכה הרביעית (קדושת היום) "שבתות קדשך... וינוחו בס".

שחרית של שבת ומוסף

לאחר ברכות השחר ו"התיקון", מתעטפים בטלית והשי"ץ אומר "המהולל". ברוך שאמר, מזמור שיר ליום השבת, זמירות וכו' עד כי אני ה' רופאך. פסוקי רפאני, נשמת, ישתבח, קדיש, ברכו, יוצר עם ההוספות של שבת. אחרי חזרת השי"ץ קדיש תתקבל. יש אומרים לפני פתיחת ההיכל את הפיוטים "אהוב גלה", "אשירה לאהוב" ובעת פתיחת ההיכל "יהללוי" וזמרי למלך בת ציון". מוציאים ס"ת ואומרים אתה ה'איתך לדעת וכו' ויהי בנסוע הארון, גדלו. לאחר הנחת ס"ת על התיבה מגביהים את היריעה והחזן אומר "וזאת התורה" וכו' והציבור אומרים "בואו נשתחוה ונכרעה וכו'" ויש נוהגים שהחזן אומר כאן "ברך שמייה". החזן אומר "הכל תנו עוז לאלהים וכו'" והקהל אומרים "יתורת ה' תמימה" וכו'. החזן: "ה' עוז לעמו יתן", והקהל: "ה' יברך את עמו בשלום". על הקריאה בתורה ועל הבדלים בהפטרות ראה להלן בהמשך.

אחרי ההפטרות תפילה לשלום המדינה. מי שברך לקהל. הכרזת ר"ח כמנהג הספרדים (יהי רצון). הכרזה על תענית ציבור עפ"י נוסח הספרדים ("אחינו בית ישראל"). אין מכריזין לא על צום יום הכיפורים, לא על צום תשעה באב ולא על תענית אסתר. תהילה לדוד, ברוך ה' אשר נתן מנוחה, ימלך, מזמור לדוד, שאו שערים, וידעת כי ה' אלהיך, יהללו, ומחזירים את ספר התורה להיכל. בפתח ההיכל אומר השי"ץ ה' הוא האלהים וכו'. שובה למעונך. קדיש ומתפללים מוסף. הפתיחה לברכה האמצעית (קדושת היום) היא "למשה צוית" (ולא "תכנת שבת"). קדיש תתקבל, כל ישראל וכו'. פיטום הקטורת, תנא דבי אליהו, קדיש דרבנן, עלינו (ואין אומרים ברכו). "אדון עולם" ונוהגים ללמוד בהלכות שבת בהרמב"ם. ויש נוהגים ללמוד ב"מנורת המאור" (למהר"י אבוהב) לפני שאומרים תנא דבי אליהו.

מנחה של שבת

למנצח על הגתית, פרשת התמיד ופיטום הקטורת, אשרי, ובא לציון. ברוך אלהינו. מזמור שיר ליום השבת ויש מוסיפים את מזמור לדוד אליך ה' נפשי אשא (תהלים כ"ה). קדיש. ואני תפילתי. מוציאים ס"ת וקוראים בו שלושה מפרשת השבת הבאה. לאחר הקריאה בתורה אומר הציבור פסוקי "מה רב טובך" והחזן פסוקי "וידעת". מחזירים ספר התורה להיכל "יהללוי", "ה' הוא האלהים", קדיש ומתפללים תפילת שבע של מנחה (אתה אחד). אחרי החזרה "צדקתך" (ואין אומרים אותו בשבת ור"ח או שבת ויו"ט). קדיש תתקבל, כל ישראל, הללויה אודה ה' בכל לבב, ר' חנניה. קדיש דרבנן ואין אומרים עלינו.

בבתי-כנסת בהם נהוג לחלק את פרשת חוקת (ר' להלן במנהגי הקריאה בתורה) אזי בשבת בה קוראים את קרח וחצי חוקת, קוראים במנחה שלושה בפרשת חוקת מן "ויסעו מקדש" עד "ויקרא שם המקום חרמה" (במדבר כ, כב עד כא, ג).

ד. מנהגי הקריאה בתורה והבדלים בהפטרות

קריאת התורה וההפטרה עם תרגום. בד"כ נוהגים שילד הוא הקורא את התרגום. כל עולה קורא את הקריאה שלו בסיוע "סימנים" של החזן.
קטן היודע לקרוא ויודע למי מברכים עולה ממניין הקוראים בין לשלושה בין לשבעה.
נהוג בבתי-כנסת רבים ליחד את עליית ששי לקטן.
כאשר צריך לקרוא בשני ס"ת אזי מוציאים את ס"ת השני לאחר החזרת הראשון. ובזמן החזרת ס"ת אומרים את המזמור "השמים מספרים כבוד אל" (תהלים י"ט). בגמר הקריאה בספר ראשון אומרים קדיש וכשמחזירין את הספר השני אומרים קדיש והוא הקדיש למוסף.
כשמוציאים שלושה ס"ת: בגמר הקריאה בספר הראשון קוראים שבעה עולים את פרשת השבוע ואומרים קדיש, מחזירים אותו, ומוציאים ספר שני ולאחר הקריאה בו מחזירים אותו ואין אומרים קדיש ומוציאים ספר שלישי וכשמחזיר אותו אומר קדיש והוא קדיש של מוסף.
בברכות ההפטרה שלאחר קריאת ההפטרה הברכה השניה היא "רחם על ציון" וחותרים את הברכה "ברוך אתה ה' בונה ירושלים". הברכה השלישית היא "את צמח דוד מהרה תצמיח" ואין מזכירים בה את אליהו הנביא.
בר"ח שחל בשבת חותרים את הברכה האחרונה ב"מקדש השבת וישראל וראשי חודשים". בחוה"מ שנופל בשבת חותרים את הברכה האחרונה ב"מקדש השבת וישראל והזמנים".

הפטרות בהן יש הבדלים בין מנהגי תימן למנהגי הספרדים:

בראשית	הן עבדי אתמך-בו	ישעיה מב, א-טז	(הוספת פסוקים בהתחלה)
נח	רני עקרה	ישעיה נד, א עד נה, ה	(הוספת כמנהג אשכנז)
לך-לך	ואל מי תדמיוני	ישעיה מ, כה עד מא, יז	(הוספת פסוקים בהתחלה)
וירא	ואשה אחת	מלכים ב' ד, א-לז	(הוספת כמנהג אשכנז)
תולדות	משא דבר ה'	מלאכי א, א עד ג, ד	(מסיימים בפסוק "וערבה")
ויצא	ועמי תלואים	הושע יא, ז עד יב, יד	(מסיימים "ובנביא נשמרי")
שמות	הודע את ירושלם	יחזקאל טז, א-יד	(הפטרה שונה)
וארא	ולא יהיה עוד	יחז' כח, כד עד כט, כא	(הוספת פסוק בהתחלה)
בא	בעת ההיא יובל שי	ישעיה יח, ז עד יט, כה	(הפטרה שונה)

בשלח	ויכנע אלהים ביום ההוא	שופטים ד, כג עד ה, לא	(הוספת פסוקים בהתחלה)
יתרו	בשנת מות המלך עזיהו	ישעיה ו, א-יג; ט, ה-ו	(הוספת פסוקים)
משפטים	הדבר אשר היה אל ירמיהו	ירמ' לד, ח עד לה, יט	(הפטרה מורחבת)
כי תשא	ויהי ימים רבים	מלכים א' יח, א-מו	(עד "וילך יזרעאלה")
ויקהל	וישלח המלך שלמה	מלכים א' ז, יג-כב	(הפטרה מקוצרת)
ויקרא	עם זו יצרתי	ישע' מג, כא עד מד, ו	(מבלעדי אין אלהים")
צו	עולותיכם ספו על זבחיכם	ירמ' ז, כא-כח; ט, כב-כג	(הפטרה מקוצרת)
שמיני	ויוסף עוד דוד	שמואל ב' ו, א עד ז, ג	(הוספת פסוקים)
מצורע	ויאמר אלישע	מלכים ב' ז, א-כ; יג, כג	(הוספת פסוקים)
קדושים	ויהי בשנה השביעית	יחזקאל כ, א-טו	(ויש ממשכים עד פסוק כ')
בהר	ה' עוזי ומעוזי	ירמיה טז, יט עד יז, יד	(הפס' בחוקותי לאש' וספ')
בחוקותי	בן אדם הנבא על רועי ישר'	יחזקאל לד, א-כו	(הפטרה שונה)
בחלותך	רני ושמחי בת ציון	זכריה ב, יד עד ד, ט	(הוספת פסוקים בסוף)
חקת	ויפתח הגלעדי	שופטים יא, א-מ	(הוספת פסוקים בסוף)
דברים'	חזון ישעיה	ישעיה א, א-לא	(מסיימים "ואין מכבה")
ואתחנן	נחמו	ישעיה מ, א-כה; מא, יז	(מוסיפים פסוק בסוף)
נצבים	ונודע בגויים זרעם	ישעיה סא, ט עד סב, ט	(מוסיפים פסוק בהתחלה)
האזינו	ולקחתי אני מצמרת הארז	יחזקאל יז, כב - יח, לב	(הפטרה שונה)
זאת הברכה	ויהי אחרי מות משה	יהושע א, א-ט; ו, כז	(מוסיפים פסוק בסוף)
שבת שקלים	בן שבע שנים יהואש	מלכים ב' יב, א-יז	(ההתחלה כמנהג אשכנז)
שבת זכור	ותהי המלחמה חזקה	שמואל א יד, נב - טו, לג	(מוסיפים פסוק בהתחלה)
שבת החודש	רב לכם נשיאי ישראל	יחזקאל מה, ט - מו, יא	(הוספת פסוקים בהתחלה)
שבת חוה"מ	עוד זאת אדרש לבית ישראל	יחזקאל לו, לו עד לז, יד	(הוספת פסוקים בהתחלה)
שחרית ת"ב	עמדו על דרכים	ירמ' ו, טז עד ח, יג; ט, כג	(הוספת פסוקים בסוף)
שחרית יו"כ	ואמר סלו סלו	יש' נז, נח - נד, יד; נט-כא	(הוספת פסוקים מפרק נט)
א' של סוכות	והבאתי את השלישית	זכריה יג, ט עד יד, כא	(הוספת פסוק בהתחלה)
שבת חוה"מ סוכות	בן אדם שים פניך	יחזקאל לח, א-כג	(שינויים בהתחלה ובסיום)

(*) יש נוהגים לפי הרמב"ם להפטיר בג' דפורענותא דברי, חזון, איכה (הסימן: דח"א) ולפי זה את פרק א' בישעיה מחלקים לשתי שבתות. עד פסוק כ' קוראים בשבת השניה (הנקראת "שבת חזון") ומפסוק כא (איכה היתה) קוראים בשבת השלישית, השבת שלפני ת"ב שנקראת "שבת איכה".

מנהגים חריגים בקריאת הפרשות

בא"י אין מחברים לעולם את מטות ומסעי ותמיד קוראים את פינחס לפני בין המצרים. במקום לחבר את מטות ומסעי נוהגים לחבר את חוקת ובלק. ואילו הדרדעים נוהגים במקרה זה לקרוא את שלוש הפרשות קרח חקת ובלק בשתי שבתות, בכל שבת פרשה וחצי. בשבת הראשונה עד "ויסעו מקדש" (במדבר כ, כא) ובשבת השניה מ"ויסעו" עד סוף פרשת בלק. בשנה בה אין הספרדים ואשכנזים מחברים את מטות ומסעי אז אין מחברים את חוקת ובלק ואין צורך לקרוא פרשה וחצי כנ"ל. בבתי-כנסת בהם נהוג לחלק את פרשת חוקת כנ"ל, אזי בשבת שלפניה (בה קוראים את קרח וחצי חוקת) קוראים במנחה שלושה מן "ויסעו מקדש" עד "ויקרא שם המקום חרמה".

ה. ראש-חודש

פותחים את תפילת ערבית בפיוט "שער הרחמים" ואח"כ אומרים מזמור "ברכי נפשי" (תהלים ק"ד). בקריאת ההלל אין מברכים ומדלגים את הקטעים "לא לנו", "אהבתי", ושישה פסוקים מן "הללו את ה' כל גוים" עד "מן המצר". שיר של יום ברי"ח: שירו לה' שיר חדש (תהי צח-צט) ברי"ח שחל בשבת אומרים בליל שבת אחרי "בר-יוחאי" את הפיוט "שירו לאל נבוני". ויש שחוזרים ואומרים אותו גם בשחרית לפני הוצאת ספר התורה השני שקוראים בו מעניין ר"ח. בהפטר שבת ורי"ח חותם המפטיר "מקדש השבת וישראל וראשי חודשים". יש נוהגים להסדיר את תפילת מוסף ר"ח שחל בשבת ("אתה יצרת"). יש המברכים לבנה מיד בהראותה בתחילת החודש.

ו. אלול והימים הנוראים

אשמורות. קמים בחצות הלילה או בתחילת האשמורת האחרונה או בעלות השחר החל ממחרת ר"ח אלול ואומרים את הסליחות (=אשמורות) עד עיו"כ (כמנהג הספרדים). באמירת הסליחות מתעטף הש"ץ בטלית כמו לפני כל תפילה ואם עוד לא הגיע זמן ציצית מתעטף בלי ברכה. לפני הסליחות נהוג לומר את שבע מזמורי התהלים: לב, נא, סה, פה, יז, כז, לג.

באמירת "אל מלך" ושלוש עשרה מידות לא נהגו לעמוד. בסיום האשמורות יש נוהגים לתקוע תשר"ת.

בתכלאלים הקדומים אין זכר למנהג התרת נדרים בערב ראש השנה ובערב יום הכיפורים. בדורות האחרונים התפשט בין יהודי תימן המנהג לומר "התר לערב ראש השנה". המתפללים נחלקים לשתי קבוצות. הגדול שבקבוצה אחת מבקש בשם קבוצתו התרת נדרים מהקבוצה השנייה. אח"כ הגדול שבקבוצה השנייה מבקש התרה בשם קבוצתו. ההתרה ההדדית ו"מסירת המודעה" היא גם על נדרים בעתיד.

ראש השנה

הדלקת נרות בערב ראש השנה (ככל יום טוב) אינה חובה ואם מדליקים אין מברכים. **את תפילת ערבית של רה"ש** מותחים בפיוט "אחות קטנה". מזמור החג "למנצח על הגתית לאסף" (תהלים פא) ואחרי זה אומרים את המזמורים: אשרי האיש (א), למה רגשו (ב), הללויה הללו אל בקדשו (ק).

ואם חל רה"ש בשבת אומרים לפני "אחות קטנה": שיר השירים, מזמורי לכו נרננה, מזמור לדוד, לכה דודי, בר-יוחאי, במה מדליקין, קדיש דרבנן, מזמור שיר ליום השבת (ככל שבת). הש"ץ מסדיר את תפילת ערבית ואחרי העמידה (אם חל בשבת אומר הש"ץ ויכולו וברכת מעין שבע) קדיש תתקבל, למנצח על הגתית מזמור לדוד (תהלים ח), לדוד מזמור (תהלים כ"ד), תפילה על הפרנסה. מזמור לדוד ה' רועי (תהלים כג), יגדל, ר' חנניה, קדיש דרבנן, ברכו, עלינו. מברכים איש את רעהו: "תכתב בספר החיים ובספר הזכרון".

שחרית. לאחר ברכות השחר, התיקון והזמירות עומד הש"ץ ואומר את הפיוט "שופט כל הארץ" וממשיך "המהולל", "ברוך שאמר" וגומר על הסדר ככל יו"ט. אחרי חזרת הש"ץ אומרים "אבינו מלכנו". קדיש, תתקבל, תיענו ותעתרו, מוציאים ספר ראשון ואחרי שקראו בו 5 עולים (בראשית כא, א "וה' פקד את שרה") אומרים חצי קדיש (לעילא). הקהל עומד ואומרים את מזמור "השמים מספרים כבוד אל". מוציאים את ספר התורה השני ומחזירים להיכל את ספר התורה הראשון. המפטיר קורא בספר השני את מוסף היום בפרשת פינחס "ובחודש השביעי באחד לחודש" ואין אומרים קדיש אחרי קריאת המפטיר (במנהג השאמי אומרים). הקריאה בתורה וההפטרה מקרא ותרגום כנהוג. אחר ההפטרה וברכותיה תפילה לשלום המדינה. ברכה לקהל. יהי ה'... עמו, ימלוך, מזמור לדוד, ומחזירים ס"ת להיכל. נערכים ל-30 תקיעות דמיושב.

לפני תקיעות דמיושב אומרים את הפיוט "עת שערי רחמים" ואת הפסוקים שלפני התקיעות (כמנהג הספרדים). לאחר התקיעות ואמירת "אשרי העם יודעי תרועה" מברך התוקע את

השומעים (בשפה הארמית) באיחולים לקיבוץ גלויות, לטאולה, למחילה ולסליחה: "כמא דשמעתון קל שופרא הדין כן ייתי זרובבל בן שאלתיאל ויתקע בשופרא רבא ויכניש יתכון מארבע רוחי עלמא ויתבי יתכון בעזרתא דקודשא ותכתבון כולכון ואנא עמכון בספר החיים ובספר הזכרון ובספר מחילה וסליחה וכפרה בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמין".

תרגום הברכה לעברית: "כמו ששמעתם קול שופר זה, כן יבוא זרובבל בן שאלתיאל ויתקע בשופר גדול ויקבץ אתכם מארבע רוחות העולם ויושיב אתכם בעזרת הקודש ותכתבו כולכם, ואני עמכם, בספר החיים ובספר הזכרון ובספר מחילה וסליחה וכפרה במהרה ובזמן קרוב ואמרו אמין".

סדרי התקיעות במנהגי תימן השונים

הערות	השאמי עפ"י מנהגי הספרדים	מנהג הבלאדי	מנהג תימן הקדום	
יש בין הבלאדי שנוהגים לתקוע 30 קולות נוספים לאחר "אדון עולם" כדי להשלים את מספר הקולות ל- 101	----	30	----	בתחילת התפילה לפני "שופט כל הארץ"
	30	30	30	בתקיעות דמיושב לפני מוסף
	30	----	----	בתפילת הלחש של מוסף
	30	10	10	בחזרת הש"ץ של מוסף
	10	----	----	בקדיש תתקבל
	1	1	----	בסיום התפילה
	101	71	40	סה"כ

בכל המנהגים מברכים על השופר רק בתקיעות דמיושב שלפני מוסף.

מוסף: מתפללים תפילת מוסף של תשע פעם אחת בלבד בקול רם ותוקעים אחרי מלכויות – תשרי; אחר זכרונות – תשי"ת ואחרי שופרות – תר"ת. סה"כ 10 קולות.

ויש נוהגים כמנהג הספרדים להתפלל לחש וחזרה ולתקוע 30 בחזרה ויש הנוהגים לתקוע גם בלחש 30 (אם לא תקעו לפני התפילה) ויש שנוהגים לתקוע 10 קולות בקדיש תתקבל. והיום נוהגים רבים להריע תרועה אחת גדולה בסיום התפילה (ר' טבלה לעיל).

סיום התפילה ככל שבת יו"ט.

ליל יו"ט שני של רה"ש. סדרי התפילה כמו ביום הראשון (אבל אי"א "אחות קטנה"). מכיוון שאין להכין מיום ראשון של רה"ש ליום השני לכן יש נוהגים להתעכב בביהכ"נ בליל יו"ט שני אחרי תפילת ערבית ולומר פיוטים ותחינות, כדי שיספיקו הנשים המתחילות במלאכתן לאחר צאת החג, להכין את סעודת ליל החג. אומרים לפני "עלינו" את הפיוטים "יעלו לאלף ולרבבה", "רומה אלהים", "בליל זה בראש השנה". "שירו לאל שיר חדש" ועוד. בין פיוט לפיוט יש נוהגים לומר "אל מלך", "ויעבור" ויש שאומרים רק את "ה' הוא האלהים" ו"ה' מלך". בסיום אומרים קדיש דרבנן, ברכו ועלינו.

בליל שני של רה"ש שחל במוצאי שבת אומרים לפני תתקבל "ייהי נעם" וסדר הקדושה ככל מוצאי שבת: "יושב בסתר", ובא לציון, ואתה קדוש וכו'.

בשחרית יום שני הקריאה בתורה בפרשת העקידה וההפטר "מצא חן במדבר" בירמיה לא. **עשרת ימי תשובה:** בכל עשרת ימי תשובה אומרים לפני "המהולל" את הפיוט "שופט כל הארץ". (בשמיני אומרים לפני קדיש של יוצר את "שיר המעלות ממעמקים" כמנהג הספרדים).

בכל תפילות העמידה מוסיפים לפני חתימת הברכה השלישית (המלך הקדוש) "ובכן יתקדש שמך... ובכן תן כבוד לעמך... ותמלך..." כדרך שמוסיפים ברה"ש ובכיפור.

ההוספות בתפילת העמידה כמקובל בעדות האחרות, רק שבהודאה מוסיף: "זכור רחמך ה' אלקינו וכבוש כעסך וכתוב לחיים טובים וכו'".

אחרי שנופלים על פניהם אומרים "אבינו מלכנו". ואין אומרים אבינו מלכנו בשבת.

כיפור

מנהג הכפרות עם תרגולים לא התקבל על יהודי תימן.

במנהג של עיו"כ אומר היחיד בסיום תפילת העמידה את הוידי בלחש. אחרי אבינו מלכנו אומרים קדיש תתקבל ונפטרים לבתייהם לאכול את הסעודה המפסקת.

כשחל כיפור בימי החול אין חייבים להדליק נרות. וכשחל בשבת מדליקין נרות ומברכים להדליק נר של שבת (ולא מוסיפים "יום הכפורים").

ערבית ליל יום הכיפורים. לפני השקיעה חולצים נעליים ומתעטפים בטלית והולכים לביהכ"נ.

כשחל יום הכיפורים בשבת, אומרים שיר השירים, לכו נרננה, מזמור לדוד ואח"כ לכה דודי, במה מדליקין קדיש דרבנן ועומד השי"ץ ואומר "לך אלי תשוקתי". אחרי "שמע קולי" מוציאים ס"ת ואחרי אמירת הפסוק "אור זרוע" אומר השי"ץ את תפילת "יראים שלחוני". ואומר השי"ץ ג' פעמים "כל נדרי" ואפילו אם הוא לילה ודאי. ברכת שהחיינו. והתפשט המנהג

לומר אחרי "כל נדרי" "השכבות" לנפטרים. מחזירים את ספר התורה להיכל באמירת מזמור שיר ליום השבת. אומרים את המזמורים א', ב', ק"נ בתהלים והש"ץ מסדיר את התפילה. בקריאת שמע ביום הכיפורים אומרים בשכמל"ו בקול רם. בכל תפילות יום הכיפורים אומר היחיד וידוי בסיום תפילת העמידה. אם חל כיפור בשבת אומרים "ויכולו" וברכת מעין שבע ואחריה נפילת אפיים וקדיש תתקבל. (בשאמי אין נופלים על פניהם אלא מתחילים מיד בסליחות). אומרים את המזמורים "למנצח על הגתית מזמור לדוד", "לדוד מזמור לה' הארץ" ואחרי כן תפילה על הפרנסה, מזמור לדוד ה' רועי, גדל, ר' חנניה וקדיש דרבנן, ברכו ועלינו ואח"כ אומרים את הסליחות, קדיש, תיענו ותעטרו ותתקבל. וכאן יש נוהגים לומר את כתר מלכות לרשב"ג.

שחרית. התפילה ככל שבת ויו"ט עם ההוספות של עשי"ת. תפילת העמידה בלחש עם הוידוי כמו בערבית. בחזרת התפילה אומר הש"ץ את הוידוי בברכה הרביעית אחרי "יעלה ויבוא" בכל תפילות היום. הכהנים נוטלים ידיהם ונושאים כפיהם בתפילות שחרית, מוסף ועילה. אחרי אבינו מלכנו אומרים סליחות ופיוטים. אחרי כל סליחה או פיוט אומרים "אל מלך". בסיום הסליחות קדיש, "ישירי וישבוק", תתקבל. מוציאים ס"ת עם האמירות הנהוגות בשבת ויו"ט. קוראים ששה (ובשבת שבעה) בפרשת אחרי מות. קדיש ומחזירים את סה"ת עם המזמור "השמים מספרים כבוד אל". מוצאים ספר שני וקוראים בו בקורבנות היום בפרשת פינחס. לפני הקריאה בספר השני אומר הש"ץ: "תבושר במחילה וסליחה וכפרה" והציבור משיב לו "ואתה תבושר במחילה וכו'". ההפטר "יהי איש אחד" בשמו"א א'. אחרי המפטיר וההפטרה, תפילה לשלום המדינה וברכות לקהל. והוא רחום, תהילה לדוד וכו'. יהי ה' אלהינו עמנו, ימלוך, מזמור לדוד, שאו שערים. מחזירים ס"ת להיכל ואומרים קדיש ו**מתפללים מוסף בלחש וחזרה**. סדר הוידוי כמו בתפילת שחרית: היחיד בסוף תפילת הלחש והש"ץ באמצע הברכה הרביעית. אחרי החזרה אומרים את "סדר העבודה" ואח"כ נפילת אפיים (השאמי נוהגים כמו הספרדים ואומרים את סדר העבודה בתפילת מוסף) וקדיש תתקבל. סיום התפילה ככל שבת. אחרי התפילה יש נוהגים לקרוא את מסכת יומא.

מנחה. פרשת העקידה, למנצח על הגתית, פרשת התמיד, פיוט הקטורת, "והוא רחום", תהילה לדוד, "ובא לציון", שיר של יום, מזמור שיר ליום השבת, לדוד אלך ה' נפשי אשא, קדיש, אל ארך אפים וכו'. וקוראים לשלושה בפרשת העריות שב"א אחרי מות". השלישי מפטיר (ואינו אומר קדיש). ההפטרה ביונה ומסיימים בפסוקי "מי אל כמוך" מספר מיכה. ברכות ההפטרה כמו בשחרית מחזירים ס"ת להיכל. קדיש. מתפללים לחש וחזרה. אבינו מלכנו, נפילת אפיים, קדיש, תיענו ותתקבל.

נעילה. השי"ץ "מסדיר" את התפילה (מכריז על השינויים חתמנו במקום כתבנו וכו'). פותחים את תפילת נעילה בפיוט "אל נורא עליה". והוא רחום, תהילה לדוד, קדיש ומתפללים לחש וחזרה. שי"ץ אומר את הוידוי באמצע הברכה הרביעית אחרי "יעלה ויבוא" והיחיד בסיום תפילת הלחש. אחרי החזרה נופלים על פניהם. קדיש, תיענו ותתקבל. סליחות ופיוטים. לאחר כל סליחה ופיוט "אל מלך". קדיש, "ישרי וישבוק". תתקבל. בבלאדי תוקעים רק לאחר תפילת ערבית.

ערבית של מוצאי כיפור. אומרים "והוא רחום" ומתפללים ערבית של חול ומוסיפים בברכת "אתה חונן" ואתה הבדלת". אם יום כיפור חל בשבת אומרים את כל התוספות של מוצאי שבת: ויהי נועם, יושב בסתר, ובא לציון, ואתה קדוש, ברוך אלהינו וקדיש תתקבל.
בסיום תפילת ערבית תוקעים תשר"ת ואומרים "ה' הוא האלהים" (שבע פעמים), שמע ישראל, "כל כלי יוצר עליך", "לך אכול בשמחה", "למנצח על הגיתית", "שיר למעלות אשא עיני". ר' חנניה, קדיש דרבנן, ברכו ועלינו ונפטרינ לבתייהם.
מבדילים על נר ששבת או שהודלק מנר ששבת וכשחל במוצאי שבת אין הכרח בנר ששבת. ההבדלה עפ"י הסימן ינ"ה – יין, נר, הבדלה.

ז. ימים טובים

הדלקת נרות בערבי ימים טובים. בנושא זה יש בין התימנים שלושה מנהגים: מנהג הבלאדי: אין מדליקים ואין מברכים.
יש בין הבלאדים שנוהגים להדליק אבל אין מברכים. ואם חל יו"ט בשבת מברכים רק להדליק נר של שבת.
מנהג השאמי: כמו מנהג הספרדים להדליק עם ברכה בכל ערבי ימים טובים. וביו"ט שחל בשבת מברכים להדליק נר של שבת ויום טוב.
ביום טוב שחל בשבת וכן בשבת חול-המועד פסח וסוכות, מזכירים בברכה האחרונה שלאחר ההפטרה את החג וחותרמים את הברכה "ברוך... מקדש השבת וישראל והזמנים".

פסח

ערבית. התפילה ככל ליל יו"ט. מסדירין את התפילה. מזמור החג "יאמרו גאולי ה'" (תה' קז). אחרי תפילת העמידה של ערבית גומרים את ההלל (בלאדי – בלי ברכה; שאמי – עם ברכה תחילה וסוף). בליל הסדר יש נוהגים להוסיף בקידוש את הקטע "תרומה הבדילנו". מברכים על נטילת ידיים שלפני אכילת הכרפס וקוראים את ההגדה עפ"י הנוסח שב"אגדתא דפסחא". יש נוהגים לשתות כוס חמישי.

בשחרית סדרי התפילה ככל יו"ט וגומרים את ההלל עם ברכה תחילה וסוף ויש הנוהגים לאומרו בקירוי (הציבור עונים "הללויה" אחרי כל חצי פסוק). קריאת התורה וההפטרה כמו בכל העדות, ביהושע ה', רק שהמפטיר מוסיף בהפטרה את הפסוק הראשון והאחרון של פרק ו. אחרי ההפטרה תפילה לשלום המדינה. מי שברך לקהל. ואומרים תיקון הטל כמנהג הספרדים ומסדירין את תפילת מוסף.

בשבת חול המועד לפני מנחה מתחילים לקרוא את שיר השירים מקרא ותרגום ומסיימים את קריאתה בשביעי של פסח.

ספירת העומר וחג השבועות

לפני שעומד הש"ץ לברך הוא מכריז "עומר" והציבור עומד. הש"ץ מכריז: אתמול היה כך וכך לעומר ואח"כ מברך הש"ץ לבדו ומתכוון להוציא את הציבור. הציבור עונים אמן ואומרים ביחד עם הרב את הספירה בלשון ארמית: האידנא כך וכך לעומר. אם לא שמעו או לא ברך בלילה סופר ביום בלי ברכה ואם שכח יום או יומיים ולא ברך – יכול לספור שאר הלילות בברכה אלא שבליה האחרון לא יאמר "שלמי".

נוהגים שאין נופלים על פניהם מר"ח סיון עד י"ב בו. יש בין הבלאדים שלא קיבלו מנהג זה. את **תפילת ערבית של ליל חג השבועות** פותחים במזמור החג "יקום אלקים" (תהלים ס"ח) ואחרי כן את המזמורים א', ב', ק"י. מסדירין את תפילת ערבית ונהגו גם להסדיר בביהכ"נ את הקידוש.

בשחרית סדר התפילה כמו בשבת רק שאין אומר ביוצר "לא אל אשר שבת". אחרי חזרת הש"ץ גומרים את ההלל עם ברכה תחילה וסוף ויש הנוהגים לאומרו בקירוי (הציבור עונים "הללויה" אחרי כל חצי פסוק). לפני הקריאה בתורה אומרים את הפיוט "אצולה לפני". אחרי הקריאה בתורה נוהגים לקרוא את האזהרות לר' שלמה אבן גבירול. מסדירין את תפילת מוסף ומתפללים ככל יום טוב. אחר הלימוד או לפני **תפילת מנחה** נוהגים לקרוא את מגילת רות עם תרגום ויש שנוהגים לקרוא גם את התפסיר לרס"ג.

סוכות ושמחת תורה

פותחים את תפילת ערבית של סוכות במזמור החג "למנצח משכיל לבני קרח" (תהלים מב-מג) ואחרי זה את המזמורים א', ב', ק"י (כמו בכל לילות יו"ט).

כשחל סוכות בשבת אומרים שיר השירים, מזמורי לכו נרננה, מזמור לדוד, לכה דודי, מזמור שיר ליום השבת ואחרי כן את מזמור החג כנ"ל. תפילת ערבית כשאר ימים טובים. את ברכת לישב בסוכה מברכים כשנכנסים לסוכה ויושבים לכן אין יושבים בסוכה עד לאחר שיקדש ויברך לישב בסוכה אז יושב ומברך שהחיינו ואח"כ שותה.

המנהג של התימנים להוסיף על שלושת עלי ההדס המשולשים, ענפי הדס נוספים (שוטה או משולש) להידור מצוה.

שחרית: בסיום חזרת הש"ץ נוטלים לולב אגוד בימין ואתרוג בשמאל ומברך על נטילת לולב ושהחיינו. אין נוטלים לולב בשבת לכן אם חל א' של סוכות בשבת מברכים שהחיינו למחרת. גומרים את ההלל בקירוי, עונים "הללויה" אחרי כל דיבור ודיבור. מוציאים ס"ת מניחים על התיבה ואומרים הושענות שחיבר רס"ג. קדיש תתקבל. סדרי הקריאה בתורה ככל יו"ט. לאחר שהחזירו את סה"ת הראשון והוציאו את השני והניחוהו על התיבה אומר החזן: "תזכו לשנים רבות ומועדים טובים" והציבור עונים: "בחיך ובימך הטובים". מפטירין בזכריה (ג), ח) "והבאתי את השלישית באש" עד סוף הספר. מסדירין תפילת מוסף ומסיימים ככל שבת ויום-טוב.

בשבת חול-המועד אין אומרים הושענות וביום ראשון שלאחר השבת אומרים הושענות שלא אמרו בשבת וההקפה של אותו היום.

לפני תפילת מנחה נוהגים להתחיל בקריאת מגילת קהלת מקרא ותרנום. לפי הסדר, כל אחד מהמתפללים קורא פסוק. הציבור חוזר על הפסוק והקורא שב ומתרגם את הפסוק. **בהושענא רבה.** יש נוהגים לשוב ולומר את כל הושענות שנאמרו בימי הסוכות ומקיפים את התיבה שבע פעמים בלולב וערבה. בסוף התפילה חובטים את הערבה ע"ג קרקע שלוש או חמש פעמים ואומרים לפני כן "יהי רצון" ככתוב בסידור.

ליל שמיני עצרת ושמחת תורה. פותחים במזמור של החג "למנצח על השמינית" (תהילים יב) והמזמורים א, ב, ק"נ. התפילה ככל יו"ט. יש נוהגים אחרי התפילה להוציא ספרי תורה ולהניחם על התיבה ואומרים פיוטים של שמחת-תורה.

בשחרית מתפללים כשאר ימים טובים. המנהג להוציא ס"ת נוסף ולקרוא בו "בראשית" הוא מנהג מאוחר שלא נזכר בתלמודים הקדומים, לכן עם התפשטות מנהג זה התפתחו מנהגים שונים בסדרי הוצאת ספרי התורה בש"ת. יש נוהגים שחתן התורה אחרי שסיים לקרוא פרשת "וזהאת הברכה" אינו מברך וממשיך לקרוא בספר השני מ"בראשית" עד "אשר ברא אלהים לעשות" ומברך לאחריה את הברכה האחרונה. ויש נוהגים שבהוצאת הספר השני לקריאת בראשית אומרים את הפיוט "מברך רחמנא" ומעלים עולה אחר לקריאת "בראשית". ויש נוהגים להוציא אחרי הקריאה ב"בראשית" את כל ספרי התורה וממשיכים בפיוטי שמחת תורה ובסיום הפיוטים מחזירים את כל ספרי התורה ומשאירים רק את הספר בו קוראים למפטיר. לפני קריאת המפטיר מברך הש"ץ את הקהל "תזכו לשנים רבות ומועדים טובים" והקהל עונה "בחיך ובימך הטובים". יש מקומות שנהגו להעלות את כל הילדים לתרגם יחד את ההפטרה.

אחרי שברך הש"ץ את הקהל אומרים את "תיקון הגשם" לפי הנוסח הספרדי. מחזירין ס"ת להיכל, מסדירין את תפילת מוסף וגומרים את התפילה ככל יום טוב. לפני מנחה גומרים לקרוא את מגילת קהלת אותה התחילו לקרוא בשבת חול המועד.

ח. חנוכה

זמן הדלקת נרות חנוכה עם שקיעת החומה עד אחר צאת הכוכבים (הרב י. קאפח עפ"י הרמב"ם). המנהג הנ"ל הוא להתפלל מנחה בציבור. אחרי מנחה הולך כל איש לביתו להדליק נרות, וחוזרים להתפלל ערבית. בערב שבת המנהג לפי הנ"ל להדליק נרות שבת ואח"כ נרות של חנוכה ויש נוהגים להקדים נר חנוכה לנר שבת. ובמוצאי שבת יקדים הבדלה עם צאת השבת ומיד ידליק נרות חנוכה. תפילת ימי החנוכה כשאר ימות החול. רק שמוסיפים בכל התפילות "על הניסים" בהודאה, ובשחרית גומרים את ההלל עם ברכה תחילה וסוף ויש הנוהגים לאומרה בקירוי. בכל יום קוראים בתורה בקורבנות הנשיאים כמקובל בכל העדות.

ט. פורים

שיר של יום בתענית אסתר - למנצח על איילת השחר (תה"כ) בשבת זכור נוהגים לומר אחרי ההפטרה את הפיוט "מי כמוך" כמנהג הספרדים. בליל פורים אחרי גמר תפילת ערבית ולפני קריאת ברכות המגילה פותח החזן בקריאת פסוקי "חסדי ה' אזכיר" וכו' (מתוך דף מיוחד או קלף הנקרא "חסדי"). אחרי ברכת הרב את ריבנו אומרים בבוקר ובערב את "שיר המעלות לולי ה'". התפילות ככל ימי החול רק מוסיפים בהן "על הנסים". אין אומרים "ואתה קדוש" בערבית בליל פורים שאינו מוצאי שבת. בשחרית קוראים לשלשה בפרשת בשלח "ויבא עמלק" (בשאמי נהגו לכפול פסוק אחרון כדי להשלים את הקריאה ל- 10 פסוקים). ומזמור של פורים הוא "שיר מזמור לאסף... אל דומי לך" (תהלים פג) ויש אומרים "למנצח על אילת השחר".

י. תשעה באב והצומות

כשחל ת"ב במוצ"ש, אין פושטים בגדי שבת מבעוד יום והתפילה היא כשאר ימות השנה. אומרים הבדלה בחוץ הדעת. לאחר העמידה קדיש. ויהי נועם וסדר קדושה כנהוג בכל מוצש"ב. קדיש ועלינו. לאחר התפילה מברך הש"ץ על הנר "בורא מאורי האש" ואין מברכים על הבשמים. יושבים לארץ וקוראים מגילת איכה וקינוח.

אחרי קריאת איכה אומרים "לכן אנשי לבב שמעו לי..." ומונים לחורבן בית ראשון ושני. מונים את מניין השנים לחורבן לפי שיטת הרמב"ם שהחורבן היה בשנת ג'א תתכ"ט (3829). לפי זה מפחיתים מהמניין הנוצרי 69 ומקבלים את המניין לחרבן בית שני. בשנת תשפ"ו 1957 שנים לחורבן בית שני. מוסיפים למניין זה 490 ומקבלים את המניין לחורבן בית ראשון. בשנת תשפ"ו - 2447 לחורבן בית ראשון. (ויש נוהגים למנות לפי מנהגי הספרדים ומוסיפים שנה לנ"ל - בשנת תשפ"ו 1958 שנים לחורבן בית שני).

בשחרית אומרים במקום שירת הים את שירת האזינו ואין אומרים את פסוקי רפאנו. בכל תפילות שמונה עשרה של ת"ב אומרים במקום "תשכון" – "רחם" (בנוסח הספרדים "נחם") וחותרים את הברכה "מנחם ציון בבנין ירושלים". בהפטרת ת"ב שחרית אומרים בהתחלה את הפסוקים "עמדו על דרכים", "והקימוני עליכם צופים" (ירמיה ו, טז-יז) וממשיכים "אסף אסיפס" (ח, יג) עד "כי באלה חפצתי..." (ט, כד). בברכות שלאחר ההפטרה, הברכה השניה היא אותה ברכת "רחם" הנאמרת בתפילות העמידה של ת"ב וחותרים בה "בונה ירושלים". במנחה של ת"ב מתעטפים בטלית ומניחים תפילין. יש נוהגים לקרוא אחרי הקריאה בתורה את ההפטרה "שובה" בלי הברכות שלפניה ואחריה, כי לרמב"ם אין מקום להפטרה זו. ויש נוהגים לומר את הברכות כנהוג אצל הספרדים.

מנהגי תימן בתענית ציבור

בתענית ציבור מקפידים להתפלל לחש וחזרה כדי שהיחיד יוכל לומר "עננו" בשומע תפילה. בכל תפילות היום גם בערבית של הלילה שלפני הצום, אומרים "עננו". הש"ץ אומרה בחזרת שחרית ומנחה בין "גואלי" ל"רופא" ברכה בפני עצמה. בשחרית אומרים אחרי שיר של יום: אלוהים אל דומי לך" (תהלים פג). בשחרית ובמנחה קוראים לשלושה בפרשת "ויחל" ואין מפטירים. במנחה מתעטפים בטלית ומניחים תפילין. אחרי מנחה אומרים "תפילה לעני כי יעטוף" (תהי קב) חולצים את התפילין בק"ש של ערבית כשאומרים "למען ירבו ימיכם".

צום עשירי בטבת שחל בערב שבת. מקדימים לבוא לביהכ"נ קוראים שיר השירים ומזמורי לכו נרננה ומניחים תפילין. קוראים בתורה "ויחל", מתפללים מנחה לחש וחזרה. אחרי הקדיש חולצים את התפילין ואומרים "מזמור לדוד" וממשיכים התפילה כמו בכל ערב שבת. ויש נוהגים לפי סידור "כנסת ישראל" (תכלאל): בתפילת מנחה אין קוראים בו "ויחל", ואין מניחים בו תפילין, וכן אין הכהנים נושאים כפיהם מפני כבוד השבת.

ממנהגי התפילה של יהודי מרוקו

יהודי מרוקו נוהגים בדרך כלל להתפלל בנוסח עדות המזרח אך יש להם מנהגים שהתקבלו עפ"י פסקי הרא"ש ורבניהם הקדומים. לאחרונה נדפסו מהדורות חדשות של סידורי תפילה בנוסח המקובל על יהודי מרוקו והמגרב. ספר מקיף על מנהגי מרוקו הוא ספרו המהודר של ר' אלעזר עטיה "משולחן אבותינו", שראה אור בשנת תשע"ה. להלן נציג אחדים ממנהגיהם הייחודיים עפ"י הסידורים "דרכי אבות", "עקידת יצחק", "אברהם אוהבי" ועוד, ובעיקר מתוך הסידור "זרח השמש" בו הובאו פסיקותיו של הרה"ג שלום משאש זצ"ל, רבה הראשי של יהדות מרוקו ששימש שנים רבות כרב העיר ירושלים. מן הראוי לציין שבין יהודי מרוקו עצמם יש הבדלי מנהגים, ומאידך יש השפעות הדדיות בין מנהגי הספרדים ועדות המזרח לבין מנהגיהם של יהודי מרוקו.

בחזרת הש"ץ אין הציבור מסתפק בעניית "ברוך הוא וברוך שמו" ו"אמן", ונוהגים להוסיף מילה או משפט לעורר ולשתף את הציבור בברכותיו של הש"ץ:

בברכה הראשונה אחרי הזכרת שמות האבות, הציבור אומר "עליהם השלום".

בברכה השנייה אחרי "מוריד הטל או מוריד הגשם" הציבור אומר "לברכה" ואחרי 'מצמיח ישועה' הציבור אומר 'בקרב'.

בברכה ט"ו אחרי 'תצמיח', הציבור חוזר לומר 'תצמיח', ולפני החתימה הציבור אומר 'כי לישועתך קוינו כל היום', והש"ץ חוזר על משפט זה וחותרם את הברכה.

בברכה י"ז, עבודה, אחרי "בשובך לציון ברחמים" הקהל מוסיף 'כמאז'.

בברכה י"ח, הודאה, אחרי "יודוך סלה" הציבור מוסיף: "ברוך חי העולמים".

החתימה בברכת המינים, י"ב, "שובר אויבים ומכניע מינים" (במקום "זדים").

בעשיית, אם אמר 'מלך אוהב צדקה ומשפט' במקום 'המלך המשפט' – אינו חוזר.

בקריאת התורה, העולה לתורה אומר לפני ברכת "ונתן לנו" שאחרי הקריאה 'אמת תורתנו הקדושה' ואין בזה הפסק.

אין נופלים על פניהם ביום העצמאות, וגם ביום ה' באייר כאשר יום העצמאות הוקדם ליום חמישי או נדחה ליום שלישי.

בערבית ושחרית אומרים אחרי "עלינו לשבח" חצי קדיש. (אבל אחרי "עלינו לשבח" של מנחה לא נהוג לומר חצי קדיש).

לפני ערבית אומרים את מזמור כ"ז "ה' אורי וישעי", ועוד פסוקים כמו בא בסידורים
הנ"ל. אחרי ברכת "השכיבנו" יש נוהגים להוסיף ברכה שלישית, הפותחת ב"יראו
עינינו וישמחו לבנו" וחותמת ב"ברוך אתה ה' המולך בכבודו, אל חי וקיים תמיד... ועל
כל מעשיו" ואין רואים בברכה זו הפסק.

שבת. הדלקת נרות בערב שבת: האשה מדליקה, מכסה את עיניה ומברכת.
לפני קריאת שיר השירים אומר הציבור את הפסוק 'הניצנים נראו בארץ...' מי שלא
הספיק לומר את שיר השירים אומר לפני 'מזמור שיר ליום השבת' פסוקים שר"ת
שלחם הוא יעקב (ישקני, עורי צפון, קול דודי, באתי לגני).
סדר קבלת שבת: אחרי קריאת שיר השירים אומרים את פרקי "לכו נרננה" (צה-ק),
"מזמור לדוד הבו לה'" (כט), ואחרי "אנא בכח", ו"במה מדליקין", אומרים קדיש "על
ישראל". אחרי הקדיש "לכה דודי", "מזמור שיר ליום השבת". יש נוהגים לומר את
"אנא בכח" אחרי "שיר ליום השבת", ואחרי כן "במה מדליקין". לפני ערבית יש
אומרים את הפיוט "בר יוחאי".

'מזמור לדוד' ו'לכה דודי' אומרים בישיבה, וכשאומרים 'בואי בשלום' – עומדים.
את 'מזמור שיר ליום השבת' אומרים בעמידה (גם בשחרית).
בעמידה של שבת: בערבית אומר "ינוחו בה"; בשחרית "ינוחו בו"; ובמנחה "ינוחו בס".
ב"שלום עליכם" שלפני הקידוש יש שלא נוהגים לומר "בשבתכם" ו"בצאתכם".
בשחרית של שבת אומרים את הפזמון "יגדל" לפני "ברוך שאמר", ואת "אדון עולם"
בסיום התפילה אחרי "עלינו לשבח".

בשבת פרשת 'בשלח' ובשביעי של פסח, קוראים אחרי שירת הים את הפסוקים 'ותקח
מרים' עד 'אני ה' רופאך' ושרים את הפיוט 'אשירה כשירת משה' (להלן).
בקריאת עשרת הדברות (בפרשות 'יתרו', 'ואתחנן' ובחג השבועות) נהוג לעמוד.
בתפילת מוסף היו מקומות במרוקו שנהגו לומר במקום "תכנת שבת" את הנוסח
'למשה צוית'. בארץ מקובל לומר 'תכנת שבת'. בשבתות שבין פסח לשבועות קוראים
אחרי "כל ישראל" בכל שבת פרק אחד מפרקי אבות.

במוצאי שבת מקדימים לבוא לביהכ"נ ואומרים לפני ערבית מזמורי תהלים אלו: פרקי
'לכו נרננה' (צה-ק), אשרי תמימי (קיט), שירי המעלות (קכ – קלד) 'מזמור לדוד, ה' מי
יגור' (טו), מכתם לדוד (טז) לדוד ברוך ה' (קמד) למנצח בנגינות (סז) לדוד מזמור (כד).
אחרי תפילת העמידה: חצי קדיש, שובה, יושב בסתר, ואתה קדוש. בשבוע שחל בו חג
אין אומרים 'שובה' ומזמור 'יושב בסתר'. אחרי חצי קדיש מתחילים 'ואתה קדוש'.

בקידוש ובהבדלה, וכן בכל הברכות ששומעים ומתכוונים לצאת ידי חובה, עונים 'ברוך הוא וברוך שמו' ואין זה נחשב להפסק. בהבדלה נוהגים לברך את הילדים ובני הבית באמירת "ברכת כהנים" ובעוד פסוקי ברכה.

ראש חודש. בליל ר"ח אומרים לפני ערבית מזמור 'ברכי נפשי', ובליל ר"ח שחל בשבת אומרים מזמור זה אחרי מזמור 'ה' מלך גאות לבש'. לפני תפילת העמידה מכריז החזן 'ראש חודש לברכה לחיים טובים ולשלום'. בימים שאין גומרים את ההלל מברך החזן 'לקרוא את ההלל' ובסיום ההלל אומר 'ההללך', וחזרתם בשם ומלכות 'מלך מהולל בתשבחות אמך'. היחיד אינו מברך לא בתחילה ולא בסוף. בימים שגומרים את ההלל מברכים החזן והקהל 'לגמור את ההלל'.

בחול המועד ובראש חודש לא נהגו לומר 'בית יעקב', 'שיר המעלות' ושיר של יום, אלא רק את המזמור של הרגל. בארץ יש נוהגים לומר גם מזמור של יום.

ברכת הלבנה נאמרת שבעה ימים לאחר המולד. אבל אם בתוכם יש מוצאי שבת ורוב עם, או בחורף כשהימים מעוננים ויש חשש שלא יזכו לברך בחודש זה - אפשר לברך אחרי שלושה ימים.

בחג הסוכות. נהגו הנשים לברך על הלולב.

בשבת שירה ובשביעי של פסח, שר הציבור פיוט זה לפני 'שירת הים' שבתפילה ויש נוהגים לשיר את הפיוט לפני עלייתו של העולה לקרוא בתורה את שירת הים. אשירה כשירת משה, שיר לא יינשה, אז ישיר משה, את דברי השירה. אשירה כשירת מרים, על שפת הים, ותען להם מרים, את דברי השירה. אשירה כשירת יהושע, בהר הגלבוע, אז ישיר יהושע, את דברי השירה. אשירה כשירת דבורה, בהר תבורה, ותשר דבורה, את דברי השירה. אשירה כשירת חנה, עם בעלה אלקנה, ותשר חנה, את דברי השירה. אשירה כשירת דוד, מזמורים יצמיד, וידבר דוד, את דברי השירה. אשירה כשירת שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו, שיר השירים אשר לשלמה. אשירה כשירת ישראל, בביאת הגואל, אז ישיר ישראל, את דברי השירה.

בליל שבת חנוכה נוהגים לומר בתפילת מעריב אחרי "ה' מלך גאות לבש" את המזמור שיר חנוכת הבית לדוד".

בכל ימי חנוכה בעת פתיחת ההיכל אומרים שמונה פסוקים אלו:

יְרֵךְ לְרִגְלֵי דְבָרְךָ וְאוֹר לְנִתְיָבְתִּי (תהלים קיט, קה)
 יְרֵךְ ה' נִשְׁמַת אֶדֶם חִפְשׁ כָּל חֲדָרֵי בָטָן (משלי כ, כז)
 כִּי יֵרַם מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדָרְךָ חַיִּים תּוֹכָחוֹת מוֹסֵר (משלי ו, כג)
 כִּי אֲתָה תִּשְׁמָר יִרְיָה ה' אֱלֹהֵי יִגְיָה חֲשָׁפִי (תהלים יח, כט)
 אוֹר צְדִיקִים יִשְׁמַח וְנֵר רְשָׁעִים יִדָּעַף (משלי יג, ט)
 אוֹר זָרַע לְצִדִּיק וּלְיֹשֶׁרִי לֵב שְׂמֵחָה (תהלים צז, יא).
 וְאַחֲרָם צְדִיקִים כְּאוֹר נֶגַהּ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נֶכּוֹן הַיּוֹם (משלי ד, יח)
 קוֹמֵי אוֹרֵי כִּי בָא אוֹרְךָ וְכִבְדֹּד ה' עָלֶיךָ זָרַח (ישעיהו ס, א)

בליל פורים. אחרי קריאת המזמור "למנצח על אילת השחר" קורא החזן את הפזמון הפותח ב"יתרום שם א-להינו הנוקם את נקמתנו" ואחרי כל בית הציבור עונה: פורים פורים לנו ברוך אשר בחר בנו. לפני קריאת המגילה נוהגים לומר את הפיוט "קוראי מגילה הם ירננו אל אל"

פרקי אבות. בכל השבתות שבאים אחרי אחרון של פסח קוראים בכל שבת אחרי אמירת "כל ישראל" שבסיום תפילת מוסף, פרק אחד מפרקי אבות ואת הפרק האחרון שנקרא "פרק קנין תורה" קוראים תמיד בשבת שלפני שבועות.

שבת חתן. אחר שהחתן מברך את הברכה האחרונה בעלייתו לתורה קוראים לכבודו מתוך החומש את פרשת "ואברהם זקן" (בראשית כד, א-ז) בנעימה חגיגית. החזן קורא כל פסוק פעמיים ואחר קורא את התרגום. ולסיום חוזרים על הפסוק האחרון "ה' א-להי השמים". וכשחוזר החתן למקומו פוצחים הציבור בשירה: לך לשלום למקומך, ירצה האל את מעשיך, ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך.

תפילות

הפטרת יום העצמאות

עוד היום בָּנָב לַעֲמֹד לְנַפֵּךְ יְדוֹ הָרַחֵם בְּתַת צִיּוֹן גִּבְעַת יְרוּשָׁלַם: הִנֵּה הָאָדוֹן ה' צָבָאוֹת מְסַעֵף פְּאֶרְהָ בְּמַעֲרָצָה וְרַמִּי הַקּוֹמָה גְּדוּעִים וְהַגְּבֵהִים יִשְׁפְּלוּ: וְנִקְוֶה סִבְכִּי הַיַּעַר בְּבִרְזֵל וְהַלְבֵנוֹן בְּאֵדִיר יָפֹל: וְיִצְאָ חֹטֶר מִגֹּזַע יִשְׂרָאֵל וְנִצָּר מִשְׁרָשָׁיו יִפְרָה: וְנָחָה עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ה': וְהָרִיחוּ בְּיִרְאַת ה' וְלֹא לְמַרְאֶה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא לְמַשְׁמַע אָזְנוֹ יוֹכִיחַ: וְשִׁפְט בְּצִדִּיק דְּלִים וְחֹזְקִים בְּמִישׁוֹר לְעֵנֵי אֶרֶץ וְהָכָה אֶרֶץ בְּשִׁבְט פִּיּוֹ וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יִמִּית רָשָׁע: וְהָיָה צֶדֶק אֲזוֹר מִתְּנִיּוֹ וְהֶאֱמוּנָה אֲזוֹר חֲלָצִיו: וְגַר זָאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְנִמְרָ עִם גְּדִי יִרְבֹּץ וְעֹגֵל וּכְפִיר וּמְרִיא יַחְדָּו וְנַעַר קֶטָן נָהָג בָּם: וְיִפְרָה וְדָב תִּרְעִינָה יַחְדָּו יִרְבְּצוּ וְלִדְיָהּ וְאֶרְיָה כְּבָקָר יֵאָכֵל תֵּבֶן: וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל חֹר פֶּתֶן וְעַל מְאוּרֶת צַפְעוֹנִי גְמוּלָה יְדוֹ הָדָה: לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הָרַחֵם קִדְשִׁי כִּי מְלָאָה הָאֶרֶץ דְּעָה אֶת ה' כְּמִיָּם לַיָּם מְכַסִּים: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא שֶׁרֶשׁ יִשְׂרָאֵל עֹמֵד לְנֶס עַמִּים אֱלֹהֵי גוֹיִם יִדְרָשׁוּ וְהִתְהַלְּכוּ מִנְחָתוֹ כְּבוֹד: וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדֹנֵי שְׁנִית יְדוֹ לְקִנּוֹת אֶת שְׁאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׁאַר מֵאֲשׁוּר וּמִמִּצְרַיִם וּמִפֶּתְרוֹס וּמִכּוּשׁ וּמִעִילָם וּמִשְׁנַעַר וּמִחֲמַת וּמֵאֵי הַיָּם: וְנִשְׂאָ גֵס לְגוֹיִם וְאֶסְף נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל וְנִפְצוֹת יְהוּדָה וְקִבֹּץ מֵאֶרֶב כְּנָפֹת הָאֶרֶץ: וְסִרְהָ קִנְיָת אֶפְרַיִם וְלִזְרָרִי יְהוּדָה יִכְרְתוּ אֶפְרַיִם לֹא יִקְנָא אֶת יְהוּדָה וְיְהוּדָה לֹא יִצָּר אֶת אֶפְרַיִם: וְעַכְשָׁיו בְּכַתֵּף פְּלִשְׁתִּים יָמָה יַחְדָּו יָבֹאוּ אֶת בְּנֵי קֶדֶם אֲדוֹם וּמוֹאָב מִשְׁלֹחַ יָדָם וּבְנֵי עַמּוֹן מִשְׁמַעְתָּם: וְהַחֲרִים ה' אֶת לְשׁוֹן יָם מִצְרַיִם וְהִנִּיף יְדוֹ עַל הַנֶּהָר בְּעֵינֵי רוּחוֹ וְהָכָה לְשִׁבְעָה נְחָלִים וְהִדְרִיף בְּנִעְלָם: וְהִתְהַלְּכוּ מִסְלָה לְשְׁאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשְׁאַר מֵאֲשׁוּר כְּאֲשֶׁר הִתְהַלְּכוּ לִישְׂרָאֵל בַּיּוֹם עָלְתוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְאֶמְרָת בַּיּוֹם הַהוּא אֲוֹדָה ה' כִּי אֲנִיכָת בִּי יֵשֶׁב אֶפְדָּה וְתִנְחַמְנִי: הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֲבָטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עֲזִי וְזִמְרָת יְהוָה ה' וְיִהִי לִי לִישׁוּעָה: וְשִׁאֲבָתָם מִיָּם בְּשִׁשׁוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְּשׁוּעָה: וְאֶמְרָתָם בַּיּוֹם הַהוּא הוֹדוּ לַה' קִרְאוּ בְּשִׁמּוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילָתָיו הִזְכִּירוּ כִּי נִשְׁגָּב שְׁמוֹ: וְזָמְרוּ ה' כִּי גֵאוּת עָשָׂה מוֹדַעַת זֹאת בְּכָל הָאֶרֶץ: צִהְלִי וְרַנֵּי יוֹשְׁבֵת צִיּוֹן כִּי גְדוֹל בְּקִרְבָּךְ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:

תפילה לשלום המדינה

אבינו שְׁבִשְׁמִים, צור יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ, בָּרַךְ אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, רִאשִׁית צְמִיחַת גְּאֻלְתָּנוּ. הֲגוֹ עֲלֶיךָ בְּאַבְרַת חֶסֶדְךָ וּפְרִשׁ עֲלֶיךָ סֶפֶת שְׁלוֹמְךָ וְשִׁלַּח אוֹרְךָ וְאַמְתֵּךְ לְרִאשִׁיָּה, שְׂרִיָּה וְיוֹעֲצִיָּה, וְתִקְנֶם בְּעֶצֶה טוֹבָה מְלִפְנֶיךָ. חֲזַק אֶת יְדֵי מִגְנֵי אֶרֶץ קִדְשֶׁנוּ, וְהַנְחִילֵם אֱלֹהֵינוּ יְשׁוּעָה וְעֻטָּרַת נֶצַח וְתַעֲטֹרֶם, וְנִתֵּן שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ וְשִׁמְחַת עוֹלָם לְיוֹשְׁבֶיהָ. וְאֵת אֲחֵינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, פֶּקֶד-נָא בְּכָל אֲרָצוֹת פְּזוּרֵיהֶם, וְתוֹלִיכֶם מִהֲרָה קוֹמְמִיּוֹת לְצִיּוֹן עִירְךָ וְלִירוּשָׁלַיִם מְשֻׁכָּן שְׁמֶךָ, כְּכַתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ: אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם, מִשֶּׁם יִסְבְּצֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשֶּׁם יִקְחֶךָ: וְהִבִּיאֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר יְרָשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירֻשָׁתָהּ, וְהִיטִבְךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאַבְתֵּיךָ: וְיִחַד לְבָבֵנו לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ, וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ, וְשִׁלַּח לָנוּ מִהֲרָה בְּנֵי דָוִד מְשִׁיחַ צִדְקָךָ, לַפְּדוֹת מִחֲכֵי קֶץ יְשׁוּעָתְךָ. הוֹפֵעַ בְּהִדר גָּאוֹן עֹדָה עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תֵּבֵל אֲרָצְךָ, וַיֹּאמֶר כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בָּאָפוֹ: ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִלְּךָ וּמִלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה, אָמֵן סְלָה.

"מי שברך" לחיילי צה"ל

מִי שֶׁבָּרַךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲבָרָהם יִצְחָק וְיַעֲקֹב הוּא יְבָרַךְ אֶת חִילֵי צְבָא הַגָּנָה לְיִשְׂרָאֵל, הַעוֹמְדִים עַל מִשְׁמֵר אֲרָצֵנוּ וְעָרֵי אֱלֹהֵינוּ מִגְּבוּל הַלְּבָנוֹן וְעַד מִדְּבַר מִצְרַיִם וּמִן הַיָּם הַגָּדוֹל עַד לְבֹא הָעֶרְבָה בִּיבֻשָּׁה בְּאוֹרֵי וּבִיָּם. יִתֵּן ה' אֶת אוֹיְבֵינוּ הַקָּמִים עֲלֵינוּ נִגְפִים לַפְּנִיָּהם. תִּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֹׁמֵר וְיַצִּיל אֶת חִילֵינוּ מִכָּל צָרָה וְצוּקָה וּמִכָּל נֶגַע וּמִחֲלָה וְיִשְׁלַח בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדֵיהֶם. יִדְבֵּר שׁוֹנְאֵינוּ תַּחֲתֵיהֶם וַיַּעֲטֹרֶם בְּכֶתֶר יְשׁוּעָה וּבִעֻטָּרַת נֶצַח וְיִקְיֶם בָּהֶם הַכְּתוּב: כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הִחֲלִדְךָ עִמָּכֶם לְהַלְחֵם לָכֶם עִם אֹיְבֵיכֶם לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם: וַיֹּאמֶר אָמֵן:

"יזכור" לחללי צה"ל

יִזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נַשְׁמוֹת חַיְלֵי צָבָא הַהִגָּה לְיִשְׂרָאֵל שֶׁמָּסְרוּ נַפְשָׁם עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם וְנָפְלוּ גִבּוֹרִים בְּמַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל לְמַעַן אֲרַצְנוּ הַקְדוּשָׁה, עִיר הָאֱלֹהִים וּמִקּוֹם הַמִּקְדָּשׁ.

מִנְשָׁרִים קָלוּ וּמֵאֲרִיזוֹת גָּבְרוּ בְּצִאתָם לְהִנָּחִיל נֶחֱחוֹן עוֹלָם לְיִשְׂרָאֵל. זָכָר עֲקִידָתְךָ וּמַעֲשֶׂה גִבּוֹרְתְּךָ לֹא יִסּוּפוּ מֵאֲתָנוּ לְעוֹלָמִים וְנַפְשׁוֹתֶיךָ תִּהְיֶינָה צְרוּרוֹת בְּצִרּוֹר הַחַיִּים עִם נַשְׁמוֹת אֲבֹרָהֶם, יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְעִם נַשְׁמוֹת שְׂאֵר גִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל וְקְדוּשָׁיו שֶׁבָּגוּ עֲדָן וְנֹאמַר אָמֵן.

אל מלא רחמים

(נאמרת אחרי 'יזכור' לחללי צה"ל)

אֵל מְלֵא רַחֲמִים שׁוֹכֵן בְּמְרוֹמִים, הַמַּצֵּא מְנוּחָה נְכוֹנָה תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה, בְּמַעֲלוֹת קְדוּשִׁים, טְהוֹרִים וְגִבּוֹרִים, כְּזֹהֵר הַרְקִיעַ מִזְהִירִים. לְנַשְׁמוֹת חַיְלֵי צָבָא הַהִגָּה לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנָּפְלוּ בְּמִלְחָמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַלּוֹחָמִים בְּמַעַרְכוֹת הָעַם שֶׁחָרְפוּ נַפְשָׁם לְמוֹת עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, וּבְעֶזְרַת אֱלֹהֵי מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל הֵבִיאוּ לְתַקּוּמַת הָאֵמָּה וְהַמְדִּינָה וְלִגְאֻלַּת הָאָרֶץ וְעִיר הָאֱלֹהִים.

בְּעַל הַרְחָמִים יִסְתַּיֶּרם בְּסִתֵּר כְּנָפָיו לְעוֹלָמִים, וְיִצְרֹר בְּצִרּוֹר הַחַיִּים אֶת נַשְׁמָתְךָ. ה' הוּא נִחְלָתְךָ, בָּגוּ עֲדָן תִּהְיֶה מְנוּחָתְךָ, וְיִנּוּחוּ בְּשָׁלוֹם עַל מִשְׁכְּבְּךָ, וְיַעֲמִדוּ לְגוֹרְלָם לְקֶדֶץ הַיָּמִין, וְנֹאמַר אָמֵן.

ברכה למתגייסים ולחיילים בתעסוקה בשבת

ברכה למתגייס

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את (פב"פ) היוצא לשרת בצבא ההגנה לישראל. ישמרהו הקדוש ברוך הוא ויציילחו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו, וימצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם. יתן הקב"ה ויזכה לסיים את שירותו, כשהוא שלם ובריא, ויגן בו הכתוב ואיש אל-משפחתו תשובו. ונאמר אמן.

ברכה למינוי מפקד

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב הוא יברך את (פב"פ) לרגל מינויו לקצין / למפקד ____ / בצבא ההגנה לישראל / ועלה לתורה / ונתן שבח והודיה לה' יתברך על כל הטובה שגמל אתו. ישמרהו הקדוש ברוך הוא ויציילחו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו. יזכהו הקדוש ברוך הוא להצליח בכל מעשיו, יקדש שם שמים ושם ישראל, וימלא באמונה את תפקידו בהגנת העם והארץ. ישיבהו הקב"ה לביתו בשלום, וימצא חן ושכל טוב בעיני מפקדיו ופקודיו, ובעיני אלהים ואדם, ונאמר אמן.

קבלת מצוות ליוצא לתעסוקה מבצעית ועושה מלאכה בשבת

הנני מוכן לקיים את המצוה לצאת לעזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, כאמור: ועבר לכם כל חלוץ לפני ה' עד הורישו את איביו מפניו, וכדברי חכמינו: "וחי בהם". באלהים נעשה-חיל והוא יבוס צרינו.

בסיום התעסוקה יאמר: ברוך המבדיל בין קדש לקדש וישוב לשמור שבת כדרכו.

קינה על חורבן עם ישראל בשנות ה'ת-ש-תש"ה

נתחברה ע"י כ"ק האדמו"ר מבאבוב שליט"א
לאמרה קודם "אלי ציון ועריה"

זכרו נא וקונו כל ישראל, קולכם ישמע ברמה כי השמידה גרמניה את עמנו בימי זעם המלחמה במיתות מושות אכזריות, ברעב ובצמא אל תשכחו בכל הדורות, עדי תזכו לראות בנחמה	על שרפת אלפי מדרשות ובתי כנסיות רבבות ספרי תורה ולמדניה, נקונן בשאיות שלחו באש מקדשי אל, הציתו ועיינו צופיות ישלם המבעיר את הפעירה, נדון בגוים מלא גויות.
צעקתם ובכילתיכם, צופים וסגורים בקרונם כצאן לטבח יובלו לשרפה בכבשנים קול שותם יזכר תמיד למי שוכן מעונים בקראם שמו ישראל, מסרו נפשם לאדוני האדונים	זעקו שמים ואדמה, על אלפי עזרות מבצרי תורה אצות אירופא וקהלותיה, נחלי ומקומי מסורה צדיקים וקנים וחסידים, דבקי אמונה טהורה מיום גלינו מארצנו לא היה כזה כליון נורא.
ראשי ישיבות ותלמידיהם, והמוני עמך שמה העמידום בעניים קשים, והרגום ביד רמה דמי ילדים רבים צועקים אליך מן האדמה נקם נקמת טף ונשים, לא תחיה כל משמה	רחם על שאריתנו, הבט נא משמים למחנות הקדושים, פי עשר פיוצאי מצרים קומם בית קדשנו, ונחמנו בכפלים רומינו, והביאנו לציון וירושלים

אזכרה לחללי השואה (ליום הקדיש הכללי - עשרה בטבת)

אל מלא רחמים, דין אלמנות ואבי תומים, אל נא תחשה ותתאפק לדם ישראל שנישפך
כמים. תן מנוחה נכונה על פני השכינה, במעלות קדושים וטהורים פזר הרקיע
מזהירים, לנשמותיהם של שש מאות רבבות אלפי ישראל, אנשים ונשים, ילדים
וילדות, שנהרגו ונשחטו ונטבחו ונחנקו ונקברו חיים בידי הצוררים.

כלם קדושים וטהורים, ובהם גאונים וצדיקים, ארזי הלכנון ואדירי התורה, בגן עדן
תהא מנוחתם. בעל הרחמים יצרר בצרור החיים את נשמתם, ה' הוא נחלתם, ויזכר לנו
עקדתם, ויעמד לנו ולכל ישראל זכותם. ארץ אל תכסי דמם, ואל יהי מקום לועקתם.
בזכותם נדחי ישראל שובו לאחוזתם, והקדושים לאפרון תמיד - יגיד ה' צדקתם.
יבואו שלום וינחונו על משפכם, ונאמר אמן.

סוף זמן חמץ בערב פסח תשפ"ו

השעות לענייני הלכה הן שעות זמניות: 1/12 מאורך היום. השעות בשעון שלנו הן שעות קבועות, 1/24 של היממה הממוצעת. זמני הזריחה והשקיעה, זמני עלות השחר וצאת הכוכבים, משתנים מיום ליום וממקום למקום, ובהתאם לכך משתנה גם אורך השעה הזמנית. יש מחלוקת בין הפוסקים בהגדרת "יום" לצורך חישוב שעה זמנית:

שיטת הגר"א עפ"י הרמב"ם ואחרים היא, שהיום הוא מזריחת השמש ועד שקיעתה.

שיטת המג"א ורבים מהפוסקים האחרונים היא, שהיום הוא מעלות השחר ועד צאת כל הכוכבים (לשיטת הרב אליהו לפי "בן איש חי": צה"כ 21 דקות אחרי השקיעה).

בהגדרת זמני הזריחה והשקיעה ההבדלים בין השיטות השונות מעטים ולצורך חישוב שעה זמנית נוכל להתעלם מההבדלים. אבל בהגדרת זמני עלות השחר [עה"ש] וצאת הכוכבים [צה"כ] יש הבדלים ניכרים בין הדעות השונות.

ההלכה נפסקה כר' יהודה לפיה מותר לאכול חמץ בערב פסח עד סוף שעה רביעית (שליש היום) וביעורו עד סוף השעה החמישית. זמני הזריחה והשקיעה קבועים לפי הלוח השמשי (הלועזי). ערב פסח יכול לחול בימינו בין 25 במרץ ל-24 באפריל. לכן יש לחשב בכל שנה את זמן אכילת חמץ וביעורו לפי זמני הזריחה והשקיעה בערב פסח של אותה שנה. כדי לקבל את שעת סוף זמן אכילת חמץ מוסיפים שליש מאורך היום לזמן עלות השחר (לשיטת הגר"א להוסיף לשעת הזריחה). וכדי לקבל את שעת הביעור מוסיפים שעה זמנית לסוף זמן אכילת חמץ.

בכל השיטות (חוץ משיטת הרב אליהו המחמירה) סוף זמן ביעור חמץ הוא שעה זמנית לפני חצות היום. מוסיפים שעה זמנית לשעה החמישית ומקבלים את שעת חצות (12:43 בשנה זו).

להלן השיטות העיקריות בחישוב זמן אכילת חמץ בירושלים וביעורו בערב פסח תשפ"ו 1 באפריל 2026. בשאר חלקי הארץ השינויים הם בגבולות 2 עד 3 דקות.

בעל השיטה	עה"ש [בסוגריים דקות לפני זריחה]	צה"כ [בסוגריים דקות אחר-שקיעה]	אורך היום	אורך שעה זמנית בדקות	סוף זמן אכילת חמץ	סוף זמן ביעור חמץ
הגר"א	זריחה 6:28	שקיעה 19:03	12 שעות 36+ דק'	~63	10:37	11:40
מג"א - טיקונינסקי	4:57 [90 דקות]	20:33 [90 דקות]	15 שעות 36+ דק'	~78	10:07	11:25
הרב עובדיה	5:07 [72 דקות]	20:15 [72 דקות]	15 שעות 8 + דק'	~76	10:12	11:27
הרב אליהו	4:45 [90 דקות]	19:24 [21 דקות]	14 שעות 27 + דק'	~73	9:37	10:50

הוראות מעשיות ליום הכיפורים לנשים בהריון ולמניקות

המחברים : גבריאלי גולדמן ומנחם בורשטיין
בקיצורים ובהשמטות.

הכנת הגוף לצום בערב יום הכיפורים

מומלץ להקפיד על שתייה מספקת (כ-10 כוסות במשך היום). חשוב לדאוג לכך שביום שלפני הצום יתמלאו מחסני הסוכר הזמין בגוף באמצעות אכילת מזונות עתירי פחמימות, כגון לחמים למיניהם, פסטה, אורז, תפוחי אדמה, ומזונות עתירי סוכר, כגון פירות טריים ויבשים, דבש וכיוצא בזה. מומלץ שהמזון יהיה דל תבלינים ומלח.

לנוהגים לשתות כמויות גדולות של קפה, הפסקה חדה של צריכת קפה עלולה לגרום לכאבי ראש במהלך הצום, לכן מומלץ להפחית את כמויות הקפה בהדרגה במהלך שלושה-ארבעה ימים לפני הצום, ויומיים לפני הצום לשתות כוס אחת בלבד, או להימנע מקפה בכלל.

הסעודה המפסקת

חשוב להקפיד שסעודה זו תהיה קטנה יחסית, מבוססת בעיקר על פחמימות ושומן ומעוטת חלבונים. מומלץ להימנע ממאכלים מתובלים או מטוגנים, שעלולים לגרום לצרבת ולצימאון. רצוי לא לאכול הרבה ירקות ולהימנע ממזונות שיוצרים גזים ואי נוחות במערכת העיכול, כגון עדשים, שעועית, חמוס, בצל ותירס.

כדאי לצרוך מזונות עתירי שומן בלתי מוקשה, כגון אבוקדו וטחינה, בתוספת פחמימות, כגון תפוחי אדמה ואורז. לאלה אפשר להוסיף מנה קטנה של עוף או דג מבושלים, לכבוד הסעודה המפסקת שהיא סעודת מצווה. במהלך היום שלפני הצום והסעודה המפסקת מומלץ להמעיט באכילת מזונות עתירי חלבון, כגון חלב ומוצריו, בשרים ודגים, כיוון שכמות גדולה של חלבון גורמת לאיבוד מיותר של נוזלי הגוף ולתחושת צימאון.

בתום הצום

בתום הצום כדאי להתחיל בשתיית משקה, רצוי ממותק, לא חלב, בטמפרטורת החדר. למשקה אפשר להוסיף פרוסת לחם מרוחה בדבש או בריבה. לא מומלץ לאכול עוגה. לאחר כשעה כדאי לאכול ארוחה קלה בלבד. מומלץ לאכול ארוחה זו לאט וללעוס היטב. מי שישאר רעב יוכל לאכול כעבור שתיים דבר מה נוסף. גם את הנוזלים יש להשיב לגוף בהדרגה. כדי למנוע הזעה וירידה בחום הגוף, יש להסתפק בכוס עד כוס וחצי לשעה.

כשצריך לאכול ולשתות ביום הכיפורים

כדי לאכול או לשתות ביום הכיפורים צריך לקבל הוראה אישית של רופא מומחה שמחייב אכילה או שתייה ביום צום. עם הוראת הרופא יש לשאול רב מורה הוראה, כדי שיברר את פרטי המקרה בעצמו ויפסוק הלכה למעשה. ההוראות שלפנינו הן חלק בלתי נפרד של הוראה הלכתית בעל פה ואין לדייק בהן או להסתמך עליהן ללא הוראה אישית.

ההיתר לאכילה וההיתר לשתייה נידונים בנפרד לפי הצורך הרפואי. כך לדוגמה, ייתכן מצב שבו חולה יקבל היתר לשתייה בלבד, ולא לאכילה. אם הותרה שתייה בצום, יש לשתות ביום שלפני כן הרבה מעל למה שרגילים לשתות בדרך כלל. אם שותים מים, יש להוסיף כחצי כפית סוכר לכל כוס.

ביום הכיפורים יש להימנע ממאמץ ומשהייה במקום חם. עדיף להישאר בבית, ליד מזגן או מאוורר, במקום ללכת לבית הכנסת, כשהדבר מצריך מאמץ או אם תנאי מזג האוויר עלולים להכביד על הצום.

יש להסתפק בשתייה המכונה 'שתייה לשיעורים', אם יש לכך אישור רפואי והלכתי. כדי למדוד את ה'שיעורים' לפני יום הכיפורים יש למלא את הפה במים ככל האפשר בשני הצדדים ולפלוט אותם לכוס. קצת פחות מחצי מכמות זו, היא הכמות שאפשר לשתות ביום הכיפורים בהפסקות של תשע דקות בין שתייה לשתייה. אם יש צורך בהפרשי זמן קטנים יותר, אפשר לרדת לשבע וחצי דקות, ארבע דקות או אפילו שתי דקות. אם אין שום אפשרות להמתנה כזאת, אפשר לשתות את ה'שיעורים'

אפילו במרווחים של שניות ספורות בין שתייה לשתייה, הכל כפי האפשר ועל פי דעת הרופא המומחה.

רצוי לשתות משקאות מזינים, כגון – מיץ ענבים, מרק נוזלי, מיצים טבעיים, יוגורט וכדומה, שאותם אפשר להכין לפני יום הכיפורים. אם שותים מים יש להמתיקם לפני השתייה בכפית סוכר ומעט מלח.

במקרים שרב פוסק מתיר לשתות שתייה מרה מעבר ל'שיעורים', אפשר להכין תמצית מרוכזת של תה מר בעזרת תה קמומיל (בבונג).

חולה שהרופא אמר לו לאכול ביום הכיפורים, ומורה הוראה התיר לו לעשות כן, יכין מאכלים בנפח של 30 סמ"ק, ואם יש צורך אפשר להוסיף עד 38 סמ"ק. מאכל זה אפשר לאכול ברווחי זמן המפורטים לעיל, ועד מינימום ארבע דקות בין אכילה לאכילה.

אכילה ושתייה אינם מצטרפים לשיעור. דהיינו, אם הותר לאדם גם לאכול וגם לשתות, אין צורך בהמתנה בין האכילה לבין השתייה.

חולה שצריך לאכול או לשתות ביום הכיפורים, טוב שיאמר לפני האכילה או השתייה הראשונה כך:

הנני מוכן ומזומן / מוכנה ומזומנת / לקיים מצוות אכילה ושתייה ביום הכיפורים, כמו שכתבת בתורתך: "וְשִׁמְרֶתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאֱלֹהִים וְחַי בָּהֶם אֲנִי ה' " (ויקרא יח, ה). ובזכות קיום מצווה זו, תחתום אותי ואת כל חולי עמך ישראל לרפואה שלמה ואזכה ביום הכיפורים הבא לקיים שוב "וְעָנִיתֶם אֶת נְפִשְׁתֵּיכֶם" (שם טז, לא).
כן יהי רצון, אמן.

ביעור ווידוי מעשרות

"ביעור" ו"וידוי" מעשרות

פעמיים בשבע שנות השמיטה חייבים לבער את המעשרות מן הבית: בשנה הרביעית ובשנת השמיטה.

בזמן שהמקדש היה קיים, היו שני חיובים בעניין המעשרות:

הראשון, זמנו לפני פסח: לבער את הקודש מהבית, לתת את התרומה והמעשר לכהן וללוי, את מעשר העני לעני ואת מעשר שני, נטע רבעי או כרם רבעי, להעלות לירושלים ולאוכלם שם.

השני – ווידוי מעשרות: בשביעי של פסח מתוודים "בערתי הקודש מן הבית". עתה שהבית חרב בעוונות, חובה לבער את המעשרות. לעניין חובת הווידוי, הדעות חלוקות אם חובה להתוודות על המעשרות.

הערה: אין לבלבל את ביעור מעשרות עם מצווה נוספת שעניינה ביעור: מצוות ביעור שביעית. היא קשורה למצוות השמיטה, והיא מחייבת את בעלי הפירות להפקיר את הפירות שיש עליהם קדושת שביעית בסוף העונה החקלאית, כאשר אין אפשרות לעניים לאסוף אותם משדות ההפקר.

ביעור מעשרות

בערב פסח, או לפני כן, חייב אדם לבדוק בביתו את הפירות והירקות, יבשים, קפואים ושימורים. כל החייב בתרומות ובמעשרות או בחלה, יש להפריש ממנו תרומות ומעשרות וחלה.

לכתחילה אין מפרישים מקופסת שימורים סגורה. כיוון שאי אפשר לפתוח את כל הקופסאות, מותר בדיעבד לפתוח קופסה אחת, ולהפריש ממנה על כל הסגורות, ובלבד שכל הקופסאות הן מאותו סוג ומין ומאותה שנה של מעשרות.

חובה לתת את המעשר הראשון ללוי, ומעשר עני לעני.

אם יש כסף של מעשר שני שחילל עליו, יש לחלל את הכסף על מטבע אחת (בשווי של 'פרוטה' = $1/40$ גרם כסף טהור), ולהשחיתה. אפשר גם לקחת סוכר בשווה פרוטה, ולחלל עליו את כסף המעשר השני. ממיסים את הסוכר במים, ושופכים לכיור

במטבח. נוסח החילול הוא זה: "כל קדושה שיש במטבע שבידי, הוא וחומשו יחולל על פרוטה שבידי". [או "יחולל על הסוכר שבידי"]. לא הפריש תרומות ומעשרות לפני פסח, יפריש בחול המועד או בערב שביעי של פסח. שכח – ישאל לחכם מה לעשות. לא הפריש תרומות ומעשרות, ויש בשימורים תערובת חמץ, ומכר את חמצו לגוי, ישאל לחכם מה לעשות.

וידוי מעשרות

בשביעי של פסח, סמוך למנחה, נוהגים לקרוא רוב עם מתוך חומש את ארבעה הפסוקים בדברים כ"ו, יג טו. רצוי לקראם בציבור, וליד הכותל המערבי.

כִּי תִכְלֶה לַעֲשֹׂר אֶת כָּל מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׂנָה הַשְּׁלִישִׁת שָׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לִיתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבְעוּ: וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעֶרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נָתַתִּיו לַלֵּוִי לַגֵּר לִיתוֹם וְלֹאֲלֻמָּנָה כְּכֹל מִצְוַתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתִנִי לֹא עֲבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכַחְתִּי: לֹא אָכַלְתִּי בְּאֵנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בְּעֶרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטֵמְאָה וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לָמֹת שְׂמֵעֵתִי בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִנִי: הִשְׁקִיפָה מִמַּעַן קֹדֶשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֵת הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְרָהָם אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ:

אחר כך יאמר:

יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, כשם שזכינו לקיים מצות ביעור מעשרות ווידוי מעשרות, כן תזכנו לקיים מצות הפרשת תרומות ומעשרות מהתורה, ונקיים מצות ביעור ווידוי מעשרות מהתורה, בביאת גואל צדק ובבניין בית המקדש, במהרה בימינו אמן.

המולדות והראייה הראשונה בשנת תשפ"ו						
מולדות הלוח העברי			מולדות אסטרונומיים		הראייה הראשונה	
"מולד הלוח" המולד	לפי שעון ימינו (בסוגריים חלקים)	יום ותאריך כאן היממה הלועזית מתחילה ומסתימת בשעה 24:00	שעון ישראל קיץ/חורף	יום ותאריך עברי	הזמן המיטבי לראיית הירח בשעות	גיל הירח בשעות
תשרי תשפ"ו ב – יח – קפז	יום שני 12:10 (7)	ראשון כ"ח אלול 21/09/2025	22:54	שלישי א' בתשרי	18:53	43.98
מרחשון ד – י – תתקפ	ליל רביעי 00:54(8)	שלישי כ"ט תשרי 21/10/2025	15:25	חמישי א' חשוון	18:20	50.92
כסלו ה – יט – תרצג	יום חמישי 13:38(9)	חמישי כ"ט חשוון 20/11/2025	8:47	שבת ב' בכסלו	17:13	56.42
טבת ז – ח – תו	ליל שבת 2:22(10)	שבת ל' כסלו 20/12/2025	3:43	ראשון א' בטבת	17:08	37.41
שבט א – כא – קיט	יום ראשון 15:6(11)	ראשון כ"ט בטבת 18/01/2026	21:52	שלישי ב' בשבט	17:46	43.89
אדר ג – ט – תתקיב	ליל שלישי 3:50 (12)	שלישי ל' בשבט 17/02/2026	14:02	רביעי א' באדר	18:59	27.91
ניסן ד – כב – תרכה	יום רביעי 16:34 (13)	חמישי א' בניסן 19/03/2026	3:25	שישי ב' בניסן	18:36	39.18
אייר ו – יא – שלח	יום שישי 5:18 (14)	שישי ל' בניסן 17/04/2026	14:53	שבת א' באייר	19:47	28.91
סיון א – - - נא	ליל ראשון 18:2(15)	שבת כט באייר 16/05/2026	23:02	ראשון א' בסיון	20:01	20.98
תמוז ב – יב – תתמז	יום שני 6:46(16)	שני ל' סיון 15/06/2026	5:55	שלישי א' בתמוז	20:33	38.64
אב ד – א – תקנז	ליל רביעי 19:30 (17)	שלישי כ"ט תמוז 14/07/2026	12:44	רביעי א' באב	20:15	31.52
אלול ה – יד – רע	יום חמישי 8:15 (0)	רביעי כ"ט מנחם אב 12/08/2026	20:37	שישי א' באלול	19:52	47.26

הסבר לטבלת המולדות והראייה הראשונה

מולדות הלוח. בטור זה נרשמו המולדות האמצעיים לפי הלוח העברי. על פי מולד תשרי קובעים (לפי כללי הדחיות) את היום בו יחול ראש השנה א' בתשרי. בימינו נוהגים לקבוע עפ"י זמני מולדות אלה גם את זמני ההתחלה והסוף לברכת לבנה. את מולדות הלוח נהוג לרשום בשלוש קבוצות של אותיות המסמנות יום-שעה-חלקים. אורכו הממוצע של החודש הלוח העברי הוא **כט - יב - תשצג** שמובנו 29 ימים, 12 שעות ו-793 חלקים (793 חלקים = 44 דקות + 3 ושליש שניות).

התמרת השעות והחלקים של הלוח העברי לשעות ודקות לפי שעון ימינו. מולד הלוח אינו מתייחס למקום מסוים ולהלכה אין להתמירו לזמן המקומי. מנהג נפוץ הוא להכריז על שעת מולד זו בשבת מברכין וכדי לסבר את האוזן נוהגים עורכי הלוחות להתמיר את השעות לשעון ימינו. בשעון ימינו היממה מתחילה בחצות הלילה ואילו בחשבון המולדות של הלוח העברי היממה מתחילה ב-6 בערב לכן בהתמרת השעה של הלוח העברי לשעון ימינו אנו מפחיתים משעות הלוח העברי 6 שעות. לדוגמא שעה י"ח של הלוח העברי היא השעה 12 בצהריים לפי שעונו. בלוח העברי מחולקת השעה ל-1080 חלקים ולפי זה כל 18 חלקים הם דקה. (עודף החלקים נרשם בטבלה בסוגריים).

המולד האסטרונומי - המולד האמתי. חז"ל עמדו על התופעה שמהלכה של הלבנה אינו קבוע "פעמים שבא בארוכה ופעמים שבא בקצרה" (רה"ש כ"ה ע"ב). כלומר: משך הזמן בין שני מולדות ירח משתנה מידי חודש. בזמננו משך הזמן שבין מולד למולד עשוי להשתנות בין 29 יום ו-6.5 שעות לבין 29 יום וכ-20 שעות. שעת המולד האסטרונומי נלקחה מהפרסומים של נאסא ונרשמה כאן על פי הזמן התקני בישראל (UTC+2).

הראייה הראשונה. בימינו עורכים את לוח השנה עפ"י כללים שמסרו לנו חז"ל ולראיית הירח אין היום שום שימוש מעשי. את הירח החדש ניתן לראות רק אחרי השקיעה אבל בטבלה רשמנו את התאריך העברי של היום החולף. גיל הירח מציין את הזמן שחלף (בשעות ודקות) משעת המולד האמתי עד ראיית הירח החדש. החישוב נעשה כאן לפי שיטת הרמב"ם עפ"י תוכנת "חזון שמים" של הרב ציקוני. השעה הרשומה כאן היא בהתחשב בשעון הקיץ.

חצות

"לוח להשוואת הזמן" - הסבר אורך היממה ושעת חצות מדויקת

המונח "חצות" מציין את חצות היום (צהריים) ואת חצות הלילה.

חצות היום בתקופת המשנה והתלמוד

בתקופת המשנה והתלמוד נעזרו בעיקר בשעוני השמש כדי לדעת את שעת חצות ואת שעות היום בקירוב. הזמן מזריחה עד שקיעה חולק ל-12 ואורך השעה היה החלק ה-12 של זמן זה. לשעה זו קראו שעה זמנית. בקיץ הייתה השעה ארוכה ובחורף - קצרה. 12 הקווים שעל אבן השעות סומנו באותיות. את האבן הקעורה הציבו מול שמש דרום והקו שסימן את שעת חצות היה מכוון לדרום. שעת חצות הייתה כאשר המקל, הקנה או המסמר הטיל את צילו על הקו שבין השעה השישית לשביעית. לחצות היום קראו סוף שעה שישית או תחילת שעה שביעית. בספרי ההלכה מוצאים התייחסות לשעה השביעית כשהכוונה היא לתחילת השעה השביעית כלומר לשעת חצות.

סימון השעות בלוח היהודי ביממה של 24 שעות.

בניגוד לשעון העולמי הנהוג היום בו מתחילה היממה בחצות הלילה, ביהדות היממה מתחילה עם שקיעת השמש. זמן השקיעה משתנה מיום ליום ובחשבון המולדות של הלוח העברי קבעו את שעת השקיעה הממוצעת כשעת האפס בו מתחילה שעה א' (בשעון ימינו 6 בערב) וכשרצו לציין בחשבון המולדות של הלוח העברי את שעת חצות הלילה קראו לשעה זו סוף שעה ו'; שעה שש בבוקר (לפי השעון העולמי שאנו משתמשים בו בחיי יום יום) היא סוף שעה י"ב בלוח היהודי; שעת חצות היום היא סוף שעה י"ח ושעה שש בערב היא סוף שעה כ"ד. ברבות הזמן נמנעו מהשימוש במילה "סוף" והיה זה ברור לכל ששעה י"ח היא שעת חצות. היממה שמסתיימת בשעה כ"ד היא שעה 18:00 לפי שעונו היום. בשעה זו מתחילה שעה א' של הלוח העברי. למעשה זה מובנו גם בשעון ימינו. כשאנו אומרים שהשעה 6:30 בבוקר פירוש הדבר שחלפו מחצות הלילה 6 שעות ועוד 30 דק' משעה 7.

קביעת זמנה של חצות לשימושים הלכתיים

השעה המדויקת של חצות היום וחצות הלילה משמעותית לעניינים שונים בהלכה: **תפילת מנחה גדולה** - זמנה חצי שעה אחרי חצות היום; **תפילת מוסף** זמנה לכתחילה לפני מנחה גדולה. משנה ברורה (תר"כ): "לכתחילה ראוי להיות זהיר להתחיל תפילת מוסף קודם שש שעות ומחצה של היום לפי שבשש ומחצה הוא זמן תפילת מנחה גדולה שהיא תדירה יותר מתפילת מוסף". חז"ל קבעו שמצוות כמו **תפילת ערבית** שזמנן כל הלילה (עד עלות השחר), לכתחילה יהיה זמנן עד חצות הלילה כדי להרחיק את האדם מן העבירה. **תפילת שחרית** זמנה עד סוף שליש היום (סוף שעה רביעית) ובדיעבד עד חצות. **סוף זמן חמץ בערב פסח** מן התורה הוא עד חצות היום (חז"ל הקדימו את סוף זמן אכילת חמץ לסוף שליש היום ואת הביעור לסוף שעה זמנית חמישית לפני חצות. סוף זמן **אכילת אפיקומן** - חצות לילה, זכר לקורבן פסח שנאכל עד חצות.

איך קובעים את שעת חצות היום

חצות היום הוא הרגע בו השמש מגיעה בהקפתה היומית לשיא גובהה בשמיים. מעקב אחרי הצל שהשמש מטילה על עמוד היא דרך פשוטה לדעת מתי חצות היום: הצל בשעת חצות הוא הצל הקצר ביותר של השמש באותו יום ובאותו מקום. חצות היום הוא אמצע הזמן שבין זריחה לשקיעה. וחצות הלילה אמצע הזמן שבין שקיעה לזריחה. חצות הלילה היא 12 שעות לאחר חצות היום.

חצות היום בשעונים השונים

לפני שכדור הארץ חולק ל-24 אזורי זמן, נהגה כל מדינה לכוון את השעה בשעון המקומי כך שהשעון יצביע על שעה 12 בצהריים כשעת חצות ממוצעת של המקום. לשעון כזה קראו "השעון האירופי". בשעון האירופי היממה התחילה בחצות הלילה - 12 שעות אחרי חצות היום. היו מקומות שכוונו את השעון המקומי שיראה את השעה 12 בעת השקיעה. בשעון זה צריך היה להזיז בזמן השקיעה את מחוגי השעון לשעה 12. שעון כזה היה נהוג בארצנו בזמן הטורקים ונקרא **השעון הערבי** (בלוח

טקווינסקי: **שעון ארץ ישראל** שעון כזה מתאים רק לימי השוויון או לקו המשווה, בו הימים והלילות שווים בכל ימות השנה.

מקומה של מדינת ישראל בשעון העולמי

בסוף המאה ה-19 החלט על חלוקת כדור הארץ ל-24 אזורי זמן ולכל אזור זמן של 15° תהיה שעת חצות משותפת. נמתחו 24 קווי אורך דמיוניים מהציר הדרומי לצפוני וקו האורך 0° שממנו יתחילו את אזורי השעות, יעבור במצפה הכוכבים גריניץ' שליד לונדון. האזורים מזרחית לקו האורך 0 סומנו בסימן חיובי (+) כי לאזורים אלה השמש מגיעה בחצות לפני חצות בגריניץ'. ו-12 האזורים שממערב לגריניץ' (חצי הכדור המערבי) סומנו בסימן שלילי (-) כי באזורים אלה השמש מגיעה בחצות אחרי חצות גריניץ'. לקו האורך קראו גם 'קו הצהריים' או 'מצהר' (נגזר מצהריים) ובלועזית 'מרדיאן' (אמצע היום) כי לכל המקומות באותו קו אורך יש שעת חצות משותפת.

האזור הראשון הוא שעון גריניץ' לפיו מכוונים שעוני העולם והיום נקרא 'שעון מערב אירופה'. האזור השני הוא 'שעון מרכז אירופה' שמתחיל 15° מזרחית לגריניץ' אזור זה מקדים את שעון גריניץ' בשעה אחת. האזור השלישי הוא 'שעון מזרח אירופה' (בעבר קהיר). ישראל שייכת לאזור זה שמתחיל בקו אורך 30° והוא מקדים את שעון מערב אירופה בשעתיים. וכשהשעה בלונדון 12 בצהריים, במזרח אירופה ובקהיר השעה 14. אבל ירושלים נמצאת בקו אורך 35.25° מזרחית לגריניץ' (כל מעלת אורך = 4 דקות), ולכן חצות היום בירושלים הוא 21 דקות לפני קהיר. וכאשר חצות היום הממוצעת בקהיר היא שעה 12:00, תהיה חצות היום הממוצעת בירושלים בשעה 11:39 (שעון חורף) 21 דקות לפני חצות בקהיר. שעת חצות ממוצעת בתל אביב ובאר שבע 11:41; בחיפה ובאילת 11:40; בטבריה 11:38. ב-1992 נחקק "חוק קביעת הזמן" שבו נקבע: "הזמן בישראל יקדים את הזמן האוניברסלי המתואם (בעבר: שעון גריניץ') בשעתיים". ב-2005 נקבע בחוק המדינה מועדים קבועים למעבר בין שעון קיץ לשעון חורף. בנוסח הראשון של החוק נקבע ששעון החורף יתחיל לפני יום כיפור, כדי להקל על הצמים. בשנת 2013 שונה החוק, ונקבע שהחזרה לשעון חורף תהיה תמיד ביום ראשון האחרון של חודש אוקטובר, כמו בשאר מדינות האזור.

חצות היום ומשוואת הזמן

האורך הממוצע של היממה הוא 24 שעות אבל היממות מחצות יום לחצות יום סמוכה אינן שוות באורכן. ההבדל בין יממה אחת לחברתה מתבטא בשניות אבל מהצטברות השניות רואים את שעת חצות נעה במשך השנה בתוך גבולות של 30 דקות. הדבר בא לידי ביטוי בלוח השוואת הזמן בעמוד הבא: כדי לקבל את שעת חצות היום האמתית, מוסיפים בחודש פברואר לחצות היום הממוצע של המקום 14 דקות, ובסוף אוקטובר מפחיתים מן הזמן הממוצע 16 דקות. אחת הסיבות לתופעה זו היא שאורך היממה נקבע עפ"י מהלכה של השמש וזו משתנית לאורך השנה: כדור הארץ מקיף את השמש במעגל אליפטי ומרחקו של כדור הארץ מהשמש משתנה.

הלוח להשוואת הזמן, ושימוש למצוא את שעת חצות

בעמוד הבא מובא לוח להשוואת הזמן. הלוח ערוך ב- 365 משבצות עפ"י תאריכי הלוח הלועזי-שמש. לפי לוח זה נוכל לדעת את שעת חצות היום האמתית לכל ימי השנה בלוח השמש. נוסף או נפחית מחצות היום הממוצע של המקום את מספר הדקות הרשומות בתאריך המבוקש ונקבל את שעת חצות היום. לדוגמא: מהי שעת חצות היום בכיפור תשפ"ה בירושלים? כיפור תשפ"ה חל ביום 12 באוקטובר. בלוח ההשוואה רשום שב- 12 באוקטובר יש להפחית 13 דק' משעת חצות ממוצעת (בירושלים 11:39) ולפי זה נקבל ששעת חצות ביום כיפור תשפ"ה בירושלים היא 11:26 לפי שעון חורף. יום כיפור יחול תמיד בתקופת שעון הקיץ, לכן יש להוסיף שעה. ולפי זה חצות היום בירושלים ביום כיפור תשפ"ה הוא 12:26. ברוב הלוחות להשוואת הזמן נהוג להציג את הנתונים עם דיוק של שניות. אנו עיגלנו את הנתונים לדקה הקרובה.

דוגמא נוספת מהי שעת חצות היום בתל אביב בערב פסח תשפ"ה? ערב פסח בשנה זו חל ב- 12 באפריל ולפי לוח השוואת הזמן יש להוסיף ביום זה דקה אחת. בתל-אביב חצות ממוצע בשעון הקיץ הוא בשעה 12:41 בהוספת דקה נקבל ששעת חצות בת"א, בערב פסח תשפ"ה הוא 12:42.

לוח להשוואת הזמן

דקות שיש להוסיף או להפחית מחצות ממוצע כדי לקבל חצות אמיתית

יום	ינ'	פב'	מרץ	אפ'	מא	יוני	יולי	אוג'	ספ'		אוק'	נוב'	דצמ'
1	+4	+14	+12	+4	-3	-2	+4	+6	0		-10	-16	-11
2	+4	+14	+12	+4	-3	-2	+4	+6	0		-11	-16	-11
3	+5	+14	+12	+3	-3	-2	+4	+6	0		-11	-16	-10
4	+5	+14	+12	+3	-3	-2	+4	+6	-1		-11	-16	-10
5	+5	+14	+12	+3	-3	-2	+4	+6	-1		-12	-16	-9
6	+6	+14	+11	+2	-3	-1	+5	+6	-1		-12	-16	-9
7	+6	+14	+11	+2	-4	-1	+5	+6	-2		-12	-16	-9
8	+7	+14	+11	+2	-4	-1	+5	+6	-2		-12	-16	-8
9	+7	+14	+11	+2	-4	-1	+5	+5	-2		-13	-16	-8
10	+8	+14	+10	+1	-4	-1	+5	+5	-3		-13	-16	-7
11	+8	+14	+10	+1	-4	0	+5	+5	-3		-13	-16	-7
12	+8	+14	+10	+1	-4	0	+6	+5	-4		-13	-16	-6
13	+9	+14	+10	+1	-4	0	+6	+5	-4		-14	-16	-6
14	+9	+14	+9	0	-4	0	+6	+5	-4		-14	-16	-5
15	+9	+14	+9	0	-4	0	+6	+4	-5		-14	-15	-5
16	+10	+14	+9	0	-4	+1	+6	+4	-5		-14	-15	-4
17	+10	+14	+8	0	-4	+1	+6	+4	-6		-15	-15	-4
18	+10	+14	+8	-1	-4	+1	+6	+4	-6		-15	-15	-3
19	+11	+14	+8	-1	-4	+1	+6	+4	-6		-15	-15	-3
20	+11	+14	+8	-1	-4	+1	+6	+3	-7		-15	-14	-2
21	+11	+14	+7	-1	-3	+2	+6	+3	-7		-15	-14	-2
22	+12	+14	+7	-2	-3	+2	+6	+3	-7		-16	-14	-1
23	+12	+13	+7	-2	-3	+2	+6	+3	-8		-16	-14	-1
24	+12	+13	+6	-2	-3	+2	+6	+2	-8		-16	-13	0
25	+12	+13	+6	-2	-3	+3	+6	+2	-8		-16	-13	0
26	+13	+13	+6	-2	-3	+3	+6	+2	-9		-16	-13	+1
27	+13	+13	+5	-2	-3	+3	+6	+1	-9		-16	-12	+1
28	+13	+13	+5	-3	-3	+3	+6	+1	-9		-16	-12	+2
29	+13		+5	-3	-3	+3	+6	+1	-9		-16	-12	+2
30	+13		+4	-3	-3	+4	+6	+1	-0		-16	-11	+3
31	+14		+4		-2	+6	0				-16		+3

השינוי מיום ליום מתבטא בשניות. כאן עוגלו הנתונים לדקות שלמות

אבני היסוד של הלוח

יהודה איזנברג

סדר הזמנים שאנו חיים על פיו, בנוי מאבני יסוד משני סוגים: תופעות שיש להן השתקפות בטבע: יום, חודש, תקופה [אביב, סתיו, קיץ וחורף] ושנה. תופעות שאין להן השתקפות בטבע: שבוע. ראה זה פלא: היסודות של הלוח אינם מתאימים זה לזה: החודש אינו בנוי מימים שלמים, (בחודש כ-29.5 ימים) והשנה אינה בנויה מחודשים שלמים (בשנה יש 12 חודשים ועוד 11 יום בקירוב). רק שני מרכיבים של הלוח מתאימים זה לזה: השבוע בנוי משבעה ימים שלמים, אבל אין בטבע פעולה הנמשכת שבוע, או כמה שבועות במדויק! בני אדם חיים לפי הלוח. הוצא את הלוח מסדר החיים, והעולם הופך להיות תוהו ובוהו. האתגר של בנוי הלוח הוא גדול.

השבוע

בשבוע 7 ימים. בלוח העברי אין לימים שמות, אבל יש להם מספר סידורי: ראשון, שני... ורק לשבת יש שם. בשפות אחרות – לכל יום יש שם. באנגלית: Sunday Monday Tuesday Wednesday Thursday Friday Saturday. בידיש ובגרמנית: זונטג, מאנטג, דינסטג, מיטוואך, דאנערשטג, פרייטג, סמסטג. השמות נקבעו לפי הכוכבים שהיו ידועים בעבר, או על שם המתכות שהכירו בעבר. **שבוע** הוא יחידת זמן המשותפת לאנושות. כיצד קרה הדבר, שדווקא יחידת זמן שאין לה כל קשר עם מציאות פיזית, כבשה את העולם כולו? לרבי יהודה הלוי, הפילוסוף היהודי בן המאה ה-11 תשובה: השבוע נמסר במסורת מאדם הראשון. בספר בראשית מתוארת בריאה שנמשכה שבעה ימים, ומסורת זו נמשכה עד היום. (כוזרי א, נז; ב, כ): הנוצרים והמוסלמים קבלו את המסורת הזאת מהיהדות ושמרוה.

פרשת הבריאה שבספר בראשית מסמנת את המרכיבים הראשיים של הלוח: וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי מְאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהַבְדִּיל בֵּין הַיָּם וּבֵין הָאֲרֶזֶת וַיְהִי לַאֲתֶת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וְלַשָּׁנִים.

המאורות שברקיע קובעים את היום והלילה, וכן את המועדים והשנים: השמש קובעת את היום והלילה, וכן את עונות השנה. עפ"י הירח קובעים את החודש והמועדים ככתוב: "עשה ירח למועדים" (תהלים קד).

פרק זה יוליד אותנו להבנה ומהם הפתרונות השונים שבני אדם מצאו כדי לקבוע לוח שעל פיו יתכננו את חייהם.

נרמז כבר כאן: יש לוחות מבוססי ירח, יש לוחות מבוססי שמש, ויש לוחות המשלבים את השמש והירח ללוח המתחשב בשניהם.

מהי יממה?

הלוח בנוי מסדרה של ימים. כדי להבין את מבנה הלוח, נתחיל ביממה, הנחלקת ל- 24 שעות, חלקם אור יום וחלקם לילה.

פרק הרחבה: אורכו של יום וחלוקתו

היממה מתחלקת לשניים: יום - ולילה. היחס בין היום והלילה תלוי בקו הרוחב של המקום: בקו המשווה, הימים והלילות שווים. ככל שמתקרבים לקטבים – ההבדל שבין אורך היום והלילה הולך וגדל. בקטבים יש ימים שהשמש אינה שוקעת מתחת לאופק – והלילות הן "לילות לבנים" – לילות שכולם אור. ויש ימים שהשמש אינה עולה מעל לאופק, והימים כולם חשוכים כלילה ארוך. בצירים של כדור הארץ, השמש בקיץ 6 חודשים מעל לאופק ובחורף 6 חודשים מתחת לאופק.

אפשר להגדיר "יום" בכמה דרכים:

רבי אליהו מווילנה, הגר"א (במאה ה-18), מגדיר יום: 'משך הזמן מזריחה עד שקיעה'. רבי אברהם אבלי (במאה ה-17), בספרו "מגן אברהם", קובע, שהיום הוא 'למן עלות השחר ועד צאת הכוכבים'. שיטה זו מאריכה את היום יותר מהזמן שהשמש נראית בו. ברגע שעולה השחר, מתחיל היום. כמה זמן עובר למן עלות השחר ועד לזריחה? לשיטת "מגן אברהם" – 90 דקות. וזה גם משך הזמן העובר משקיעת החמה ועד צאת כל הכוכבים. שתי גישות אלה יוצרות יום באורך שונה. באזורנו הזמן העובר מתחילת האור בעלות השחר ועד לזריחה הוא שעה וחצי, והזמן משקיעה ועד לילה גמור גם הוא שעה וחצי. מכאן שביום השוויון, היממה מחולקת ל'יום' בן 15 שעות, ולילה בן 9 שעות. ויש

שיטות חישוב שונות לקביעת הזמן שבין עלות השחר לזריחה, ובין זמן השקיעה לצאת הכוכבים, עליהם תוכל לקרוא בספרו של רחמים שר שלום "שערים ללוח העברי".
קיימות נקודה אסטרונומית אחת קבועה ומוסכמת: חצות היום – הרגע בו השמש נמצאת ברום הרקיע, בזנית. 12 שעות אחר כך – חצות הלילה.
זמני התפילה וכן זמני כניסת השבת וצאתו, נקבעים עפ"י זמני הזריחה והשקיעה.

שלשה סוגי לוחות

שלושה סוגי לוחות קיימים: לוח ירחי; לוח שמש, ולוח מקושר ירחי-שמש.

הלוח המבוסס על הירח – "הלוח הירחי"

דוגמה ללוח ירחי הוא הלוח המוסלמי. לוח זה מתעלם ממהלכה השנתי של השמש ועונות השנה, והוא מבוסס רק על מהלכו החודשי של הירח שנמשך בממוצע 29 ימים וחצי ועוד כ-44 דקות. אי אפשר לסיים חודש באמצע היום, ולכן בחודש הירחי יש לסירוגין 29 ימים או 30 יום, ובשנה של 12 חודשי ירח יש 354 ימים, 8 שעות ו-48 דקות. מוחמד אסר על המוסלמים לעבר את השנה, ולכן השנה המוסלמית (המורכבת מ-12 חודשי ירח) קצרה משנת שמש. מכיוון שעונות השנה נקבעים עפ"י המחזור השנתי של השמש, שהוא ארוך בכ-11 ימים מ-12 חודשי ירח, חודשיהם ומועדיהם של המוסלמים נסוגים לאחור ואינם חלים בעונות קבועות של השנה. חודש רמדאן - חודש הצום המוסלמי - יכול לחול בכל אחת מעונות השנה. לפעמים הוא חל בעיצומו של קיץ ולפעמים בחורף. 34 שנות ירח של המוסלמים משתווים בקירוב ל-33 שנות חמה.

הלוח המבוסס על השמש - "הלוח השמשי"

דוגמה ללוח שמשי הוא הלוח הנוצרי. לוח זה מתעלם מהמחזור החודשי של הירח והוא מבוסס על מהלכו השנתי של השמש. לוח כזה הוא הלוח היוליאני שהוכן בפקודתו של יוליוס קיסר בשנת 46 לפני הספירה, ונקרא על שמו. חודש יולי נקרא כך לכבודו.
השנה בלוח זה מבוססת על ההנחה שאורכה של שנת שמש היא 365 ימים ו-6 שעות. לוח זה אינו מתחשב בחודשי הירח, והחודשים הם 1/12 של השנה. הנוצרים אימצו את לוח השנה היוליאני ושיבצו בו את חגיהם.
את 6 השעות העודפות על 365 ימים שיבצו בלוח היוליאני בחודש פברואר. בכל שנה רביעית הוסיפו לחודש פברואר - שיש בו בד"כ 28 יום - יום נוסף. והנוסחה הייתה

פשוטה: כאשר מספר השנה מתחלק ל-4, יהיו בפברואר 29 ימים ותהיה זו שנה מעוברת, שנקראה גם "שנה כבושה" כדי להבדילה משנה יהודית מעוברת בה נוסף חודש. הוספה זו לא פתרה את הבעיה באופן מלא, כי עדיין השנה האסטרונומית קצרה מן השנה היוליאנית בכ-11 דקות. כדי לפתור בעיה זו צריך לפעמים להימנע מלעבר את השנה, ובכך למחוק את העודף המצטבר מ-11 דקות אלה שמאריך את השנה היוליאנית. בהמשך נקרא על התיקון שעשה האפיפיור גרגוריוס בלוח הנוצרי. שנת השמש אינה מחולקת לחודשים טבעיים, אבל היא מחולקת לארבע עונות, או 'תקופות', בימינו מתחילות 4 תקופות השנה בלוח היוליאני בתאריכים אלה: תשרי - 7 באוקטובר – יום השוויון בסתיו; טבת – 6-7 בינואר – היום הקצר בחורף; ניסן - 7-8 באפריל – יום השוויון האביבי; תמוז – 7-8 ביולי – היום הארוך בקיץ.

הלוח המבוסס הן על השמש והן על הירח – "הלוח הירחי-שמש"

הלוח העברי הוא לוח ירחי-שמש. חדשי השנה הם חדשי ירח, והשנה הממוצעת היא שנת שמש. לכאורה, הלוח מסורבל ולא נוח. אבל לא כך: הלוח העברי הוא הלוח הטבעי. החודשים הם לפי מהלך הירח, ואפשר לדעת את היום בחודש בעזרת תצפית בירח. השנה היא שנת שמש, וכל חודש וכל חג חלים בעונה קבועה של השנה. מדוע צריך לוח כזה? נחשוב על חג הפסח. החג חל בחודש הראשון בארבעה עשר לחודש (שמות יב, יח). והוא צריך לחול בחודש האביב (דברים טז, א). התאריך ארבעה עשר לחודש הוא תאריך לפי הירח, כי לפי הלוח השמשי תאריך בחודש הוא פיקציה. אין משמעות טבעית לתאריך בחודש הנוצרי. מאידך: חודש האביב הוא תקופה במעגל חודשי השנה, לפי הלוח השמשי. וכמו שראינו, הלוח המוסלמי, שהוא לוח ירחי, אינו מצביע על עונות השנה. הנה כי כן, חייב הלוח העברי להתחשב בשני גרמי שמיים אלה: השמש והירח.

הלוח העברי צריך לפתור בעיה שעמדנו עליה: שנת השמש ארוכה מ-12 חודשי ירח, קצת פחות מ-11 ימים, וצריך להוסיף ימים אלה לחשבון השנה. ימים אלה נצברים ומתווספים בכל 2 או 3 שנים, כחודש עיבור – אדר נוסף. לשנה בת 13 חודשי ירח קוראים "שנה מעוברת".

הפתעה: הנוצרים בכל זאת מקיימים לוח ירחי-שמש

חג הפסחא הנוצרי הוא המקבילה של חג הפסח שלנו, וגם הוא צריך למלא את שני התנאים של הפסח: במועד האביב וסמוך לאמצע החודש. לצורך קביעת זמנו של חג

הפסחא והחגים התלויים בו, מקיימים הנוצרים את חשבון הלוח הירחי-שמש. בתחילה חגגו הנוצרים את הפסחא ביום בו חגגו היהודים את חג הפסח. כדי להתרחק מהיהדות, קבעו ראשי הכנסייה באסיפה שערכו בניקיא שבטורקיה, בשנת 325 למנינם, לחוג את הפסחא: [א] ביום ראשון של השבוע [ב] שיבוא אחרי יום מילוי הירח הראשון [ג] של תקופת האביב [ד] ובתנאי שלא יחול יחד עם פסח היהודים. כדי לקבוע יום כזה, נאלצו הנוצרים לבנות לוח ירחי-שמש, בדומה ללוח היהודי, כפי שיוסבר בפסקה הבאה.

החלטת ניקיאה ביחס לתנאי הרביעי בוטלה בעקבות תיקון הלוח ע"י גריגוריוס (יוסבר בהמשך), ומאז חל הפסחא לעתים רחוקות ביום בו חל פסח שלנו. חידה: נוצרי ומוסלמי נולדו באותו יום, בן כמה היה הנוצרי כאשר מלאו למוסלמי 68?

פרק הרחבה: איך מתכננים את חודשי העיבור?

בכל מחזור של 19 שנים אנו מעברים 7 שנים (מוסיפים חודש ע"י הכפלתו של חודש אדר). בשנה המעוברת 13 חודשי ירח. ב-19 שנות ירח יש 228 חודשים. וכאשר נוסיף להם את 7 חודשי העיבור נקבל ב-19 שנות המחזור 235 חודשי ירח. 235 חודשי ירח שווים באורכם ל-19 שנות חמה.

התורה שבכתב אינה מנחה אותנו איך לקבוע חודשים ואיך לעבר שנים. הדבר מסור לחכמי העיבור ולמנהיגות המוסמכות שבכל דור ודור. בתקופה הקדומה נהגו לקדש ולקבוע את ראשי החודשים עפ"י ראיית הירח המתחדש, ולעבר את השנים עפ"י סימני האביב. בעקבות החורבן החליטו הלל ובית דינו בשנת ד'ק"יט (359 למנינם) שהחודשים והשנים ייקבעו עפ"י חשבון. לא לפי עדים שראו את הירח, וגם לא לפי סימני האביב כמו מצב הצמיחה של הפירות לצורך עיבור השנה.

הפתעה נוספת: עוד לוח ירחי-שמש: 'לוח האיכרים' הסיני

יש עוד לוח הדומה ללוח העברי, המבוסס על הירח והשמש גם יחד. זהו לוח האיכרים, שהיה נהוג בסין. לאחר המהפכה בסין בשנת 1949, אימצו הסינים את הלוח הגרגוריאני, ולוח האיכרים משמש בעיקר לקביעת החגים הסיניים. ב"סין הקטנה" שבניו יורק, למשל, אפשר לראות את הסינים חוגגים את ראש השנה הסיני בערב ראש חודש או בראש חודש שבט או אדר.

הכלל לפיו קובעים הסינים את היום בו יחול ראש השנה הוא: ראש השנה ייקבע ביום מולד הירח שיחול בחודש השני של תקופת טבת. בתלמוד (רה"ש טו.) נקרא חודש זה "שבט של תקופה" או "שבט של חמה" (ברש"י שם) בלוח השמשי הגרגוריאני זו התקופה שבין 21 בינואר לבין 20 בפברואר.

בלוח הסיני, כמו בלוח העברי, מעברים 7 שנים בכל 19 שנים, בחודש יש 29-30 יום, ומספר הימים בשנה הוא: 353-355 בשנה פשוטה; 383-385 בשנה מעוברת. היום בלוח האיכרים מתחיל בחצות הלילה, כמו בלוח הנוצרי, ולא בשקיעה, כמו בלוח העברי.

עוד על מבנה הלוח הנוצרי: שינויים בלוח

הלוח הגרגוריאני

השנה בלוח היוליאני ארוכה מהשנה האסטרונומית בשיעור של כ-11 דקות. עד שנת 1582 הצטברו דקות אלה לעשרה ימים, וכתוצאה מזה התארכה השנה, והקדים יום האביב. במאה הרביעית חל האביב ב-21 במרץ, ובמאה השש עשרה הוקדם עד ל-11 במרץ. כדי שיום השוויון האביבי ישוב ל-21 במרץ, החליט האפיפיור גריגוריוס ה-13 לתקן את הלוח הנוצרי, וקבע שלמחרת ה-4 באוקטובר 1582 ידלגו על 10 ימים ויעברו ליום ה-15 באוקטובר. (השאלה מי ישלם שכר ימים אלה העסיקה את אותו דור...). שינוי זה תיקן את העבר, אבל היה צריך לערוך שינוי שיקצר במקצת את השנה וימנע סטייה זו בעתיד. לשם כך נקבע שבכל 400 שנה יהיו רק 97 שנים כבושות (שנים בהן בפברואר 29 ימים ובשנה 366 ימים). עפ"י הכלל: שנות המאות שאינן מתחלקות ל-400 יהיו מעתה פשוטות. לפי זה השנים 1700, 1800, 1900, 2100 שבלוח היוליאני הם שנים כבושות (בפברואר 29 ימים) תהיינה בלוח הגרגוריאני שנים פשוטות שבהן 365 ימים. הלוח הנוצרי המתוקן, המופעל היום, נקרא "הלוח הגרגוריאני" על שם מתקן הלוח והוא משמש בימינו כלוח בינלאומי.

עובדות מעניינות על המעבר מן הלוח היוליאני

מעניין לדעת כי הכנסייה המזרחית עדיין מחזיקה בלוח היוליאני, ויש הבדלי תאריכים בינם לבין רוב מדינות העולם. הלוח היוליאני נבדל היום ב-13 ימים מן הלוח הגרגוריאני, ובשנת 2100 יגדל ההבדל ביניהם ל-14 יום.

בלוח העברי נותרו שני שרידים לשימוש בלוח היוליאני :
 א. ברכת החמה, נאמרת בתקופת ניסן אחת ל-28 שנים ביום 26 במרץ יוליאני (בימינו 8 באפריל גרגוריאני).
 ב. המעבר לתפילת "ותן טל ומטר לברכה" הנעשה בחוץ לארץ 60 יום לאחר תקופת תשרי, מחושב לפי יום התקופה בלוח היוליאני : תקופת תשרי חלה ב-24 בספטמבר בלוח היוליאני, שהוא 7 באוקטובר בלוח הגרגוריאני. 60 יום לתקופה חל בלוח הגרגוריאני ב-5 בדצמבר (אם השנה מתחלקת ל-4 התאריך הוא 6 בדצמבר גרגוריאני).

מתי חלים מועדי הלוח העברי לפי הלוח הגרגוריאני ?

הגבולות בהם חלים מועדי ישראל לפי תאריכי הלוח הלועזי בימינו :
 ראש השנה - א' בתשרי יכול לחול בין 5 בספטמבר ל-5 באוקטובר.
 נר ראשון של חנוכה - כ"ה בכסלו - יכול לחול בין 28 בנובמבר ל-27 בדצמבר.
 טו בשבט - יכול לחול בין 15 בינואר ל-14 בפברואר
 פורים - יכול לחול בין 25 בפברואר ל-26 במרץ.
 פסח - ט"ו בניסן יכול לחול בין 26 במרץ ל-25 באפריל.
 יום העצמאות ה' באייר - יכול לחול בין 15 באפריל ל-15 במאי.
 חג השבועות - ו' בסיוון - יכול לחול בין 15 במאי ל-14 ביוני.

שאלות הנמצאות בבסיס חישובי הלוח

אנו מדברים על שנת חמה ועל חודש ירח. קראנו שאם מוסיפים ל-19 שנות ירח (228 חודשי ירח) עוד 7 חודשי ירח – נקבל 19 שנות חמה.
 כדי לעשות זאת באופן מדויק, צריך לדעת שני דברים :
 לפי חשבונות הלוח - מה בדיוק אורכו של חודש ירח, ומה בדיוק אורכה של שנת חמה.
 וכדי להקשות עוד יותר על הקורא, נוסיף שאלה נוספת :
 מה ארכה של שנת חמה ושל חודש ירח לפי הידע האסטרונומי היום? בלשון מקצועית נשאל כך : מה ארכה של שנה אסטרונומית, ומה ארכו של חודש אסטרונומי.
 הקושי במציאת התשובה נובע מן העובדה שלא כל חודש הוא באותו אורך. יש למצוא את האורך הממוצע של החודש.

הנה התשובה :

אורכו הממוצע של החודש בלוח העברי הוא: 29 יום, 12 שעות, 793/1080 של שעה. [44 דקות 3.33 שניות].
אורכו הממוצע של החודש האסטרונומי הוא 29 יום, 12 שעות, 44 דקות, 2.9 שניות. [כ-0.4 שניות פחות מהעברי].

שנה אסטרונומית היא 365 ימים, 5 שעות, 48 דקות ו-46 שניות (365.2422 ימים).
שנה גרגוריאנית היא 365 ימים, 5 שעות, 49 דקות ו-12 שניות (365.2425). היא ארוכה כ-26 שניות משנה אסטרונומית. עודף זה יצטבר ליממה בעוד כ-2800 שנה.
שנה עברית היא 365 ימים, 5 שעות, 55 דקות ו-25 שניות (365.2468). היא ארוכה משנה אסטרונומית כ-6 דקות ו-40 שניות. עודף זה יצטבר ליום אחד בכל 220 שנה בקירוב.

שאלות שנשארות פתוחות

ההפרש בין החודש העברי לחודש האסטרונומי הוא 0.4 שניות לחודש. בימינו מולד הלוח עליו מכריזים בבית הכנסת, הוא כשעתיים אחרי המולד האסטרונומי הממוצע. ההפרש בין השנה האסטרונומית ללוח הנוצרי הוא 26 שניות לשנה, הפרש זניח. ההפרש בין השנה האסטרונומית ללוח העברי הוא 6 דקות ו-40 שניות, המצטברים ליום אחד בערך בכל 220 שנה. הפרש זה דוחף את הפסח לכיוון הקיץ.
יש הצעות שונות איך לפתור את הבעיה (ראה ב"שערים ללוח העברי" עמ' 151-153). כל זמן שאין סמכות תורנית המקובלת על כל העם, לא ניתן לבצע שינוי בלוח השנה. מלומדים מסבירים כי אפשר לקיים את הלוח ללא שינוי אף לאחר האלף השישי.

על חשיבות התאריך העברי

קשרי כלכלה ומסחר חובקים בימינו זרועות עולם ולצורך קשרינו עם העולם החיצון אנו נאלצים להשתמש בתאריכי הלוח הלועזי. אך לשימושים פנימיים עלינו להקפיד במידת האפשר להשתמש בתאריך העברי. הלוח העברי שומר על אחדותנו וייחודנו הלאומי. את האירועים הלאומיים וכן את האירועים המשפחתיים כמו תאריך לידה, בר/בת מצוה, חתונה ולהבדיל תאריך פטירה, חייבים לשמור לפי התאריך העברי. החוק במדינת ישראל מחייב שימוש בתאריך העברי בכל מסמך ומכתב רשמי של המדינה ומשרדי הממשלה ושל גופים ממלכתיים.

תשרי תשפ"ו

		פרטי היום	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			דה"י א-ב יהושע	מנחות חולין	זבחים	שוי"ע או"ח
א	ג	א' דר"ה, תשליך	23.9	כה-כו	מנח' ו, ז-ז, א	ט	עא-ה-ז
ב	ד	ב' דר"ה	24.9	כז-כט	מנח' ז, ב-ג	י	עב-א-ג
ג	ה	צום גדליה	25.9	דה"ב א-ב	מנח' ז, ד-ה	יא	עב, ד-ז, עג, א
ד	ו		26.9	ג-ד	מנח' ז, ו, ח, א	יב	עג-ב-ד
ה	שבת	וילך, שבת שובה	27.9	ה-ו	מנח' ח, ב-ג	יג	עד-א-ג
ו	א		28.9	ז-ח	מנח' ח, ד-ה	יד	עד-ד-ו
ז	ב		29.9	ט-י	מנח' ח, ו-ז	טו	עה-א-ג
ח	ג		30.9	יא-יב	מנח' ט, א-ב	טז	עה-ד-ו
ט	ד	ערב יו"כ, כפרות	1.10	יג-יד	מנח' ט, ג-ד	יז	עו-א-ג
י	ה	יו"כ, יזכור	2.10		מנח' ט, ה-ו	יח	עו-ד-ו
יא	ו		3.10	טז-טז	מנח' ט, ז-ח	יט	עז, ז-ז, עז, א
יב	שבת	האזינו	4.10	יז-יח	מנח' ט, ט-י, א	כ	עז, ב-ט, א
יג	א		5.10	יט-כ	מנח' י, ב-ג	כא	עט-ב-ד
יד	ב	ערב סוכות	6.10	כא-כב	מנח' י, ד-ה	כב	עט-ה-ז
טו	ג	חג סוכות	7.10	כג-כד	מנח' י, ו-ז	כג	עט, ח-פ, א
טז	ד	חובה"מ, בחו"ל יו"ט	8.10	כה-כו	מנח' י, ח-ט	כד	פא, א-פב, א
יז	ה	ב' חובה"מ, בחו"ל א	9.10	כז-כח	מנח' יא, א-ב	כה	פב, ב-פג, ב
יח	ו	ג' חובה"מ	10.10	כט-ל	מנח' יא, ג-ד	כו	פג-ג-ה
יט	שבת	ד' חובה"מ, קהלת	11.10	קהלת	מנח' יא, ה-ו	כז	פז, א-פח, ב
כ	א	ה' חובה"מ	12.10	לא-לב	מנח' יא, ז-ח	כח	פז, א-פז, ב
כא	ב	הושענא רבא	13.10	לג-לד	מנח' יא, ט-יב, א	כט	פז, ג-פט, א
כב	ג	שוי"ע ושי"ת, יזכור, גשם	14.10	לה-לו	מנח' יב, ב-ג	ל	פט-ב-ד
כג	ד	אסרו חג (בחיל שי"ת)	15.10	יהושע א-ב	מנח' יב, ד-ה	לא	פט-ה-ז
כד	ה		16.10	ג-ד	מנח' יג, א-ב	לב	פט, ח-צ, ב
כה	ו		17.10	ה-ו	מנח' יג, ג-ד	לג	צ-ג-ה
כו	שבת	בראשית, מבח"ח	18.10	ז-ח	מנח' יג, ה-ו	לד	צ-ו-ח
כז	א		19.10	ט-י	מנח' יג, ז-ח	לה	צ-ט-יא
כח	ב		20.10	יא-יב	מנח' יג, ט-י	לו	צ-יב-יד
כט	ג	ערב ראש חודש	21.10	יג-יד	מנח' יג, יא-א חולין א, א	לז	צ-טו-ז
ל	ד	א' דר"ח חשוון	22.10	טז-טז	חולין א, ב-ג	לח	צ-יח-כ

חודש מרחשון

		פרטי היום	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			יהושע שופטים שמואל א	חולין	זבחים	שוי"ע או"ח
א	ה	ב' דראש חודש	23.10	זי-יח	א, ד-ה	לט	צ כא-כג
ב	ו		24.10	יט-כ	א, ו-ז	מ	צ כד-כו
ג	שבת	נח מבה"ח בה"ב	25.10	כא-כב	ב, א-ב	מא	צ, כז - צא, ב
ד	א		26.10	כג-כד	ב, ג-ד	מב	צא ג-ה
ה	ב	תענית שני	27.10	שופטים א-ב	ב, ה-ו	מג	צא, ו - צב, ב
ו	ג		28.10	ג-ד	ב, ז-ח	מד	צב ג-ה
ז	ד	שאלה בא"י (טל ומטר)	29.10	ה-ו	ב, ט-י	מה	צב ו-ח
ח	ה	תענית חמישי	30.10	ז-ח	ג, א-ב	מו	צב, ט - צג, א
ט	ו		31.10	ט-י	ג, ג-ד	מז	צג ב-ד
י	שבת	לך לך	1.11	יא-יב	ג, ה-ו	מח	צד א-ג
יא	א		2.11	יג-יד	ג, ז, ד, א	מט	צד ד-ו
יב	ב	תענית שני	3.11	טו-טז	ד, ב-ג	נ	צד ז-ט
יג	ג		4.11	יז-יח	ד, ד-ה	נא	צה א-ג
יד	ד		5.11	יט-כא	ד, ו-ז	נב	צה, ד - צו, ב
טו	ה		6.11	ש"א א-ב	ה, א-ב	נג	צז א-ג
טז	ו		7.11	ג-ד	ה, ג-ד	נד	צז, ד - צח, א
יז	שבת	וירא	8.11	ה-ו	ה, ה - ו, א	נה	צח ב-ד
יח	א		9.11	ז-ח	ו, ב-ג	נו	צח, ה - צט, ב
יט	ב		10.11	ט-י	ו, ד-ה	נז	צט, ג - קא, א
כ	ג		11.11	יא-יב	ו, ו-ז	נח	קא ב-ד
כא	ד		12.11	יג-יד	ז, א-ב	נט	קב א-ג
כב	ה		13.11	טו-טז	ז, ג-ד	ס	קב, ד - קג, א
כג	ו		14.11	יז-יח	ז, ה-ו	סא	קג, ב - קד, א
כד	שבת	חיי שרה מבה"ח	15.11	יט-כ	ח, א-ב	סב	קד ב-ד
כה	א		16.11	כא-כב	ח, ג-ד	סג	קד ה-ז
כו	ב		17.11	כג-כד	ח, ה-ו	סד	קד, ח - קו, א
כז	ג		18.11	כה-כו	ט, א-ב	סה	קו, ב - קז, ב
כח	ד		19.11	כז-כח	ט, ג-ד	סו	קז, ג - קח, א
כט	ה	ער"ח, יוכ"ק	20.11	כט-לא	ט, ה-ו	סז	קח ב-ד

חודש כסלו

		פרטי היום	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			שמו"ב מ"א מ"ב	חולין בכורות = ב	זבחים	שוי"ע או"ח
א	ו	ראש חודש	21.11	א-ב	חולין ט, ז-ח	סח	קח ה-ז
ב	שבת	תולדות	22.11	ג-ד	חולין י, א-ב	סט	קח ח-י
ג	א		23.11	ה-ו	חולין י, ג-ד	ע	קח יא - קט, א
ד	ב		24.11	ז-ח	חולין יא, א-ב	עא	קט, ב - קי, א
ה	ג		25.11	ט-י	חולין יב, א-ב	עב	קי ב-ד
ו	ד		26.11	יא-יב	חולין יב, ג-ד	עג	קי ה-ז
ז	ה		27.11	יג-יד	ח' יב, ה בכ' א, א	עד	קי, ח - קיא, ב
ח	ו		28.11	טו-טז	בכורות א, ב-ג	עה	קיא, ג - קיב, ב
ט	שבת	ויצא	29.11	יז-יח	בכורות א, ד-ה	עו	קיג א-ג
י	א		30.11	יט-כ	בכורות א, ו-ז	עז	קיג ד-ו
יא	ב		1.12	כא-כב	בכורות ב, א-ב	עח	קיג ז-ט
יב	ג		2.12	כג-כד	בכורות ב, ג-ד	עט	קיד א-ג
יג	ד		3.12	מ"א א-ב	בכורות ב, ה-ו	פ	קיד ד-ו
יד	ה		4.12	ג-ד	בכורות ב, ז-ח	פא	קיד ז-ט
טו	ו		5.12	ה-ו	בכ' ב, ט - ג, א	פב	קטו, א - קיז, א
טז	שבת	וישלח	6.12	ז-ח	בכורות ג, ב-ג	פג	קיז ב-ד
יז	א		7.12	ט-י	בכ' ג, ד - א, א	פד	קיז, ה - קיט, א
יח	ב		8.12	יא-יב	בכורות ד, ב-ג	פה	קיט ב-ד
יט	ג		9.12	יג-יד	בכורות ד, ד-ה	פו	קכא - א, ב
כ	ד		10.12	טו-טז	בכורות ד, ו-ז	פז	קכא, ג - קכב, ב
כא	ה		11.12	יז-יח	בכ' ד, ח-ט	פח	קכב, ג - קכג, ב
כב	ו		12.12	יט-כ	בכורות ד, י - ה, א	פט	קכג-ה
כג	שבת	וישב	13.12	כא-כב	בכורות ה, ב-ג	צ	קכג, ו - קכד, ב
כד	א		14.12	מ"ב א-ב	בכורות ה, ד-ה	צא	קכד ג-ה
כה	ב	א דחנוכה	15.12	ג-ד	בכורות ה, ו - א, א	צב	קכד ו-ח
כו	ג	ב דחנוכה	16.12	ה-ו	בכורות ו, ב-ג	צג	קכד ט-יא
כז	ד	ג דחנוכה	17.12	ז-ח	בכורות ו, ד-ה	צד	קכד, יב - קכה, ב
כח	ה	ד דחנוכה	18.12	ט-י	בכורות ו, ו-ז	צה	קכו א-ג
כט	ו	ה דחנוכה ער"ח	19.12	יא-יב	בכורות ו, ח-ט	צו	קכו, ד - קכז, ב
ל	שבת	מקץ, חנוכה, ר"ח טבת	20.12	יג-יד	בכורות ו, י-יא	צז	קכח א-ג

חודש טבת

		פרטי היום	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			מ"ב ישעיה	בכורות = בכ' ערכין = ער'	זבחים מנחות	שוי"ע או"ח
א	א	ז' דחנוכה ב' ר"ח טבת	21.12	טו-טז	בכורות ו, יב ז, א, ז	זבחים צח	קבח ד-ו
ב	ב	זאת חנוכה	22.12	יז-יח	בכורות ז, ב-ג	זבחים צט	קבח ז-ט
ג	ג		23.12	יט-כ	בכורות ז, ד-ה	זבחים ק	קבח י-יב
ד	ד		24.12	כא-כב	בכורות ז, ו-ז	זבחים קא	קבח יג-טו
ה	ה		25.12	כג-כד	בכורות ח, א-ב	זבחים קב	קבח טז-יח
ו	ו		26.12	ישע א-ב	בכורות ח, ג-ד	זבחים קג	קבח יט-כא
ז	שבת	ויגש	27.12	ג-ד	בכורות ח, ה-ו	זבחים קד	קבח כב-כד
ח	א		28.12	ה-ו	בכורות ח, ז-ח	זבחים קה	קבח כה-כו
ט	ב		29.12	ז-ח	בכורות ח, ט-י	זבחים קו	קבח כח-ל
י	ג	10 בטבת יום הקדיש	30.12	ט-י	בכורות ט, א-ב	זבחים קז	קבח לא-לג
יא	ד		31.12	יא-יב	בכורות ט, ג-ד	זבחים קח	קבח לד-לו
יב	ה		1.1	יג-יד	בכורות ט, ה-ו	זבחים קט	קבח לו-לט
יג	ו		2.1	טו-טז	בכורות ט, ז-ח	זבחים קי	קבח מ-מב
יד	שבת	ויח, חזק	3.1	יז-יח	ערכין א, א-ב	זבחים קיא	קבח מג-מוה
טו	א		4.1	יט-כ	ער' ג, ד	זבחים קיב	קבחט, א - קל, א
טז	ב		5.1	כא-כב	ער' ב, א-ב	זבחים קיג	קלא א-ג
יז	ג		6.1	כג-כד	ער' ב, ג-ד	זבחים קיד	קלא ד-ו
יח	ד		7.1	כה-כו	ער' ב, ה-ו	זבחים קטו	קלאז, קלב, א
יט	ה		8.1	כז-כח	ער' ג, א-ב	זבחים קטז	קלב, ב - קלד, א
כ	ו		9.1	כט-ל	ער' ג, ג-ד	זבחים קיז	קלב, ב - קלה, ב
כא	שבת	שמות	10.1	לא-לב	ער' ג, ה, ד, א	זבחים קיח	קלה ג-ה
כב	א		11.1	לג-לד	ער' ד, ב-ג	זבחים קיט	קלה ו-ח
כג	ב		12.1	לה-לו	ער' ד, ד, ה, א	זבחים קכ	קלה ט-יא
כד	ג		13.1	לז-לח	ער' ה, ב-ג	מנחות ב	קלה יב-יד
כה	ד		14.1	לט-מ	ער' ה, ד-ה	מנחות ג	קלא, א - קלו, ב
כו	ה		15.1	מא-מב	ער' ה, ו, א, ז	מנחות ד	קלו ג-ה
כז	ו		16.1	מג-מד	ער' ו, ב-ג	מנחות ה	קלו, ו - קלט, א
כח	שבת	וואר, מבה"ח	17.1	מה-מו	ער' ו, ד-ה	מנחות ו	קלט ב-ד
כט	א	ער"ח יוכ"ק	18.1	מז-מח	ער' ז, א-ב	מנחות ז	קלט ה-ז

חודש שבט

		פרטי היום	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			ישעיה, ירמיה	ערכין תמורה כריתות	מנחות	שוי"ע או"ח
א	ב	ראש חודש	19.1	מט-ג	ערכין ז, ג-ד	ח	קלט ח-י
ב	ג		20.1	נא-נב	ערכין ז, ה-ח, א	ט	קלט, יא - קמ, ב
ג	ד		21.1	נג-נד	ערכין ח, ב-ג	י	קמ, ג - קמא, ב
ד	ה		22.1	נה-נו	ערכין ח, ד-ה	יא	קמא ג-ה
ה	ו		23.1	נז-נח	ערכין ח, ו-ז	יב	קמא ו-ח
ו	שבת	בא	24.1	נט-ס	ערכין ט, א-ב	יג	קמב, א - קמג, א
ז	א		25.1	סא-סב	ערכין ט, ג-ד	יד	קמג ב-ד
ח	ב		26.1	סג-סד	ערכין ט, ה-ו	טו	קמג, ה - קמד, ב
ט	ג		27.1	סה-סו	ערכין ט, ז-ח	טז	קמד, ג - קמה, א
י	ד		28.1	ירמיה א-ב	תמורה א, א-ב	יז	קמו, ב - קמו, א
יא	ה		29.1	ג-ד	תמורה א, ג-ד	יח	קמו ב-ד
יב	ו		30.1	ה-ו	תמורה א, ה-ו	יט	קמו א-ג
יג	שבת	בשלח	31.1	ז-ח	תמורה ב, א-ב	כ	קמו ד-ו
יד	א		1.2	ט-י	תמורה ב, ג, א	כא	קמו, ז - קמח, א
טו	ב	ט"ו בשבט	2.2	יא-יב	תמורה ג, ב-ג	כב	קמט, א - קג, ב
טז	ג		3.2	יג-יד	תמורה ג, ד-ה	כג	קג ג-ה
יז	ד		4.2	טו-טז	תמורה ד, א-ב	כד	קטא א-ג
יח	ה		5.2	יז-יח	תמורה ד, ג-ד	כה	קטא ד-ו
יט	ו		6.2	יט-כ	תמורה ה, א-ב	כו	קטא ז-ט
כ	שבת	יתרו	7.2	כא-כב	תמורה ה, ג-ד	כז	קטא י-יב
כא	א		8.2	כג-כד	תמורה ה, ה-ו	כח	קטב, א - קע, ב
כב	ב		9.2	כה-כו	תמורה ו, א-ב	כט	קעג ג-ה
כג	ג		10.2	כז-כח	תמורה ו, ג-ד	ל	קעג ו-ח
כד	ד		11.2	כט-ל	תמורה ו, ה-ז, א	לא	קעג ט-יא
כה	ה		12.2	לא-לב	תמורה ז, ב-ג	לב	קעג יב-יד
כו	ו		13.2	לג-לד	תמורה ז, ד-ה	לג	קעג טו-יז
כז	שבת	משפטים, שקלים, מבה"ח	14.2	לה-לו	תמורה ז, ו - כריתות א, א	לד	קעג יח-כ
כח	א		15.2	לז-לח	כריתות א, ב-ג	לה	קעג, כא - קנד, א
כט	ב	ערי"ח, יוכ"ק	16.2	לט-מ	כריתות א, ד-ה	לו	קנד ב-ד
ל	ג	א דר"ח אדר	17.2	מא-מב	כריתות א, ו-ז	לז	קנד ה-ז

חודש אדר

		פרטי היום	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			ירמיהו, יחזקאל	כריתות מעילה	מנחות	ש"ע או"ח
א	ד	ב' דר"ח	18.2	מג-מד	כריתות ב, א-ב	לח	קנד ח-י
ב	ה		19.2	מה-מו	כריתות ב, ג-ד	לט	קנד יא-יג
ג	ו		20.2	מז-מח	כריתות ב, ה-ו	מ	קנד יד - קנה, א
ד	שבת	תרומה (הפסקה)	21.2	מט-נ	כריתות ג, א-ב	מא	קנה, ב - קנו, א
ה	א		22.2	נא-נב	כריתות ג, ג-ד	מב	קנה א-ג
ו	ב		23.2	יחזקאל א-ב	כריתות ג, ה-ו	מג	קנה ד-ו
ז	ג		24.2	ג-ד	כריתות ג, ז-ח	מד	קנה ז-ט
ח	ד		25.2	ה-ו	כריתות ג, ט-י	מה	קנה י-יב
ט	ה		26.2	ז-ח	כריתות ד, א-ב	מו	קנה יג - קנט, ב
י	ו		27.2	ט-י	כרי' ד, ג - ה, א	מז	קנט ג-ה
יא	שבת	תצוה, זכור	28.2	יא-יב	כריתות ה, ב-ג	מח	קנט ו-ח
יב	א		1.3	יג-יד	כרית' ה, ד-ה	מט	קנט ט-יא
יג	ב	תענית אסתר	2.3	טו-טז	כריתות ה, ו-ז	נ	קנט יב-יד
יד	ג	פורים דפריים	3.3	אסתר	כרי' ה, ח, ו, א	נא	קנט טו-יז
טו	ד	שושן פורים	4.3	יז-יח	כריתות ו, ב-ג	נב	קנט יח-כ
טז	ה		5.3	יט-כ	כריתות ו, ד-ה	נג	קס א-ג
יז	ו		6.3	כא-כב	כריתות ו, ו-ז	נד	קס ד-ו
יח	שבת	כי תשא, פרה	7.3	כג-כד	כריתות ו, ח-ט	נה	קס ז-ט
יט	א		8.3	כה-כו	מעילה א, א-ב	נו	קס י-יב
כ	ב		9.3	כז-כח	מעילה א, ג-ד	נז	קס יג-טו
כא	ג		10.3	כט-ל	מעילה ב, א-ב	נח	קסא א-ג
כב	ד		11.3	לא-לב	מעילה ב, ג-ד	נט	קסא, ד - קסב, ב
כג	ה		12.3	לג-לד	מעילה ב, ה-ו	ס	קסב ג-ה
כד	ו		13.3	לה-לו	מעילה ב, ז-ח	סא	קסב ו-ח
כה	שבת	ויקה"פ חזק, החדש, מבח"ח	14.3	לז-לח	מעילה ב, ט - ג, א	סב	קסב, ט - קסג, א
כו	א		15.3	לט-מ	מעילה ג, ב-ג	סג	קסג, ב - קסד, ב
כז	ב		16.3	מא-מב	מעילה ג, ד-ה	סד	קסה, א - קסו, א
כח	ג		17.3	מג-מד	מעילה ג, ו-ז	סה	קסז א-ג
כט	ד	ערי"ח, יוכ"ק	18.3	מה-מו	מעילה ג, ח, ד - א	סו	קסז ד-ו

חודש ניסן

		פרטי היום / ספירת העומר	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			יחזקאל, תרי עשר	מעילה תמיד מידות	מנחות	שוי"ע או"ח
א	ה	ראש חודש	19.3	מז-מח	מעילה ד, ב-ג	סז	קסז ו-ט
ב	ו		20.3	הושע א-ב	מעילה ד, ד-ה	סח	קסז י-ב
ג	שבת	ויקרא	21.3	ג-ד	מעילה ד, ו, ה, א	סט	קסז יג-טו
ד	א		22.3	ה-ו	מעילה ה, ב-ג	ע	קסז טז-יח
ה	ב		23.3	ז-ח	מעילה ה, ד-ה	עא	קסז, טז - קסח, א
ו	ג		24.3	ט-י	מעילה ו, א-ב	עב	קסח ב-ד
ז	ד		25.3	יא-יב	מעילה ו, ג-ד	עג	קסח ה-ז
ח	ה		26.3	יג-יד	מעילה ו, ה-ו	עד	קסח ח-י
ט	ו		27.3	יואל א-ב	תמיד א, א-ב	עה	קסח יא-יג
י	שבת	צו, שבת הגדול	28.3	ג-ד	תמיד א, ג-ד	עו	קסח יד-טז
יא	א		29.3	עמוס א-ב	תמיד ב, א-ב	עז	קסח, יז - קסט, ב
יב	ב		30.3	ג-ד	תמיד ב, ג-ד	עח	קסט, ג-ע, ב
יג	ג	בדיקת חמץ	31.3	ה-ו	תמיד ב, ה, ג, א	עט	קעג-ה
יד	ד	ערב פסח	1.4	ז-ח	תמיד ג, ב-ג	פ	קעו-ח
טו	ה	פסח, תפילת טל	2.4	עובדיה	תמיד ד, ד-ה	פא	קעט-יא
טז	ו	א חוה"מ (בחו"ל פסח)א	3.4	יונה א-ב	תמיד ו, ו-ז	פב	קע יב-יד
יז	שבת	ב חוה"מ, שיר השירים	4.4	שיר השירים	תמיד ג, ח-ט	פג	קע טו-יז
יח	א	ג חוה"מ	5.4	יונה ג-ד	תמיד ד, א-ב	פד	קע יח-כ
יט	ב	ד חוה"מ	6.4	מיכה א-ב	תמיד ד, ג, ה, א	פה	קעכא - קעא, א
כ	ג	ה חוה"מ	7.4	ג-ד	תמיד ה, ב-ג	פו	קעא ב-ד
כא	ד	שביעי של פסח, יזכור ו	8.4	ה-ו	תמיד ה, ד-ה	פז	קעא, ה - קעב, ב
כב	ה	אסרו חג בחו"ל אחרון של פסח) ז	9.4	נחום	תמיד ה, ו, ו, א	פח	קעג א-ג
כג	ו	ח	10.4	חבקוק	תמיד ו, ב-ג	פט	קעד א-ג
כד	שבת	שמיני מבה"ח, ט אבות א'	11.4	צפניה	תמיד ז, א-ב	צ	קעד ד-ו
כה	א	י	12.4	חגי	תמיד ז, ג-ד	צא	קעד, ז - קעה, א
כו	ב	יא	13.4	זכריה א-ב	מידות א, א-ב	צב	קעה ב-ד
כז	ג	יום השואה יב	14.4	ג-ד	מידות א, ג-ד	צג	קעה, ה - קעו, א
כח	ד	יג	15.4	ה-ו	מידות א, ה-ו	צד	קעו א-ג
כט	ה	ערי"ח אייר, יד	16.4	ז-ח	מידות א, ז-ח	צה	קעו, ד - קעח, א
ל	ו	א ר"ח אייר טו	17.4	ט-י	מידות א, ט, ב, א	צו	קעח ב-ד

חודש אייר

		פרטי היום ספירת העומר	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			זכריה, מלאכי, תהילים	מידות קנים כלים	מנחות חולין	שוי"ע או"ח
א	שבת	תז"מ, אבות ב, ב דר"ח טו	18.4	יא-יב	מידות ב, ב-ג	מנחות צו	קע"ה-ז
ב	א	יז	19.4	יג-יד	מידות ב, ד-ה	מנחות צח	קע"ה-א
ג	ב	יח	20.4	מלאכי	מידות ב, ו, ג-א	מנחות צט	קע"ה-ד
ד	ג	יט	21.4	תהי"א-ב	מידות ג, ב-ג	מנחות ק	קפ"א-ג
ה	ד	כ	22.4	ג-ד	מידות ג, ד-ה	מנחות קא	קפ"ד - קפ"א, א
ו	ה	כא	23.4	ה-ו	מידות ג, ו-ז	מנחות קב	קפ"ד-ב
ז	ו	כב	24.4	ז-ח	מידות ג, ח-ד, א	מנחות קג	קפ"ד-ה
ח	שבת	אח"ק, מבה"ח, בה"ב, אבות ג כג	25.4	ט-י	מידות ד, ב-ג	מנחות קד	קפ"ד-ח
ט	א	כד	26.4	יא-יב	מידות ד, ד-ה	מנחות קה	קפ"ד-א
י	ב	תענית שני כה	27.4	יג-יד	מידות ד, ו-ז	מנחות קו	קפ"ד-ו
יא	ג	כו	28.4	טו-טז	מידות ה, א-ב	מנחות קז	קפ"ז - קפ"ב
יב	ד	כז	29.4	יז-יח	מידות ה, ג-ד	מנחות קח	קפ"ז-ה
יג	ה	תענית חמישי כח	30.4	יט-כ	קנים א, א-ב	מנחות קט	קפ"ז-ח
יד	ו	פסח שני כט	1.5	כא-כב	קנים ג, ג-ד	מנחות קי	קפ"ז-יא
טו	שבת	אמור, אבות ד'	2.5	כג-כד	קנים ב, א-ב	חולין ב	קפ"ז-ב, קפ"ז
טז	א	לא	3.5	כה-כו	קנים ב, ג-ד	חולין ג	קפ"ז-ה
יז	ב	תענית שני לב	4.5	כז-כח	קנים ב, ה, ג-א	חולין ד	קפ"ז-ב, קפ"ז
יח	ג	לג בעומר	5.5	כט-ל	קנים ג, ב-ג	חולין ה	קפ"ז-ה
יט	ד	לד	6.5	לא-לב	קנים ג, ד-ה	חולין ו	קפ"ז-א, קפ"ז
כ	ה	לה	7.5	לג-לד	קנים ג, ו - כלים א, א	חולין ז	קפ"ז-ד
כא	ו	לו	8.5	לה-לו	כלים א, ב-ג	חולין ח	קפ"ז-א
כב	שבת	בהר בחוקתי, חזק, אבות ה, לו	9.5	לז-לח	כלים א, ד-ה	חולין ט	קפ"ז-ו
כג	א	לח	10.5	לט-מ	כלים א, ו-ז	חולין י	קפ"ז-ט
כד	ב	לט	11.5	מא-מב	כלים א, ח-ט	חולין יא	קפ"ז-ט, קפ"ז
כה	ג	מ	12.5	מג-מד	כלים ב, א-ב	חולין יב	קצ"א-ג
כו	ד	מא	13.5	מה-מו	כלים ב, ג-ד	חולין יג	קצ"ד - קצ"א, א
כז	ה	יוכ"ק מוקדם מב	14.5	מז-מח	כלים ב, ה-ו	חולין יד	קצ"ב - קצ"א, א
כח	ו	יום ירושלים מג	15.5	מט-נ	כלים ב, ז-ח	חולין טו	קצ"ב - קצ"ג, ב
כט	שבת	במדבר, ער"ח סיון, מבה"ח, אבות ו, מד	16.5	נא-נב	כלים ג, א-ב	חולין טז	קצ"ג-ה

חודש סיון

פרטי היום ספירת העומר	תאריך אזרח	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
יום		תהלים	כלים	חולין	שחי'ע או"ח
א	א	נג-נד	ג, ג-ד	זי	קצג, קצד, ב
ב	ב	נה-נו	ג, ה-ו	יח	קצד, ג - קצה, ב
ג	ג	נז-נח	ג, ז-ח	יט	קצה, ג - קצו, ב
ד	ד	נט-ס	ד, א-ב	כ	קצו, ג - קצז, א
ה	ה	סא-סב	ד, ג-ד	כא	קצז, ב-ד
ו	ו	רות	ה, א-ב	כב	קצה, א - קצט, ב
ז	ז	סג-סד	ה, ג-ד	כג	קצט, ג-ה
ח	ח	סה-סו	ה, ה-ו	כד	קצט, ו-ח
ט	ט	סז-סח	ה, ז-ח	כה	קצט, ט-יא
י	י	סט-ע	ה, ט-י	כו	רא, א-רא, א
יא	יא	עא-עב	ה, יא - ו, א	כז	רא, ב-ד
יב	יב	עג-עד	ו, ב-ג	כח	רב, א-ג
יג	יג	עה-עו	ו, ד - ז, א	כט	רב, ד-ו
יד	יד	עז-עח	ז, ב-ג	ל	רב, ז-ט
טו	טו	עט-פ	ז, ד-ה	לא	רב, י-יב
טז	טז	פא-פב	ז, ו - ח, א	לב	רב, יג-טו
יז	יז	פג-פד	ח, ב-ג	לג	רב, טז-יח
יח	יח	פה-פו	ח, ד-ה	לד	רג, א-ג
יט	יט	פז-פח	ח, ו-ז	לה	רג, ד-ו
כ	כ	פט-צ	ח, ח-ט	לו	רג, ז - רד, א
כא	כא	צא-צב	ח, י-יא	לז	רד, ב-ד
כב	כב	צג-צד	ט, א-ב	לח	רד, ה-ז
כג	כג	צה-צו	ט, ג-ד	לט	רד, ח-י
כד	כד	צז-צח	ט, ה-ו	מ	רד, יא-יג
כה	כה	צט-ק	ט, ז-ח	מא	רה, א-ג
כו	כו	קא-קב	י, א-ב	מב	רה, ד - רז, א
כז	כז	קג-קד	י, ג-ד	מג	רו, ב-ד
כח	כח	קה-קו	י, ה-ו	מד	רו, ה - רז, א
כט	א	קז-קח	י, ז-ח	מה	רח, א-ג
ל	ב	קט-קי	יא, א-ב	מו	רח, ד-ו

חודש תמוז

		פרטי היום	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			תהלים, משלי	כלים	חולין	שו"ע או"ח
א	ג	ב' דר"ח	16.6	קא-קיב	כלים יא, ג-ד	מז	רח ז-ט
ב	ד		17.6	קיג-קיד	כלים יא, ה-ו	מח	רח י-יב
ג	ה		18.6	קטו-קטז	כלים יא, ז-ח	מט	רח יג-טו
ד	ו		19.6	קיו-קיא	כלים יא, ט-יב, א	נ	רח טז-יח
ה	שבת	חוקת, אבות ה'	20.6	קיא (א-ח)	יב, ב-ג	נא	רט א-ג
ו	א		21.6	קיא (ט-ע)	יב, ד-ה	נב	ריא, א - ריא, א
ז	ב		22.6	קיא (פ-ת) - קכ	יב, ו-ז	נג	ריא ב-ד
ח	ג		23.6	קכא-קכב	יב, ח - יג, א	נד	ריא, ה - ריב, א
ט	ד		24.6	קכג-קכד	יג, ב-ג	נה	ריב, ב - ריג, ב
י	ה		25.6	קכה-קכו	יג, ד-ה	נו	ריג, ג - רטו, א
יא	ו		26.6	קכז-קכח	יג, ו-ז	נז	רטו ב-ד
יב	שבת	בלק, אבות ו'	27.6	קכט-קל	יג, ח - יד, א	נח	רטז א-ג
יג	א		28.6	קלא-קלב	יד, ב-ג	נט	רטז ד-ו
יד	ב		29.6	קלג-קלד	יד, ד-ה	ס	רטז ז-ט
טו	ג		30.6	קלה-קלו	יד, ו-ז	סא	רטז י-יב
טז	ד		1.7	קלז-קלח	יד, ח-טו, א	סב	רטז, יג - ריז, א
יז	ה	יו בתמוז	2.7	קלט-קמ	טו, ב-ג	סג	ריז ב-ד
יח	ו		3.7	קמא-קמב	טו, ד-ה	סד	ריז ה-ז
יט	שבת	פינחס, אבות א'	4.7	קמג-קמד	טו, ו - טז, א	סה	ריז, ח - ריח, ב
כ	א		5.7	קמה-קמו	טז, ב-ג	סו	ריח ג-ה
כא	ב		6.7	קמו-קמח	טז, ד-ה	סז	ריח ו-ח
כב	ג		7.7	קמט-קנ	טז, ו-ז	סח	ריח, ט - ריט, ב
כג	ד		8.7	משלי א-ב	טז, ח - יז, א	סט	ריט ג-ה
כד	ה		9.7	ג-ד	יז, ב-ג	ע	ריט ו-ח
כה	ו		10.7	ה-ו	יז, ד-ה	עא	ריט, ט - רכב, ב
כו	שבת	מטו"מ מבה"ח, אבות ב	11.7	ז-ח	יז, ו-ז	עב	רכא, א - רכב, א
כז	א		12.7	ט-י	יז, ח-ט	עג	רכב ב-ד
כח	ב		13.7	יא-יב	יז, י-יא	עד	רכג א-ג
כט	ג		14.7	יג-יד	יז, יב-יג	עה	רכג ד-ו

חודש אב

		פרטי היום	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			משלי, איוב, איכ	כלים	חולין	ש"ע או"ח
א	ד	ראש חודש	15.7	טו-טז	יז, יד-טו	עו	רכד א-ג
ב	ה		16.7	יז-יח	יז, טז-יז	עז	רכד ד-ו
ג	ו		17.7	יט-כ	יח, א-ב	עח	רכד ז-ט
ד	שבת	דברים, חזון, אבות ג'	18.7	כא-כב	יח, ג-ד	עט	רכד י-יב
ה	א		19.7	כג-כד	יח, ה-ו	פ	רכד יג - רכה, ב
ו	ב		20.7	כה-כו	יח, ז-ח	פא	רכה ג-ה
ז	ג		21.7	כז-כח	יח, ט - יט, א	פב	רכה ו-ח
ח	ד		22.7	כט-לא	יט, ב-ג	פג	רכה, ט - רכו, א
ט	ה	תשעה באב	23.7	איכה	יט, ד-ה	פד	רכז א-ג
י	ו		24.7	איוב א-ב	יט, ו-ז	פה	רכח א-ג
יא	שבת	ואתחנן, נחמו, אבות ד'	25.7	ג-ד	יט, ח-ט	פו	רכט, א - רל, א
יב	א		26.7	ה-ו	יט, י - כ, א	פז	רל ב-ד
יג	ב		27.7	ז-ח	כ, ב-ג	פח	רל, ה - רלב, א
יד	ג		28.7	ט-י	כ, ד-ה	פט	רלב, ב - רלג, א
טו	ד	ט"ו באב	29.7	יא-יב	כ, ו-ז	צ	רלג, ב - רלד, ב
טז	ה		30.7	יג-יד	כא, א-ב	צא	רלה א-ג
יז	ו		31.7	טו-טז	כא, ג - כב, א	צב	רלה, ד - רלו, ב
יח	שבת	עקב, אבות ה'	1.8	יז-יח	כב, ב-ג	צג	רלו, ג - רלז, א
יט	א		2.8	יט-כ	כב, ד-ה	צד	רלח, א - רלט, א
כ	ב		3.8	כא-כב	כב, ו-ז	צה	רלט, ב - רמ, ב
כא	ג		4.8	כג-כד	כב, ח-ט	צו	רמ ג-ה
כב	ד		5.8	כה-כו	כג, י - כג, א	צז	רמ ו-ח
כג	ה		6.8	כז-כח	כג, ב-ג	צח	רמ ט-יא
כד	ו		7.8	כט-ל	כג, ד-ה	צט	רמ יב-יד
כה	שבת	ראה, מבה"ח, אבות ו'	8.8	לא-לב	כד, א-ב	ק	רמ טו-יז
כו	א		9.8	לג-לד	כד, ג-ד	קא	רמא, א - רמג, א
כז	ב		10.8	לה-לו	כד, ה-ו	קב	רמג, ב - רמד, ב
כח	ג		11.8	לז-לח	כד, ז-ח	קג	רמד ג-ה
כט	ד	ש"ח אלול, זכ"ק	12.8	לט-מ	כד, ט-י	קד	רמד, ו - רמה, ב
ל	ה	א' דר"ח אלול	13.8	מא-מב	כד, יא-יב	קה	רמה ג-ה

חודש אלול

		פרטי היום	תאריך אזרחי	פרק יומי	משנה יומית	דף יומי	הלכה יומית
	יום			דניאל, עזרא, נחמיה, דה"א	כלים	חולין	שוי"ע או"ח
א	ו	ב' דר"ח	14.8	דניאל א-ב	כד, יג-יד	קו	רמה, ו - רמו, ב
ב	שבת	שופטים, אבות א'	15.8	ג-ד	כד, טו-טז	קז	רמו ג-ה
ג	א		16.8	ה-ו	כד, יז - כה, א	קח	רמוז א-ג
ד	ב		17.8	ז-ח	כה, ב-ג	קט	רמוז ד-ו
ה	ג		18.8	ט-י	כה, ד-ה	קי	רמח א-ג
ו	ד		19.8	יא-יב	כה, ו-ז	קיא	רמח, ד - רמט, ב
ז	ה		20.8	עזרא א-ב	כה, ח-ט	קיב	רמט, ג - רנ, א
ח	ו		21.8	ג-ד	כו, א-ב	קיג	רנב, - רנא, ב
ט	שבת	כי תצא, אבות ב'	22.8	ה-ו	כו, ג-ד	קיד	רנב א-ג
י	א		23.8	ז-ח	כו, ה-ו	קטו	רנב ד-ו
יא	ב		24.8	ט-י	כו, ז-ח	קטז	רנב, ז - רנג, ב
יב	ג		25.8	נחמיה א-ב	כו, ט - כז, א	קיז	רנג ג-ה
יג	ד		26.8	ג-ד	כו, ב-ג	קיח	רנד א-ג
יד	ה		27.8	ה-ו	כו, ד-ה	קיט	רנד ד-ו
טו	ו		28.8	ז-ח	כז, ו-ז	קכ	רנד ז-ט
טז	שבת	כי תבוא, אבות ג-ד	29.8	ט-י	כז, ח-ט	קכא	רנה א-ג
יז	א		30.8	יא-יב	כז, י-יא	קכב	רנו, א - רנו, ב
יח	ב		31.8	דה"א א-ב	כז, יב - כח, א	קכג	רנו ג-ה
יט	ג		1.9	ג-ד	כח, ב-ג	קכד	רנו ו-ח
כ	ד		2.9	ה-ו	כח, ד-ה	קכה	רנח, א - רנט, ב
כא	ה		3.9	ז-ח	כח, ו-ז	קכו	רנט ג-ה
כב	ו		4.9	ט-י	כח, ח-ט	קכז	רנט, ו - רס, א
כג	שבת	נצבים וילך, אבות ה-ו	5.9	יא-יב	כח, י - כט, א	קכח	רסב, ב - רסא, ב
כד	א		6.9	יג-יד	כט, ב-ג	קכט	רסא, ג - רסב, א
כה	ב		7.9	טו-טז	כט, ד-ה	קל	רסב, ב - רסג, א
כו	ג		8.9	יז-יח	כט, ו-ז	קלא	רסג ב-ד
כז	ד		9.9	יט-כ	כט, ח - ל, א	קלב	רסג ה-ז
כח	ה		10.9	כא-כב	ל, ב-ג	קלג	רסג ח-י
כט	ו		11.9	כג-כד	ל, ד - אחלות א, א	קלד	רסג יא-יג